

P. II. 454

Biblioteka
Instytutu Badań
Lingwistycznych PAN

RZECZPOWA RSPOLITA AKADEMICKA

299

WARSZAWA
w Warszawie
237-83

RZECZPOSPOLITA AKADEMICKA

WARSZAWA, LISTOPAD
1923

RZECZPOSPOLITA AKADEMICKA

ROCZNIK POŚWIĘCONY SZKOLNICTWU WYŻSZEMU
I ŻYCIU MŁODZIEŻY AKADEMICKIEJ

Pod redakcją naczelną WACŁAWA SZURIGA
Zastępca redaktora: MICHAŁ KACZOROWSKI
Sekretarz redakcji: ANIELA MEYERÓWNA

KOMITET REDAKCYJNY:

ZYGMUNT BONIECKI, FELIKS DĄBROWSKI,
HENRYK GÓRECKI, TADEUSZ JANISZOWSKI,
MARJA SADKOWSKA-SZURIGOWA,
TADEUSZ ZAMOYSKI

REDAKTORZY LOKALNI:

JAN SZCZĘSNY ADAMIAK (Lwów), ALEKSANDER MARCINOWSKI (Wilno),
TADEUSZ PIECH (Kraków), JÓZEF RZÓSKA (Poznań),
HELENA WATSONÓWNA (Lublin)

Kierownik Literacki: BOLESŁAW SROCKI
Kierownik Artystyczny: LUDWIK GARDOWSKI

OKŁADKA WEDŁUG DRZEWORYTU
Profesora WŁADYSŁAWA SKOCZYLASA

WYDAWNICTWO

KOMIT. WYDAWN. OGÓLNOPOLSKIEGO ZWIĄZKU BRATNICH POMOCY MŁODZIEŻY AKADEMICKIEJ
ODBITO W DRUKARNI L. BOGUŚLAWSKIEGO W WARSZAWIE, ŚWIĘTOKRZYSKA 11, TEL. 195-52
DODATEK OGŁOSZENIOWY WYKONANO W DRUKARNI AKADEMICKIEJ

GIMNAZIUM MĘSKIE
imienia ...
w Warszawie ... 237-93.
B. U.

ISTORIA Rzeczypospolitej Akademickiej stanowi jedną z wstępnych kart historii całego Narodu i Państwa.

Zasilając bowiem różne dziedziny życia politycznego, społecznego, gospodarczego siłami zawodowo wykształconymi, Rzeczpospolita Akademicka wywiera na nie wpływ pośredni wprawdzie, lecz mimo to niemal decydujący; jako zaś ośrodek nauki i cywilizacji, jako źródło nowych myśli i wskazań, oddziaływa jednocześnie na życie Narodu i Państwa bezpośrednio i niemniej silnie.

Obywatele Jej, nauczający, decydują o wartości wiedzy przekazywanej uczniom i rozszerzanej nazewnątrz, obywatele Jej, uczący się — zdobywając wiedzę zawodową i wychowując się społecznie przez życie organizacyjne, stanowią o tych wartościach intelektualnych, jakie wniesione i rozwijane będą na wszystkich polach działalności państwa i społeczeństwa.

I dlatego historia Rzeczypospolitej Akademickiej interesować winna każdego obywatela państwa, a dla tych, którzy w swej działalności przyszłość Narodu i Państwa biorą za cel, poznanie jej staje się wprost koniecznością.

Stąd też za obowiązek swój uznaliśmy podjęcie wydawnictwa, przedstawiającego obraz Rzeczypospolitej Akademickiej w jej całokształcie, ujmującego rozwój szkolnictwa akademickiego i życia społeczności akademickiej w rocznych okresach czasu. Tom ten pierwszy rocznika, którego opracowanie przypadło nam w udziale i którym rozpoczynamy wydawnictwo, posiada, — dobrze jesteśmy tego świadomi, — poważne braki. Mimo paromiesięcznego opóźnienia, na które musieliśmy się zdecydować w celu uzupełnienia zgromadzonego materiału, mimo zdwojenia wysiłków, nie osiągnęliśmy tego, co za cel sobie postawiliśmy. Brak wszelkich źródeł, choć w pewnym stopniu opracowanych, trudności w wyszukiwaniu dróg najodpowiedniejszych dla uzyskania wiadomości dotyczących wszystkich środowisk i wszystkich przejawów życia społeczności akademickiej w formie nadającej się do systematycznego opracowania, wszystko to spowodowało niejednolitość w potraktowaniu poszczególnych działów i poszczególnych środowisk, oraz szczupłość pierwiastka syntetycznego w opracowaniach.

Wierzimy, że gdy pierwsze trudności zostały przełamane — dalsze tomy wydawnictwa, przez nas zapoczątkowanego, lepiej będą mogły odpowiedzieć swemu zadaniu.

*
* *

Przy opracowaniu niniejszego tomu i finansowaniu wydawnictwa korzystaliśmy z poparcia i współpracy wielu osób z grona starszego społeczeństwa, młodzieży akademickiej oraz szeregu instytucyj. Za tę pomoc i współpracownictwo uważamy za swój miły obowiązek podziękować na tem miejscu pp. prof. prof. Antoniemu Ponikowskiemu, Wojciechowi Świętosławskiemu, Janowi Zawidzkemu, Adamowi Zieleńczykowi, Władysławowi Skoczylasowi, p. Ludwikowi Gardowskiemu, kol. kol. Bieleckiemu, Czerniawskiemu, Dębnickiemu, Dłużewskiej, Drozdowskiemu, Jezierskiemu, Kokelemu, Krupskiemu, Malewiczowi, Meyerowi, Natansonównie, Piskorskiemu, Robowskiemu, Rutkowskiemu, Srockiemu, Stypułkowskiemu, Wasowskiej, Zmaczyńskiemu, oraz następującym instytucjom: Pomocy Koleżeńskiej W. S. C. F. i jej przedstawicielom, p. Olafowi Pedersenowi i p. Dorze Rivière, Bankowi Handlowemu w Warszawie, Bankowi dla Handlu i Przemysłu w Warszawie, Papierniom „Mirków“ i „Rob. Saenger“ oraz firmie „Chrzanowski, Pfeiffer, Przanowski i S-ka“.

KOMITET REDAKCYJNY.

RZECZPOSPOLITA AKADEMICKA

KAZANIE się „Rzeczypospolitej Akademickiej“ to nowy krok na drodze rozwoju życia polskiej młodzieży akademickiej i na drodze zbliżenia się młodzieży różnych uczelni i różnych dzielnic Polski.

Dlatego miło mi, iż mnie przypadło w udziale skreślenie kilku myśli „słowa wstępnego“. Ponadto żywię pewną nadzieję, że „Rzeczpospolita Akademicka“ ułatwi także starszemu społeczeństwu zapoznanie się z życiem młodzieży i zachęci je do czynnego interesowania się tem życiem.

Każdy z nas niewątpliwie spotkał się nie raz jeden z utartym poglądem, że młodzież i starsze pokolenie to dwa światy, które się nigdy ze sobą zrozumieć nie mogą.

Nie miałem nigdy zaufania do „utartych poglądów“ i dlatego, kiedym należał do świata młodzieży, bacznie szukałem wśród starszego pokolenia ludzi, którzy rozumieli nas, młodszych. I znajdowałem. Może niezbyt wielu, ale nie brakowało i wtedy tych, co nas rozumieli, pomimo że przed dwudziestu i dwudziestu pięciu laty, jakże inne były czasy. Depresja popowstaniowa panowała jeszcze wszechwładnie. Wszak dopiero wojna japońska, jak świtanie, ukazała nam szerszy horyzont i ośmieliła najbardziej „niezrównoważonych“ do marzeń, że potęgi, w które „utarta opinia“ nie pozwalała wątpić ani na chwilę, nie są z granitu, że i one kiedyś mogą się zachwiać, i że dlatego nie wolno trwać w bierności.

I z dumą trzeba stwierdzić, że w owych czasach młodzież akademicka, wzięta jako pewne środowisko, traktowana jako całość, była twierdzą, do której „ugoda“ nie miała dostępu, a tylko, czając się, próbowała zarzucić sieci na słabszych, nie ryzykując zupełnie szukania dróg do młodzieży, jako całości.

A jednak i w tamtych smutnych czasach, kto chciał, ten mógł znaleźć w starszym społeczeństwie i zrozumienie, i zachętę, i serdeczny uścisk dłoni, i nieraz łzę w oku. Dziś, kiedy należę do starszego społeczeństwa, i kiedy z innego stanowiska patrzę na wzajemny stosunek do siebie obu tych światów, znów widzę, że nieprawdą jest, iżby się te dwa światy zrozumieć nie mogły. Inne środowisko pracy, inne obowiązki,

doświadczenie nabyte w życiu, nieraz ślady ciężkich przeżyć, wspomnienia—wszystko to sprawia, że my starsi jesteśmy trochę inni, niż Wy, młodzi. Mamy niejedno, czego Wy jeszcze nie nabyliście, a poza nami jest skarb, który Wy posiadacie w całej pełni — młodość.

Nie wiercie jednak, iż dwa nasze światy rozdziela jakaś przepaść, która uniemożliwia zrozumienie się. Prawda, są zgorzkniali i wystygli, co zawsze gotowi podejrzliwie patrzeć na wszystko, co młodością świeże. Ale czy wiecie, co najczęściej wtedy leży na dnie duszy? Zazdrość wobec Waszej młodości. Kto nie umiał być młodym, kto młodość zmarnował, temu żal zmarnowanego skarbu, ale kto sam umiał być młodym, ten Wasz świat rozumie: nie zdziwi się Waszym uniesieniom, nie zgorzzy Waszemi walkami o zasady i nie potępi Was bezlitośnie nawet za Wasze błędy.

Bo takimi, jak Wy, byliśmy i my.

A jeżeli wyda się Wam nieraz, że obojętność, niechęć, lub niezrozumienie Was jest przyczyną, iż „starsi“ nie wchodzą w Wasze środowisko, to naprawdę nie jest tak. Bowiem może nieraz ci, co Was najlepiej rozumieją i współczują z całym Waszym życiem, nie wchodzą w sam środek między Was, nie chcąc być intruzami w Waszych przeżyciach, ale tem nie mniej radują się każdą Waszą radością i smucą każdym Waszym smutkiem.

I jeszcze jedna uwaga. Chciałbym porównać życie polskiej młodzieży akademickiej z przed lat, kiedyśmy studjowali w obcej szkole, a często w obcym, wrogiem środowisku, kiedyśmy rozproszeni po różnych zaborach prawie zupełnie nie znali się wzajemnie, kiedy przyszłość naszą widzieliśmy, jako przyszłość niewolników, a nie wolnych obywateli własnego państwa, a nasza wiara w wyzwolenie Ojczyzny odnosiła ją do dalekiej, nieokreślonej przyszłości — z Waszem pełnym życiem akademickim, młodzieży dumnej z własnej szkoły we własnym państwie.

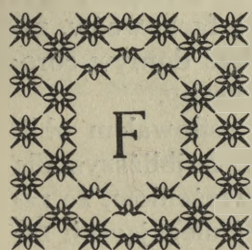
Słuszne jest, abyście byli w pełni świadomi, jak szczęśliwsi jesteście od nas. Nie sądźcie jednak, iżby w nas, ludziach z tamtych czasów, tliła się bodaj iskierka zazdrości. Przeciwnie, jesteśmy szczęśliwi Waszym szczęściem, i niech to będzie jednym więcej dowodem, że teza, iż nie może być zrozumienia między młodzieżą, a starszym społeczeństwem, jest tylko przesądem i to przesądem szkodliwym.

ANTONI PONIKOWSKI

SZKOŁY WYŻSZE, JAKO CZYNNIK ROZWOJU PAŃSTWA POLSKIEGO

Podług wykładu inauguracyjnego prof. Wojciecha Świątosławskiego, wygłoszonego w Politechnice Warszawskiej w dn. 15. X. 1922 r.

AKT, że uczelnie wyższe zmuszone są ograniczać liczbę przyjmowanych studentów, nasuwa rozmyślanie na temat, czy istotnie mamy obecnie tylu studentów w Polsce, że możemy sobie pozwolić na ograniczenie dostępu do nauki tym, którzy tego gorąco pragną.

Aby udzielić odpowiedzi na to pytanie, musimy się zapoznać z danymi, dotyczącymi liczebności studentów naszych uczelni akademickich (patrz str. 144/5 tablica I).

Zdawaćby się mogło, że takiej liczby wykształconych pracowników Polska nie potrzebuje, że przepełnienie naszych uczelni wyższych może doprowadzić do nadprodukcji inteligencji i tak dziś materialnie upośledzonej, co więc zatem idzie, że spodziewać się mamy w czasie najbliższym kryzysu, wytworzonego nadmiarem fachowców.

Aby usunąć obawy takiej nadprodukcji, wystarczy przypomnieć dane statystyczne z okresu przedwojennego, dotyczące liczby słuchaczy szkół akademickich w niektórych państwach zachodnich. (Patrz „Przegląd Akademicki“ Nr. 9, roku 1922). Ze stawienie tych danych wskazuje, że na 1 milion mieszkańców w państwach Europy zachodniej przypada około 120 studentów.

Lata powojenne wpłynęły na zwiększenie się jeszcze liczby studentów w uczelniach wyższych różnych państw. Np., na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego stwierdzić możemy, że liczbą studentów wzrosła w okresie od r. szk. 1913/14 do r. szk. 1919/20 w Szwajcarii z 4693 (1472 na 1 milion mieszkańców) na 7278 (1910 na milion mieszkańców), w Niemczech zaś z 29781 na 38050.*)

Na podstawie powyższego dochodzimy do wniosku, że Polska powinna posiadać co najmniej 32,000 studentów, jeżeli mamy się opierać na liczbach przedwojennych, lub też osiągnąć powinna liczbę 40,000, jeżeli brać mamy za podstawę stosunki powojenne. Liczebność studentów w Polsce w ubiegłym roku akademickim dowodzi, że się rozwijamy pod tym względem normalnie i że w latach najbliższych osiągniemy bez wątpienia wskazaną najwyższą granicę 40,000 studentów. Wysilek zatem, uczyniony w pierwszych latach odradzania się państwa naszego, nie poszedł na marne.

*) Liczby te nie obejmują wszystkich uniwersytetów niemieckich, dlatego też na ich podstawie nie można obliczyć, ilu studentów przypada obecnie na 1 milion mieszkańców w Niemczech.

Otwarcie uniwersytetów w Poznaniu, Wilnie i Lublinie było żelazną koniecznością utrwalenia naszego bytu państwowego. Należy się więc najwyższe uznanie wszystkim, którzy się do tego przyczynili.

Chcąc zapewnić normalny rozwój wszystkich gałęzi życia naszego państwa, ustalić należy, jaka liczba młodych pracowników inteligentnych wstępować musi w życie, aby zapełniać normalny ubytek fachowców, opuszczających corocznie zajmowane placówki wskutek śmierci, choroby i innych przyczyn. Statystyka przyjmuje za zwyczaj, że przeciętny czas trwania pracy zawodowej fachowca z wyższym wykształceniem waha się około lat 20^{*)}). Wynika stąd, że znając liczbę fachowców, zatrudnionych w danym zawodzie, możemy obliczyć, jaki powinien być dopływ coroczny nowych sił; mianowicie powinien wynosić $\frac{1}{20}$ tej liczby.

Posługując się nader rozmaitemi danymi, uzbieranymi przygodnie, usiłowałem obliczyć, ilu fachowców inteligentnych potrzebowałaby Polska w czasie najbliższym dla swego normalnego rozwoju. Przytaczam odpowiednią tablicę z zastrzeżeniem, że zawarte w niej liczby są niedokładne i niezawsze oparte na danych, nieulegających zakwestjonowaniu.

Z A W O D Y	Liczba fachowców z wyksz. wyższ.
1. Urzędnicy państwowi i oficerowie	30.000
2. Siły techniczne, zatrudnione w przemyśle i górnictwie	20.000
3. Nauczyciele szkół średnich i wyższych	20.000
4. Lekarze, weterynarze i farmaceuci	15.000
5. Zatrudnieni w handlu, bankach i biurach technicznych	15.000
6. Rolnicy, technicy rolni i leśni	5.000
7. Inne zawody niewyszczególnione	15.000
8. Emigracja	5.000
Ogółem	125.000

Ponieważ założyliśmy, że fachowiec, posiadający wyższe wykształcenie, pracuje przeciętnie 20 lat w swym zawodzie, wynika stąd, że liczba kończących studia wyższe wynosić powinna corocznie $\frac{1}{20} \times 125000 = 6250$.

Ponieważ przyjąć musimy, że w Polsce przeciętny czas trwania studjów nie może być krótszy, niż był np. w Austrii przed wojną, a więc trwać powinien 6 lat, dochodzimy znów tą drogą do ustalenia ogólnej liczby studentów wyższych zakładów naukowych w Polsce, mianowicie: $6250 \times 6 = 37500$. A więc, zapomocą innego rachunku, niż poprzednio, dochodzimy znów do liczby, zbliżonej do obecnego stanu liczebnego studentów w Polsce.

*) Przyjmowana liczba 20 lat jest niższa od przeciętnego czasu pracy jednostki inteligentnej (24—30 l.), przyjąć wszakże należy, że część pracowników opuszcza przed upływem tego czasu swe placówki, oddając się zajęciom, niezwiązanym ze swym fachem. Uwzględnić należy pozatem naturalne powiększanie się liczby placówek w miarę ogólnego rozwoju kulturalnego kraju. Z tego względu raczej wyrazić można przypuszczenie, że liczba 20 lat może się okazać za wysoką.

Polska posiada obecnie, jak wiadomo, 6 uniwersytetów, 2 politechniki i kilka zakładów o typie specjalnym, logicznym zatem wnioskiem, wypływającym z naszych dotychczasowych rozumowań, jest ten, że wyższe uczelnie akademickie muszą być ośrodkami masowego kształcenia młodzieży, że w ten tylko sposób mogą one zapewnić państwu liczny, złożony conajmniej z 6000 jednostek, kontyngens młodych sił, kończących studia wyższe—i cały wysiłek rządu, społeczeństwa i przede wszystkim samych uczelni wyższych musi być wyłożony w kierunku zadośćuczynienia tej potrzeby*). Uczyniliśmy już pierwszy krok na tej drodze. Zorganizowaliśmy szkolnictwo wyższe w najtrudniejszych warunkach, z najskromniejszymi zasobami sił pedagogicznych. Pozostaje jednak kolosalna, odpowiedzialna i nader trudna do wykonania praca podniesienia wytwórczości naszych uczelni wyższych do wspomnianego poziomu, a nawet jego przekroczenia.

Konieczność zadośćuczynienia potrzebom państwowym związana jest z głębokim, i powiedzmy wyraźnie, tragicznym przełomem w dziejach wyższego szkolnictwa i w pierwszym rzędzie w rozwoju uniwersytetów. Uniwersytety przez wieki całe były głównymi ośrodkami rozwoju nauki. Programy ich były wolne od jakichkolwiek bądź więzów, a sprawa zdolności wytwórczej uczelni wyższych i związku ich działalności z potrzebami życia zbiorowego odgrywała do niedawna rolę podrzędną. Dookoła profesorów=uczonych gromadziły się nieliczne garstki adeptów nauki, którzy nie byli skrepowani w swych studiach przez ułożony z góry regulamin, i mieli zabezpieczoną swobodę całkowitą w wyborze i rozkładzie pracy. Pedagogiczna działalność profesora połączona była bezpośrednio z jego działalnością na polu nauki. Obecne stadium rozwoju szkolnictwa wyższego wstrząsa do głębi dawnym ustrojem uczelni wyższych. Liczne rzesze młodzieży, napływającej do uniwersytetów i innych uczelni akademickich, w nieznacznym tylko odsetku pragną się poświęcić pracy naukowej. Młodzież dąży przeważnie do pozyskania wiedzy, aby móc w przyszłości oddać się działalności praktycznej. Zakres studjów i program nauk, któreby odpowiadać miały tej części studentów, z natury rzeczy jest odrębny od tego, coby mogło stanowić przedmiot studjów specjalnych przyszłego uczonego. Pozatem samo nauczanie, sposób prowadzenia wykładów i ćwiczeń jest z natury rzeczy inny, gdy chodzi o udostępnienie nauki szerszym kołom młodzieży. Uczony=profesor staje przed dylematem nader trudnym, powiedzmy wyraźnie, wprost dla niego tragicznym. Praca pedagogiczna wysuwa się na plan pierwszy, odłączając się od działalności naukowej, przytłaczając siłą rzeczy tę ostatnią.

Nic więc dziwnego, że stoimy obecnie na przełomie rozwoju uczelni wyższych. Słyszymy zewsząd głosy o konieczności dokonania głębokiej reformy szkolnictwa wyższego, reformy uwzględniającej potrzeby zbiorowego życia i potrzeby kultywowania i rozwoju nauki.

*) Nie mówimy tu o potrzebie otwarcia nowych uczelni wyższych, ponieważ sprawa ta komplikuje się na razie z powodu braku sił naukowych.

Nowy typ uczelni akademickiej powinien zadość uczynić tym dwóm potrzebom — konieczności państwowym. Powinien zabezpieczyć normalny rozkwit wszystkich ośrodków życia naukowego i twórczej pracy uczonych, umożliwiając między innymi, wciągnięcie i wyzyskanie tej części młodzieży, która pragnie oddać się całkowicie nauce. Jednocześnie nowy ten typ szkoły musi rozwinąć do rozmiarów potężnych aparat masowego kształcenia młodzieży. Wobec tego staje przed nami, w całej swej doniosłości, zagadnienie ułożenia odpowiednich programów, wprowadzenie reglamentacji pracy studenta, podniesienie siły wytwórczej odpowiednich zakładów, pracowni i t. p. Sprawa zdolności wytwórczej uczelni akademickiej nabiera cech pierwszorzędnej doniosłości. Powstają te liczne zadania, o których dotychczas w szkolnictwie wyższym nie mówiono wcale, lub mówiono bardzo mało.

Jedno z tych zadań pragniemy omówić nieco szerzej. Mianowicie wspominaliśmy wyżej, że przeciętny czas trwania studjów akademickich przed wojną wynosił mniej więcej 6 lat. Natomiast według danych statystycznych 20-letniemu młodzieńcowi pozostaje przeciętnie 41 — 42 lata życia. Otóż kończący studja wyższe musi poświęcić 7-mą część tego czasu na naukę w szkole wyższej. 6-cio letni okres odpowiada również $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{5}$ części czasu*), który inteligentny pracownik poświęca pracy w swoim zawodzie. Jeżeli weźmiemy pod uwagę gorączkowe tętno obecnego życia zbiorowego, stwierdzić musimy, że podane ułamki są stanowczo za wysokie.

Nie możemy nie wyczuwać, że Europa wchodzi obecnie w nowy okres rozwoju ekonomicznego i kulturalnego, którego hasłem przewodniem jest jaknajwiększa wydajność pracy jednostki i jaknajwiększa ekonomja czasu. Do hasła tego musi się zastosować również szkolnictwo wyższe, zadaniem jego pod tym względem jest możliwie ograniczyć czas trwania studjów przez podniesienie produktywności pracy studenta do najwyższego stopnia.

Zadanie to wiąże się bezpośrednio z dwoma zagadnieniami: jednym — wyłącznie akademickiem, drugim — natury socjalnej. Pierwsze wymaga racjonalnej organizacji pracy studenta, opracowania odpowiednich schematów, według których student mógłby najłatwiej i najekonomiczniej pracować, wskazania mu nietylko kolejności zapoznawania się i studjowania danych przedmiotów, lecz i podania przeciętnego czasu, niezbędnego, aby wymagane minimum student mógł odrobić. Aczkolwiek bowiem indywidualne zdolności i upodobania studenta mogą sprawiać, że normalny przebieg jego studjów odbiegać będzie od zakreślonego schematu, mimo to wszakże porównywanie czasu, poświęconego na naukę przez studenta, z czasem przeciętnym, podanym w schemacie, ułatwia mu orientację w rozkładzie jego własnej pracy na przyszłość. Przedewszystkiem zaś tabelka rozkładu pracy przeciętnego studenta może być skutecznym środkiem walki z marnotrawieniem czasu, świadomość bowiem, że się odbiegło w tem lub innym miejscu od zakreślonego pla-

*) Przyjmujemy tu nieco dłuższy okres czasu, aniżeli, jak poprzednio, 20 lat, chodzi nam bowiem nie o pokrycie corocznego zapotrzebowania pracowników inteligentnych, lecz o właściwy przeciętny czas pracy jednostki inteligentnej. Czas ten waha się w zależności od zawodu pomiędzy 24 — 30 latami.

nu, może niejednego pobudzić do wzmożenia wysiłków i bardziej wyętej pracy. Mówiąc o organizacji pracy studenta, a więc o zarządzeniach, mających podnieść produktyjność tej pracy, mamy zawsze na myśli masowe kształcenie młodzieży, pragnącej się poświęcić przyszłej działalności praktycznej w tym lub innym zawodzie. Nieliczne naogół wyjątki ludzi, którzyby chcieli pracować twórczo w nauce, mogą się wyzwolić z łatwością z przepisanych regulaminów i dążyć samodzielnie w kierunku przez siebie obranym.

O wiele trudniejsze od organizacji pracy studenta w uczelni wyższej jest zagadnienie socjalne, z którym się wiąże sprawa podniesienia wytwórczości naszych uczelni akademickich. Statystyka stowarzyszeń samopomocowych wykazuje, że 75% młodzieży akademickiej zniewolone jest pracować zarobkowo, aby mieć możliwość wogóle uczęszczania do szkoły wyższej. To jednoczesne łączenie nauki z pracą zarobkową wpływa niesłychanie szkodliwie na przebieg studjów naszej młodzieży, wyniszcza przytem w przerażający sposób zdrowie i obniża zdolność do przyszłej twórczej i wytwórczej pracy inteligentnego pracownika. Uprzytomnijmy sobie, że student, pracujący zarobkowo, przyzwyczajają się z konieczności do powierzchownego i polowicznego traktowania swych obowiązków, bądźto jako studenta, bądź też jako zarobkującego pracownika.

Z konieczności też powierzchownie zapoznaje się z temi dziedzinami wiedzy, które mają mu w przyszłości służyć za podstawę do pracy zawodowej. Nauka w ten sposób rozkłada się na lata i skraca czas pracy w danym zawodzie. Siły fizyczne i zdrowie młodego człowieka narażone są na poważne niebezpieczeństwo. Po ukończeniu studjów, odbytych w takich warunkach, umysł jest wyczerpany, często niezdolny do śmiałych porywów twórczości, na jakie stać duch młodzieńczy, świeży, niewyczerpany nadmiernym wysiłkiem pracy.

Postaramy się przedstawić w liczbach wysiłek zarobkującego studenta. Przypuśćmy, że student taki, zatrudniony w urzędzie, chciałby ukończyć studia w normalnym okresie czteroletnim. Obliczenia, wykonane przeze mnie i przez innych, wykazują, że szkoła wyższa wymaga od studenta conajmniej 1800 godzin pracy w murach uczelni, oraz poza nią. Do tej liczby dołączyć trzeba 1744 godz. rocznej pracy normalnej urzędnika. Wynosi to razem 3540 godzin rocznie. Obciążenie dzienne, z uwzględnieniem nieustannej pracy zarówno we wszystkie dni powszednie, jak też w niedziele i święta, wynosi około 10 godzin na dobę. Jest rzeczą jasną, że po takiej czteroletniej pracy zdrowie jednostki i żywość jego umysłu muszą być wyczerpane, zdolność twórcza doprowadzona do minimum. Nic zatem dziwnego, że podnosząc sprawę masowego nauczania młodzieży naszej w uczelniach wyższych, niepodobna zamilczeć o tym tragicznym stanie rzeczy. Muszą być wynalezione środki, zmieniające raz na zawsze podobne warunki pracy. Jest rzeczą zrozumiałą, że wysiłki oparte na filantropji zła nie usuną.

Rozwiązanie zagadnienia, moim zdaniem, leżeć może w rozwinięciu odpowiedniej formy kredytu. Jeżeli banki i państwo pożyczą miliony złotych na podtrzymanie

nie przemysłu krajowego, kredytuując odpowiednio fabryki i ośrodki przemysłowe, wydaje mi się możliwe udzielanie kredytu młodzieży z tem, aby w przyszłości pewne odsetki pracy zarobkowej systematycznie pokrywały zaciągnięte zobowiązania finansowe.

Nie mogę na tem miejscu wysuwać konkretnych projektów zaradzenia złemu. Całokształt poruszonych tu zagadnień jest zbyt skomplikowany, aby go można było odręcznie rozwiązać. Chodzi jednak o stwierdzenie obecnego stanu rzeczy i o zaakcentowanie doniosłości spraw, które rozwiązać musimy w najbliższym czasie. Pragniemy podkreślić z całą mocą, że należyta organizacja aparatu, który służy do rozbudzenia i powołania do życia żywych sił intelektualnych narodu, może się przyczynić niesłychanie do rozkwitu naszego państwa.

Kultura i przyszłość naszego narodu zależą w bardzo znacznym stopniu od tego, czy istotnie będziemy mogli to zadanie rychło i pomyślnie rozwiązać.

SZKOŁY AKADEMICKIE W R. 1921/22

OK akademicki 1921/22 był, można powiedzieć, pierwszym normalnym rokiem studjów wyższych w Polsce niepodległej. Wydane do tego czasu ustawy i rozporządzenia zaczęły wchodzić w życie i regulować ruch naukowy i umysłowy, ześrodkowany w szkołach wyższych.

Trudności jednak, na które praca organizacyjna w tej dziedzinie natrafiała w latach poprzednich, nie zostały dotychczas przezwyciężone. A szły one z różnych stron, przeto różny był ich charakter oraz różne drogi i tempo ich zwalczania. Potrzeby wyższego wykształcenia odczuwane były silnie, może nawet — jak na nasze stosunki — nadmiernie. Wymagania stawiane Państwu w tym kierunku były bardzo wysokie, może nawet przerastały potrzeby istotne. Jednakże były zrozumiałe, choć niewykonalne, a nieraz i nieracjonalne. A naprzód liczbą i charakterem szkół: 5 uniwersytetów, 2 politechniki, po 1 szkole gospodarstwa wiejskiego, weterynarji, górnictwa, sztuk pięknych. Uwzględniając niektóre wydziały, liczby trzeba by zmienić: tak więc szkół gospodarstwa wiejskiego, wraz z wydziałami, poświęconemi tej gałęzi, w Politechnice Lwowskiej i Uniwersytecie Poznańskim oraz ze Studium Rolniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego, doliczylibyśmy się czterech, szkół sztuk pięknych, po uwzględnieniu wydziału w Uniwersytecie Stefana Batorego, — dwóch i t. d. Ale — szkół handlowych ani jednej. To jest luka poważna, którą zaspokajać musi w dużej mierze szkoła prywatna w Warszawie. Zaś inne odczuwane braki starają się wypełnić Uniwersytet Lubelski, Wolna Wszechnica Polska, Szkoła Nauk Politycznych.

W r. 1921/22 ten stan posiadania nie uległ powiększeniu, mimo stawianych Państwu wymagań stworzenia szkół politechnicznych (w Łodzi, Poznaniu) i gospodarczych (w Bydgoszczy). Wysiłki organizacyjne skierowane były natomiast na uzupełnienie i udoskonalenie szkół istniejących. Akademia Górnicza w Krakowie, zarządzana od chwili swego powstania w styczniu 1919 r. przez Komitet Organizacyjny, dopiero z końcem 1921 r. otrzymała pełnię autonomji przez rozwiązanie Komitetu. Uniwersytet Stefana Batorego, zdruzgotany niemal najazdem bolszewickim w r. 1920, dopiero w roku sprawozdawczym począł się naprawdę organizować.

Mimo więc, że w okresie omawianym nie powstała ani jedna nowa jednostka organizacyjna, wewnątrz praca była olbrzymia, tem zaś większa, że najeżona trudnościami. Bilans tej pracy zaledwie może być naszkicowany przez kronikarskie wyliczenie ważniejszych faktów.

W Uniwersytecie Warszawskim powstał nowy wydział teologii ewangelickiej. Organizacja tego wydziału rozpoczęła się wprawdzie w latach wcześniejszych, ale dopiero w r. 1921/22 zamianowani zostali pierwsi dwaj profesorowie, którzy wraz z 2 zastępcami profesorów i paru wykładającymi stanowią pierwsze grono nauczyci

cielskie. Jest to pierwsze w Polsce ognisko teologicznej wiedzy ewangelickiej. Nowe zastępy księży ewangelickich mają teraz możliwość pobierania wykształcenia w kraju, a nie, jak dawniej, w środowisku obcym, nieraz niechętnym Polsce.

W tymże Uniwersytecie rozporządzeniem Ministra W. R. i O. P. z d. 8 października 1921 r. utworzono Studium Weterynaryjne, będące zawiązkiem przyszłej szkoły weterynaryjnej w Warszawie. Zarządza Studium Komisja Organizacyjna, której udało się całokształt nauki na pierwszych dwóch latach urządzić przy pomocy sił tymczasowych. Obsadzenie odpowiednie katedr stanowi jedno z głównych zadań Komisji. Program nauki wzorowany jest na przepisach obowiązujących w Akademii Weterynaryjnej we Lwowie, będącej, jak to nie wszystkim wiadomo, jedną z najlepiej urządzonych szkół tego typu w Europie.

W Politechnice Lwowskiej (tak przemianowanej z dawnej Szkoły Politechnicznej we Lwowie) utworzono z początkiem r. 1921/22, na mocy rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z d. 10 czerwca 1921 r., wydział ogólny, mający na celu kształcenie kandydatów na nauczycieli szkół technicznych. Wydział ten, szósty z kolei w powyższej uczelni, składa się z czterech grup naukowych: matematycznej, fizycznej, chemicznej oraz geometrii wykreślnej.

Siądmy zorganizowany tamże wydział, wojskowy, został z końcem r. ak. 1921/22 rozwiązany.

Istniejący już dawniej pod zarządem Ministerstwa Zdrowia Publicznego Państwowy Instytut Dentystyczny został rozporządzeniem z d. 7 stycznia 1922 r. przyjęty pod zarząd Ministerstwa W. R. i O. P. Po zreorganizowaniu w myśl osobnego Statutu, zatwierdzonego w d. 1 stycznia 1922 r., Instytut powiększył szczerpłą liczbę państwowych szkół akademickich zawodowych.

Organizacja wydziału lekarskiego w Uniwersytecie Poznańskim, rozpoczęta w listopadzie 1920 r., dobiegła w r. 1921/22 końca. Odtąd wszystkie przedmioty wydziałowe są wykładane. Brak niektórych klinik zastępują oddziały szpitali miejskich.

Posunęła się również znacznie naprzód organizacja wydziału lekarskiego w Uniwersytecie Stefana Batorego. Wydział, liczący w r. poprz. zaledwie 3 profesorów, wskutek czego był połączony z wydziałem matematyczno-przyrodniczym, pozyskał w okresie sprawozdawczym 8 profesorów, wyodrębnił się i uzupełniając grono profesorskie oraz tworząc lub przetwarzając kliniki, z końcem r. 1922/23 będzie całkowicie skompletowany.

Rozpoczęta w Uniwersytecie Poznańskim organizacja wydziału teologicznego nie została dotychczas ukończona.

Programy studjów na wydziale lekarskim, prawniczym i oddziale farmaceutycznym opierały się w r. spr. dla słuchaczy, którzy rozpoczęli studia w r. 1920/21 i później, na rozporządzeniach Ministerstwa W. R. i O. P. z d. 16, 18 i 19 października 1920 r.

Na innych wydziałach obowiązywały programy dawniejsze, lub stosowane dawniej w szkołach małopolskich.

Program wydziału filozoficznego (wydz. humanistycznego i matematyczno-przyrodniczego w Uniwersytecie Stefana Batorego) był przedmiotem badań rad wydziałowych, nie został jednak dotychczas opracowany.

Pewnym uzupełnieniem tego braku jest program wymagań rzeczowych przy egzaminie naukowym na nauczyciela szkół średnich, ogłoszony w rozporządzeniu Ministra W. R. i O. P. z d. 1 listopada 1920 r.

Na zasadzie tegoż rozporządzenia zostały utworzone państwowe komisje egzaminacyjne dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich: we Lwowie (rozporządzeniem z d. 8 lipca 1921 r.), w Krakowie (rozp. z tejże daty), w Poznaniu (rozp. z d. 24 sierpnia 1921 r.) oraz w Warszawie (rozp. z d. 25 października 1921 r.).

Rozwój wewnętrzny szkół pociągał za sobą konieczność mianowania znacznej liczby nowych profesorów. Oczywiście, więcej sił wymagały szkoły i wydziały niedawno utworzone.

Powstanie w Polsce niepodległej 3 uniwersytetów, politechniki, szkoły górniczej i nowych wydziałów w szkołach istniejących sprawiło, iż dla obsadzenia katedr wyczerpano ten naturalny zbiornik sił profesorskich, który tworzą habilitowani przy szkołach akademickich docenci.

Liczba ogólna profesorów w szkołach akademickich powiększyła się w r. spr. o 65, z czego na poszczególne szkoły przypada:

Uniwersytet Poznański	16
Uniwersytet Warszawski	13
Politechnika Warszawska	9
Uniwersytet Stefana Batorego	9
Politechnika Lwowska	5
Akademja Górnicza	4
Akademja Sztuk Pięknych	3
Uniwersytet Jagielloński	2
Uniwersytet Jana Kazimierza	2
Akademja Weterynarji	1
Szkoła Główna Gosp. Wiejskiego	1

Razem 65

Mimo, że pewna część profesorów przybyła z zagranicy (głównie z Rosji, pozatem ze Szwajcarji, Czechosłowacji i Ameryki), że niektórzy profesorowie przeszli do szkół z pracy zawodowej, liczba docentów dawniejszych została niemal zupełnie wyczerpana, zwłaszcza wobec tego, że kadry tych pracowników zostały już w poprzednich latach znacznie przerzedzone.

Nie byłoby to sprawą niepokojącą, gdyby naturalny znowu przyływ do tych kadr odpowiadał odpływowi. Tak jednakże nie jest. Liczba habilitowanych nietylko nie przerasta liczby nowomianowanych profesorów (co byłoby niezbędne dla uzupełnie-

nia szczerb, sprawionych przez lata poprzednie), lecz nawet jej nie dosięga. Oto wykaz habilitacyj dokonanych w r. 1921/22 w poszczególnych uczelniach:

Uniwersytet Jana Kazimierza	14
„ Jagielloński	12
„ Poznański	10
„ Warszawski	5
Politechnika Lwowska	2
Akademja Weterynarji	1
Szkoła Główna Gosp. Wiejskiego	1
Razem	45

Zaznaczyć trzeba, że z powyższej liczby 10 habilitacyj w Uniwersytecie Poznańskim 7 zostało dokonanych na wydziale lekarskim, a z 5 habilitacyj w Uniwersytecie Warszawskim 4 dotyczą również wydziału lekarskiego. Ci docenci są przeważnie starszymi lekarzami, mającymi za sobą długoletnią praktykę i wydajną pracę naukową i stanowią dla Uniwersytetu nabytek bardzo poważny i pożądaný, jako specjaliści w pewnych zakresach umiejętności lekarskiej, którzy nieraz oszczędzą młodzieży kończącej studia potrzeby wyjazdu zagranicę dla uzupełnienia wiedzy. Ale w ten sposób liczba tych 12 habilitacyj zmniejsza o tyleż liczbę ogólną 45, stanowiącą przyrost w y c h badaczy. Osiągnięta liczba 33 nowych docentów, wobec 65 powołanych na katedry, budzi zrozumiałe obawy na przyszłość.

Uwzględniając przyszłe potrzeby nauki polskiej, Państwo wstawiło do swego budżetu znaczne kredyty na zasiłki dla kandydatów na profesorów, na stypendja i nagrody dla studentów. Mimo to praca naukowa nie przyciąga nietylko takiej liczby nowych sił, która byłaby niezbędna dla odpowiadającego stanowisku narodu rozwoju jego nauki, ale nawet liczby odpowiadającej stosunkom przedwojennym, kiedy nauka polska była w najlepszym razie kopciuszkiem u potęg zaborczych, a w gruncie rzeczy była skazana na samopomoc społeczeństwa.

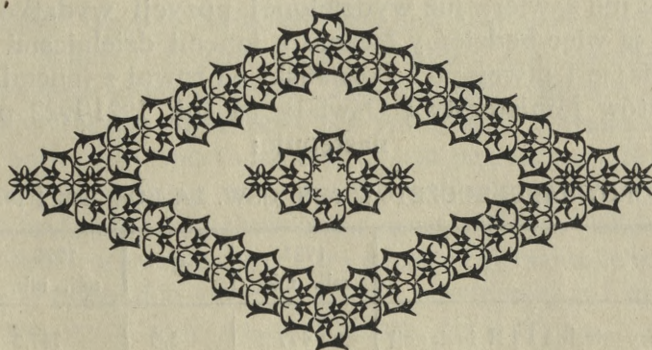
Nawet bardzo wydatne kredyty na zasiłki indywidualne dla uczonych, na instytucje naukowe, na badania specjalne i wydawnictwa, na zjazdy i związki naukowe, na podróże zagranicę nie zdołały wydobyć ze społeczeństwa tej energii i wytwórczości, któremi odznaczała się nauka polska przed wojną. Stosunki powojenne, szczególnie (choć nie jedynie) materialne, są tego zjawiska niewątpliwą przyczyną.

Te trudności materialne, w których znalazł się świat uczonych i adeptów nauki, pomimo pomocy ze strony Państwa, natchnęły myślą o samopomocy, rozwijającej się w r. 1921/22 dość sprawnie. Wysiłkiem profesorów Uniwersytetu Warszawskiego stanął dom mieszkalny spółdzielczy w Warszawie przy ul. Brzozowej i zapoczątkowano budowę drugiego. Dom studentów tegoż Uniwersytetu na 200 osób ma powstać przy ul. Tamce, dom akademikzek na 300 osób przy ul. Górnej. Studenci Politechniki Lwowskiej budują własnymi rękami własny gmach. Inne potrzeby ma-

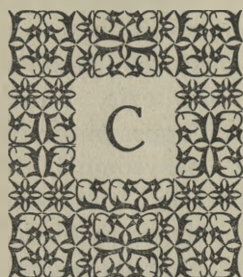
terjalne również stanowią troskę bratnich pomocy akademickich i spółdzielni profesorskich.

Do trudności w sprawie schronisk mieszkalnych dołączają się bardzo poważne troski o siedziby naukowe: budowa nowych zakładów dla szkół nieprzystosowanych do obecnego stanu nauki i znacznego przyrostu słuchaczy nie może posuwać się szybko i musimy być przygotowani na to, że potrwać musi jeszcze lata całe, zanim uczelnie nasze pomieszczą w swych rozszerzonych murach wszystkich spragnionych wiedzy i powołanych do jej dźwigania. Ale również musimy sobie uprzytomnić, że to, co w normalnych warunkach tworzone być musi w ciągu dziesięcioleci, nie może w warunkach niezwykłych powstać odrazu w jednym roku. Zdobyćcie niepodległości postawiło nas wobec zadań — powiedzmy to sobie otwarcie — przerastających siły jednego pokolenia. Zadania te muszą być wypełniane stopniowo i z wzrastającą, a nie malejącą energją i będą wypełnione, o ile tylko nie osłabnie poczucie obowiązku ciągłej i wytężonej pracy dla przyszłości odrodzonego narodu. Jednym z pierwszych, ale dużych kroków na drodze do tej przyszłości był rok ak. 1921/22 i dokonana w nim praca.

Dr. ADAM ZIELEŃCZYK.

SZKOŁY WYŻSZE W BUDŻECIE PAŃSTWOWYM

HCAC zapoznać się z polityką finansową Rządu w stosunku do spraw oświatowych, zwłaszcza w stosunku do szkolnictwa wyższego, oraz z gospodarką finansową i tendencjami rozwojowymi poszczególnych szkół akademickich, musimy zbadać i rozpatrzyć krytycznie odpowiednie działy budżetów państwowych. Uczynił to prof. Zawadzki w artykule umieszczonym pod powyższym tytułem w Nr. 4 „Przeglądu Akademickiego“, opierając się na budżecie na rok 1921. Naszem zadaniem będzie uwagi i wnioski prof. Zawadzkiego rozpatrzyć w świetle liczb budżetu na rok 1922. Biorąc

bowiem za podstawę naszych rozważań rok szkolny 1921/1922, zbadać musimy preliminarz budżetowy na rok 1922, zestawiając i porównując go jednocześnie z preliminarzem na rok 1921, pierwszym pokojowym preliminarzem Rzeczypospolitej Polskiej. Porównanie takie pozwala nam stwierdzić odrazu poważną zmianę na korzyść budżetu na rok 1922. Gdy bowiem pozycja Min. W. R. i O. P. w 1921 r. stanowiła — wraz z odpowiednim działem budżetu Min. b. Dzielnicy Pruskiej — 6,12% ogółu wydatków państwowych, to w r. 1922 stanowi już 10,9%, podczas gdy w r. 1909 wydatki na cele oświatowe wynosiły w monarchji Austro-Węgierskiej 4,04%, zaś w Cesarstwie Rosyjskiem 2,46% ogółu wydatków państwowych. Tak więc młode Państwo Polskie w miarę możliwości stara się w odpowiedni sposób uwzględniać potrzeby oświatowe, lecz wyprzedzając w tym względzie dawne państwa zaborcze, nie dorównywa jednakże stosunkiem wydatkowanych na oświatę sum innym państwom Europy Zachodniej.

Budżet na rok 1922 nie zawiera już wydzielonej pozycji wydatków na b. Dzielnicę Pruską, traktować ją więc będziemy łącznie z innymi dzielnicami Państwa, uwzględniając Uniwersytet Poznański na równi z innymi.

Porównanie budżetów Ministerstwa Oświaty za rok 1921/1922 przedstawia się jak następuje:

PORÓWNANIE BUDŻETÓW MIN. OŚW. ZA ROK 1921 i 1922

	1921	%	1922	%
	mlj. mk.		mlj. mk.	
1. Władze centralne I i II instancji	177,2	1,6	787,5	1,6
2. Wyznania religijne	157,8	1,4	663,6	1,3
3. Szkolnictwo powszechne	7 790,4	68,2	32 147,7	65,4
4. " średnie	1 369,3	11,9	6 421,6	13,1
5. " zawodowe	371,5	3,3	2 290,3	4,7
6. Nauka i kursy wyższe	1 473,5	12,9	6 596,7	13,4
7. Oświata powszechna.	60,8	0,5	179,6	0,3
8. Archiwa	21,8	0,2	79,1	0,2
RAZEM	11 422,3	100 %	49 166,1	100%

Jak widać z powyższego zestawienia stosunek wydatków na cele nauki i szkół wyższych uległ w roku 1922 nieznacznej poprawie, jednak niemniej pozostaje nadal na-
zbyt skromnym w stosunku do pozostałych pozycji.

Jeżeli chodzi teraz o podział wydatków na szkolnictwo akademickie pomiędzy poszczególne wyższe uczelnie, to okazuje to następująca tablica:

PRELIMINARZ WYDATKÓW NA NAUKĘ I SZKOLNICTWO WYŻSZE W ROKU 1922

	Mlj. mkp.	czyli %	Stu- dentów	Mkp. na 1 stud.
1 Uniwersytet Warszawski	997,8	15,1	7 518	132 720
2 „ Krakowski	795,3	12,1	4 531	175 520
3 „ Lwowski	597,9	9,1	4 773	125 270
4 „ Wileński	649,2	9,8	1 729	375 480
5 „ Poznański	779,4	11,8	3 273	238 130
6 Politechnika Warszawska	571,9	8,7	4 112	139 080
7 „ Lwowska	501,8	7,6	2 305	217 700
8 Akad. Górnicza w Krakowie	392,8	5,9	282	1 392 900
9 Akad. Weter. we Lwowie	145,5	2,3	307	473 940
10 Państw. Inst. Pedagog. w Warszawie	15,6	0,2	—	—
11 Szkoła Główna Gosp. Wiejsk. w Warsz.	256,4	3,9	761	336 920
12 Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie	48,9	0,7	—	—
13 Szkoła Sztuk Pięknych w Warszawie	29,3	0,4	—	—
14 Państw. Inst. Dentyst. w Warszawie	57,3	0,9	—	—
15 Szkolnictwo prywatne	34,3	0,5	—	—
16 Muzea i biblioteki	179,3	2,7	—	—
17 Popieranie nauki	453,8	6,9	—	—
18 Stypendja i zapomogi dla studentów (w tym budowa i remonty domów akademickich)	90,6	1,4	—	—
RAZEM	6 597,1	100%	—	—

Jak widać z powyższej tablicy, najkosztowniejsze jest utrzymanie uczelni małych, specjalnych, jak np. Szkoła Główna Gosp. Wiejsk., lub Akademia Weterynarii. W stosunku do frekwencji są one przeszło 2 razy kosztowniejsze od innych uczelni. Z liczb powyższych wyróżnia się Krakowska Akademia Górnicza swym niezwykle dużym stosunkowo budżetem. Spowodowane to jest przede wszystkim znacznymi sumami przewidzianymi w budżecie na rok 1922 na wydatki nadzwyczajne (nowe budowle — 150 milj. mkp.), oraz na zakup pomocy naukowych (106,5 milj. mkp.), co da się wytłumaczyć stadjum organizacyjnym tej uczelni. To samo, choć już w tym roku w mniejszym niż w poprzednich stopniu, można powiedzieć o Uniwersytecie Wileńskim, w którym suma wydatków na 1 studenta trzykrotnie jest większa niż w Uniwersytecie Lwowskim oraz o Uniwersytecie Poznańskim. Uwzględniając dane, dotyczące 3 uniwersytetów (Warszawskiego, Krakowskiego i Lwowskiego) oraz obydwu politechnik, widzimy, że jeden student w r. 1922 kosztował Państwo przeciętnie: w uniwersytecie mk. 142.130, w politechnice mk. 167.320. Przed wojną (w r. 1903) w uniwersytetach niemieckich jeden student kosztował państwo przeciętnie 876 mk., zaś w politechnikach — 475 mk. Uwzględniając wartość marki polskiej w roku 1922

w stosunku do marki złotej (1 mk. złota = 1.200 mkpol.), sumy te odpowiadałyby 1.051.200 i 570.000 mkpol. Z sum powyższych wynikałoby, że Państwo nasze wydatkuje obecnie 5-krotnie mniejsze sumy na utrzymanie szkół akademickich, niż powinny wydatkować. Uwzględniając nawet przy powyższym obliczeniu różnicę wartości nabywczej marki polskiej w stosunku do kursu parytetowego, otrzymamy jednak sumy zupełnie z właściwymi potrzebami szkolnictwa akademickiego nie-współmierne.

Na popieranie szkolnictwa akademickiego niepaństwowego w budżecie przewidziana jest suma 34,3 milj. mk. Niewielka ta suma stanowi w połowie prawie (16,5 milj. mk.) zasilek państwowy dla Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie, w pozostałej zaś części dla innych niepaństwowych wyższych uczelni, jak Uniwersytet Lubelski, Wolna Wszechnica Polska i inne.

Poszczególne rodzaje wydatków uczelni akademickich w r. 1922 przedstawiają się w sposób następujący:

WYDATKI W TYSIĄCACH MAREK

Uczelnia	Osobowe	Utrzymanie lokalu	Biurowe	Pomoce naukowe	Różne	Budowlane	Razem
1. Uniw. Warszawski . . .	503 122	77 723	40 126	132 183	23 150	221 450	997 754
2. " Krakowski . . .	390 552	94 304	20 202	155 726	15 998	118 500	795 282
3. " Lwowski . . .	263 452	41 873	56 488	66 167	26 580	143 298	597 858
4. " Wileński . . .	311 429	86 505	47 958	135 575	12 685	55 000	649 152
5. " Poznański . . .	305 185	79 179	50 703	141 870	29 170	173 300	779 407
6. Polit. Warsz. . . .	294 723	111 995	38 050	61 000	15 100	51 000	571 868
7. " Lwowska . . .	233 687	77 660	10 493	71 075	22 345	86 500	501 760
8. Szk. G. G. W. . . .	114 488	21 638	7 032	33 058	16 154	64 000	256 370
9. Akad. Górn. . . .	52 769	20 725	50 518	106 562	9 535	152 669	392 778
10. Akad. Weter. . . .	51 177	8 144	5 284	37 905	7 600	35 350	145 460
RAZEM . . .	2 520 584	619 746	326 854	941 121	178 317	1 101 067	5 687 689

Poglądowy obraz wzajemnego ustosunkowania powyższych wydatków podaje poniższa tablica w procentowym podziale na poszczególne pozycje, a mianowicie:

PROCENTOWY PODZIAŁ WYDATKÓW NA POSZCZEGÓLNE CELE

Uczelnia	Osobowe	Utrzymanie lokalu	Biurowe	Pomoce naukowe	Różne	Budowlane	Razem
Uniw. Warszawski . . .	50,4	7,8	4,1	13,2	2,4	22,1	100
" Krakowski . . .	49,1	11,8	2,5	19,6	2,0	15,0	100
" Lwowski . . .	44,0	7,0	9,4	11,1	4,5	24,0	100
" Wileński . . .	48,0	13,3	7,4	20,9	1,9	8,5	100
" Poznański . . .	39,2	10,2	6,5	18,2	3,7	22,2	100
Polit. Warsz. . . .	51,5	19,6	6,7	10,7	2,6	8,9	100
" Lwowska . . .	46,6	15,5	2,1	14,2	4,4	17,2	100
Szk. G. G. W. . . .	44,7	8,4	2,7	12,9	6,3	25,0	100
Akad. Górnicza . . .	13,4	5,3	12,9	27,1	2,4	38,9	100
" Weter. . . .	35,2	5,6	3,6	26,1	5,2	24,3	100
PRZECIĘTNIE. . .	44,3	10,8	5,7	16,5	3,3	19,4	100

Jak widać z powyższego zestawienia, blisko połowa (44,4%) sum budżetowych poszczególnych uczelni zużywa się na wydatki osobowe, czyli na utrzymanie personelu pedagogicznego, urzędniczego i służby. Stosunek ten, w porównaniu z rokiem poprzednim, zmniejszył się nieco (z 51,7% na 44,4%), niestety tylko na korzyść wydatków na lokal i opał oraz biurowych. Na pomoce naukowe (zakup czasopism i książek, dotacje zakładów doświadczalnych oraz seminarjów) przeznaczona jest zaledwie $\frac{1}{6}$ część budżetu (16,5%), na wznoszenie zaś nowych budowli i kapitalny remont dawnych blisko $\frac{1}{5}$ część (19,4%). Maksimum stosunku wydatków osobowych wykazuje Politechnika i Uniwersytet Warszawski, minimum Akademia Górnicza i Akad. Weterynaryj. Na cele budowlane maksimum wydatków wykazuje Akad. Górnicza, budująca w r. 1922 skrzydło główne gmachu Akademii w Podgórzu kosztem 150 milj. mk. i remontująca budynek przy ul. Krzemionki, oraz Szkoła Główna Gosp. Wiejsk. w Warszawie, nie posiadająca jeszcze odpowiednich pomieszczeń i budująca oraz remontująca w r. 1922 szereg budynków szkolnych w Warszawie i w swych gospodarstwach rolnych w Skierniewicach i Chylicach. Również stosunkowo znaczne sumy na wydatki budowlane przeznaczone są dla Uniwersytetu Lwowskiego na rozbudowę zakładów Wydziału Medycznego oraz dla Uniwersytetu Warszawskiego na budowę gmachu Medycyny Sądowej.

Minimum wydatków budowlanych wykazuje Uniwersytet Wileński, rozporządzający pomieszczeniami stosunkowo licznymi i obszernymi, choć nieprzystosowanymi do celów pedagogicznych.

Na pomoce naukowe największe stosunkowo wydatki ponosi Akad. Górnicza, będąca jeszcze w stadium organizacji, oraz Akad. Weterynaryj i Uniwersytet Wileński. Minimum wykazuje Politechnika Warszawska i Uniwersytet Lwowski. Pozostałe trzy rubryki wydatków wykazują również dość znaczne różnice pomiędzy poszczególnymi uczelniami.

Rubryka wydatków na lokal, do której doliczone są również koszty opału, wykazuje maksimum tych wydatków w Politechnice Warszawskiej, która, jedyna z pośród naszych uczelni, posiada we wszystkich swych gmachach centralne ogrzewanie; następnie po niej miejsce zajmuje Polit. Lwowska i Uniwersytet Wileński. Minimum wykazuje Akademia Górnicza i Akad. Weterynaryj we Lwowie. Maksimum wydatków biurowych wykazuje Akad. Górnicza, która na urządzenie wewnętrzne sal, pracowni, gabinetów profesorskich i t. p. przewiduje na rok 1922 — 50 milj. mk., następnie zaś Uniwersytet Lwowski oraz Wileński. Minimum wykazują Politechnika Lwowska oraz Uniwersytet Krakowski. Dane te zresztą z roku na rok zmieniają się zupełnie, czego najlepszym dowodem jest fakt, że w r. 1921 minimum wydatków biurowych wykazywała Polit. Warszawska, zaś Uniwersytet Lwowski maksimum.

Co się tyczy pozycji „różnych“ wydatków, to tutaj również maksimum osiąga organizująca się Akad. Górnicza w Krakowie, oraz S. G. G. W., która do tej rubryki ma wliczone koszty administracji i utrzymania folwarku doświadczalnego w Skierniewicach i Chylicach.

Poniżej podajemy tablicę porównawczą, w której wydatki naszych uczelni akademickich (za wyjątkiem budowlanych) podzielone są na takie same rubryki, jakie podaje prof. Lexis dla uczelni niemieckich za rok 1903 w swym dziele zbiorowym „Das Unterrichts Wesen im Deutschen Reich, Leipzig 1904“. Z zestawienia tego łatwiej jest wziąć należyty krytyczny sąd o racjonalności gospodarki finansowej naszych uczelni.

WYDATKI NORMALNE UCZELNI POLSKICH I NIEMIECKICH W TYSIĄCACH MAREK.

Uczelnie	Osobowe		Adminstr.		Pomoce nauk.		Stypendja		RAZEM	
	tys. mk.	%	tys. mk.	%	tys. mk.	%	tys. mk.	%	tys. mk.	%
1. Uniwersytet Warszawski	504 322	65,0	120 149	15,5	132 183	17,0	19 650	2,5	776 304	100
2. „ Krakowski .	393 432	58,2	117 616	17,4	155 726	23,1	9 008	1,3	675 782	100
3. „ Lwowski .	266 492	58,6	110 901	24,4	66 167	14,6	11 000	2,4	454 560	100
3. „ Wileński .	316 429	53,3	138 713	23,3	135 575	22,8	3 435	0,6	594 152	100
5. „ Poznański .	310 185	51,2	149 452	24,7	141 870	23,4	4 600	0,7	606 107	100
6. Politechn. Warszawska	295 723	54,7	173 795	32,1	61 000	11,3	10 350	1,9	540 868	100
7. „ Lwowska .	236 587	57,1	98 848	23,9	71 075	17,1	7 750	1,9	414 260	100
8. Szk. Główn. Gosp. Wiejsk.	116 075	60,6	40 037	20,9	33 058	17,3	2 200	1,2	191 370	100
9. Akad. Górnicza . . .	56 069	23,4	73 793	30,7	106 562	44,4	3 685	1,5	240 109	100
10. Akad. Weterynaryj . .	53 177	48,3	15 428	14,0	37 905	34,4	3 600	3,3	110 110	100
RAZEM . .	2 548 491	55,3	1 038 732	22,6	941 121	20,4	75 278	1,7	4 603 622	100
21 uniwersyt. niemieckich	10 170,1	35,36	3 120,8	10,86	13 710,8	47,67	1 756,1	6,11	28 757,8	100
9 politechnik	3 529,8	54,81	1 570,5	24,39	1 108,9	17,22	230,4	3,58	6 439,6	100
RAZEM . .	13 699,9	38,92	4 691,3	13,32	14 819,7	42,12	1 986,5	5,64	35 197,4	100

Z tablicy powyższej okazuje się przede wszystkim, że w uczelniach naszych pozycję dominującą stanowią wydatki „osobowe“ (55,3%), podczas gdy w uczelniach niemieckich w r. 1903 taką dominującą pozycję stanowiły wydatki na pomoce naukowe (42,12%), w przecięciu nieco wyższe od wydatków osobowych (38,92%). Wprawdzie w budżetach politechnik niemieckich wydatki osobowe również dominowały nad innymi kategorjami wydatków (54,81%), jednakże od r. 1903 stosunek ten uległ zmianie na korzyść wydatków na pomoce naukowe. W każdym razie z danych powyższych wynika, że w uczelniach niemieckich kładziono już oddawna główny nacisk na pomoce naukowe, zwłaszcza na zaopatrzenie pracowni doświadczalnych w odpowiednie środki pomocnicze i przyrządy pomiarowe, umożliwiające szybki postęp badań przyrodniczych, dzięki czemu nauka niemiecka osiągnęła pod koniec ubiegłego stulecia przodujące stanowisko w nauce wszechświatowej. Mając na względzie nie tylko dobro samej nauki polskiej, lecz w równej mierze także i rozwój przemysłowo-gospodarczy naszego państwa, należałoby dążyć do postawienia naszych doświadczalnych pracowni uniwersyteckich i politechnicznych na tym poziomie, na jakim się one znajdują w Niemczech. Dawne rządy okupacyjne, zwłaszcza rosyjski i austriacki, nie bardzo dbały o należyte wyekwipowanie laboratorjów i pracowni przyrodniczych uniwersytetów „kresowych“, położonych na naszych ziemiach. Pracownie te, z małymi wyjątkami, nie posiadają dotychczas odpowiednich lokali, nie mówiąc już o ich za-

patrzeniu w przyrządy i aparaty pomiarowe, w czasopisma fachowe oraz w inne pomocnicze środki naukowe, niezbędne do prac badawczych. Podczas ewakuacji dawnego Król. Polskiego, władze rosyjskie wywoziły w r. 1915 z Uniwersytetu i Politechniki Warszawskiej najcenniejsze przyrządy i aparaty pomiarowe oraz komplety czasopism fachowych, ogłaśniając gruntownie pracownie tych uczelni. Konieczne przeto byłoby energiczne zajęcie się jaknajszybszem odzyskaniem tych bezcennych dzieł sztuki, bez których laboratorja uczelni warszawskich są pozbawione możliwości wykonywania prac i badań naukowych.

Jeśli pominąć Akademię Górniczą oraz Uniwersytet Wileński, jako uczelnie dopiero organizujące się, to największą dbałość o pomoce naukowe okazały w bieżącym okresie sprawozdawczym Akademia Weterynaryi we Lwowie oraz Uniwersytet Krakowski i Poznański, a następnie Polit. Lwowska; natomiast najmniejszą Politechnika Warszawska, Uniwersytet Lwowski oraz Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego. Jednakże co się tyczy Szkoły Głównej Gosp. Wiejsk., to wydatki jej na pomoce naukowe wznoszą się do 22,4%, jeżeli z rubryki wydatków administracyjnych, wynoszących 20,9%, przeniesiemy do pozycji pomocy naukowych koszty prowadzenia gospodarstwa oraz pól doświadczalnych w Skierniewicach i Chylicach, posiadających w znacznej mierze charakter pomocy naukowych.

Ujemną stroną budżetów naszych szkół akademickich stanowi niesłychanie niska pozycja wydatków na stypendja oraz zapomogi naukowe, wynosząca w przecięciu zaledwie 1,7% ogółu ich wydatków, podczas gdy w uczelniach niemieckich pozycja ta wynosiła przeszło 3 razy więcej, bowiem 5,64%. Wiadomo zaś, że w Niemczech, jak wogóle na Zachodzie, uczęszcza do szkół akademickich przeważnie tylko młodzież zamożniejsza, nie potrzebująca wsparć i zapomóg, podczas gdy w naszych uczelniach dominuje młodzież niezamożna, która podczas odbywania studjów akademickich zmuszona jest do zarobkowania ubocznego, nieraz bardzo intensywnego. Wiadomo również, że w społeczeństwie niemieckiem ofiarność na cele naukowe oraz na cele stypendyjne jest bardzo mało rozwinięta, gdy tymczasem nasze społeczeństwo było zawsze ofiarniejsze na te cele. Niestety, skutkiem spadku naszej waluty, wartość dawnych funduszy stypendjalnych zmalała prawie do zera, a nadto przeważna część ich została wywieziona do Rosji. Tymczasem potrzeba takich funduszy stypendjalnych dla młodzieży studjującej jest dziś nieporównanie większa, aniżeli dawniej, zwłaszcza wobec ogólnego zubożenia i pauperyzacji sfer inteligentnych naszego społeczeństwa, dostarczających przeważną ilość najdzielniejszych i najwybitniejszych studentów. Wobec takiego stanu rzeczy jednym z pierwszych obowiązków Senatów naszych szkół akademickich winno być podjęcie usilnych starań u władz państwowych, celem uzyskania wydatnych funduszy na stypendja dla zdolniejszych i pracowitszych studentów, jak również na zapomogi dla wybitniejszych abiturjentów, zdradzających żywe zainteresowanie się pracą naukową. Rady Wydziałowe naszych uczelni akademickich są z natury rzeczy organami najbardziej kompetentnymi w sprawie rozdziału tego rodzaju zapomóg stypendjalnych, albowiem w skład ich wchodzi

profesorowie, bezpośrednio stykający się z młodzieżą studującą, a temsamem mający sposobność zapoznania się z jej uzdolnieniami oraz zamiłowaniem do pracy. Ostatnią pozycję budżetów szkół akademickich stanowią wydatki administracyjne, których wysokość (22,6%) okazuje się w przecięciu również znacznie wyższa niż w odpowiednich szkołach niemieckich (13,32%).

Preliminarz budżetowy Ministerstwa W. R. i O. P. podaje w uzasadnieniu sum asygnowanych na potrzeby poszczególnych uczelni, również i dane, dotyczące liczebności ich personelu pedagogicznego. W poniższej tabelicy przytaczamy zestawienie tych ciekawych danych, uzupełniając je danymi co do słuchaczy w tychże uczelniach.

LICZEBNOŚĆ PERSONELU PEDAGOGICZNEGO I SŁUCHACZÓW SZKÓŁ AKADEMICKICH.

Uczelnie	Profesorowie		Adjunkci	Asystenci		Razem	Studentów	1 profesor na	1 prof. lub asystent na studentów
	zwyczajni	nadzwyczaj.		starsi	młodszy				
Uniwersytet Warsz.	126	12	21	116	56	331	7 518	54,4	22,7
„ Krakowski	104	20	11	115	55	305	4 531	36,5	14,8
„ Lwowski	105	18	10	88	55	276	4 773	38,8	17,2
„ Wileński	102	16	14	64	43	239	1 729	14,6	7,2
„ Poznański	117	6	12	83	26	244	3 273	26,6	13,4
Polit. Warszawska	52	18	15	174	13	272	4 112	58,7	15,1
„ Lwowska	69	8	30	108	24	239	2 305	29,9	9,6
Szkoła Gł. Gosp. Wiejsk.	20	10	13	28	9	80	761	25,3	9,5
Akad. Górnicza	22	2	5	26	—	55	282	11,7	5,1
Akad. Weterynarji	15	4	—	24	7	50	307	16,1	6,1
RAZEM	732	114	131	826	288	2 091	29 590	34,9	14,1

Otóż z danych powyższych wynika, że w naszych uczelniach akademickich przypada na jednego profesora w przecięciu 34,9 studentów, a po wyłączeniu Akademii Górniczej oraz Uniwersytetu Wileńskiego, przypada średnio 39,1 studentów na jednego profesora. W niemieckich szkołach akademickich przypadało w r. 1900, według danych prof. Lexisa, na jednego profesora w przecięciu 18,4 studentów (z tego w uniwersytetach na 1832 profesorów — 32,834 studentów, czyli na jednego profesora — 17,92 studentów, zaś w politechnikach na 693 prof. — 13,546 studentów, czyli na 1 prof. — 19,54 studentów). Tak więc w uczelniach naszych personel profesorski jest obciążony przeszło dwa razy większą pracą pedagogiczną, aniżeli w odpowiednich uczelniach niemieckich, wobec czego nic dziwnego, że nie jest on w stanie oddawać się w należytej mierze badawczej pracy naukowej. Zwłaszcza uczelnie warszawskie, w szczególności Uniwersytet i Politechnika, są wprost przepelnione nadmiernymi rzeszami słuchaczy, skutkiem czego cierpi na tem dotkliwie zarówno samo nauczanie, jak niemniej i działalność naukowa profesorów.

Należałoby przeto dążyć do jaknajszybszego odciążenia pomienionych uczelni, z jednej strony przez wydatne zwiększenie ich personelu profesorskiego oraz odpowiednie rozszerzenie pomieszczeń pracownianych, z drugiej zaś strony przez zakładanie nowych uczelni akademickich w większych miastach prowincjonalnych.

IDEE I FORMY ŻYCIA ORGANIZACYJNEGO MŁODZIEŻY AKADEMICKIEJ

ÓRNE I CHMURNE“ były drogi, po których kroczyło życie organizacyjne akademicka polskiego. W księdze dziejów organizacyj akademickich wiele, aż nadto wiele, znajdziemy kart, zapisanych krwią młodzieży polskiej, przelaną w walce „za wolność i lud“. Począwszy od filaretów i filomatów wileńskich, poprzez organizacje akademików warszawskich z przed roku 1831 i 1863, poprzez tragiczne dzieje „Korporacji“ kijowskiej, aż do czasów ostatnich snuje się złota nić ofiarnej pracy. Z trudem i jedynie w najogólniejszych zarysach można dziś odtworzyć dzieje owych organizacyj akademickich. Po wielu z nich ślad już wszelki zaginął, materiały do historii innych spoczywają gdzieś w archiwach organizacyjnych, przechowywanych przez dawnych ich członków, lub rozproszone są po różnych, w większości zupełnie nieznanach, pamiętnikach i notatkach prywatnych, czekając, aż wydobędzie je z zapomnienia praca historyków, do dziś niestety niemal nierozpoczęta. Jedynie ustne tradycje, przechodzące z pokolenia w pokolenie, choć mgliste i szczupłe, stanowiły tę nieprzebraną skarbnicę szczytnych hasel i umiowań, z której jeszcze poszczególnym starszym przedstawicielom dzisiejszego pokolenia akademickiego dane było czerpać. Okres ostatni, rozpoczęty rokiem 1905, znany jest wielu z osobistych jeszcze wspomnień. Czasy te cechuje przede wszystkim wielkie rozproszenie życia organizacyjnego akademików polskich. Od chwili ogłosze-

nia bojkotu uniwersytetu warszawskiego, młodzież polska rozbiegła się po uczelniach całej niemal Europy. W każdym środowisku powstawały organizacje akademickie, lecz słabe, walczące z rozlicznymi przeszkodami, zmuszone siłą warunków do łączenia różnych celów i skupiania różnych ludzi, chwieją się one ciągle i rozpadają, nieraz dla błażej przyczyny. Jedynie w Krakowie i Lwowie życie organizacyjne było swobodnym żywym tętnem i tam też mogło różniczkować się, stosownie do przyświecających mu celów, na trzy zasadnicze typy organizacyj — na organizacje ideowo-polityczne, naukowe i samopomocowe. Stamtąd również wyszła inicjatywa skoordynowania pokrewnych organizacyj, która, jakkolwiek częściowo tylko uwieńczona powodzeniem, odegrała doniosłą rolę w rozwoju życia organizacyjnego.

Okolo r. 1911 we wszystkich ośrodkach począł się szerzyć ruch nowy, niezwiązany ściśle z dotychczasowymi formami organizacyjnymi, przenikający jednak wszystkie niemal istniejące zrzeszenia. Mamy tu na myśli pracę Związków i Drużyn Strzeleckich, która w ciągu krótkiego czasu zdołała zjednoczyć poważny odłam młodzieży, nawiązać ścisły kontakt pomiędzy poszczególnymi środowiskami i przyczynić się tą drogą do wzmocnienia węzłów, łączących poszczególne grupy akademickie, w stopniu wyższym, niż wszelkie poprzednie wysiłki, bezpośrednio do osiągnięcia tego celu skierowane. Wybuch wojny doszczętnie niemal rozbił wszystkie organizacje międzyrodowisko-

we. Poszczególne grupy, choć znacznie przerzedzone, pracowały nadal, lecz bez żadnego prawie związku z innymi grupami pokrewnymi. Niektóre środowiska zostały zupełnie rozbite, lecz na ich miejsce powstały nowe, w uniwersyteckich miastach rosyjskich. Te ostatnie, począwszy od końca r. 1915, rozpoczęły wyteżoną pracę i jeszcze przed początkiem rewolucji zdołały nawiązać między sobą stały i ścisły kontakt. Równocześnie niemal w odrodzonych uczelniach warszawskich uzewnętrznia się życie organizacyjne, w trudnych niezmiernie rozwijające się warunkach, lecz potężniejące z każdą chwilą. Warszawa odrazu prawie stała się największym polskim środowiskiem akademickim. Od tej chwili do niej przechodzi rola kierownicza.

Gdy jednak w listopadzie r. 1918 przyszedł wreszcie dzień upragniony i młodzież w Niepodległej Ojczyźnie mogła swobodnie, nieskrępowana wrogimi więzami, rozpocząć pracę, życie organizacyjne, choć silnie rozwinięte w poszczególnych środowiskach, niezmiernie słabe posiadało związki międzyśrodowiskowe. Na ten więc punkt zwrócono przedewszystkiem uwagę.

Nie odrazu można było do tego przystąpić. Olbrzymia większość młodzieży akademickiej znalazła się w szeregach, organizacje akademickie ograniczyły do minimum, lub nawet zawiesiły swą działalność. Dopiero w jesieni r. 1919 rozpoczyna się rzeczywista praca organizacyjna, którą ostatecznie otwiera I Zjazd Ogólny Polskiej Młodzieży Akademickiej w Warszawie w styczniu r. 1920.

Od tej chwili praca organizacyjna rozwija się w dwóch kierunkach. Z jednej strony poszczególne organizacje wzmacniają się wewnątrz siebie, z drugiej — nawiązują coraz ściślejsze stosunki z pokrewnymi orga-

nizacjami innych środowisk, dążąc do zawiązania organizacji powszechnych. Akcję zapoczątkowują poszczególne organizacje ideowo-polityczne. Wznawiając lub wzmacniając dawne związki, częstokroć datujące się jeszcze z czasów przedwojennych, organizacje te w ciągu bardzo krótkiego czasu zdołały cel swój osiągnąć. Powstają zarządy i komitety centralne, rozciągające władzę swą na wszystkie środowiska. Dziś już niema prawie organizacji tego typu, posiadających charakter czysto lokalny. Jeśli nawet poszczególne grupy nie osiągnęły całkowitego zjednoczenia, to przecież uważają się wzajemnie za swoje odpowiedniki i zachowują ścisły kontakt między sobą. Inaczej jest, jeśli chodzi o porozumienie lokalne i międzyśrodowiskowe oraz o wytworzenie wspólnej reprezentacji różnych organizacji tego typu. Próby, podjęte w kierunku stworzenia Konferencji Delegatów itp., z góry skazane były na niepowodzenie. Za czasów okupacji miały one jeszcze pewną rację bytu, gdyż istniały sprawy, do których stosunek całej młodzieży, choćby tylko w zewnętrznych przejawach, był mniej więcej jednakowy. Następnie jednak momenty różnicujące przeważyły musiały i wspólna reprezentacja wszystkich organizacji ideowo-politycznych wytworzyć się nie dała.

Później nieco rozpoczęło się jednoczenie organizacji samopomocowych, lecz za to rozwinęło się potężniej. Z samej istoty swojej dalekie od zabarwienia politycznego i jak dotąd zwycięsko opierające się wszelkim próbom nadania im tego zabarwienia, organizacje samopomocowe mogły łatwo połączyć całą młodzież akademicką we wspólnej pracy dla wspólnych celów. W maju r. 1921 powstaje Związek Bratnich Pomocy Pol. Mł. Ak., ogarniający wszystkie

środowiska i stawiający sobie, jako cel, skoordynowanie i skoncentrowanie zarówno całej działalności samopomocowej, jak i pomocy społecznej i państwowej. O ile pierwsze zadanie zostało wykonane względnie szybko i bez wielkich trudności, o tyle drugie wymagało wielkiego nakładu wysiłków i dopiero w czasach ostatnich, po niezmiernie trudnej pracy kilkuletniej, zaczęło dawać pożądane wyniki. Rozumiejąc konieczność takiej koncentracji, młodzież od programu swego nie odstąpi i zwalczać będzie zawsze wszelkie odruchy separatyzmu i partykularyzmu, bez względu na to, czy powstają one wśród niej samej, czy też płyną z zewnątrz.

Najpóźniej w organizację międzyśrodowiskową związały się zrzeszenia naukowe, gdyż ogólnopolski Związek Kół Naukowych powstał dopiero na zjeździe poznańskim w maju r. 1922. O wiele wcześniej jednak zorganizowały się w niektórych środowiskach uczelniane Konferencje Delegatów Kół Naukowych, jednoczące organizacje naukowe danej uczelni. Naogół jednak, życie naukowe rozwija się stosunkowo znacznie słabiej. Objaw ten — prawda, że bardzo niepożądany — spowodował już głosy niepowołanych krytyków, głosy najzupełniej niesłuszne: praca naukowa wymaga nie tylko zamiłowania do niej, ale i odpowiednich warunków, których młodzież nie posiada. Niezmiernie ciężkie stosunki materialne, wyczerpująca siły praca zarobkowa, oto już pierwsze przeszkody do intensywniejszego zajęcia się nauką. Starsze pokolenia akademickie—ci, którzy siłą rzeczy powinni pracą naukową kierować, każdą chwilę wolną zużywać muszą na przygotowanie się do egzaminów i odrobienie zaległości, powstałych w czasie służby wojskowej. Młod-

si rzadko bardzo nadają się na kierowników i organizatorów: brak im niezbędnego doświadczenia, brak często jasno skryształizowanych zamiłowań naukowych. Społeczeństwo polskie może jednak być pewne, że jeżeli nawet w tych rozpaczliwych warunkach praca naukowa istnieje i rozwija się, to w przyszłości, z nastaniem normalniejszych stosunków, stanie i ona na odpowiednim poziomie.

Obok omówionych powyżej trzech zasadniczych typów, istnieje szereg innych organizacji akademickich. Korporacje, na pierwszym, ogólnym zresztą, podłożu ideowym, rozwijają życie towarzyskie, zaś koła prowincjonalne i uczelniane łączą zadania współżycia koleżeńskiego z działalnością samopomocową. Życie sportowe znalazło swój wyraz w Akademickich Związkach Sportowych, a zabarwione ideowo przybrało postać akademickich oddziałów „Strzelca”. Powstają też organizacje artystyczne, etyczne itp. — na wszystkich polach wre praca, błędząca często po manowcach, łamiąca się nieraz w poszukiwaniu właściwych form organizacyjnych, lecz zawsze twórcza, pełna zapału.

Świetne tradycje, odziedziczone po minionych pokoleniach akademików polskich, nie są dla młodzieży dzisiejszej uciążliwym przypomnieniem własnej niemocy. Zmieniły się hasła, zmieniły się formy organizacyjne, lecz duch pozostał ten sam. Uważamy się za godnych spadkobierców swych wielkich poprzedników. I mamy w swym sumieniu prawo żądania od społeczeństwa, by uświadomiło sobie, że życie organizacyjne młodzieży, to nie tylko wielka szkoła, przygotowująca przyszłą pracę publiczną, lecz już samo przez się twórcza praca, stwarzająca nowe, częstokroć bardzo cenne wartości.

ZAGADNIENIE BYTU MATERJALNEGO MŁODZIEŻY AKADEMICKIEJ

KWESTJĘ zapewnienia bytu materialnego młodzieży akademickiej przypadło mi, jako jednemu z grona najstarszych jej rzeczników, omawiać już niejednokrotnie w różnych wydawnictwach i publikacjach. Jeśli, mimo to, znowu problem powyższy mogę poruszyć na łamach „Rzeczypospolitej Akademickiej“, to dlatego, że wolno mi go dziś w innej niż dotychczas ująć płaszczyźnie i w innym przedstawić oświetleniu.

Dotąd bowiem, kiedykolwiek przyszło mówić o położeniu materialnym młodzieży akademickiej, nie można było nigdy kwestji zapewnienia bytu tej młodzieży ująć z punktu widzenia jej realnego rozwiązania — programowo — gdyż smutna świadomość, że niema odczucia tej sprawy w społeczeństwie, że niema podstawy niezbędnej dla jej rozwiązania, bo nawet koła najbardziej do młodzieży zbliżone nie odczuwają całej grozy i tragizmu jej położenia — nie pozwalały pisać o niczem innym, jak tylko, że jest źle, że są koledzy, którzy giną z głodu i chłodu, że nikt o młodzieży akademickiej nie myśli, że pomoc społeczeństwa jest minimalna, a młodzież sama ciężarom nie może sprostać. Każdy artykuł musiał naprzód dowodzić ważności i doniosłości samej sprawy, musiał wykazywać należne jej miejsce w szeregu zagadnień dotyczących szkolnictwa wyższego, apelować do uczuć obywateli, którym losy ojczyzny nie są obojętne, aby w imię jej dobra i jej przyszłości pośpieszyli z pomocą materialną młodzieży akademickiej.

Dzisiaj podobny wstęp jest już zbyteczny. Sprawa zapewnienia bytu materialnego młodzieży akademickiej, traktowana dotąd na ogół obojętnie i tylko przez jednostki za wielką i ważną uznawana — zdaje się użyskiwać nareszcie powszechne obywatelstwo i wagi jej nikt już nie kwestjonuje. Przeciwnie dziś już zaczynają odzywać się głosy, czy potrzebne są wyższe uczelnie i czy celowe są koszta, jakie Państwo na nie łoży, jeśli młodzież nie może korzystać z tych uczelni w całej pełni i we właściwy sposób, gdyż warunki materialne nie pozwalają jej na to; czy będzie możliwy jakikolwiek rozwój szkolnictwa wyższego, jeśli przedewszystkiem warunki materialne akademika polskiego nie zostaną należycie zabezpieczone i t. d.

Usuwając więc z artykułu propagandę uczuciową, nie możemy jednak i dziś zaniedbać przypomnienia społeczeństwu o rozmiarach grożącej katastrofy, przed jaką stoimy wskutek kryzysu materialnego całej rzeszy akademickiej, a która poważnie zagraża możliwości normalnego rozwoju całego życia państwowego i społecznego rodzzonego państwa

Że słowa moje nie są przesadne, niech mówią cyfry: Prof. Świętosławski udowadnia, że roczny dopływ pracowników fachowych o wyższym wykształceniu, w stosunku do potrzeb kraju i zaludnienia w porównaniu z innymi państwami Europy — winien sięgać w Polsce 6000 jednostek. Czy osiągamy obecnie chociażby 15% tej liczby, mimo że ogólna liczba studentów wynosi około 40.000 zapisanych na uczelni? Twier-

dzę, że od tego minimalnego 0/0 stoimy bardzo daleko.

Główna przyczyna tego smutnego stanu rzeczy leży tylko i wyłącznie w złych warunkach materialnych młodzieży studującej. Dowodzą tego dane, zebrane na Zjeździe Ogólnopolskiego Związku Bratnich Pomocy Młodzieży Akademickiej, które mówią, że około 7.300 słuchaczy nie ma dachu nad głową, 8.600 odbywa głódówkę w kuchniach studenckich, 75% młodzieży bądź całkowicie utrzymuje się z pracy zarobkowej, bądź też „dorabia“ znaczną część środków niezbędnych do życia; książka naukowa jest dla akademika rzeczą zbytku, a najczęściej zupełnie jej brak. Aby się zaś przekonać, w jak niesłychanie ciężkich i nieodpowiednich warunkach prowadzą studia akademicy, którzy znaleźli kąt do nauki w ognisku akademickim i jak te warunki na nich i ich studia oddziaływają — wystarczy zejść do jednego z tych koszarowych ognisk akademickich, które, jako malum necessarium, z chwilą powrotu młodzieży z wojska przez nią samą stworzone zostały.

I sprawa ta przestaje być tragedją jednostek... Tutaj zaczynają się ważyć losy przyszłej inteligencji polskiej wogóle.

Ale na szczęście, jak powiedziałem, zdają sobie z tego sprawę coraz szersze koła społeczeństwa i dlatego też mogłem na początku zaznaczyć, że zagadnienie bytu materialnego studentów polskich widzę dziś na innej płaszczyźnie.

Więcej jeszcze — dziś nie potrzebujemy szukać w błędnym kole zdarzeń i wypadków środków naprawy tego stanu i zastanawiać się nad programem akcji ratowniczej. Sprawy te są już ustalone*) i należy je tylko w czyn wcielić. Ustalone są także

zasady organizacyjne pomocy i przeprowadzony jest podział kompetencji pomiędzy organizacją społeczną pomocy młodzieży, a samopomocami stowarzyszeniami akademickimi**).

Kwestja, jak pomocy udzielać, została ustalona w ten sposób, że pomoc ta ma być zwrotna, co umożliwi korzystanie z niej następnym pokoleniom, i ma polegać na dostarczeniu akademikowi odpowiedniego mieszkania w domach akademickich, pożywienia w stołowniach, podręczników przez instytuty wydawnicze i biblioteki oraz wszelkich artykułów pierwszej potrzeby we własnych zakładach gospodarczych i sklepach spółdzielczych, wreszcie i pracy niekolidującej ze studjami. Co zaś do kwestji, jak uzyskać środki na udzielenie tej pomocy, to nie ulega najmniejszej wątpliwości, że w akcji odpowiedniej musi wziąć wybitny udział, obok społeczeństwa, sama młodzież.

Dotychczas samopomoc koleżeńska wyłącznie ratowała tysiące kolegów od zupełnego porzucenia studjów i zainicjowała budowę własnych domów akademickich, obliczanych na miljarady marek i przeznaczonych dla tysięcy kolegów, zdając całkowicie egzamin z przyjętych na siebie obowiązków.

Obecnie idzie już tylko o środki, które umożliwiłyby rozwój istniejących agend pomocy koleżeńskiej i zorganizowanie no-

*) Uchwały Ogólnego Zebrania Rady Naczelnej do Spraw Pomocy Młodzieży Akademickiej z dnia 25 marca r. 1923 i „Deklaracja programowa zrzeszeń samopomocowych młodzieży akademickiej“ („Samopomoc akademicka“ Nr. 1, r. 1922).

**) Statut Rady Naczelnej do Spraw Pomocy Młodzieży Akademickiej, Komitetów Wojewódzkich i Kół Przyjaciół Akademika („Świat Akademicki“ Nr. 1, r. 1923).

wych. A potrzeby kolosalne: — Byt kuchen studenckich, z których korzysta 9540 studentów jest zagrożony; w ogniskach akademickich, gdzie mieszka 2.348 studentów, brak najprymitywniejszego urządzenia; rozpoczęta budowa domów studenckich wymaga wkładów niewspółmiernych z posiadanymi środkami; wydawnictwa podręczników jeszcze nie podjęto z braku środków i nic nie uczyniono również, by młodzież odciągnąć od zarobkowania, dając jej minimum środków, niezbędnych do egzystencji. Skąd na to wziąć miljardy, dziesiątki miliardów — jest to najważniejsze zagadnienie doby dzisiejszej w akcji pomocy młodzieży.

Skarb państwa w obecnych warunkach, ponadto, co daje, nie wiele więcej dać może; samopomoc koleżeńska w swoich wysiłkach doraźnych i stałym opodatkowaniu się na rzecz budowy domów akademickich, nie wiele więcej uczyni — kolej na społeczeństwo.

Zaprojektowana koncepcja zbiórki środków przez Koła Przyjaciół Akademika Polskiego, rozsiane po całej Rzeczypospolitej, oraz Komitety Wojewódzkie Pomocy Młodzieży i ogniskująca tę akcję Radę Naczelną do Spraw Pomocy Młodzieży jest pierwszym poważnym posunięciem w tym kierunku i chcę wierzyć, że posunięciem szczęśliwym i w skutkach owocnym. Idzie o to, by powstało tych Kół Przyjaciół Akademika jak najwięcej i żeby z ideą pomocy młodzieży

dotarły one do najszerszych warstw społeczeństwa, a inicjatywa w tym zakresie Komitetów Wojewódzkich i Rady Naczelnej jest bodajże najważniejszym zadaniem tych organizacji na chwilę obecną.

Uchwały, powzięte na Zjeździe Komitetów Wojewódzkich i Ogólnym Zebraniu Rady Naczelnej do Spraw Pomocy Młodzieży Akademickiej, wysiłki poszczególnych Komitetów Wojewódzkich i odgłosy tej akcji w społeczeństwie, zdają się świadczyć, że akcja pomocy młodzieży akademickiej jest na dobrej drodze i wyda pożądane wyniki. Trzeba tylko znaleźć dostateczne grono ludzi dobrej woli, świadomych sprawy i zasad jej organizacji, żeby skoordynować akcję poszczególnych stowarzyszeń pomocy młodzieży w jedną twórczą całość z poczynaniami Rady Naczelnej do Spraw Młodzieży Akademickiej.

Czy nadzieje pokładane w niedawno założonych organizacjach, ziszczą się — najbliższa przyszłość pokaże. W dużej mierze jednak powodzenie akcji zależy od ogółu młodzieży akademickiej, który winien stanąć karnie do współpracy ze społeczeństwem, — bo jeśli własnymi wysiłkami zdołaliśmy poprawić stan wczorajszy, to konieczne jest, byśmy współpracą naszą utrzymali to, co na dziś zdobyliśmy, gdyż jedynie w ten sposób zdołamy utrzymać nasze placówki, które dadzą podstawę do lepszego jutra.

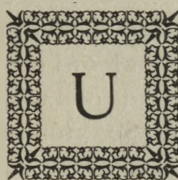
FELIKS DĄBROWSKI

SZKOŁY AKADEMICKIE W ROKU 1921/1922

KRAKÓW

U N I W E R S Y T E T

 NIWERSYTET Krakowski założył w roku 1364 król Kazimierz Wielki. Początkowo miał Uniwersytet tylko wykłady teologii i prawa, które się odbywały w Zamku. Szkołę P. Małej na Małym Rynku przeznaczono na pewien rodzaj wydziału filozoficznego, zwane go wówczas wydz. „sztuk wyzwolonych“, który był ogniwem pośrednim między szkołami parafjalnymi a Uniwersytetem. Dopiero w r. 1400 Władysław Jagiełło, spełniając wolę i hojny zapis królowej Jadwigi, odnowił i powiększył Uniwersytet, opierając go na silniejszych podstawach. Odtąd Uniwersytet Krakowski (od r. 1400 Jagielloński), jako krzewiciel oświaty i zwierzchnik wszystkich szkół w Polsce, doniosłą odgrywa rolę zarówno w kraju jak i w Europie. W okresie porozbiorowym sędziwa Wszechnica przechodzi ciężkie momenty. Od roku 1794 do r. 1807 prawie jakby nie istnieje. Podźwignięta nieco za Księstwa Warszawskiego nie zdołała rozwinąć żywszej działalności z powodu utrudnień granicznych, małego terytorjum Republiki Krakowskiej, szczupłości i niepewności uposażenia, zbyt wyłącznej przewagi wpływów duchowieństwa i żywiołów zachowawczych, wreszcie współzawodnictwa bliskich wszechnic. Rok 1846 i nadpływająca fala niemieczyzny stanowi silny cios dla Uniwersytetu Jagiellońskiego. Dopiero w

drugiej połowie XIX wieku Wszechnica Krakowska dźwiga się z okresu upadku i staje się znów głównym ośrodkiem i ostoją życia naukowego Narodu.

Uniwersytet Krakowski posiada 4 wydziały: Teologiczny, Prawny, Lekarski i Filozoficzny oraz 3 studia: pedagogiczne, farmaceutyczne oraz rolnicze. Przy Uniwersytecie istnieje Szkoła Nauk Politycznych.

Na Wydziale Prawnym studenci, którzy wstąpili na Uniwersytet w roku 1920 lub później, podlegają przepisom nowej organizacji studjów prawnych. Nowa organizacja przewiduje studjum czteroletnie. W każdym roku student musi wysłuchać przepisanej liczby godzin przedmiotów obowiązkowych i poddaje się z końcem roku egzaminowi rocznemu, którego pomyślny wynik warunkuje przyjęcie na wyższy rok studjów. Studenci, którzy wstąpili na Uniwersytet przed r. 1920, podlegają dawniejszym przepisom, zwłaszcza ustawie z dnia 10 kwietnia 1893 r. Po czterech (względnie trzech) semestrach studjów, po wysłuchaniu w dowolnym porządku obowiązkowych przedmiotów (z dotrzymaniem najmniejszej liczby godzin tygodniowo): 1) prawa rzymskiego, 2) prawa kościelnego, 3) historii prawa na Zachodzie Europy, 4) historii ustroju Polski, polskiego prawa prywatnego i sądowego, winni oni przystąpić do egzaminu prawnohistorycznego. Po tym egzaminie winni

uczęszczać obowiązkowo, lecz znów w dowolnym porządku na wykłady: 1) prawa cywilnego, 2) prawa handlowego i wekslowego, 3) postępowania sądowo-cywilnego, 4) prawa karnego i procesu karnego, 5) prawa państwowego, 6) nauki administracji i prawa administracyjnego, 7) teorii ekonomji i polityki ekonomicznej, 8) skarbowości — dodatkowo zaś na wykłady: 1) historii filozofji prawa, 2) jakiegokolwiek z przedmiotów Wydziału Filozoficznego. Ten drugi okres studjów trwa 4 semestry. Po przesłuchaniu powyższych przedmiotów studenci przystąpić mogą do egzaminu politycznego (przedmioty wymienione pod pkt. 5, 6, 7 i 8) oraz sądowego (przedmioty wymienione pod pkt. 1, 2, 3 i 4). Do uzyskania doktoratu praw jest wymagane zdanie trzech egzaminów ścisłych (rygorozów), odpowiadających trzem egzaminom państwowym: historycznemu, politycznemu i sądowemu.

Wydział Filozoficzny (4 lata studjów) obejmuje dwie grupy nauk: 1) nauki humanistyczne, 2) nauki matematyczno-przyrodnicze. Nauki humanistyczne obejmują: filozofję, pedagogję, historję i jej nauki pomocnicze, historję sztuki (archeologia klasyczna, sztuki plastyczne, muzyka), językoznawstwo, filologję i historję literatury (filologję grecko-rzymską, romańską, angielską, niemiecką, słowiańską, polską, orjentalną) oraz bibliotekoznawstwo. Nauki matematyczno-przyrodnicze obejmują: matematykę, historję nauk ścisłych, fizykę, astronomję, chemję, mineralogję, geologję, geografję, botanikę, zoologję i antropologję.

Studjum Farmaceutyczne trwa trzy lata. Po upływie każdego roku student musi poddać się egzaminowi z przedmiotów obowiązkowych. Po zdaniu wszystkich egzaminów student otrzymuje stopień magistra farmacji.

Studjum Rolnicze opiera się jeszcze na dawnym statucie (z d. 12 maja 1912). Tworzy ono integralną część Wydziału Filozoficznego. Nauka trwa lat trzy. Po każdym roku student obowiązany jest poddać się egzaminowi promocyjnemu; egzamin po czwartym roku nauki jest egzaminem końcowym, po którego zdaniu student otrzymuje świadectwo ukończenia nauk. Na podstawie tego świadectwa i podanej rozprawy student otrzymuje dyplom. Doktorat filozofji student może otrzymać po zdaniu odpowiedniego egzaminu ścisłego i przedstawieniu rozprawy. Projekt nowego statutu przewiduje na czwartym roku specjalizację w kierunkach: ogólnorolniczym, hodowli roślin, produkcji zwierzęcej, doświadczalnictwa, ogrodnictwym, ekonomiczno-kooperatywnym i pedagogicznym.

Rektorem Uniwersytetu w r. 1921/22 był prof. dr. Juljan Nowak, prorektorem prof. dr. Stanisław Estreicher, dziekanem Wydz. Teologicznego prof. dr. ks. Maciej Siemiątki, dziekanem Wydz. Filozoficznego i dyrektorem Studjum Farmaceutycznego prof. dr. Karol Dziewoński, dziekanem Wydz. Prawnego prof. dr. Kazimierz Kumaniecki, dziekanem Wydz. Lekarskiego prof. dr. Józef Łazarski, dyrektorem Studjum Pedagogicznego prof. dr. Władysław Heinrich, dyrektorem Studjum Rolniczego prof. dr. Stefan Surzycki.

AKADEMJA GÓRNICZA

ROK akademicki 1921/22 był dla Akademii pierwszym rokiem pokojowym. Szczególnie ważne dla niej znaczenie miała chwila przyłączenia Górnego Śląska do Polski. Skarby mineralne, wysoko rozwinięty przemysł górniczy i hutniczy tej części kraju niezmiernie podniosły znaczenie wyższej uczelni górniczej. Główną troską Kolegium Profesorów w roku 1921/22 była sprawa budowy gmachu Akademii. Stanowiła ona oś wszystkich planów na przyszłość. W czerwcu r. 1922 przejął Rektor w posiadanie plac przy Alei Mickiewicza, dar miasta Krakowa, przeznaczony pod budowę pawilonu głównego, który będzie obejmował wydział górniczy, bibliotekę i administrację. Budowa pawilonu ma być ukończona w r. 1924.

Definitywna obsada katedr postępowała w roku 1921/22 w bardzo wolnym tempie, czego głównym powodem są stosunki mieszkaniowe. Brak odpowiednich mieszkań dla profesorów często udaremnia usiłowania, by pozyskać dla Akademii siły wybitne. To też w roku sprawozdawczym było zaledwie kilka nominacji.

W roku 1921/22 poddano gruntownej rewizji program naukowy. Oprócz tego uchwały rady wydziałowe miejscowy program na rok 1922/23. Nowością jest to, że już na pierwszym roku student obowiązany jest do wyboru wydziału, których Akademia posiada dwa: górniczy i hutniczy.

Z rokiem akademickim 1922/23 otwarty zostaje czwarty i zarazem ostatni rok studiów, wskutek czego pierwszy okres organizacyjny w życiu Akademii dobiega końca.

Warunki przyjęcia dla słuchaczy są następujące:

A. Dla zgłaszających się do studiów roku pierwszego:

Ukończenie szkoły średniej, przyczem, w wypadku, gdy ilość kandydatów przekracza liczbę ustaloną jako maksymalną, poddaje się kandydatów konkursowemu egzaminowi z matematyki, fizyki i geometrii wykreślnej.

B. Dla zgłaszających się do studiów roku II, III i IV.

Pierwszeństwo przy zapisach mają słuchacze roku I, II i III Akademii Górniczej w Krakowie, o ile uzyskali wziętą dziekańską za odpowiedni rok ubiegły i złożyli wymagane egzamina kursowe.

Jeżeli nie wszyscy słuchacze Akademii zostają uprawnieni do zapisów na rok następny, mogą być przyjęci na studia roku II, III i IV, o ile miejsca starczy, słuchacze innych odpowiadających zakładów, pod następującymi warunkami:

a) mają wykazać, że wysłuchali wykładów odpowiedniego roku na kursach górniczych we Lwowie, lub w zagranicznych akademjach górniczych;

b) mają wykazać, że złożyli kolokwium z nauki p. t. „Pierwsza pomoc w nieszczęśliwych przypadkach“ i odpowiednie egzamina kursowe;

c) mają udowodnić, że odbyli co najmniej 6-ciootygodniową praktykę w kopalni węgla, nafty lub soli, względnie w hucie, jako robotnicy. Od powyższego obowiązku są zwolnieni słuchacze, służący jako ochotnicy w wojsku polskim.

Ponadto nowi kandydaci, zgłaszający się do Akademii Górniczej, winni poddać się oględzinom lekarskim, celem zbadania stanu fizycznego.

Egzamina w Akademii Górniczej dzielą się

na: a) kolokwja, b) egzamina kursowe, c) egzamin ogólny, d) egzamin dyplomowy. Egzamin ogólny po dwóch latach studiów obejmuje:

Na Wydziale Górniczym: 1. Matematyka (algebra, matematyka wyższa, trygonometria i geometria analityczna), 2. Geometria wykreslna. 3. Fizyka. 4. Chemia ogólna. 5. Kryształografia. 6. Mineralogja. 7. Petrografia. 8. Geologia ogólna. 9. Paleontologia i geol. hist. 10. Mechanika ogólna. 11. Hydraulika. 12. Wytrzymałość materiałów. 13. Elementa maszyn. 14. Termodynamika techn. 15. Geodezja. 16. Wstępne wiadomości z górnictwa. 17. Technologia mechaniczna i metali. 18. Pierwsza pomoc w nagłych wypadkach.

Na Wydziale Hutniczym. 1. Matematyka. 2. Geometria wykreslna. 3. Fizyka. 4. Chemia ogólna. 5. Chemia fiz. i elektrochem. 6. Mineralogja dla hutników. 7. Geologia ogólna. 8. Mechanika ogólna. 9. Hydraulika. 10. Wytrzymałość materiałów. 11. Elementy maszyn. 12. Termodynamika techniczna. 13. Geodezja dla hutników. 14. Technologia mechaniczna. 15. Pierwsza pomoc w nagłych wypadkach.

Egzamin dyplomowy (po 4 latach studiów) obejmuje:

I. Złożenie egzaminów kursowych z następujących przedmiotów:

Na Wydziale Górniczym. 1. Technologia nafty. 2. Geologia stosowana. 3. Statyka budowli. 4. Budownictwo i inżynierja. 5. Maszyny udźwigowe. 6. Kotły parowe. 7. Maszyny tłokowe. 8. Maszyny rotacyjne. 9. Elektrotechnika. 10. Mechanika górnicza. 11. Miernictwo górniczne. 12. Górnictwo I. 13. Przeróbka mechaniczna. 14. Górnictwo II. 15. Przewadzenie ruchu kopalń. 16. Głębokie wiercenie. 17. Przemysł naftowy. 18. Hutnictwo

i przemysł solny. 19. Technika opałowa dla górn. 20. Metalurgia dla górników. 21. Prawoznawstwo ogólne. 22. Prawo górniczne i fabryczne. 23. Organizacja przedsiębiorstw przemysłowych. 24. Ekonomia polityczna i statystyka górnico-hutnicza.

Na Wydziale Hutniczym. 1. Geologia stosowana. 2. Statyka budowli. 3. Budownictwo i inżynierja. 4. Maszyny udźwigowe. 5. Kotły parowe. 6. Maszyny tłokowe. 7. Maszyny rotacyjne. 8. Elektrotechnika. 9. Mechanika hutnicza. 10. Przeróbka mechaniczna. 11. Metalografia i przeróbka termiczna. 12. Metalurgia ogólna. 13. Technika opałowa dla hutników. 14. Koksownictwo i gazownictwo. 15. Materiały ogniotwale. 16. Metalurgia innych metali. 17. Elektrometalurgia. 18. Odlewnictwo. 19. Metalurgia żelazna. 20. Walcownictwo i kuźnictwo. 21. Prawoznawstwo ogólne. 22. Prawo górniczne i fabryczne. 23. Organizacja przedsiębiorstw przemysłowych. 24. Ekonomia polityczna i statystyka górnico-hutnicza.

II. Wykonanie pracy dyplomowej.

III. Złożenie egzaminu ustnego z zakresu pracy dyplomowej.

Po przesłuchaniu 8 semestrów, zdaniu egzaminu dyplomowego oraz wykonaniu pracy dyplomowej, Rada Wydziałowa wydaje dyplom inżyniera górnika, względnie inżyniera hutnika. Uzyskanie odznaczenia zaznacza się na dyplomie.

W roku 1921/22 rektorem Akademji był prof. inż. dr. Jan Studniarski, prorektorem prof. dr. Antoni Hoborski, dziekanem wydziału górniczego, prof. inż. Oskar Nowotny, dziekanem wydziału hutniczego, prof. inż. Antoni Rodziewicz-Bielewicz. Profesorów zwykłych było 14, prof. zastępców — 6, docentów — 7, lektorów — 4.

AKADEMJA SZTUK PIĘKNYCH

AKADEMJA Sztuk Pięknych w Krakowie jest jedyną tego rodzaju uczelnią w Polsce o jednolitej, dłuższej tradycji i świetnej przeszłości. Istniały szkoły rysunku i malarstwa, założone przy Uniwersytecie Wileńskim i Warszawskim przez Komisję Edukacyjną Rzeczypospolitej, rychło jednak zostały zniesione przez klęski polityczne. Istniała też przez czas jakiś w Warszawie Szkoła Gersona, z której wyszło wielu wybitnych polskich artystów, a następnie warszawska prywatna Szkoła Sztuk Pięknych, trwająca jeszcze do roku 1920.

Początków szkolnictwa artystycznego, które poprzedzały Akademię i z których się rozwinęła bezpośrednio, szukać trzeba w Szkole Rysunku, Malarstwa i Rzeźby, założonej przez Rzeczpospolitą Krakowską w roku 1818 przy Uniwersytecie Jagiellońskim na wzór poprzednich: warszawskiej i wileńskiej. Tak więc od początku nadano jej charakter akademicki, a nie średniej szkoły zawodowej. Początkowo prosperująca skromnie, w zacofanym szkolnictwie, w ciasnych ramach, pod kierunkiem Peszki i Broszkowskiego, zaczyna rozwijać się pięknie od roku 1831 pod kierownictwem Wojciecha Statlera, mimo oderwania jej reskryptem dworów opiekuńczych w roku 1833 od Uniwersytetu Jagiellońskiego i przydzielenia do Instytutu Technicznego, będącego rodzajem średniej szkoły przemysłowej, co znacznie rozwój ten utrudniło. Stosunki zmieniają się na lepsze za dyrektury w Instytucie Technicznym Michała Łuszczkiewicza w roku 1850; odtąd faktycznie Szkoła emancypuje się z pod kierownictwa Instytutu i otrzymuje lepsze pomieszczenie w gmachu Colegium Minus, a następnie w roku 1870 w Colegium Chemicum. W roku

1873 obejmuje kierownictwo Szkoły Matejko, uzyskuje jej zupełne wyodrębnienie i nowy statut, zatwierdzony w roku 1879, a zrównujący Szkołę z akademjami sztuk pięknych. Mimo dyrektury i podziału szkoły na klasy z przechodzeniem uczniów co roku pod kierunek innego profesora — tak zw. „meisterschula“ posiada już charakter wyższej uczelni. Uczniowie muszą mieć skończonych lat czternaście i cztery klasy średnie. Szkoła dzieli się na ogólną rysunków, ogólną szkołę malarstwa i specjalną szkołę malarstwa historycznego „meisterschule“. Szkoła Sztuk Pięknych za dyrektury Matejki wydała cały szereg najznakomitszych artystów polskich, mimo pewnej jej jednostronności. Po śmierci Matejki w roku 1893, szkoła, prowizorycznie prowadzona przez Władysława Łuszczkiewicza do roku 1897, uzyskuje nowego kierownika w Juljanie Fałacie, który Szkołę z gruntu na nowych podstawach reorganizuje, powołuje do niej nowe siły profesorskie na miejsce dawnych, hołdujących przestarzałemu kierunkowi i, w roku 1920, wyjednykuje u rządu austriackiego podniesienie Szkoły do rzędu Akademji na podstawie nowego statutu, stawiającego w miejsce dawnego klasowego porządku podział uczelni na autonomiczne szkoły poszczególnych profesorów, w których uczniowie, przyjmowani na podstawie egzaminu wstępnego, conajmniej z ukończoną niższą szkołą średnią, mogą przebywać przez cały czas swych 5-cioletnich studjów w Akademji.

Akademja Sztuk Pięknych jest obecnie szkołą państwową.

W Akademji istnieją szkoły główne malarstwa i rzeźby oraz szkoła główna architektury, szkoła ogólna rysunku i rzeźby oraz

szkoły specjalne: malarstwa dekoracyjnego, krajobrazu, grafiki i architektury wnętrza; nadto prowadzone są następujące przedmioty uzupełniające: anatomja, perspektywa, historia sztuki i historia cywilizacji, chemja malarstwa, kurs kucia w kamieniu, kurs rzeźby w drzewie i kurs odlewania w gipsie. Nauka w ogólnej szkole rysunku i rzeźby obowiązuje nowowstępujących uczniów, o ile na podstawie oceny prac i wyniku egzaminu nie zostali przyjęci bezpośrednio do jednej ze szkół głównych malarstwa i rzeźby — co zasadniczo następuje po roku na podstawie wykazanego postępu w pracach i dodatniego wyniku egzaminu klauzulowego. O przyjęciu ucznia do szkoły głównej rozstrzyga grono profesorów, na wniosek tego profesora, do którego szkoły kandydat życzy sobie być przyjęty.

Do przyjęcia na studenta zwyczajnego do jednej ze szkół Akademji Sztuk Pięknych wymaga się:

1) dowodu ukończenia z maturą średniej szkoły ogólnokształcącej państwowej, lub prywatnej, uznanej przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za równorzędną z państwową;

2) dowodu wykształcenia artystycznego przez przedłożenie własnych prac i przez złożenie egzaminu wstępnego.

Nadto do przyjęcia na ucznia zwyczajnego do szkoły głównej architektury wymaga się dowodu przygotowania technicznego przez ukończenie z dodatnim wynikiem pełnego kursu nauk wydziału budownictwa w Wyższej Szkole Przemysłowej w Krakowie, lub w szkole równorzędnej, albo dowodu ukończenia studjów wydziału architektury, lub budownictwa, w kraju lub zagranicą, w pełnym zakresie nauk matematycznych i technicznych.

Wszyscy uczniowie zwyczajni mają prawo po upływie każdego półrocza otrzymać z poczynionych postępów świadectwo półroczne, które na podstawie księgi świadectw wystawia sekretarjat, — zaś w ciągu półrocza — w razie potrzeby — świadectwo uczęszczania, które wystawia odnośny profesor, a potwierdza rektor.

Uczniom, którzy odbyli z wynikiem dodatnim całkowity kurs nauk w jednej ze szkół głównych lub specjalnych, wydaje Akademia świadectwa ukończenia studjów, jako dowód osiągniętego stopnia wykształcenia.

LUBLIN

NIWERSYTET w Lublinie jest uniwersytetem prywatnym, otwartym na zasadzie koncesji Ministerstwa W. R. i O. P. z d. 6 września r. 1918. Znajduje się on pod władzą i opieką Episkopatu Rzplitej Polskiej, którego, delegatem wobec Uniwersytetu jest J. E. ks. biskup lubelski M. L. Fulman; ma on charakter katolicki, podobnie jak wszechnica tegoż typu w Lowanjum, na której się wzorowali założyciele Uniwersytetu.

Uniwersytet, jako osobę prawną, reprezentuje Kuratorjum złożone z kilku osób, z rektorem, jako przewodniczącym. Do tegoż Kuratorjum należą wszelkie sprawy, dotyczące utrzymania Uniwersytetu. W końcu ub. r. ak. powstał projekt zastąpienia Kuratorjum przez Towarzystwo Uniwersytetu Lubelskiego.

Celem Uniwersytetu Lubelskiego jest „przewadzenie badań naukowych we wszelkich dziedzinach wiedzy, przygotowanie przyszłych badaczy naukowych oraz dawanie młodzieży gruntownego wykształcenia naukowego, niezbędnego do umiejętnej i pożytecznej działalności państwowej, społecznej i zawodowej. Rozwijając umysł słuchaczy, Uniwersytet ma zarazem na celu wyrabianie w nich silnych i szlachetnych charakterów, by przez to przysparzać Krajowi dzielnych obywateli.“^{*)}

Uniwersytet został otwarty w grudniu roku 1918, początkowo w gmachu seminarjum duchownego; w r. 1920 uzyskał na własność,

dzięki poparciu ze strony Naczelnika Państwa, rządowy gmach b. wojskowego szpitala epidemicznego przy ul. Aleje Racławickie. Lokal ten, b. obszerny i dla pomieszczenia w nim uczelni odpowiedni, wymagał jednak gruntownego odnowienia, a częściowo przebudowania, zanim przeniesienie doń Uniwersytetu stało się możliwe. Specjalny Komitet Budowy Gmachów Uniw. Lub., w którego skład wchodzi szereg działaczy społecznych z miasta i województwa, prowadzi prace nad przebudową tego gmachu, według planów inż. M. Lalewicza, profesora Uniwersytetu i Politechniki Warszawskiej. Autonomicznymi władzami uczelnianymi Uniwersytetu Lubelskiego są: Senat, Rektor, Rady Wydziałowe i Dziekani. Powoływanie rektora i profesorów Uniwersytetu opiekuje się, według jego statutu, na pewnych przepisach, odrębnych od zasad obowiązujących w uniwersytetach państwowych. Rektora wybiera bowiem, z pośród profesorów polskich uniwersytetów, mianuje i odwołuje Episkopat polski, profesorowie zaś są mianowani przez Senat na wniosek Rad Wydziałowych oraz po uzyskaniu zgody Ministerstwa W. R. i O. P.

Pierwszym rektorem Uniwersytetu Lubelskiego był ś. p. ks. Idzi Radziszewski, jego inicjator i twórca, zmarły w dn. 22 lutego r. 1922. Z końcem roku akademickiego 1921/22 nastąpił wybór nowego rektora, którym jest obecnie prof. ks. dr. Jacek Woroniecki. Od śmierci ks. Radziszewskiego do końca roku obowiązki rektora pełnił ks. dr. A. Szymański, vice-rektorem był w ub. r. ak. prof. St. Ptaszycki, dziekanami: na Wydz. Teologicznym — ks. dr. P. Kremer, na Wydz.

*) Art. 1 Statutu Uniw. Lub. przedłożonego M. W. R. i O. P. do zatwierdzenia.

Prawa Kanonicznego—ks. dr. A. Micheletti, na Wydz. Prawa i Nauk Społ. i Ekonom. — prof. L. Waściszakowski, na Wydz. Nauk Humanistycznych — prof. M. Paciorkiewicz. Istniejące na Uniw. Lubelskim w r. ak. 1921/22 cztery wydziały dzieliły się na sekcje: Wydział Teologiczny obejmował sekcje: apologetyczną, dogmatyczną i moralno-pedagogiczną; Wydział Prawa Kanonicznego i Nauk Moralnych — sekcje: społeczną, historyczną i moralną; Wydział Nauk Humanistycznych — sekcje: filozofii ścisłej, historyczną, filologiczną (polonistyka i romanistyka) i filologii klasycznej. Na Wydziale Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych podział na sekcje nie nastąpił. Przy Wydz. Nauk Humanistycznych istnieje ponadto od r. 1920/21 Instytut Pedagogiczny, do którego przyjmowani są w charakterze słuchaczy zwyczajni słuchacze III-go i IV-go roku Uniw. Lubelskiego. Jako cechy szczególne programu studjów na poszczególnych wydziałach należy wymienić specjalne uwzględnienie zagadnień związanych z kościołami wschodnimi na wydziale teologicznym oraz nacisk położony na nauki społeczne i ekonomiczne na wydziale prawnym.

Skład ciała profesorskiego był w powyższym okresie następujący: wykładowców ogółem 45; w tej liczbie profesorów zwyczajnych 15, nadzwyczajnych 10, zastępców profesorów 17, lektorów 3. Uniwersytet, a w szczególności Wydział Filozoficzny, poniósł w ciągu lat 1921 i 1922 dwie niepowetowane straty przez śmierć prof. Mauryczego Straszewskiego, a przedewszystkiem ks.

Idziego Radziszewskiego.

W r. ak. 1921/22 liczył Uniwersytet ogółem 1120 słuchaczy (zwyczajnych 825, nadzwyc-

zajnych 295); w tej liczbie mężczyzn 719, kobiet 401 (35,8%). Liczba słuchaczy na Wydziale Teologicznym wynosiła 23, na Wydz. Prawa Kan. i N. Moralnych — 34, na Wydz. Prawa i N. Społ. i Ek. — 663 (14,48% kobiet), na Wydz. Nauk Humanistycznych — 400 (76,25% kobiet). Według wyznania 1095 słuchaczy jest wyznania rzymsko-katolickiego, 25 — innych wyznań chrześcijańskich. Wszyscy są obywatelami Rzplitej Polskiej, za wyjątkiem jednego słuchacza, który za deklarował przynależność państwową litewską. Językiem ojczystym 1115 słuchaczy jest język polski, 2-ech — ukraiński, 2-ech — białoruski, 1-go — rosyjski.

Liczba słuchaczy w roku ak. 1920/21 wynosiła 930 (około 39% kobiet).

O przyjęciu studenta decydują komisje immatrykulacyjne, w których skład wchodzi rektor i dziekan odnośnego wydziału. Warunki przyjęcia w charakterze słuchacza zwyczajnego są identyczne z ustawowemi wymaganiami dla państwowych szkół akademickich. Uniwersytet żąda ponadto od wszystkich swych słuchaczy przedstawienia metryki chrztu; od studentów Wydziału Teologicznego oraz Wydz. Prawa Kanonicznego i N. Moralnych wymagany jest prócz tego dowód ukończenia całkowitego seminarjum duchownego oraz pozwolenie władzy diecezjalnej.

Od pierwszego roku istnienia wprowadzony został na wszystkich wydziałach Uniw. Lubelskiego system egzaminów rocznych; od ich dodatniego wyniku uzależnione jest przejście studenta na kurs wyższy. W szczególności na Wydziale Prawnym obejmują one też same przedmioty, z których wymagane są egzamina na uniwersytetach państwowych przy nowym systemie studjów, obowiązującym słuchaczy, którzy wstąpili

na Uniwersytet w r. 1920/21 i później. Do szeregu przedmiotów obowiązujących na tym wydziale zostały ponadto zaliczone: psychologja, logika, polityka społeczna, ekonomiczna i agrarna. Na wszystkich wydziałach obowiązuje w każdym roku studjów przynajmniej jedno seminarjum, lub proseminarjum.

Uniwersytet posiadał w r. szk. 1921/22 prawo nadawania stopni naukowych jedynie na wydziałach teologicznych, na podstawie przywileju, udzielonego przez Rzym dn. 25/VII r. 1920. Są niemi: licencjat i doktorat. Warunkiem uzyskania stopnia licencjata (św. Teologii lub Prawa Kanonicznego) jest publiczna obrona (po dwóch latach studjów, złożeniu egzaminów i przedstawieniu 2-ech referatów, napisanych na jednym z obowiązujących seminarjów) 25-ciu tez z pośród zagadnień teologicznych i przedmiotu wykładów danej sekcji, względnie kanonów kodeksu prawa kanonicznego i kościelnego prawa publicznego. Dla uzyskania doktoratu słuchacz, który już otrzymał stopień licencjata, winien po ukończeniu 4-ech lat studjów i złożeniu wszystkich egzaminów przedłożyć Radzie Wydziałowej rozprawę doktorską oraz obronić publicznie rozprawę i 50 tez, wybranych podobnie jak przy składaniu licencjatu.

Absolwenci Wydziału Nauk Humanistycznych muszą składać państwowy egzamin nauczycielski, według ogólnych przepisów, obowiązujących na uniwersytetach państwowych, o ile pragną zostać nauczycielami szkół średnich.

Kwestja uprawnień absolwentów Wydziału Prawa i Nauk Społ. i Ekon. była do końca r. ak. 1921/22 nierozstrzygnięta, a równocześnie dla młodzieży nader ważna, wobec ustawowego przepisu, iż jednym z warunków

rozpoczęcia aplikacji sądowej jest ukończenie polskiego uniwersytetu państwowego. Ponieważ starania prowadzone przez Senat o uznanie Uniw. Lubelskiego za równorzędny z uniwersytetami państwowymi nie dobiegły w tym okresie do końca i sprawa ta będzie mogła być załatwiona zgodnie z ustawą z 13/VII 1920 r. najwcześniej przez drugi Sejm Rzplitej Polskiej, należało znaleźć prowizoryczne rozwiązanie tej kwestji dla tych, którzy Uniwersytet już w r. 1922 ukończyli. Rezultatem porozumienia w tej sprawie z władzami Uniwersytetu Jana Kazimierza i starań przeprowadzonych w M. W. R. i O. P. było utworzenie w grudniu r. 1922 w Lublinie Komisji Egzaminacyjnej, złożonej z profesorów uniwersytetów Lwowskiego i Lubelskiego (Rozp. M. W. R. i O. P. Dz. Nr. 25, poz. 276, 285). Absolwenci Wydziału Prawnego Uniw. Lubelskiego, którzy zdadzą przed powyższą Komisją egzamina według systemu grupowego (egz. prawno-historyczny, polityczny i sądowy), otrzymają świadectwa rządowe.

W r. ak. 1921/22 Uniwersytet Lubelski ukończyło:

na Wydziale Teologicznym 4-ech słuchaczy: licencjat uzyskało 6-ciu, doktorat przyznano jeden, ks. H. Kaczorowskiemu; Wydz. Prawa Kanonicznego i N. Moralnych ukończyło 7 słuchaczy; licencjat uzyskało 13 słuchaczy;

na Wydz. Prawa i N. Społ. i Ekon. absolutorjum otrzymało 31 słuchaczy;

na Wydz. Nauk Humanistycznych — 36 słuchaczy.

Uniwersytet Lubelski, będąc instytucją prywatną, utrzymuje się głównie z funduszków społecznych. Pomoc M. W. R. i O. P. w ub. r. ak. wyniosła 4 miliony marek.

Dla zilustrowania stanu finansowego poda-

jemy tutaj w okrągłych cyfrach kilka ważniejszych sum z jego bilansu, według tymczasowych obliczeń za r. ak. 1921/22. Pensje wypłacone w tym okresie wykładającym wyniosły 30 milionów marek, wydatki na Bibliotekę $5\frac{1}{2}$ miliona, koszta wydawnictw — $5\frac{1}{2}$ miliona marek. Ogólna w ub. r. ak. suma wydatków Uniwersytetu, nie licząc wydatków na odnowienie i odbudowę gmachów, które figurują osobno w rachunkach Komitetu Budowy Gmachów U. L., wynosi 52 miliony marek.

Z pośród specjalnych zakładów uczelnianych przy Uniw. Lubelskim wymienić przede wszystkim należy wyżej wspomniany już Instytut Pedagogiczny, którego celem jest „zawodowo-pedagogiczne przygotowanie przyszłych nauczycieli szkół średnich.“ Studja w Instytucie Pedagogicznym trwają 2 lata. W charakterze hospitantów korzystać mogą z Instytutu osoby, które ukończyły szkołę średnią, zawodową, seminarjum nauczycielskie, lub wykażą się praktyką nauczycielską.

W dążeniu do popularyzowania wiedzy profesorowie Uniwersytetu wygłaszają również wykłady publiczne; w ciągu dwóch lat ubiegłych poruszane były przez nich głów-

nie zagadnienia z dziedziny filozofji i etyki. W końcu r. akad. 1921/22 liczba tomów w Bibliotece Uniwersyteckiej dosięgła 70 tysięcy. Oprócz tego Biblioteka posiada w depozycie około 16 tysięcy tomów. Własność Biblioteki stanowią również znajdujące się dotychczas w Petersburgu księgozbiory, obejmujące łącznie około 40 tysięcy tomów. Wśród zbiorów czasopism polskich i zagranicznych, liczebnie najwięcej, bo z górą 70, jest czasopism francuskich, przysyłanych przez rząd francuski.

W r. 1920 Uniwersytet rozpoczął wydawnictwo „Biblioteki Uniw. Lub.“, która obejmuje szereg dzieł profesorów Uniwersytetu.

Instytucjami, powołanymi do życia przez Uniwersytet i ściśle z nim związanymi, są: Powszechne Wykłady Uniwersyteckie oraz Twó Popierania Ruchu Społecznego przy Uniw. L. Zadaniem pierwszych jest szerzenie wiedzy poza murami uczelni, drugie ma na celu popieranie usiłowań społeczeństwa w kierunku organizowania samopomocy społecznej na gruncie działalności ekonomicznej i kulturalnej.

L W Ó W

UNIwersytet JANA KAZIMIERZA

Z AŁOŻONY w roku 1661 aktem fundacyjnym króla Jana Kazimierza, posiadał zrazu trzy fakultety (filozoficzny, teologiczny i prawniczy). Zaczątek fakultetu medycznego uzyskał w pierwszych latach zaboru austriackiego, przy przekształcaniu na uniwersytet państwowy (w r. 1773), przyczem wykłady odbywały się w języku niemieckim, wzgl. łacińskim, a liczba uczniów wynosiła około 500. W r. 1869 zezwolono wykładać w języku polskim, od tego mniej więcej czasu datuje się stopniowy, świetny rozwój Uczelni. W roku 1921/22 posiadał Uniwersytet Jana Kazimierza 4 wydziały i łącznie 50 katedr oraz 24 instytutów i zakładów, pozatem bogatą bibliotekę uniwersytecką z nowocześnie urządzoną pracownią naukową oraz rozległy ogród botaniczny. W skład Grona Profesorskiego wchodziło 92 profesorów, 36 docentów, 73 asystentów, 11 lektorów i 1 nauczyciel. Liczba studentów i słuchaczy wynosiła 4.772. Uzyskany w tym roku na pomieszczenie Uniwersytetu gmach b. Sejmu, oddany uchwałą Sejmu Ustawodawczego R. P. w używanie Uniwersytetu, zapewnił konieczne pomieszczenie rozrastającym się wydziałom i instytutom. Rok szkolny 1923/24 przyniesie ma powstanie nowego wydziału, t. j. politycznego (z katedrami: historii, filozofji i teorii prawa, prawa międzynarodowego, geografii politycznej i geografii ekonomicznej) oraz rozbudowę klinik: wewnętrznej, ocznej i psychiatrycznej. Magnificencją Rektorem był Prof. Jan Ka-

sprowicz, Prorektorem Prof. Machek, Dziekanami: Prof. ks. Żyła (teologja), Prof. Dąbkowski (prawo), Prof. Bednarski (medycyna) i Prof. Kwietniewski (filozofja).

Budżet Uniwersytetu przekroczył 472 milionów mkp., z czego stanowią:

- a) pensje i wydatki osobowe 263,452,792 mk.
 - b) dotacje naukowe zakładów 66,167,000 „
 - c) inwestycje 143,298,000 „
- pokrycie dała dotacja Rządu (420 milj.) i opłaty uczniów (52 milj.).

Organizacja poszczególnych wydziałów oraz system studjów nie odbiega od norm ustalonych rozporządzeniami Min. W. R. i O. P. Na Wydziale Teologicznym wykładało: filozofję chrześcijańską, nauki biblijne Starego i Nowego Zakonu, języki wschodnie, historję kościoła, apologetykę, dogmatykę, teologję moralną, homiletykę, pedagogję, prawo kościelne, sztukę kościelną, socjologję, teologję pastoralną. Na Wydziale Prawa i Umiejętności Politycznych: filozofję prawa, historję prawa, prawo sądowe, prawo polityczne, nauki społeczne, nauki pomocnicze. Na Wydziale Lekarskim: propedeutykę, biologję, anatomję normalną, histologję normalną, embriologję, fizjologję, chemję, anatomję patologiczną, patologję, farmakologję, farmakognozję, medycynę wewnętrzną, pedjatrję, chirurgję, laryngologję, otjatrję, dentystrykę, położnictwo, ginekologję, okulistykę, dermatologję, neurologję i psychjatrję, medycynę sądową, bakterjologję. Na Wydziale Filozoficznym: filozofję, pedagogikę, historję, archeologję, historję sztuki, historję i teorję muzyki, filologję po-

równawczą, filologję orientalną, filologję klasyczną, filologję nowożytną (słowiańską, polską, romańską, niemiecką), geografję, geofizykę, meteorologję, antropologję i etnologję,

matematykę, astronomję, fizykę (teoretyczną i doświadczalną), chemję, krystalografję, mineralogję, paleontologję, botanikę, zoologję.

POLITECHNIKA

ZAŁOŻONA w r. 1844, zrazu jako „Akademia Techniczna“ o 2-letnim oddziale technicznym, 2-letniej szkole realnej i jednorocznym oddziale handlowym, uzyskuje w r. 1872 trzy wydziały: Inżynierji, Architektury i Chemji Technicznej, w roku zaś 1877 nazwę „Szkoły Politechnicznej“ oraz organizację analogiczną do zagranicznych szkół politechnicznych. W roku 1891 powstaje, obok dotychczasowych wydziałów, Wydział Budownictwa Machin. W roku 1919, decyzją Min. W. R. i O. P., zostaje przyłączona do Szkoły Politechnicznej Akademia Rolnicza w Dublinach oraz zostaje utworzony Wydział Rolniczo-Leśny, składający się z oddziału rolnego i oddziału leśnego, obejmujący łącznie 4 lata studjum. Rok 1919 przynosi wreszcie dopuszczenie kobiet do studjum. Ogółem zapisało się w tym roku 73 kobiet, przeważnie na Wydział Chemiczny (31), Rolniczo-Leśny (19) i Architektoniczny (13). W roku 1920/21 utworzony zostaje Wydział Ogólny i Wy-

dział Wojskowy. W roku 1921/22 istniały następujące wydziały: Komunikacyjny (16 katedr), Architektoniczny (7 katedr), Mechaniczny (17 katedr), Chemiczny (6 katedr), Rolniczo-Leśny (13 katedr) i Ogólny — łącznie 59 katedr. W skład Grona Profesorskiego wchodziło 62 profesorów, 66 docentów i adjunktów oraz 107 asystentów. Liczba słuchaczy osiąga 2461 (w r. 1919—1922). Magnificencją Rektorem był Prof. M. H. Huber. Przyszły rok szkolny przynieść ma rozpoczęcie budowy wielkiego laboratorium maszynowego.

Organizacja poszczególnych wydziałów jest następująca:

Wydział Komunikacyjny posiada oddziały: drogowy, wodny, mierniczy. Wydział Mechaniczny: maszynowy, elektrotechniczny, naftowy. Wydział Chemiczny: chemiczny, fabryczny, laboratoryjny. Wydział Rolniczo-Leśny: oddział rolniczy i leśny. Wydział Ogólny: grupę matematyczną, fizyczną, geometrii wykreślnej i chemiczną.

AKADEMJA MEDYCYNY WETERYNARYJNEJ

ZAŁOŻONA w r. 1881 jako „Szkoła Weterynarji“ (od roku 1896 jako Akademia Weterynarji) skupia od chwili założenia, oprócz Polaków z b. zaboru austriackiego, także Polaków z b. Kongresówki, a pozatem znaczny procent Czechów, Serbów, Kroatów i Słowenów.

W roku 1920 było katedr zwyczajnych 9, nadzwyczajnych 2. W skład Grona Profesorskiego wchodziło 11 profesorów, 13 docentów i 23 asystentów. Magnificencją Rektorem był Prof. Markowski, Prorektorem Prof. Królikowski. Ogólna liczba studentów wynosiła 354. W roku 1920/21 utworzono

szereg nowych katedr, jak: patologii ogólnej i doświadczalnej, histologii i centrjologii, zoologii i parazytologii, biologii ogólnej, hodowli szczegółowej, połoźnictwa, propedeutyki klinicznej, higieny mięsa. Rok 1923 przynieść ma realizację zatwierdzonego przez Min. W. R. i O. P. planu rozbudowy Akademji, obejmującego 9 nowych budynków dwupiętrowych, obliczonych na pomieszczenie 26 zakładów naukowych.

Organizacja studjum ulec ma w roku 1922/23 gruntownym zmianom. Wprowadzony ma być piąty rok studjum, egzamina

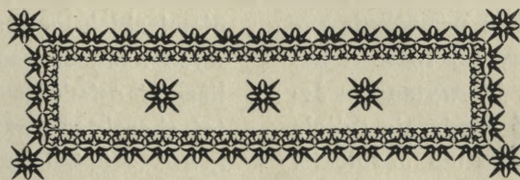
kursowe, egzamina państwowe z zakresu obecnie wykładanych nauk pomocniczych jak: encyklopedia prawa cywilnego i administracji państwowej, nauka o kooperatywach, encyklopedia nauk rolniczych. Poza tem zamierzone jest utworzenie na dwóch ostatnich latach studjum osobnego wydziału hodowli zwierząt domowych, a to w związku z olbrzymią doniosłością tej części gospodarstwa krajowego.

Budżet Uczelni osiągnął w r. 1921/22, w wydatkach osobowych i rzeczowych, kwotę 145,460.689 Mkp.

WYŻSZE KURSA ZIEMIAŃSKIE

SZKOŁA prywatna, założona przez p. J. Turnaua, utrzymana na poziomie Szkoły Akademickiej — studentem może być absolwent państwowej szkoły średniej, egzamina końcowe składane są przed Komisją, której przewodniczy Delegat Min. W. R. i O. P., patenty nie posiadają jednak ważności patentów szkół państwo-

wych. Studjum dwuletnie obejmuje część teoretyczną (wykłady z zakresu botaniki, meteorologii, hodowli, uprawy łąk, książkowości) i praktyczną (letnia praktyka z obowiązkową pracą konkursową z zakresu praktyki). Liczba studentów wynosiła w r. 1921/22: 130 (w tem około 25 kobiet).

POZNAŃ

DO czasu wskrzeszenia państwa polskiego piastowski Poznań nie mógł szczyć się mianem miasta uniwersyteckiego. Wyższe zakłady naukowe, jakie w ciągu wieków minionych powstały na terenie Poznania — głównie tu zazwyczaj przypomina się Kolegium Lubrańskiego — nie miały charakteru istotnej szkoły akademickiej. Atoli o tem właśnie Kolegium wspomnieć, choć w kilku słowach, należy. Nazwane od nazwiska założyciela, biskupa Jana Lubrańskiego, powstało ono w r. 1519. Z pośród grona jego profesorów zasłynąć mieli: Tomasz Bedermann, pierwszy rektor, Grzegorz z Szamotuł, Hegendorff, bracia Herbst'owi i inni. Z uczniów wymienia się przede wszystkim Klemensa Janickiego. Kolegium to pomyślane było przez założyciela, jako zaczątek przyszłej samodzielnej akademji, na wzór Akademji Jagiellońskiej. Na początku było ono jednakże od uniwersytetu krakowskiego zależne.

Wielu z profesorów nowej uczelni sprzyjało młodemu wówczas ruchowi reformacji i bezsprzecznie wywarli oni wielki wpływ na rozrost reformacji w Wielkopolsce. Jednakże nie pozostało to bez przykrych następstw dla szkoły. Dalszy jej rozkwit hamuje głównie walka, jaką jej wytaczają Jezuici, którzy w roku 1573 otwierają szkołę konkurencyjną, t. zw. Kolegium Jezuickie. Odtąd Akademia Lubrańskiego pustoszeje, a dawne promieniowanie jej nauk przygasa. Nie uzyskuje ona prawa udzielania stopni akademickich i schodzi powoli do poziomu ówczesnych kolegiów klasztornych, od których różniła się jedynie klasa-

mi filozoficzną i później teologiczną. Zanika ona, jak i rywalizujące z nią Kolegium Jezuickie, w r. 1780, kiedy to ówczesna reforma wychowania publicznego, rezygnując z zakładania w Poznaniu uniwersytetu, tworzy sześcioklasową tylko szkołę wojewódzką, zwaną także Szkołą Narodową.

W latach niewoli kilkakrotnie czyniono starania o założenie w Poznaniu uniwersytetu. Petycje do króla oraz wnioski w parlamentach, domagające się otwarcia uniwersytetu, podpisywali nawet Niemcy, jak n. p. zasłużony dla rozwoju miasta burmistrz Naumann. W sejmie pruskim uzasadniał żądania Polaków przede wszystkim Cieszkowski. Jednak polityka rządu pruskiego spowodowała, że od połowy ubiegłego wieku Poznańskie było jedyną prowincją Prus, w której nie było wyższej uczelni.

Z początkiem wieku bieżącego siły niemieckie okazywały takie skupienie, a nawet taką przewagę w niejednej dziedzinie nad polskimi, że już nie w kołach polskich, lecz niemieckich, zaczęto domagać się utworzenia uczelni wyższej w Poznaniu, nieobdarzonej wprawdzie pełnią praw uniwersyteckich, a pomyślanej, jako uzupełnienie niemieckich instytucyj kulturalnych i naukowych i przeznaczonej dla Niemców, coraz liczniej osiadających w Poznańskim. Taki też charakter otrzymała założona w r. 1903 t. zw. „Königliche Akademie“ (obecne „collegium minus“). Uczęszczania do akademji Polakom nie zabraniano. Ponieważ jednak nie miała praw uniwersyteckich, korzystali z niej głównie urzędnicy, zwłaszcza nauczyciele, wśród których liczba Polaków była bardzo mała.

Stan taki przetrwał aż do chwili odzyskania przez Polskę niepodległego bytu. Wybrana na t. zw. Sejmie „Dzielnicowym“, w grudniu r. 1918, Naczelna Rada Ludowa natchmiast powołała dla sprawy uniwersytetu t. zw. „komisję uniwersytecką“. Wybuch powstania grudniowego rzecz przyspieszył. Już 7-go maja r. 1919 mogła odbyć się uroczystość otwarcia Wszechnicy Piastowskiej (jak nazwano ją na początku) w sali tronowej dawnego zamku cesarskiego.

Początkowo uniwersytet poznański posiadał dwa tylko fakultety: filozoficzny i prawno-ekonomiczny. Wydział Filozoficzny obejmował studia humanistyczne, jak i matematyczno-przyrodnicze. Wydział zaś Prawno-Ekonomiczny od samego początku podzielony był na oddzielne sekcje: prawniczą i ekonomiczną, posiadające odmienny tok studjów. Już w następnym roku akademickim utworzono Wydział Rolniczo-Leśny, również podzielony na 2 sekcje: rolniczą i leśną; przy Wydziale Filozoficznym powstał oddział farmaceutyczny i t. zw. Wydział Lekarski. Ostatni został odłączony i zorganizowany w sposób należyty w roku akad. 1921/22, zatrzymując jednak nadal nazwę „Wydziału Lekarskiego“. Statut Uniwersytetu Poznańskiego, uchwalony przez Senat dnia 28 stycznia r. 1921 w myśl ustawy o szkołach akademickich, przewiduje ponadto istnienie wydziału teologicznego, atoli powstanie tego wydziału wciąż się odwleka. Innych uczelni wyższych w Poznaniu niema. Sporo natomiast jest przejętych w większej części po Niemcach szkół zawodowych i specjalnych, z których przedewszystkiem wymienić należy Wyższą Szkołę Budowy Maszyn, Szkołę Budowlaną, Szkołę Sztuki Zdobniczej i t. p.

W Y D Z I A Ł Y

Z początkiem roku 1921/22 istniały, jak wspomniano, następujące wydziały: I Prawno-Ekonomiczny, II Lekarski, III Filozoficzny i IV Rolniczo-Leśny.

I. Na Wydziale Prawno-Ekonomicznym nauuczających w ciągu roku było 23. Zakłady Wydział miał następujące: a) na sekcji prawniczej: seminarjum historii prawa, prawa publicznego i prawa sądowego; b) na sekcji ekonomicznej: seminarjum historii gospodarczej, sem. ekonomiczne i sem. statystyczne. Organem Wydziału jest kwartalnik „Ruch Prawniczy i Ekonomiczny“. Wydział współdziałał w zorganizowaniu w Poznaniu, w czerwcu r. 1922, Zjazdu Prawników i Ekonomistów Polskich.

II. Na Wydziale Lekarskim było razem nauuczających 31. Nadto w toku były 3 habilitacje. Zakładów Wydział Lekarski miał 19, seminarjów — 1 (historji i filozofji medycyny), klinik 9, poliklinik 2 oraz 1 instytut biblioteczny. Większość zakładów mieściła się w Collegium Medicum (dawny gmach pruskiej Komisji Kolonizacyjnej, później Urzędu Osadniczego).

W tymże roku akademickim posunęła się znacznie budowa własnego zakładu anatomji, rozpoczętego już w roku ubiegłym. Dla kliniki zaś psychiatryczno-neurologicznej zaczęto przerabiać odstąpione przez wojsko „koszary północne“. Również w tym roku przybyły katedry ortopedji i dentystyki. Z Wydziału Filozoficznego przeniesiono na Wydział Lekarski katedrę higieny szkolnej i teorji wychowania fizycznego. Równocześnie przeniesione zostało „Studjum Wychowania Fizycznego“, dotąd przydzielone do Wydziału Filozoficznego. „Studjum“, stojące pod kierownictwem prof. Piaseckiego,

posiada własny instytut, położony w miejskim Ogrodzie Botanicznym. Obejmowało ono w tym roku, poza ćwiczeniami gimnastycznymi, wykłady z anatomji, fizjologii, psychologii, teorii wychowania fizycznego i higieny.

III. Na Wydziale Filozoficznym było ogółem 78 nauczających. W ciągu roku przybyły jeszcze następujące katedry: druga katedra historii sztuki, katedry języków starożytnego Wschodu, muzykologii, starszej filologii polskiej, wreszcie geologii. Rząd francuski wydelegował do Poznania p. Jakóba Langlade'a, który wykłada nowszą literaturę francuską i któremu przyznany został tytuł zastępcy profesora.

Do Wydziału Filozoficznego przydzielony jest od początku Oddział Farmaceutyczny, na którym, poza tymi, którzy już należą do Wydziału, było innych wykładających 9. Istniejący oddawna podział Wydziału na oddziały humanistyczny i filozoficzny usankcjonowany został uchwałą Wydziału i Senatu o utworzeniu 2 samodzielnych Wydziałów: humanistycznego i matematyczno-przyrodniczego. Wykonanie uchwały tej nie zostało jeszcze przeprowadzone. Seminarjów i instytutów Oddział Humanistyczny posiadał 22. Oddział Mat.-Przyrodn. posiadał 15 zakładów i 1 seminarjum (matematyczne); w liczbie jego zakładów znajduje się m. in. Zakład Badania Środków Spożywczych, oddający znaczne usługi miejscowemu samorządowi. Na Oddziale Farmaceutycznym było zakładów 5, mianowicie Zakład Chemji Farmaceutycznej, Zakład Technologji Środków Lekarskich, Zakład Farmakognozji i Botaniki, Zakład Farmacji Stosowanej i Zakład Uprawy Roślin Lekarskich. Wydziałownictw własnych Wydział nie prowadził, jedynie Instytut Zachodnio-Słowiański, kie-

rowany przez prof. Rudnickiego, wydał tom 1-szy czasopisma „Slavia occidentalis“.

IV. Na Wydziale Rolniczo-Leśnym było nauczających ogółem 21. Zakładów Wydział posiadał 19, nadto 3 folwarki, z których jeden z końcem roku znajdował się jeszcze w dzierżawie. Dwa pozostałe położone są pod Poznaniem w okolicach Sołacza. Wielka część zakładów naukowych mieści się we własnych budynkach. Do użytku Wydziału oddany został, choć tylko częściowo, nowo-wybudowany gmach chemji ogólnej (na Sołaczu). Gmach ten przejęty zostanie w zupełności w bieżącym roku akad. Poza tem Wydział wykupił dla celów swych obszerne budynki dawnej restauracji wycieczkowej na Sołaczu (t. zw. Strzelnicy). Pod osobny gmach leśnictwa położono na razie tylko kamień węgielny.

ORGANIZACJA I SYSTEMY STUDIÓW

I. A. Sekcja Prawnicza Wydziału Prawno-Ekonomicznego w r. 1921/22 nie podlegała jeszcze ordynacji studjów prawa z d. 16 października r. 1920. System studjów, przewidziany w tej ordynacji, obowiązuje dopiero słuchaczy immatrykulowanych w r. szk. 1922/23.

Obowiązujący uprzednio system studjów różnił się od ordynacyjnego przedewszystkiem okresem trwania studjów, który był obliczony na trzy lata, za wzorem zresztą uniwersytetów niemieckich, gdzie jednak krótszy czas studjów był umotywowany tem, że kandydat na słuchacza praw musiał ukończyć 9 klas gimnazjum. Egzamin były, podobnie jak w systemie ordynacyjnym, coroczne. Przejście na następny rok studjów było uzależnione od pomyślnego wyniku

egzaminu z przedmiotów słuchanych w roku poprzedzającym. Przepis ten jednak nie dotyczył studentów, którzy wstąpili na uniwersytet przed 1 października r. 1920. Seminarja i konwersatorja nie były obowiązujące. Przedmiotami egzaminu pierwszego były (wzgl. są): 1) encyklopedia prawa, 2) prawo rzymskie, 3) historia ustroju Polski i prawa polskiego, wreszcie 4) ekonomja społeczna; drugiego: 1) nauka o państwie i prawo konstytucyjne, 2) nauka administracji i prawo administracyjne, 3) nauka skarbowości i prawo skarbowe, 4) prawo kościelne, oraz 5) prawo międzynarodowe; trzeciego: 1) prawo cywilne, 2) prawo karne i proces karny, 3) proces cywilny, wreszcie 4) prawo handlowe i wekslowe. Po złożeniu tych trzech egzaminów otrzymywał student t. zw. dyplom nauk prawnych. Tytuł, nadawany absolwentom innych uniwersytetów oraz ustalony przez wyżej wspomnianą ordynację, mianowicie t. zw. „magistra“, jest niedostępny dla studentów, kończących okres tylko trzyletni. Warunki uzyskania stopnia doktora praw uregulowane są przez ordynację z r. 1920 i obowiązują Uniwersytet Poznański od chwili wydania ordynacji. I. B. Sekcja Ekonomiczna Wydz. Pr. Ek. stanowi odrębne studjum nauk ekonomicznych i społecznych. Ustrój jej wzorowany jest na analogicznych wydziałach uniwersytetów niemieckich, dalej na wydziale ekonomiczno-społecznym uniwersytetu londyńskiego i częściowo na paryskiej szkole nauk politycznych. W programie jej uwzględniona jest przede wszystkim teoria wszystkich nauk społecznych. Szczególna uwaga zwrócona jest na ekonomję polityczną i administrację ze specjalnem uwzględnieniem samorządu. Okres studjów, podobnie jak na sekcji prawniczej, obejmował do r.

akademickiego 1922/3 — trzy lata. Obecnie wprowadzono studjum czteroletnie. Na każdym roku prowadzone są wykłady wspólne dla obu omawianych sekcji. Z każdego przedmiotu wykładanego prowadzone jest seminarjum.

System egzaminacyjny obowiązuje taki sam jak i na sekcji prawniczej. Egzamin z pierwszego roku obejmuje następujące przedmioty: 1) encyklopedia prawa*), historia gospodarcza, 3) historia ustroju Polski*) i 4) geografia gospodarcza. Egzamin drugi składa się z następujących przedmiotów. 1) nauka o państwie z historją doktryn politycznych oraz prawo konstytucyjne*, 2) skarbowość i prawo skarbowe*), 3) statystyka, 4) prawo międzynarodowe*), 5) prawo cywilne (zarys). Przedmioty egzaminu trzeciego są następujące: 1) teoria ekonomji z historją doktryn ekonomicznych, 2) ekonomja szczegółowa z polityką ekonomiczną, 3) nauka administracji i prawo administracyjne*), 4) nauka samorządu, 5) prawo handlowe i wekslowe.

Po złożeniu tych trzech egzaminów (wszystkie wyłącznie ustne) student otrzymuje dyplom nauk ekonomiczno-politycznych. Sprawa tytułu nie jest uregulowana.

Sekcja nadaje także stopień doktora nauk ekonomiczno-politycznych (na podstawie dawnych przepisów). Warunkiem dopuszczenia do doktoratu jest uprzednie złożenie 3 wyżej wymienionych egzaminów. Doktorat składa się — podobnie jak na sekcji prawniczej — z pisemnej rozprawy naukowej i dwóch rygorozów. Przedmiot rozprawy obrany być winien z zakresu ekonomji, historii gospodarczej, skarbowości z prawem skar-

*) Przedmioty oznaczone * są objęte egzaminami również na sekcji prawniczej.

bowem, statystyki, nauki o państwie z prawem politycznym, nauki administracji z prawem administracyjnym, prawa międzynarodowego, lub wreszcie socjologii.

Obu sekcjom dotyczy wspólny przepis, według którego łączne studjum przedmiotów obu sekcji dopuszczalne jest tylko w pierwszych 2 latach.

II. Studja na Wydziale Lekarskim. Całokształt programu studjów na Wydziale Lekarskim, unormowany rozporządzeniem ministerjalnym z dn. 18. X. 1920, nie ustępował w r. akad. 1921/22 programom studjów na wydziałach lekarskich w innych naszych uniwersytetach. Co więcej, Wydział Lekarski w Uniwersytecie Poznańskim ma nawet kilka katedr takich, jakich nie mają inne wydziały nasze, a mianowicie odrębne katedry fizyki, chemii fizjologicznej i radiologii w zastosowaniu do medycyny. Nadto, idąc z postępem nauczania na wydziałach lekarskich, wprowadził wykłady kliniczne z ortopedji i wykłady z higieny społecznej. Wstępując zaś w ślady Wydziału Lekarskiego Warszawskiego, oddzielił katedrę bakteriologii od katedry higieny. Wreszcie urządził w Klinice Ginekologiczno-Położniczej internat, w którym każdy ze studjujących medycynę musi przebyć trzy tygodnie bez przerwy, aby mieć możność o każdej porze dnia i nocy być obecnym przy porodach oraz przy operacjach położniczych i ginekologicznych. Bez odbycia internatu nikt ze studentek i studentów medycyny nie może być dopuszczony do egzaminu klinicznego z położnictwa i ginekologii.

III. Na Wydziale Filozoficznym w odniesieniu do egzaminu nauczycielskiego ubiega z końcem roku akademickiego 1922/3 możliwość składania tego egzaminu według dawnych przepisów Uniwersytetu Pozn. Te

„tymczasowe przepisy egzaminacyjne dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich“, zatwierdzone przez Min. b. Dzielnicy Pruskiej, różnią się od przepisów wydanych przez Min. W. R. i O. P. przede wszystkim tem, że nie znają osobnego egzaminu pedagogicznego. Przy zgłoszeniu się do egzaminu należy przedstawić świadectwa ze zdania colloquium z higieny szkolnej oraz zasad wychowania fizycznego. Wszystkich kandydatów obowiązuje złożenie ustnego egzaminu z filozofji, pedagogiki i języka polskiego. Prócz tego „każdy kandydat obowiązany jest wybrać sobie trzy przedmioty z tych, jakich naucza się w szkole średniej. Z tych przedmiotów przynajmniej jeden musi być główny“. Egzamin właściwy składa się: 1° z pisemnej pracy domowej (której temat winien być obrany z zakresu przedmiotu głównego), 2° pisemnych prac klauzulowych, t. j. pod nadzorem (ilość ich nie jest ograniczona; są one obowiązkowe przy egzaminach z języków, natomiast przy innych przedmiotach egzaminujący może z nich zrezygnować), 3° ustnego egzaminu (który z każdego przedmiotu winien być oddzielny). Z wyniku egzaminu wystawia się kandydatowi świadectwo, nadające prawo ubiegania się o posadę nauczyciela szkół średnich. Od roku 1923/4 w Uniw. Pozn. miarodajnymi będą nowe normy dla egzaminu nauczycielskiego, ustalone przez Min. W. R. i O. P.

IV. Wydział Rolniczo-Leśny powstał w półroczu zimowym r. 1919. Ma on za zadanie kształcić studentów teoretycznie, a w znacznej mierze i praktycznie na zawodowych rolników i leśników o wyższym poziomie naukowym. Wydział podzielony jest na 2 sekcje, mianowicie: a) rolną, b) leśną. Na obu normalny tok nauki przewiduje obowiązkowy kurs trzyletni, po którego odby-

ciu i złożeniu przepisanych egzaminów otrzymuje się świadectwo z ukończonego studjum rolnego lub leśnego. Ponadto, po przesłuchaniu 4. roku i złożeniu dalszych egzaminów, otrzymuje się dyplom naukowy i tytuł inżyniera rolnictwa, wzgl. leśnictwa.

Program studjów jest na obu sekcjach dokładnie przepisany. Zaprowadzono mianowicie przymus wysłuchania pewnych wykładów oraz obowiązek złożenia przepisanych egzaminów. Przepisy egzaminacyjne zmieniano co do szczegółów niejednokrotnie. W roku 1921/2 obowiązywały w zasadzie przepisy opublikowane jeszcze w roku 1920. Podajemy je w brzmieniu z r. 1920, gdyż nowszych publikacyj nie było.

A. Przepisy egzaminacyjne, obowiązujące studentów (t. j. słuchaczy zwyczajnych) rolnictwa (kursu 3-letniego).

W I. roku: Po 2-im semestrze egzamina z prawa administracyjnego i cywilnego, meteorologii i klimatologii ziem polskich; po 3-im semestrze egzamina: z mineralogii, geologii, petrografji, budownictwa i inżynierji gospodarczej.

W II roku: Po 4-y m semestrze egz. z chemji, fizyki, botaniki i fizjologii roślin, zoologii i entomologii rolniczej; po 6-y m semestrze egz.: z chemji rolnej (gleboznawstwa, nauk o nawożeniu, mikrobiologii), anatomji, histologii zwierząt domowych, mechaniki rolniczej, ekonomji politycznej.

W III roku: Po 8-y m semestrze egz. z fizjologii i żywienia zwierząt, weterynarji i higieny, technologii rolniczej; po 9-y m semestrze egz. z uprawy roli i roślin (wraz z hodowlą roślin, meljoracją i miernictwem), hodowli zwierząt, zarządu gospodarstwa wiejskiego (ekonomji, organizacji, taksacji i rachunkowości), organizacji gospodarstwa zbiorowego i polityki agrarnej.

B. Przepisy egzaminacyjne, obowiązujące studentów leśnictwa (kursu 3-letniego).
W I. roku: Po 2-im semestrze egz. z prawa administr. i cywilnego, meteorologii i klimatologii; po 3-im semestrze egz. z mineralogji, geologii, petrografji, chemji i fizyki.
W II. roku: Po 4-y m semestrze egz. z ekonomji i skarbowości; po 5-y m semestrze egz. z geometrii analitycznej, matematyki, miernictwa, zoologii i entologii; po 6-y m semestrze egz. z botaniki, fizjologii roślin, fitopatologii i ochrony lasu, nauki o siedlisku drzew, gleboznawstwa i hodowli lasu.

W III. roku: Po 8-y m semestrze egz. z użytkowania lasu, technologii leśnej, handlu drzewa, inżynierji leśnej, budownictwa i meljoracyj; po 9-y m semestrze: z pomiaru drzew, oceniania lasu, kartografji, statyki, urządzania lasu, administracji, rachunkowości i organizacji.

REKTOR I SENAT W R. 1921/22

Rektorem Uniwersytetu Poznańskiego w roku szk. 1921/22 był prof. zwycz. położnictwa i ginekologii dr. med. honoris causa Uniw. Jagiell. Heljodor Święcicki. Prof. Święcicki był również rektorem Uniw. Pozn. w latach 1919, 1919/20, 1920/21 oraz został wybrany po raz piąty na rok 1922/23. Jego przedewszystkiem inicjatywie zawdzięczać należy tak rychłe powstanie uniwersytetu i tak wielkie poparcie dla spraw uniwersyteckich w Wielkopolsce.

Prorektorem był prof. zwycz. chemji organicznej dr. fil. Antoni Korczyński. Dziekanami wydziałów byli: Wydziału Prawno-Ekonomicznego — prof. zwycz. prawa rzymskiego dr. praw. Zygmunt Lisowski; Wydziału Lekarskiego — prof. zwycz. historii i filozofji medycyny dr. med. Adam Wrzo-

sek, Wydziału Filozoficznego — prof. zwyczaj. matematyki dr. fil. Zdzisław Krygowski. Wydziału Rolniczo-Leśnego prof. zwyczaj. anatomji i histologii zwierząt domowych dr. med. Edward Niezabitowski.

Prócz wyżej wymienionych do składu Senatu wchodzili prodziekani wydziałów i delegaci wydziałów:

Wydziału Prawno-Ekonomicznego — prodziekan — prof. zwyczaj. nauki administracji i prawa administracyjnego dr. Stanisław Kasznica oraz delegat — prof. zwyczaj. nauki o państwie i prawa politycznego dr. praw Antoni Peretiatkowicz.

Wydziału Lekarskiego — prodziekan — prof. zwyczaj. anatomji prawidłowej dr. med. Józef Markowski, oraz delegat — prof. zwyczaj. chirurgji dr. med. Antoni Tomasz Tarasz.

Wydziału Filozoficznego — prodziekan — prof. zwyczaj. historii literatury polskiej dr. fil. Stanisław Dobrzycki oraz delegaci — prof. zwyczaj. prehistorji dr. fil. Józef Kosstrzewski i prof. nadzwyczaj. higieny szkolnej i wychowania fizycznego dr. med. Eugenjusz Piasecki.

Wydziału Rolniczo-Leśnego — prodziekan — prof. zwyczaj. zoologii i entomologii dr. fil. Ludwik Litowski oraz delegat prof. nadzw. chemji ogólnej dr. fil. Stanisław Glixelli.

WYDAWNICTWA UNIWERSYTETU

Uniwersytet wydaje prace naukowe profesorów p. t. „Wydawnictwa Uniwersytetu Poznańskiego“; ogólne kierownictwo ich oddane zostało prof. Rutkowskiemu. W roku 1921/2 wydano prace: w sekcji prawno-ekonomicznej — prof. Brzeskiego, w sekcji lekarskiej — doc. Kowalskiego i prof. Różyckiego, w sekcji humanistycznej — prof. Piotrowicza, prof. Klingera i dr. Orłowskiego,

w sekcji matematyczno-przyrodniczej — prof. Piaseckiego, doc. Wodniczki, wreszcie w sekcji rolniczo-leśnej — prof. Litowskiego.

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA

Gmach Biblioteki, wraz z poważnym księgozbiorem, przejęty został po Niemcach, mianowicie po dawniejszym samorządzie prowincjonalnym. Biblioteka pozostaje właściwie własnością samorządu wojewódzkiego, atoli znajduje się pod administracją uniwersytetu.

Wśród nabytków nowych, czynionych w tym roku, wysuwają się na pierwszy plan dary rządu francuskiego. Już od jesieni r. 1920 przysyła francuskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych około 90 czasopism, a nadto nadało w darze około 600 tomów książek. Dzięki staraniom prof. Korczyńskiego i za poparciem p. Curie-Skłodowskiej otrzymała Biblioteka komplet „Comptes rendus“ Paryskiej Akademji Nauk od r. 1871. Rząd Czechosłowacki podarował 60 tomów wydawnictw Czeskiej Akademji Nauk, a rząd angielski przysyła od początku r. 1922 osiem czasopism. Rzeczy rosyjskie, których dotąd brak było, uzyskano w ilości 20 tysięcy tomów z bibliotek byłych gimnazjów rosyjskich na terenie b. Królestwa.

Ogółem wpłynęło: a) dzieł: 7814 tomów, b) czasopism: 1663 tomów, razem 9477 tomów; z tego było:

1) kupionych:	dzieł 5632 tomów
	czasopism 1160 „
	razem 6792 „
2) darowanych:	dzieł 1816 „
	czasopism 382 „
	razem 2198 „
3) obowiązkowych:	dzieł 366 „
	czasopism 121 „
	razem 487 „

Z czytelni korzystało w ciągu roku 28.391 czytelników, czyli dziennie przeciętnie 78 osób; w bibliotece podręcznej, znajdującej się w czytelni, mieści się przeszło 6 tysięcy tomów. Prócz tego osoby korzystające z czytelni wypożyczyły do czytelni z magazynów biblioteki jeszcze 2382 tomów. Liczba posiadających karty biblioteczne wynosiła 14.332, t. j. o 136% więcej niż w roku poprzednim, w którym było ich 6.051. Zamówili oni ogółem 19.721 dzieł (dziennie 69), wypożyczono zaś 13.689 (dziennie 48).

Uniwersytet Poznański posiada własną drukarnię, pokrywającą wszelkie zapotrzebowania druków administracyjnych, a w znacznej części drukującą prace naukowe profesorów. Przy drukarni utworzono także oddział inroligatorski.

ZEWNETRZNA DZIAŁALNOŚĆ UNIwersYTETU

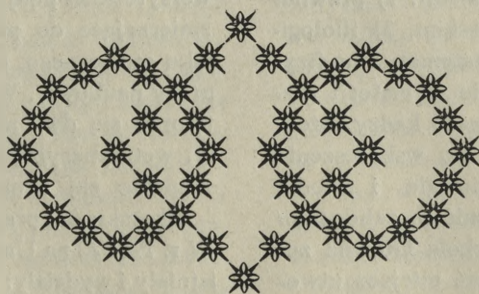
Poza swą działalnością naukową występuje Uniwersytet i na zewnątrz w formie czy to akademij uroczystych, czy też t. zw. „Po-

wszechnych Wykładów Uniwersyteckich“. Co do pierwszych, w roku 1921/2 odbyło się ich kilka, pomiędzy nimi Akademia Moljerowska i później Mickiewiczowska.

„Powszechnie Wykłady Uniwersyteckie“, zorganizowane jeszcze w r. 1919 z inicjatywy prof. Grochmalickiego, w czwartym już roku swej działalności, obejmującej szerokie koła społeczeństwa, prowadziły ją tylko na terenie miasta. Wykłady odbywają się oczywiście przedewszystkiem w okresie zimowym. Było ich 34. Liczba słuchaczy wynosiła 8172, przypadało przeto na 1 wykład przeciętnie 240 osób.

Kierownictwo wykładów spoczywało w rękach Zarządu, do którego wchodziłi delegaci wydziałów i kilka osób z poza Uniwersytetu. Wykładającymi byli przeważnie profesorowie Uniwersytetu.

Wspomnieć jeszcze należy, iż w roku 1921/22 odbyły się między innymi dwa uroczyste przyjęcia gości zagranicznych, a więc 1° lekarzy francuskich, 2° grona studentów państw zaprzyjaźnionych.

WARSZAWA

UNIwersYTET

ZAŁOŻONY w r. 1816, jako Królewski Uniwersytet Warszawski, w którego skład weszła organizowana jeszcze w XVIII stuleciu przez Komisję Edukacyjną Szkoła Lekarska i Prawnicza, przemianowany w r. 1827 na Królewski Uniwersytet Aleksandrowski, istniał do r. 1831. Po upadku powstania listopadowego zamknięty został w związku z dążeniem zaborcy do przeprowadzenia polityki rusyfikacyjnej i na polu nauki polskiej. W ten sposób młodzież polska zmuszona była od r. 1831 studiować poza granicami Kongresówki, a na prasie i ucisku ze strony Moskali nie pozwalały zrazu nawet na próby stworzenia wyższej polskiej uczelni.

Dopiero w drugiej połowie XIX w., wskutek zmiany polityki rządu rosyjskiego, idącej chwilowo w kierunku pewnego liberalizmu, zostaje utworzona w r. 1857 Akademia Medyczo-Chirurgiczna i Szkoła Prawno-Administracyjna, które w roku 1862 wchodzi w skład t. zw. Szkoły Głównej w Warszawie. Szkoła Główna z 4 wydziałami: 1) prawno-administracyjnym, 2) lekarskim, 3) filologiczno-historycznym i 4) matematyczno-fizycznym zapisała się świetnie w historii rozwoju nauki polskiej, tworząc kadry inteligencji polskiej, która aż do wskrzeszenia Rzeczypospolitej promieniowała i wiodła ster myśli polskiej na terenie b. zaboru rosyjskiego. W roku 1869 Szkoła Główna została zamknięta, na jej zaś miejsce utworzono Uniwersytet rosyjski, na który jednakże młodzież polska licznie uczęszczała

do r. 1905, kiedy, po ogłoszeniu bojkotu szkół rosyjskich, opuściła ona ławy wyższych uczelni z językiem wykładowym rosyjskim.

W r. 1915 Uniwersytet Warszawski zostaje wskrzeszony już jako uniwersytet polski, jednakże pod zwierzchnim zarządem niemieckich władz okupacyjnych. Dopiero za targ w sprawie polskośći zarządu (kwestury), połączony ze strejkami studenckimi, usilne starania ś. p. rektora Brudzińskiego oraz zmiana polityki okupantów i utworzenie w dniu 1 paźdz. r. 1917 Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zapewniły całkowicie polski charakter tej uczelni. Z powstaniem Państwa Polskiego i dla Uniwersytetu Warsz. zaczęła się nowa era. Po zawieszeniu wykładów w r. 1918/19, wskutek opuszczenia murów uniwersyteckich przez młodzież akademicką, Uniwersytet ponownie zostaje otwarty w r. akad. 1919/20. Lecz dopiero rok 1921 — po zakończeniu wojny bolszewickiej — wykazuje normalną działalność Uniwersytetu. Ze strony władz uniwersyteckich podjęte zostają dalsze starania, zmierzające do postawienia Uniw. Warsz., jako stołecznego, na odpowiednim poziomie pracy naukowej. W rezultacie tych usiłowań tworzy się dwa nowe samodzielne wydziały: weterynaryjny i teologii ewangelickiej, pogłębia się i uzupełnia studja wydziału lekarskiego, prawnego i filozoficznego.

W r. 1921/22 na Uniwersytecie Warszawskim istniały 4 wydziały: teologii katolickiej, prawny, lekarski i filozoficzny, oraz studjum teologiczne, powstającego wydziału teologii e-

wangelickiej, studjum weterynaryjne i oddział farmaceutyczny przy wydziale lekarskim.

Warunkiem przyjęcia do Uniwersytetu jest ukończenie 8-klasowego gimnazjum filologicznego z językiem wykładowym polskim. Maturzysta szkoły realnej może być warunkowo przyjęty z obowiązkiem zdania w ciągu roku egzaminów (ustnego i piśmiennego) z języka łacińskiego oraz ustnych z psychologii i logiki; w razie zaś ukończenia szkoły z obcym językiem wykładowym należy, aby być przyjętym, złożyć egzamin piśmienny i ustny z języka polskiego, ustny z literatury polskiej, historii Polski i powszechnej oraz geografji Polski.

Na słuchaczy nadzwyczajnych (tylko na wydziały prawny i filozoficzny), mogą się zapisywać osoby, mające ukończone 24 lata oraz dostateczne przygotowanie naukowe do słuchania wykładów na Uniwersytecie, o czym decyduje Komisja Immatrykulacyjna.

REKTOR I SENAT W R. 1921/22.

Rektor—prof. Jan Mazurkiewicz. Prorektor—Jan Kochanowski. Sędzia Uniwersytecki — prof. Karol Lutostański. Dziekan wydz. prawnego — prof. Zygmunt Cybichowski. Dziekan wydz. lekarskiego — prof. Kazimierz Rzętkowski. Dziekan wydz. filozoficznego—prof. Waław Sierpiński. Dziekan teologii katol. — prof. ks. Władysław Szcześniak. Przedstawiciel wydz. prawnego—prof. Eugenjusz Jarra. Przedstawiciel wydz. lekarskiego — prof. Franciszek Krzyształowicz. Przedstawiciel wydz. filoz. nauk humanistycznych — prof. Zygmunt Łempicki. Przedstawiciel wydz. filoz. nauk matem. przyrodn. — prof. Wiktor Lampe. Przedstawiciel wydz. teologii katol. — prof. ks. Stanisław Kobyłecki.

WYDZIAŁY.

I. Wydział Teologii Katolickiej, utworzony z chwilą powstania Uniwersytetu, a u normowany rozp. z d. 28 lutego 1918 r. Kurs 4-letni (8 semestrów), po którego ukończeniu i otrzymaniu absolutorjum oraz po zdaniu 2 rygorozów otrzymuje się stopień doktora teologii katolickiej. Przy studjum wskazane jest studjowanie według oddziałów: A) teologicznego (I grupa Pismo Święte, II. Dogmat, III. Nauki moralne. IV. Nauki historyczne). B) prawniczego (V. Prawo kościelne). C) filozoficznego (VI. Filozofja chrześcijańska).

Dziekanem wydziału na r. 1921/22 był prof. ks. Władysław Szcześniak.

II. Wydział Teologii Ewangelickiej, zapoczątkowany został w r. 1921, a powołana przez Senat Komisja do spraw organizacji tego Wydziału ma na celu postawienie dotychczasowego studjum na równi z innymi wydziałami. Warunki studjowania jak na innych wydziałach.

III. Wydział Filozoficzny dzieli się na oddziały: humanistyczny i matematyczno-przyrodniczy.

A. Oddział matematyczno-przyrodniczy stanowi oddzielną grupę przedmiotów, dzielącą się ściślej na grupy: matematyczną i przyrodniczą. Wybór przedmiotów należy do studjujących, przyczem wybierają oni główny przedmiot i poboczne. Po 6 semestrach można zdawać egzamin nauczycielski. Stopień doktorski uzyskuje się po przesłuchaniu 8 sem. i zdaniu egzaminów I grupy, w której skład wchodzi przedmiot główny i poboczne oraz II gr., czyli t. zw. egzaminu filozoficznego, z logiki, psychologii i historii filozofji. Studentów, którzy wstąpili na Uniwersytet w r. 1920 i później, obo-

wiązują dla uzyskania doktoratu praca doktorska i specjalne egzamina.

Ściśle przepisanych programów niema. W r. 1921/22 zaprowadzono na tym oddziale numerus clausus. Zakłady były prowadzone następujące: fizyki, chemji nieorg., chemji organicznej, geografji, geologii, chemji fizycznej, mineralogji, botaniki og., zoologii, fizjologii roślin, anatomji porównawczej.

B. Oddział humanistyczny stanowi oddzielne studjum Wydziału Filozoficznego. Wybór przedmiotów zalecany jest według grup: I gr. — filozofja, II — historia, III — filologia. Wybór przedmiotów, zarówno głównych jak i pobocznych, należy do studjujących. Kurs nauki—8 semestrów, a minimum obowiązkowe 8 godzin tygodniowo, podobnie jak i na oddziale matematyczno-przyrodniczym. Stopień doktorski uzyskuje się po przesłuchaniu 8 sem., uzyskaniu absolutorjum i po zdaniu I i II rygorozum, jak na oddziale matematyczno-przyrodn. Studjujący według nowego programu studjów (ci którzy wstąpili w r. 1920 i później) zdają egzamin magisterski, a stopień doktorski mogą uzyskać po specjalnych pracach i egzaminach.

Po 6 semestrach można zdawać egz. nauczycielski.

Dziekanem wydziału filozoficznego w r. 1921/22 był prof. Wacław Sierpiński.

IV. Wydział Prawa i Nauk Politycznych. Wykłady na Wydziale Prawa i Nauk Politycznych dzielą się na wykłady obowiązkowe dla każdego semestru, na wykłady zalecane i na seminarja i ćwiczenia. Od roku akademickiego 1920/21 wszystkich nowowstępujących obowiązują przepisy zawarte w rozporządzeniu ministra W. R. i O. P. w sprawie organizacji studjów prawnych w uniwersytetach państwowych (Dz. urz. M.

W. R. i O. P. z dn. 15. III. 20). Studjum prawne trwa 4 lata. Z końcem każdego roku studenci muszą poddawać się rocznym egzaminom, których pomyślne złożenie jest warunkiem przyjęcia na wyższy rok studjów. Każdy rok posiada ściśle oznaczony program studjów (§ 1). Dla roku pierwszego są obowiązkowe następujące przedmioty (podane liczby wskazują minimalny wymiar godzin): prawo rzymskie—160 godzin; teoria prawa — 40; historia prawa polskiego (historja ustroju i historia prawa sądowego) — 180; historia prawa na Zachodzie Europy — 120. Dla II-go roku: prawo kościelne — 90 godzin; ekonomja polityczna (teoria, historia doktryn, polityka ekonomiczna) — 180; prawo polityczne (wraz z nauką o państwie)—100; prawo narodów — 60. Dla III-go roku: skarbowość i prawo skarbowe — 90 godzin; nauka administracji i prawo administracyjne — 180; statystyka — 60; prawo karne i postępowanie karne — 120; filozofja prawa — 40. Dla IV roku: prawo cywilne — 210 godzin; postępowanie sądowe cywilne — 150; prawo handlowe i wekslowe 90, prawo międzynarodowe prywatne — 30 (§ 4). Po złożeniu czterech egzaminów rocznych z przedmiotów obowiązkowych, powyżej wymienionych, otrzymują absolwenci dyplom i tytuł magistra praw, który stanowi dowód ukończenia uniwersyteckich studjów prawnych i upoważnia do ubiegania się o stopień doktorski (§ 5).

Egzaminy odbywają się przy końcu każdego roku akademickiego. Jeżeli komisja uzna, że kandydat z jednego przedmiotu nie odpowiedział wymaganiom egzaminacyjnym, należy pozwolić mu na przystąpienie do egzaminu poprawczego z tego przedmiotu po wakacjach. W razie otrzymania stopnia niedostatecznego z dwóch lub więcej przedmiotów, obowiązany jest student powtórzyć egzamin

po roku ze wszystkich przedmiotów. Egzamin złożony po raz II-gi z niepomyślnym wynikiem, można powtórzyć jeszcze raz i to tylko za zgodą Rady Wydziałowej. Dla kandydatów, którzy z usprawiedliwionych powodów zdają po wakacjach, ewentualny egzamin prawczy odbywa się w 6 tygodni po rozpoczęciu roku akademickiego (§ 8).

Warunkiem uzyskania stopnia doktora praw jest posiadanie dyplomu magistra praw, następnie uznanie przez Radę Wydziałową rozprawy doktorskiej, przedłożonej w rękopiśmie, za wystarczającą, wreszcie złożenie egzaminu doktorskiego z jednej z następujących pięciu grup przedmiotów: a) historycznej (historja prawa polskiego, prawa zachodnioeuropejskiego, prawa kanonicznego, prawa rzymskiego), b) ekonomicznej (ekonomja i polityka ekonomiczna, skarbowość, statystyka, prawo administracyjne), c) politycznej (prawo polityczne, prawo narodów, prawo administracyjne, statystyka), d) karnej (prawo karne i postępowanie karne, historja prawa karnego polskiego lub zachodnioeuropejskiego, historja filozofji prawa), e) cywilistycznej (prawo cywilne, prawo rzymskie, prawo handlowe i wekslowe, postępowanie sądowo-cywilne). Nadto przy wszystkich grupach obowiązkowym przedmiotem egzaminu ścisłego jest filozofja prawa.

Studentów zapisanych na uniwersytet przed 15 września r. 1920 obowiązuje dawny program studjów. Studjum prawa i nauk politycznych dzieli się na dwa okresy, z których każdy trwa cztery semestry. Przejście z jednego okresu studjów na drugi jest możliwe tylko po zdaniu egzaminu prawno-historycznego. Regulamin tego egzaminu jest pomieszczony w № 4 Dziennika Urzędowego M. W. R. i O. P. z r. 1918. Przedmiotem egzaminu są: encyklopedia prawa, filozofja pra-

wa i nauka o państwie, prawo rzymskie, prawo kościelne i obowiązujące prawo małżeńskie, dawne prawo polskie polityczne i sądowe, ekonomja społeczna (teoretyczna i praktyczna). By być dopuszczonym do egzaminu trzeba przesłuchać 4 semestry i załączyć świadectwa z dostatecznego udziału w dwugodzinnem seminarjum, proseminarjum lub dwugodzinnych ćwiczeniach. Seminarjum, proseminarjum lub ćwiczenia muszą dotyczyć jednego z przedmiotów egzaminu (§ 4). Egzamin jest ustny i trwa dla 4 kandydatów 2¹/₂ godziny. Wynik egzaminu nie może być uznany za dostateczny, jeżeli kandydat w jednym przedmiocie jest zupełnie nieprzygotowany (§ 5).

Po ukończeniu drugiego okresu studjów prawniczych i wysłuchaniu wszystkich wykładów przedmiotów obowiązkowych można przystąpić do zdawania egzaminu politycznego i sądowego, przyczem egzamin sądowy można odbyć przed politycznym. (Regulamin egzaminu politycznego i sądowego na wydziale prawa i nauk politycznych jest zawarty w № 9 Dziennika Urzędowego M. W. R. i O. P. z r. 1920). Przedmiotami egzaminu politycznego są: prawo administracyjne, prawo międzynarodowe (publiczne i prywatne), skarbowość i statystyka. Przedmiotami egzaminu sądowego są: prawo cywilne, prawo handlowe, postępowanie sądowe cywilne, prawo karne wraz z postępowaniem sądowym karnem. Ogólne przepisy egzaminacyjne jak wyżej. Jeżeli kandydat odstępuje od egzaminu rozpoczętego, wynik egzaminu będzie w każdym razie uważany za niedostateczny. Egzamin może być powtórzony, a mianowicie według uznania komisji po upływie jednego lub 2 semestrów.

W roku akademickim 1921/1922 były prowadzone następujące seminarja: 1) seminarjum

encyklopedji i filozofji prawa; 2) seminarjum dawnego prawa sądowego polskiego; 3) seminarjum prawa rzymskiego; 4) seminarjum prawa cywilnego; 5) seminarjum prawa handlowego; 6) seminarjum prawa karnego; 7) seminarjum prawa kościelnego; 8) seminarjum prawa państwowego i międzynarodowego; 9) seminarjum postępowania sądowocivilnego; 10) seminarjum ekonomiczne; 11) seminarjum skarbowe; 12) seminarjum socjologiczne; 13) seminarjum historii i ustrojów społecznych.

Prawie wszystkie seminarja posiadają odrębne podręczne biblioteki.

Dziekanem Wydz. Prawa w r. 1921/22 był prof. Zyg. Cybichowski.

V. Wydział Lekarski. Wydział Lekarski wskrzeszonego Uniwersytetu Warszawskiego — zrazu zaprojektowany jako oddział przygotowawczy lekarski przy wydziale matematyczno-przyrodniczym — już w r. 1916 został wyodrębniony jako oddzielny wydział. Rok 1921/22 był pierwszym możliwie normalnym rokiem działalności Wydz. Lek. Przyświącono do realizacji programu, zmierzającego do naprawy europejskiego postawienia sprawy studjów lekarskich przez przygotowanie warsztatu pracy lekarskiej. Odtąd coraz szybciej idzie sprawa budowy i urządzenia całego szeregu pomocniczych ośrodków pracy przygotowawczej — klinik, laboratoriów, muzeów, sal sekcyjnych i t. p. Dzięki tej energicznej pracy organizacyjnej powstał cały szereg zakładów niezbędnych do normalnych studjów lekarskich. A więc obok zakładów pomocniczych, jak chemji, fizyki, farmakognozji, służących dla słuchaczy różnych wydziałów, powstał szereg zakładów specjalnych, jako to: anatomji opisowej, histologii i embriologii, fizjologii, chemji fizjologicznej (lekarskiej), anatomji patologi-

cznej, medycyny sądowej, bakterjologii, higieny, oraz szereg klinik, na których studenci stykają się bezpośrednio z chorymi, a więc: 2 lekarskie (wewnętrzne), 2 chirurgiczne, położniczo-ginekologiczna, okulistyczna, chorób skórnych i wenerycznych, chorób dziecięcych, chorób nerwowych, psychiatryczna, otolaryngologiczna.

Pozatem prowadzone są wykłady teoretyczne i zajęcia praktyczne z dentystyki oraz cały szereg wykładów teoretycznych, bądź obowiązkowych (historja medycyny), bądź też zalecanych.

Porządek studjów lekarskich normują odpowiednie ustawy i przepisy Min. W. R. i O. P., według których słuchacze lat 1915—20, ewent. wcześniejszych, studjują według t. zw. starego planu, t. j. ustawy austriackiej. Cały więc okres studjów, składający się z 10 semestrów, dzieli się na dwa okresy: okres przedrygorozalny—5 sem. i okres porygorozalny—5 sem. Egzaminy dzielą się na t. zw. 3 rygoroz, z których I zdaje się po 4 semestrach studjów, II i III zaś po uzyskaniu absolutorjum.

W skład I ryg. wchodzi:

a) część przyrodnicza (fizyczna):

fizyka,
chemja ogólna,
botanika,
zoologia;

b) część anatomiczno-fizjologiczna (anatomicum):

anatomja,
histologja i embriologja,
fizjologja człowieka,
chemja fizjologiczna (lekarska).

W skład II ryg. wchodzi:

1) anatomja patologiczna,
2) farmakologja,
3) pedjatrja,

- 4) neurologja z psychjatrją,
- 5) choroby wewnętrzne (interna).

W skład III ryg., które się zdaje bezpośrednio po zdaniu II ryg., wchodzi:

- 1) chirurgja,
- 2) choroby skórne i weneryczne,
- 3) bakterjologja z higieną,
- 4) okulistyka,
- 5) medycyna sądowa,
- 6) ginekologja.

Porządek zdawania przedmiotów w poszczególnych rygorozach jest dowolny.

Do uzyskania absolutorjum niezbędne jest:

- a) przesłuchanie 10 semestrów,
- b) wykonanie nast. ćwiczeń:
 - 2 sem. ćw. z anat. patologicznej,
 - 4 „ kliniki wewnętrznej,
 - 4 „ „ chirurgicznej,
 - 2 „ „ ginekologicznej po 10 g. tyg., lub 3 po 7½ g. tyg.,
 - 2 „ okulistyki,
 - 2 „ historii medycyny,
 - 1 „ ćw. z medycyny sądowej.

6 tyg. kurs z otolaryngologii,
6 „ „ z dentystyki,
1 sem. ćwiczeń z higieny i bakterjologii oraz kurs szczepienia ospy (kl. dziecięca).

W okresie powojennym, dla studentów, którzy stracili przez wojnę co najmniej dwa lata, Wydział Lekarski stosuje cały szereg ulg, pozwalając im na zdawanie II i III ryg. wcześniej.

Po zdaniu wyżej wskazanych egzaminów absolwenci otrzymują (do r. 1926), dyplom do ktora wszech nauk lekarskich, co daje prawo do praktyki lekarskiej.

W związku z dążeniem do stałego podnoszenia poziomu nauki lekarskiej przeprowadzono obecnie daleko idącą reformę systemu studjów. Nowy system, obowiązujący studentów, którzy rozpoczęli studja po 5. IX.

1920 r. przewiduje trwanie studjów 5¼ lat (16 trymestrów), egzamina roczne, częste obowiązkowe kolokwja i t. p. Otrzymanie dyplomu i uzyskanie prawa praktyki według nowego porządku studjów jest uzależnione od zdania wyżej wskazanych egzaminów, a oprócz tego egzaminu z historii medycyny oraz złożenia rozprawy z zakresu obranej specjalności (doktoryzacja).

Intensywna praca organizacyjno-reformatorka, jaką rozpoczął Wydział Lekarski po okresie wojennym, planowa i systematyczna piecza nad biegiem studjów, urządzenie i rozszerzanie całego szeregu zakładów i klinik, jak i wogóle troska władz akademickich o rozbudowę całego Uniwersytetu oraz o podniesienie jego poziomu naukowego pozwala ją wróżyć Wydz. Lekarskiemu Uniw. Warsz. ze wszech miar pomyślny rozwój.

Dziekanem Wydziału Lekarskiego był w roku 1921/22 prof. Kazimierz Rzętkowski.

VII. Oddział farmaceutyczny. Przy Wydziale Lekarskim istnieje samodzielny oddział farmaceutyczny. Ze strony władz akademickich jest jednak tendencja do przetworzenia studjum farmaceutycznego w odrębny wydział. Kurs trwa 7 semestrów (VII semestr dodatkowy). Warunki przyjęcia ogólne. Do r. 1921/22 na studjum farmaceutyczne mogły być przyjmowane osoby ze zdaniem egzaminem pomocnika aptekarskiego i po odbyciu dwuletniej praktyki w aptece; obecnie kandydaci z takimi kwalifikacjami mogą być przyjęci tylko w charakterze słuchaczy nadzwyczajnych. Po ukończeniu studjum i odbytych egzaminach otrzymuje student stopień magistra.

VIII. Studjum weterynaryjne. Do r. 1915 istniał w Warszawie rosyjski Instytut Weterynaryjny w Grochowie. Obecnie istnieje tylko odrębne studjum wetery-

naryjne przy Uniwersytecie. Władze uniwersyteckie dążą jednak do rozszerzenia studjum weter. do samodzielnego wydziału. W r. 1921/22 czynne były tylko pierwsze 4 semestry. Warunki przyjęcia ogólne, z uwzględnieniem jednak dla tych studentów, którzy studjowali już na wyższych uczelniach.

BIBLIOTEKA UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO.

Biblioteka uniwersytecka założona została w r. 1817. Przed wojną administracja jej sponocywiała w rękach rosyjskich, od r. 1915 przejęły ją uniwersyteckie władze polskie. Przy ewakuacji Warszawy w r. 1915 Rosjanie wywieźli manuskrypty, o których zwrot prowadzone są obecnie pertraktacje.

Biblioteka liczy około 700.000 tomów. Czynna jest codziennie, oprócz niedziel i świąt, (od 9 do 1) i nosi charakter księgozbioru naukowego, publicznego.

Zarząd Biblioteki: dyrektor— prof. Z. Batowski, bibliotekarze: dr. W. Borowy i S. Rygiel.

POLITECHNIKA.

W ROKU 1901 została otwarta w Warszawie Politechnika z językiem wykładowym rosyjskim („Politechniczny Instytut Cesarza Mikołaja II“). Już w lat kilka po otwarciu opuszczają ją studenci Polacy, w związku z proklamowaniem w lutym roku 1905 ogólnego bojkotu szkolnictwa rosyjskiego w Królestwie. W roku 1915, za czasów okupacji niemieckiej, została wznowiona działalność Politechniki, lecz już jako polskiej uczelni.

Przy Bibliotece istnieje czytelnia, z której korzystało

	w roku 1921/22	w marcu 1922	w lipcu 1922
studentów	30 950	4 904	200
nie studentów . .	4 997	898	80
profesorów	318	45	16
innych czytelników	259	32	2
Razem	36 524	5 879	298
przeciętnie dziennie	171	235	42

Ruch książek w czytelnii 6415 (tom. 10512), przeciętnie 33.

w r. 1919/20 z czytelnii korzystało osób 18618
w r. 1920/21 „ „ „ 19875
w r. 1921/22 „ „ „ 36524

Z Biblioteki (wypożyczalni) korzystało w r. 1921/22

studentów U. W. 3682

profesorów 216

stud. innych ucz. 53

innych członków 543

razem 4494

w r. 1920/21 3633 osoby

Książek przeczytano 18266 (lipiec — 765, luty — 2809).

Warszawska dąży stale do podniesienia poziomu wiedzy. Zdemolowane przez okupantów laboratoria i sale wykładowe zostają odrestaurowane i oddane do użytku studujących. Rozpoczęta zostaje również budowa jeszcze jednego nowego gmachu, którego połowa została ukończona w październiku r. 1922 i oddana na kreślarnie młodszych semestrów, co umożliwiło swobodniejsze rozmieszczenie pracowni słuchaczy starszych.

W roku 1921/22 rektorem był prof. Antoni Ponikowski, po powołaniu zaś jego na stanowisko premiera, rektorem został dn. 15/X prof. Leon Staniewicz. W skład Senatu wchodził: Antoni Ponikowski (do dn. 15/X), Leon Staniewicz (od dn. 15/X), Ignacy Radziszewski, Józef Fedorowicz, Andrzej Pszenicki, Czesław Skotnicki, Karol Taylor, Henryk Mierzejewski, Mieczysław Pożaryski, Konstanty Żórawski, Jan Bielecki, Jan Zawadzki, Stanisław Noakowski, Marjan Lalewicz.

Program nauk na Politechnice Warszawskiej obejmuje 7 wydziałów: Inżynierji Łądowej, Inżynierji Wodnej, Mechaniczny, Elektrotechniczny, Chemji, Architektury i Mierniczy.

Z wyjątkiem Wydziału Mierniczego, którego program obliczony jest na $3\frac{1}{2}$ lat studjów, inne wydziały przewidują 4-letnią pracę teoretyczną (8 semestrów) oraz około $\frac{1}{2}$ roku na wykonanie projektu dyplomowego. System studjów jest na wszystkich wydziałach jednakowy. Dla przejścia na semestr V-ty wymagane jest odrobienie wszystkich ćwiczeń, prac w laboratorjach i pracowniach oraz złożenie wszystkich egzaminów wchodzących w zakres pierwszych 4-ech semestrów. W razie dodatnich wyników wymienionych prac i egzaminów, otrzymuje się świadectwo złożenia I-go egzaminu dyplomowego.

W ciągu lat następnym należy odrobić prace i zdać egzaminy V—VII semestrów, wykonać projekt dyplomowy z dziedziny obranej specjalności, przedstawić świadectwa z odbytych praktyk specjalnych oraz zdać egzamin ostateczny, piśmienny i ustny, przed Komisją. Wszelkie egzaminy należy zdawać według ściśle oznaczonej kolejności przedmiotów, przewidzianej przez poszczególne Rady Wydziałowe. Jest też przewidziany maksymalny czas trwania studjów, waha się on dla różnych wydziałów w granicach od 6 do 8 lat. W wyniku pomyślnie ukończonych studjów absolwenci Politechniki otrzymują dyplom inżyniera odpowiedniej specjalności.

Wydział Inżynierji Łądowej ma za zadanie wykształcenie inżynierów, wszechstronnie obeznanych z techniką budownictwa i komunikacji łądowej. Poczynając od semestru V-go rozgałęzia się on na 2 oddziały: 1° oddział inżynierji komunikacyjnej ze szczególnem uwzględnieniem budowy kolei żelaznych i mostów i 2° oddział inżynierji miejskiej, umożliwiającej specjalizację w dziedzinie urządzeń miejskich (kanalizacja, wodociągi, komunikacje miejskie), administracji i budowy miast. Dziekanem Wydziału Inż. Łąd. był w roku 1921/22 prof.

Józef Fedorowicz.

Wydział Inżynierji Wodnej obejmuje hydrotechnikę we wszelkich jej działach i dzieli się na 2 oddziały: 1° oddział inżynierji wodnej, specjalizujący słuchaczy w budowie dróg wodnych, budownictwie wodnym i użytkowaniu sił wodnych i 2° oddział meljoracyjny, dający ogólne wykształcenie inżynierskie, poparte studjami przyrodniczymi, niezbędnymi do celów rolniczych i z wytwórczością rolą związanymi.

Program pierwszych 3-ech semestrów nie różni się od programu Inż. Lądowej. Dziekanem wydziału był w r. 1921/22 prof. Czesław Skotnicki.

Wydział Mechaniczny na pierwszych 4-ech semestrach traktuje obszernie nauki teoretyczne (matematyka, mechanika, fizyka), poczynając zaś od semestru V-go obejmuje obszerny dział budowy maszyn, ze szczególnem uwzględnieniem konstrukcji silników parowych, spalinowych i obrabiarerek. W roku 1922/23 zostaje wprowadzony, począwszy od semestru V-go, podział na 4 grupy: 1° gr. ogólno-konstrukcyjna, 2° gr. komunikacyjno-konstrukcyjna, 3° gr. lotnicza i 4° gr. technologiczna. Program szczegółowy tych grup jest w opracowaniu. Wydział Mechaniczny posiada liczne laboratoria ogólnomaszynowe i pracownie mechaniczne, w których praca uważana jest za niemniej ważny czynnik wykształcenia inżyniera-mechanika niż praca w kreślarni. Dziekanem Wydziału był w r. 1921/22 prof.

Karol Taylor.

Program Wydziału Elektrotechnicznego różni się bardzo mało na 4-ech pierwszych semestrach od Wydziału Mechanicznego, to też wykłady większości przedmiotów odbywają się wspólnie. Na starszych semestrach traktowane są bardzo obszernie 2 główne przedmioty: 1° urządzenia elektryczne, 2° maszyny elektryczne. Program Wydziału daje możliwość poświęcenia się jednemu z kierunków specjalnych, np. trakcji elektrycznej, technice wysokiego napięcia i t. d. Niezależnie od obranego kierunku praca w laboratorjach ma zakres b. szeroki i stanowi podstawowy czynnik wykształcenia. Dziekanem był w r. 1921/22 prof. Mieczysław Pożaryski.

Wydział Chemji kształci słuchaczy w zakresie chemji i technologii chemicznej. Pierwsze 2 lata słuchacz studjuje przedmioty chemji teoretycznej oraz zapoznaje się z elementami kreślenia technicznego i maszynoznawstwa ogólnego. W następnym okresie dwuletnim program obejmuje chemję fizyczną, różne działy technologii chemicznej oraz elektrotechniki, budownictwa i maszynoznawstwa chemicznego. W roku ostatnim słuchacz obiera specjalność z technologii chemicznej (cukrownictwo, przemysł fermentacyjny, wielki przemysł chemiczny nieorganiczny, farbiarstwo, barwniki, metalurgia i t. d.), odrabia szereg ćwiczeń i prac doświadczalnych w laboratorjach, wreszcie wykonywa pracę dyplomową. Dziekanem Wydziału Chemji był w r. 1921/22 prof. dr. Jan Bielecki.

Program Wydziału Architektury dąży do zespolenia szerokiej kultury artystycznej z niezbędną wiedzą techniczną; w zakresie mającym zastosowanie w architekturze. Dając słuchaczom obszerne wiadomości o historii i rozwoju sztuki i architektury światowej, Wydział kształci architektów polskich tak, ażeby mogli sprostać wielkim narodowym zadaniom, wcielając swego ducha twórczego zarówno w budowlę, jak w całe organizmy, stanowiące osady, wsie i miasta. Pracownie i sale wykładowe Wydziału Architektury mieszczą się w osobnym gmachu. Dziekanem był w r. 1921/22 prof. Stanisław Noakowski.

Co się tyczy Wydziału Mierniczego, to jego program nie został jeszcze w roku 1921/22 ustalony ostatecznie i czynne były tylko semestry młodsze.

W końcu roku akademickiego 1921/22 studjowało w Politechnice Warszawskiej 3668 osób, w tem płci żeńskiej 199, t j. 5 $\frac{1}{2}$ %

SZKOŁA GŁÓWNA GOSPODARSTWA WIEJSKIEGO

RYS HISTORYCZNY.

AKO datę początkową w historii Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego należy uważać rok 1906, kiedy to z inicjatywy pp. St. Chańniewskiego, Wł. Wilczyńskiego i St. Wronskiego został otwarty, przy organizującym się Towarzystwie Kursów Naukowych (dziś Wolna Wszechnica Polska) — Wydział Rolniczy. W ciężkich warunkach politycznych powstawała ta pierwsza od czasów sławnego Marymontu wyższa uczelnia rolnicza. Lecz i potrzeba była wielka. Miljony ludzi pracujących na ziemi w b. Kongresówce nie miały, prócz wrogich Puław, żadnej uczelni, mogącej pogłębić ich wiedzę zawodową.

Kto chciał i mógł się kształcić musiał wyjeżdżać do zaboru austriackiego lub zagranicę, a więc do Dublan, Krakowa, Taboru, Wiednia, Wrocławia, czy dalej jeszcze, do Belgów lub do Francji.

Dla postępu jednak, dla podtrzymania usiłowań tych, którzy przynosili z zagranicy zapas wiedzy fachowej, konieczne było założenie w b. Kongresówce ogniska wiedzy rolniczej

Twórcy Wydziału Rolniczego przy T. K. N. mieli piękne cele i wiele zapału, lecz warunki polityczne i naukowe były b. ciężkie i społeczeństwo nie poparło energicznie młodej uczelni.

Dość przytoczyć cyfry: zaczęto organizację wydziału z kapitałem 4000 rb., (było zapisanych 17 słuchaczy); w r. 1909/10, przy 57 słuchaczach na wszystkich 3 wydziałach, opłacających po 150 rb. rocznie, budżet przedsta-

wiał się jak następuje: ogółem wydatki wynosiły 9010 rb. 73 kop., z tego opłaty prelegentów 8578 rb. 25 kop., wydatki na pracownię, na pomoce naukowe 407 rb. 84 kop., odezwy, ogłoszenia i t. d. 84 rb. 65 kop. Prelegentom płacono 15 rb. miesięcznie za 1 godzinę wykładu tygodniowo.

Mimo to pomiędzy wykładającymi znalazły się siły istotnie pierwszorzędne, a 3 letni program kursu mógł być dostosowany do poziomu wyższych uczelni zagranicznych. Jednak trudności wciąż się piętrzyły i gdy Zarządowi Muzeum Przemysłu i Rolnictwa udało się uzyskać od Ministerjum Przemysłu koncesję na otwarcie Kursów Przemysłowo-Rolniczych, po pewnych pertraktacjach Rada Naukowa Wydziału Rolniczego przy T. K. N. postanowiła wydział zwinąć: słuchacze przeszli na Kursa, zorganizowane przez Muzeum, a i mniej więcej połowa Rady Naukowej wzięła udział w organizacji nowo powstającej placówki*).

Kursy Przemysłowo-Rolnicze otwarto w październiku r. 1911 i odrazu uruchomiono wykłady na 3 kursach, na które zapisało się 183 słuchaczy (rok I—91, rok II—70, III—22), wykładających było 27. Dyrektorem został prof. Józef Mikułowski-Pomorski.

Stan finansowy Kursów przedstawiał się obecnie bez porównania lepiej, to też rozrastały się one szybko i stale.

Wybuch wojny nie przerwał pracy Uczelni. We wrześniu r. 1918 Kursy Przemysłowo-Rolnicze, noszące od r. 1916 nazwę Wyższej Szkoły Rolniczej, upaństwowiono jako

*) Dane powyższe zaczerpnięto z „Historji powstania i rozwoju szkoły wyższej rolniczej w Warszawie 1906/1911”, prof. St. Marczewski.

uczelnię akademicką z 2 wydziałami — rolniczym i leśnym — i dano jej nazwę Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. Powołano i mianowano pierwszy komplet profesorów; rektorem został nadal prof. J. Mikulowski-Pomorski; dziekanem wydz. rolniczego — prof. St. Biedrzycki; dziekanem wydz. leśnego — prof. R. Biehler.

Lecz w 2 tygodnie po rozpoczęciu wykładów, na początku listopada, Szkoła opustoszała; wszyscy studenci znaleźli się w wojsku. Wprawdzie w r. 1919/20 wykłady rozpoczęły się na nowo, lecz niewielu słuchaczy korzystało z udzielanych naówczas krótkich akademickich urlopów wojskowych.

Dopiero po 2 latach, w końcu r. 1920, zaczęła się w S. G. G. W. normalna praca. Otwarto III-ci wydział — ogrodniczy — i wtedy wystąpiła w jasnym świetle dawna bolączka szkoły, obecnie spotęgowana — brak miejsca. Musiano ograniczyć liczbę studentów, lecz i tak miejsc w pracowniach brakło, a cztery sale wykładowe nie mogły pomieścić blisko 700 słuchaczy.

Zachodziła obawa, iż od nowego roku akademickiego 1921/22 nie będzie można zupełnie przyjąć nowych kandydatów.

Dzięki otrzymanym zasiłkom rządowym udało się wprawdzie ukończyć budowanie i urządzenie oficyn na ulicy Hożej, lecz i to okazało się niewystarczające i Szkoła po dzień walczy z brakiem miejsca.

SZKOŁA W R. 1921/1922.

W roku akad. 1921/22 Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego miała 3 wydziały: rolny, leśny i ogrodniczy.

Skład Senatu był następujący: rektor prof. St. Biedrzycki, prorektor prof. T. Miłobędzki,

dziekan wydz. rolnego prof. Fr. Staff, dziekan wydz. leśnego prof. M. Marcichowski, dziekan wydz. ogrod. prof. W. Dąbrowski. Jako organa pomocnicze Senatu zostały powołane komisje: 1) do spraw leśnictw: Strzelny i Zwierzyńca, 2) do spraw budowlanych: folwarku Chylice, Skierniewic, oficyny przy ul. Hożej, budowy gmachu przy ul. Rakowieckiej.

Dla spraw egzaminacyjnych wydz. rolniczy i leśny miały komisje egzaminacyjne.

Zakładów było 28: przemysłu rolnego i mikrobiologii, zoologii i fizjologii zwierząt, anatomji zwierząt domowych i weterynarji, budownictwa wiejskiego i inżynierji rolnej, chemji rolnej, rolnictwa (2), hodowli zwierząt, ogólnej hodowli zwierząt, hodowli ryb i rybactwa, polityki agrarnej, nauki zarządu, chemji ogólnej, mineralogji i geologji, owadoznawstwa, komunikacyj leśnych i geodezji, botaniki ogólnej, hodowli lasu, urzędzenia lasu, użytkowania lasu, ochrony lasu, nauki gospodarstwa społecznego, fizyki, fizjologii roślin, maszynoznawstwa, genetyki i hodowli roślin, fitopatologii, warzywnictwa, sadownictwa.

Przy każdym zakładzie, prócz kierownika, był jeden lub paru asystentów i demonstratorów. Na wydziale rolniczym było wykładowych 14 (profesorów zw. i nadzw. 10). Na wydziale leśnym było wykładowych 20 (profesorów zw. i nadzw. 6). Na wydziale ogrodniczym było wykładowych 16 (profesorów zw. i nadzw. 9).

Biblioteka S. G. G. W. liczyła 5,600 tomów; pism prenum. 51. W ciągu r. 1921/22 majątek książkowy wzrósł o 441 tomów. Z biblioteki korzystało około 300 osób (profesorów, asystentów, studentów). W porównaniu z r. 1920/21 frekwencja wzrosła o 50%.

ORGANIZACJA STUDJÓW.

Na wydziałach Rolniczym i Ogrodniczym kurs trwa 3 lata, 4-ty rok przeznaczony jest na specjalizację. Na Wydz. Leśnym kurs trwa 4 lata. W tym czasie słuchacz jest obowiązany zdawać kolejno egzaminy:

Na Wydz. Rolniczym: I dyplomowy: z botaniki, zoologii, mineralogii i geologii, anatomji zwierząt, fizyki, chemji i nauki gospodarstwa społecznego; II dyplomowy: z fizjologii zwierząt, z fizjologii roślin, żywienia zwierząt, ogólnej uprawy roślin, mechanicznej uprawy gleby, gleboznawstwa, nauki o żyzności gleby i nawożeniu, z mikrobiologii, hodowli ogólnej, maszynoznawstwa i meteorologii; III dyplomowy: z zarządu, polityki ekonomicznej, prawoznawstwa, hodowli szczegółowej, weterynarji, szczegółowej uprawy roślin i przemysłu rolnego. (2 egzaminy z III-go dypl., stosownie do wyboru komisji egzaminacyjnej, słuchacz zdaje jako specjalne przed komisją).

Na Wydziale Leśnym: I dyplomowy: z matematyki, geometrii wykreślnej, chemji, fizyki, botaniki ogólnej, botaniki leśnej, zoologii ogólnej, mineralogji i geologii, nauki gospodarstwa społecznego; II dyplomowy: z fizjologii roślin, patologji roślin, gleboznawstwa, meteorologii, dendrometrii, owadoznawstwa, geodezji, polityki ekonomicznej, prawoznawstwa; III dyplomowy: z hodowli lasu, ochrony lasu, urzędzenia lasu, użytkowania lasu, oceny i statystyki leśnej, inżynierji leśnej, budownictwa leśnego, prawoznawstwa leśnego, polityki leśnej, administracji i rachunkowości, technologii mechanicznej, technologii chemicznej, praktycznych ćwiczeń z geodezji, łowiectwa. Komisja egzaminacyjna III dyplomowego

wybiera 2 przedmioty z następujących: hodowla lasu, ochrona lasu, urządzenie lasu, użytkowanie lasu, inżynierja leśna, które słuchacz zdaje powtórnie przed komisją.

Na Wydziale Ogrodniczym: I dyplomowy taki sam jak na Wydziale Rolnym, tylko zamiast anatomji zwierząt jest mechaniczna uprawa gleby; II dyplomowy: z fizjologii roślin, ogólnej uprawy roślin, gleboznawstwa, nauki o żyzności gleby i nawożeniu, mikrobiologii, maszynoznawstwa, meteorologii, genetyki i owadoznawstwa; III dyplomowy: z zarządu, polityki ekonomicznej, prawoznawstwa, warzywnictwa, sadownictwa, drzewoznawstwa i kwaciarstwa.

Egzaminy, wchodzące w skład każdej grupy, zdaje się przedmiotowo; cały I dyplomowy trzeba mieć zdany obecnie przed przejściem na IV semestr, pozatem ograniczeń niema. Dla uzyskania dyplomu, prócz zdania egzaminów, słuchacz musi mieć zaliczone 2 semestry seminarjum (praca seminaryjna)

Statut S. G. G. W., złożony w Ministerstwie W. R. i O. P., przewiduje stopnie akademickie zawodowe i naukowe. Stopniem zawodowym jest stopień dyplomowanego rolnika, leśnika, ogrodnika, stopniem naukowym niższym jest stopień inżyniera, zaś wyższym doktora. Do ubiegania się o stopnie naukowe nie jest konieczne uprzednie uzyskanie stopnia zawodowego.

Stopień przygotowania do egzaminów jest b. różny; ilości zdanych egzaminów w stosunku do liczby studentów trudno określić, bo b. wielu starszych studentów, którzy już od lat kilku powinni byli otrzymać absolutorja, po wykolejeniu przez wojnę dopiero teraz zaczyna zdawać pierwsze egzaminy. W każdym razie procent zdających jest b. znaczny.

MAJĄTEK SZKOŁY.

W administracji szkoły znajdują się obecnie następujące tereny doświadczalne: ogród przy ul. Rakowieckiej, gdzie odbywają się ćwiczenia ogrodnicze (na tym terenie mają w przyszłości stanąć gmachy S. G. G. W.), leśnictwa Strzelna i Zwierzyniec, osada pałacowa Skierniewice, 400 mg. folwark Skierniewice oraz przejęty dopiero 1. I. 22 r. folw. Chylice. Folwarki te są obecnie w stanie reorganizacji.

STATYSTYKA SŁUCHACZY SZKOŁY.

W r. 1921/22 było w sem. zimowym 802 sł.: na Wydz. Rolnym 381 męż., 51 kobiet, na Wydz. Leśnym 328 męż., 1 kob., na Wydz. Ogrodniczym 12 męż., 29 kob. W sem. letnim było 771 sł.: na Wydz. Rolnym 355 męż., 51

kobiet, na Wydz. Leśnym 324 męż., 1 kob., na Wydz. Ogrodniczym 12 męż., 28 kobiet. Statystyka z ubiegłych lat przedstawiała się jak następuje:

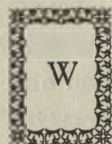
Rok	Semestr		Rok	Semestr	
	zimo- wy	letni		zimo- wy	letni
1911/12	183	150	1917/18	290	259
1912/13	242	225	1918/19	476	—
1913/14	299	286	1919/20	345	563
1914/15	332	281	1920/21	752	714
1915/16	241	225	1921/22	802	77
1916/17	344	299			

ORGANIZACJE AKADEMICKIE.

Z organizacyj akademickich istnieje Bratnia Pomoc, licząca około 600 członków, Koło Rolników, liczące około 350 członków, Koło Leśników, liczące około 400 czł. i Koło Ogrodników, liczące około 50 czł.

WYŻSZA SZKOŁA HANDLOWA

RYS HISTORYCZNY.

WYŻSZA Szkoła Handlowa w Warszawie jest jedyną w Polsce wyższą uczelnią nauk ekonomicznych i ekonomiczno-politycznych. Jest ona instytucją społeczną, powstałą dzięki inicjatywie b. wychowawców Szkoły Handlowej Im. L. Kronenberga (Kronenberczyków), w szczególności zaś dzięki zabiegom i energii jednego z nich, mianowicie Augusta Zielińskiego, który, zorganizowawszy przy pomocy kilku jeszcze kolegów „Towarzystwo Wyższych Kursów Handlowych”, w celu „krzewienia i popierania wyższego wykształcenia handlowego polskiego”, otworzył pod jego egidą w roku 1906 „Wyższe Kursy Handlowe w Warszawie“ (przy ul.

Smolnej Nr. 9), dając tę skromną nazwę dla zapewnienia szkole prawa prowadzenia wykładów w języku polskim. Kursy te są istotnym zawiązkiem obecnie istniejącej Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie. W tymże roku 1906 otwarto pierwszy rok studjów, określonych programem na lat 2, nie licząc kursu przygotowawczego, otwartego dla tych, którzy wskutek strajku szkolnego musieli swe wiadomości uzupełniać. — To niezupełne przygotowanie kandydatów, jak i brak sił profesorskich, bardzo utrudniało pracę samej Uczelni, jednakże, mimo to — z roku na rok — stale się ona rozwija i w roku 1907/8 Kursy liczą już 61 słuchaczy, zaś w 1908/9 — 79.

Silniejszy kryzys przeszła Szkoła wskutek śmierci założyciela, ś. p. Augusta Zielińskiego, który zmarł w roku 1908.

Lecz następcy jego — Stanisław Tyrchowski, dr. Zelisław Grotowski i dr. Stefan Janzen — uchronili szkołę przed upadkiem, dzięki wydatnej pomocy Zarządu Towarzystwa W. K. H., który w roku 1909 zakupił dla niej dom przy ul. Koszykowej Nr. 9. Zreorganizowawszy ją i uzupełniwszy program studjów — na wyższej jeszcze postawiono je stopie, wprowadzając między innymi w roku 1911/12, jako bezwzględny warunek przyjęcia kandydatów, posiadanie matury.

Na obecny jednak poziom rozwoju pod każdym względem i w każdym kierunku wyniósł Szkołę jej obecny kierownik — dr. Bolesław Miklaszewski, który, nieprzerwanie piastując ten urząd od 2 marca r. 1912, silną pracą, przy pomocy grona profesorów i członków Towarzystwa, do dzisiejszego rozkwitu ją doprowadził, przetrwawszy zarówno ostatnie lata rządu zaborców rosyjskich, jak też i cały czas okupacji niemieckiej, za której, mimo niesłychanych trudności, słuchało wykładowców przeciętnie około 200 studentów. W tym też czasie (po opuszczeniu Warszawy przez Rosjan) zmieniono tytuł Uczelni na obecny, t. j. przemianowano ją na: „Wyższą Szkołę Handlową“, a równocześnie zmieniło tytuł swój i Towarzystwo W. K. H. — na Towarzystwo Wyższej Szkoły Handlowej, dalej niezmiennie łącząc na utrzymanie Szkoły, dzięki czemu przetrwała ona najkrytyczniejsze materialnie sytuacje, aż do roku 1918, od którego Ministerstwo W. R. i O. P. rozpoczęło subsydjować Szkołę coraz wydatniej.

Jak dla Polski taka Szkoła była potrzebna, dowodzi fakt, że od roku 1918 liczebność studentów wzrasta ogromnymi skokami i już

w roku 1918/19 liczba ich dosięga 375, gdy w poprzednim roku 1917/18 wynosiła 182. W roku 1920/21 jest stud. 475, w 1921/22 już 710, a w 1922/23 — 988. Zauważyć należy, że od roku 1921 Dyrekcja Szkoły zmuszona jest odmawiać przyjęcia wielu kandydatom ze względu na brak odpowiedniego pomieszczenia.

Dalszym świadectwem dobrej organizacji i rozwoju Szkoły jest Biblioteka, złożona z dzieł z zakresu ekonomji, handlu, przemysłu i t. p. — Ze skromnej biblioteki domowej, jaką miały Wyższe Kursa Handlowe w pierwszym roku istnienia, t. j. w r. 1906, w liczbie 496-ciu dzieł w 820-tu tomach — liczy ona dzisiaj dzieł 22.027, tomów 35.466, broszur 8.374, czasopism krajowych i zagranicznych około 1.000 egzemplarzy w stałej prenumeracie, i jest jedyną tego rodzaju biblioteką naukową w Polsce i jedną z najpoważniejszych w Europie, jeśli weźmiemy pod uwagę, że paryska Ecole de Sciences Politiques ma bibliotekę z 25.000 tomów, a Akademia Handlowa w Antwerpii zaledwie 7000 tomów.

Obok Biblioteki istnieje Archiwum techniki handlowej i bankowej, zawierające wzory ksiąg, listów, druków, wzory reklam i t. p. oraz Muzeum Technologiczne z kolekcjami prób towarowych, a przy nim laboratorium dla ćwiczeń chemiczno-technicznych. Organizację innych zakładów uniemożliwia jeszcze brak pomieszczenia.

To też okres ostateczny organizacji Szkoły nie nastąpi prawdopodobnie tak rychło. Stoi temu na przeszkodzie brak odpowiedniego gmachu, wskutek czego wykłady ogólne odbywają się w Pałacu Staszica, a tylko szczególne (grupowe) i seminarja w gmachu Szkoły. Już wprawdzie zbierane są fundusze na wybudowanie odpowiedniego dla po-

trzeb Szkoły gmachu przy ul. Rakowieckiej, ale spadek waluty, brak gotówki i t. p. trudności — odwlekają dokonanie tego dzieła, które dałoby Szkole bardziej stałą i normalną podstawę do pracy tak dla grona profesorów, jak i dla studentów. Jest to także przyczyna, dla której obecna liczba 1000 słuchaczy jest liczbą prawie ostateczną. — Możliwość dalszego rozwoju Uczelni widnieje więc w dalszej dopiero przyszłości. Najbliższym zaś etapem winno być rozciągnięcie przez Sejm na Wyższą Szkołę Handlową Ustawy o Szkołach Akademickich z 13 lipca roku 1920, która nie objęła jej w swoim czasie, jako szkołę niepaństwową.

Ustrój Szkoły przedstawia się podobnie do ustroju innych polskich szkół akademickich. Administruje nią Dyrektor (Rektor) przy pomocy Rady Naukowej (Senat).

Podziału na wydziały organizacja Szkoły obecna nie uwzględnia, a to z powodu kilkakrotnie wspomnianych już trudności natury technicznej, to jest braku odpowiedniego pomieszczenia. Program nauk i studjów przewiduje jednak utworzenie sześciu wydziałów, a mianowicie: 1) handlowo-bankowego, 2) skarbowego, 3) konsularno-dyplomatycznego, 4) ubezpieczeniowego, 5) samorządowego i 6) spółdzielczego.

Studja w Wyższej Szkole Handlowej trwają 3 lata, czyli 6 semestrów, a jest projektowany rok 4-ty. Po wysłuchaniu i zaliczeniu 4-go semestru składa student egzamin ogólny — półdyplomowy — niezależnie od tego, że po przesłuchaniu każdego semestru odbywają się obowiązujące bezwzględnie colloquia. — Egzamin dyplomowy zdaje się po zaliczeniu

6 semestru i złożeniu pracy dyplomowej. Stopnie naukowe będzie mogła W. S. H. nadawać na podstawie wskazanej wyżej Ustawy Sejmowej. Prócz wykładów obowiązujących seminarja i ćwiczenia, a dalsze uzupełnienia i wiadomości fachowe dają wycieczki naukowe organizowane przez studentów przy pomocy Dyrekcji Szkoły. Wycieczek tych rok rocznie bywa kilka, między innymi zagranicę.

STAN UCZELNI W R. 1921/22.

Wyższa Szkoła Handlowa w r. 1921/22 była w pełni rozwoju: 710-ciu studentów wobec 375-ciu w 1918/19 r. i ostateczne skrytowanie programu nauk znamionuje wielką żywotność i poważny postęp w kierunku stałego rozwoju Uczelni, która w dalszym ciągu utrzymuje się sama, t. j. z czesnego i wkładów Towarzystwa W. S. H., przy subwencjach rządowych, które w roku 1921/22 osiągnęły 8% budżetu (16,000,000 na 260 milionów wydatków szkoły).

Władze naukowe w r. 1921/22, stanowili: Dyrektor i Przewodniczący Rady Naukowej — dr. Bolesław Miklaszewski. Wicedyrektor — prof. Kazimierz Kasperski. Sekretarz Rady Naukowej — prof. Marcei Rożański. Członkowie Rady Naukowej — prof. prof.: Maurycy Chorzewski, Jan Cieśliński, Jan Dmochowski, Aleksander Jackowski, Eugenjusz Jarra, Tomasz Kociatkiewicz, Konstanty Krzeczkowski, Ludwik Krzywicki, Zygmunt Limanowski, Henryk Sachs, Antoni Sujkowski, Stanisław Wojciechowski. Obowiązki Sekretarza szkoły pełnił p. Marjan Kotarski.

WOLNA WSZECHNICA POLSKA.

PRYWATNE szkoły akademickie są mało w kraju znane i nie uzyskały dotychczas należnego im u nas prawa obywatelstwa. Tem się tłumaczy fakt, że i Wolna Wszechnica Polska — mimo niezaprzeczonych zasług na polu oświaty i wiedzy — nie cieszyła się dotąd ani większą popularnością wśród społeczeństwa, ani znaczniejszem poparciem czynników rządowych.

Wolna Wszechnica Polska, będąc pierwszym wyższym zakładem naukowym na terenie b. zaboru rosyjskiego od chwili zamknięcia Szkoły Głównej, początkiem swym sięga r. 1906, kiedy to w Warszawie powstała pod skromną nazwą instytucja, która za cel postawiła sobie udzielanie wyższego wykształcenia: „Towarzystwo Kursów Naukowych“, czyli — jak się to potem utarło — „T. K. N.“

Przez pierwsze dziesięć lat swego istnienia uczelnia ta zdołała w swem gronie nauuczycielskiem zgrupować najwybitniejsze siły ówczesnej wiedzy polskiej i wypuściła ze swych murów przeszło dwadzieścia tysięcy wychowañców.

W r. 1916, gdy naskutek opuszczenia kraju przez najeźdźcę moskiewskiego ustały represje i szykany stałe przez niego wobec T. K. N. stosowane — instytucja przybiera miano Wolnej Wszechnicy Polskiej.

Odtąd rozwój uczelni stałe postępuje. Pod względem ustroju i charakteru przyjmuje ona cechy normalnej szkoły akademickiej. W sierpniu r. 1919 następuje zatwierdzenie przez rząd polski Statutu, ujmującego zarówno zasady organizacyjne uczelni, jak też jej stronę ideową.

Wolna Wszechnica Polska jest oparta na podstawach „wolności nauki i nauczania“. Hasłem jej: „Ex Litteris libertas“. Uniezależniona od czynników zewnętrznych — poza ogólnemi konsekwencjami, wypływającemi ze stosunku jej do Departamentu Nauki i Szkół Wyższych Min. Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. — jest W. W. P. instytucją społeczną, rządzącą się zupełnie autonomicznie, na podobieństwo analogicznych zakładów naukowych Belgji, Szwajcarji, Francji, Anglji, Włoch, Ameryki.

Wolna Wszechnica Polska zalicza w poczet swych członków również i wszystkich słuchaczy rzeczywistych. Delegaci tych ostatnich wchodzą z głosem doradczym do najwyższej władzy W. W. P.: Rady Naukowej Ogólnej. Dotąd W. W. P. jest pod tym względem wyjątkiem, gdyż niema w Polsce drugiej szkoły akademickiej, gdzieby studenci mieli statutowo zagwarantowany wpływ na losy „Almae Matris“.

Ciasnota spowodowana brakiem własnego gmachu (wykłady odbywają się w 7 lokalach, rozrzuconych po mieście) i ciągłe borykanie się z trudnościami finansowemi (zapomoga rządowa wynosi niecałe 50% ogólnych wydatków; budżet r. 1921/22 doszedł do 76 milionów) — oto najważniejsze przeszkody w rozwoju W. W. P.

Poza działalnością w zakresie studjów wyższych W. W. P. prowadzi wydatną pracę popularyzacyjną. W r. 1921/22 wygłoszono 22 odczyty publiczne bezpłatne („Collegium Publicum“) oraz prowadzono samodzielną akcję wydawniczą: „Biblioteca Universitatis Liberae Polonae“, która wydała 8 książek, przeważnie w językach obcych.

Przy W. W. P. istnieje szósty rok, jako instytucja autonomiczna, Szkoła Dziennikarsko-Publicystyczna.

WŁADZE.

Organami władz W. W. P. są: Rada Naukowa Ogólna, Senat, Zarząd (mający za zadanie kierownictwo administracyjne), Komisja Rewizyjna i Rady Naukowe Wydziałów. Rektor jest przewodniczącym Senatu i Zarządu.

W r. 1921/22 skład Senatu był następujący: Rektor — Stanisław Kalinowski. Prorektor — Dr. Jan Baudouin de Courtenay. Sekretarz Senatu — Dr. Ryszard Błędowski. Podsekretarz Senatu — Dr. Ignacy Myślicki. Sędzia — Dr. Aleksander Mogilnicki. Dziekan Wydz. Matemat.-Przyrodn. — Dr. Jan Krassowski. Delegat tegoż Wydziału — Dr. Ludwik Wertenstein. Dziekan Wydz. Humanist. — Gabrjel Korbut. Delegat tegoż Wydziału — Dr. Benedykt Bornstein. Dziekan Wydz. Nauk Pol. i Sp. — Dr. Feliks Ochimowski. Delegat tegoż Wydziału — Dr. Emil St. Rappaport. Dziekan Wydz. Pedagogiczn. — Aureli Drogoszewski. Delegat tegoż Wydziału — Dr. Jakób Segal.

CZŁONKOWIE HONOROWI.

Członkami honorowymi W. W. P. są: Józef Piłsudski, Rektor Uniw. Paryskiego prof. Appell, Król Hiszpański Alfons XIII, Prof. Ludwik Krzywicki.

PRZYJMOWANIE SŁUCHACZÓW.

W poczet słuchaczy rzeczywistych W. W. P. może być przyjęty każdy, kto ukończył 17 lat i posiada dojrzałość umysłową, wystarczającą do studjów wyższych.

Aby zostać immatrykulowanym należy przedstawić: a) świadectwo dojrzałości, albo b) świadectwo z ukończenia szkoły średniej ogólnokształcącej, wzgl. dopuszczenia do egzaminów maturalnych, albo c) świadectwo z ukończenia szkoły specjalnej, z programem, którego poziom i zakres odpowiadają programowi szkoły średniej ogólnokształcącej, albo d) świadectwo eksmatrykulujące słuchacza rzeczywistego (zwyčajnego) z zakładu naukowego, równorzędnego z W. W. P. Również mogą zostać słuchaczami rzeczywistymi osoby, które złożyły „egzamin wstępny na W. W. P.“ z wynikiem przynajmniej dostatecznym oraz osoby, które studjowały na W. W. P. w charakterze słuchaczy wolnych i którym Rada Naukowa odnośnego Wydziału zaliczyła czas studjów i złożone egzaminy.

ORGANIZACJA STUDJÓW.

Słuchacze rzeczywici mogą zapisywać się na wszystkie wykłady, ogłoszone w katalogach W. W. P., tak jednak, aby większość obranych przedmiotów należała do wykładów wydziału, na który słuchacz uczęszcza. Zapisanie się na ćwiczenia lub seminarja może być uzależnione od złożenia odpowiednich egzaminów lub kolokwjów. Wstęp na wszystkie wykłady w pierwszym tygodniu jest wolny.

Słuchacze rzeczyw., którzy pragną uzyskać dyplom z ukończenia W. W. P., winni wykazać się przynajmniej 8*) zaliczonymi przez Dziekana semestrami studjów.

Pracę dyplomową kandydat winien wykonać pod kierunkiem jednego z profesorów danego wydziału.

*) Na Wydziale Humanistycznym — 6 zaliczonymi semestrami.

Egzamin dyplomowy trwa ogółem 1 godzinę. Komisji Egzaminacyjnej (3 czł.) przewodniczy Dziekan albo Prodziekan.

Po ukończeniu egzaminu Komisja wydaje sumaryczną ocenę egzaminu, wyrażając ją: niedostatecznie, dostatecznie, dobrze, celująco, o czym Dziekan niezwłocznie zawiadamia kandydata.

W razie oceny niedostatecznej kandydat może zgłosić się do egzaminu po raz drugi, jednak dopiero po upływie 6 miesięcy od daty egzaminu. Kandydat, który poddał się dwukrotnie egzaminowi dypl. z wynikiem niedostatecznym, zostaje nazawsze pozbawiony prawa składania egzaminu na danym Wydziale. Dyplomy wydaje Rektor.

WYDZIAŁ

MATEMATYCZNO-PRZYRODNICZY.

Słuchacz Wydz. Mat.-Przyr. może studjować bądź w kierunku matematyczno-fizycznym, bądź przyrodniczym, wybierając dla siebie odpowiedni kurs nauk obowiązkowych.

Kurs Coll. Mathematicum obejmuje: 1) analizę (rachunek różniczkowy i całkowity, równania różniczkowe, funkcje zmiennej zespolonej), 2) geometrię analityczną, 3) geometrię różniczkową, 4) mechanikę, 5) fizykę i ćwiczenia z fizyki.

Kurs Coll. Physicum obejmuje: 1) matematykę (zasady rachunku różniczkowego i całkowego), 2) fizykę doświadczalną z ćwiczeniami, 3) chemię nieorganiczną i ćwiczenia z analizy chemicznej jakościowej, 4) chemię organiczną, 5) zoologję z ćwiczeniami, 6) botanikę z ćwiczeniami.

Poza wykładami objętymi kursem Collegiów, słuchacz może zapisywać się na wykłady według swego wyboru.

Egzaminy dzielą się na 3 grupy: 1) egzaminy z kursu Collegium Mathem. lub Coll. Phys.,

2) egzaminy z przedmiotów szczegółowych, 3) egzamin dyplomowy.

Po złożeniu egzaminów z Coll. Mathem. lub z Coll. Phys. i przed przystąpieniem do egzaminu dyplomowego słuchacz w czasie swoich studjów winien złożyć egzaminy szczegółowe z jednej z następujących grup nauk: matematyczna, fizyczna, chemiczna, geologiczna, geograficzna, biologiczna, antropologiczna i etnograficzna.

Przedmiotem egzaminu dyplomowego mogą być następujące nauki główne: 1) matematyka, 2) astronomja, 3) fizyka, 4) chemja, 5) geologja, 6) geografja, 7) zoologja, 8) botanika, 9) bakterjologja, 10) antropologja, 11) etnografja. Egz. dyplomowy dotyczy zawsze tylko jednej z nauk głównych, traktowanej w całej rozciągłości.

WYDZIAŁ HUMANISTYCZNY.

W czasie studjów, słuchacz obowiązany jest wysłuchać kursu psychologii oraz logiki lub historii filozofji.

Do zaświadczenia każdego semestru studjów wymaga się złożenia kolokwjów z dowolnie obranych przedmiotów, wykładanych przynajmniej w ciągu 4 godzin tygodniowo.

Kandydat może składać egzamin dyplomowy z następujących grup nauk: filozofja, psychologja, historia powszechna, historia Polski, historia literatury, historia sztuki, język polski, filologja klasyczna, filologja słowiańska, romańska, germańska.

Egzamin z filozofji, jako przedmiotu dodatkowego, można składać dwójako: bądź z filozofji systematycznej, bądź z historii filozofji.

WYDZIAŁ NAUK POLITYCZNYCH I SPOŁECZNYCH.

Kurs Collegium Politicum obejmuje wykłady następujących przedmiotów: a) historję

i instytucję prawa rzymskiego, b) prope-
deutykę i historję prawa, c) naukę o pań-
stwie, d) naukę administracji, e) ekonomję
polityczną, f) ogólne dzieje rozwoju politycz-
nego, g) ogólne zasady statystyki, h) histo-
rję prawa karnego i) higienę społeczną.

Egzaminy dzielą się na 3 grupy: 1) egzaminy
z kursu Collegium Politicum, 2) egzaminy
z przedmiotów szczegółowych, 3) egzamin
dyplomowy.

Po złożeniu egzaminów z Collegium Politi-
cum, przed przystąpieniem do egzaminu dy-
plomowego, słuchacz w czasie swych studjów
winien złożyć egzaminy szczegółowe z jednej
z następujących grup nauk: nauki prawne
i polityczne, społeczno-ekonomiczne, dyploma-
tyczno-konsularne.

Przedmiotem egzaminu dyplomowego jest
przedmiot główny, wybrany przez kandy-
data, oraz dwa przedmioty dodatkowe, bę-
dące w związku z przedmiotem głównym.
Egzaminy dyplomowe można składać z na-
stępujących nauk głównych: prawo cywilne,
prawo karne, prawo państwowe (konstytu-
cyjne), prawo administracyjne, prawo mię-
dzynarodowe, socjologja, ekonomja polity-
czna, statystyka, skarbowość, nauki dyploma-
tyczne.

Kandydaci nauk dyplomatycznych muszą
na egzaminie wykazać zupełną biegłość we
władaniu zarówno w mowie, jak i w piśmie,
jęz. francuskim (obowiązkowo) oraz je-
dnym z języków obcych do wyboru (angiel-
skim, niemieckim, rosyjskim, włoskim).

WYDZIAŁ PEDAGOGICZNY.

Słuchaczów rzeczywistych obowiązuje w
ciągu 6 pierwszych semestrów przynajmniej
po 12 godzin tygodniowo wykładów i ćwic-
zeń lub seminarjów, w dalszych semestrach
po 6 godzin.

Do obowiązujących przedmiotów i zajęć
należą: 1) logika wraz z metodologją ogól-
ną, 2) psychologja ogólna z ćwiczeniami
praktycznymi, 3) psychologja dziecka, 4) pe-
dagogika ogólna z proseminarjum i semina-
rjum, 5) pedagogika eksperymentalna, 6)
wychowanie fizyczne i higjena szkolna, 7)
historja pedagogiki, 8) historja szkolnictwa
w Polsce, 9) metodyka specjalna.

Praca dyplomowa powinna być złożona
przed przystąpieniem do egzaminu dyploma-
mowego, bądź przy jednej z katedr Wydz.
Pedag., bądź na wydziale, gdzie słuchacz od-
bywa studja ze swej specjalności.

Egzaminy dyplomowe odbywają się: 1) ze
specjalnego przedmiotu według programu
właściwego wydziału, 2) z pedagogiki, 3) z
metodyki specjalnej.

Praktyka szkolna obowiązuje według spe-
cjalnego regulaminu.

SZKOŁA

DZIENNIKARSKO-PUBLICYSTYCZNA.

W pierwszym roku studjów obowiązują
przedmioty następujące: 1) historja prasy
i jej stan obecny, 2) teorja i organizacja
prasy, 3) prawo administracyjne w zasto-
sowaniu do dziennikarstwa (z ćwiczeniami),
4) język polski, 5) i 6) seminarja dzienni-
karskie, 7) stenografja oraz 7 godzin przed-
miotów, wykładanych na W. W. P.

W drugim i trzecim roku: 1) historja dzien-
nikarstwa i jego stan obecny, 2) teorja i or-
ganizacja prasy, 3) seminarjum dziennika-
rskie, 4) historja parlamentaryzmu i stron-
nictw politycznych, 5) prawo administra-
cyjne w zastosowaniu do dziennikarstwa
(z ćwiczeniami), 6) krytyka literacka (z ćwic-
zeniami), 7) historja teatru, 8) etnografja
polityczna, 9) stenografja, 10) język francuski,
oraz 2 godziny przedmiotów, wykładanych
na W. W. P.

PERSONEL NAUCZYCIELSKI, PRZEDMIOTY, ZAKŁADY.

W roku 1921/22 personel nauczycielski składał się z 77 profesorów, 42 docentów, 11 lektorów, 27 asystentów i seniorów.

Przedmiotów wykładano: na Wydz. Matem. Przyr. w sem. zimowym 71, w sem. letnim 79, na Wydz. Humanistycznym w sem. zimowym 57, w sem. letnim 69, na Wydz. Nauk Pol. i Sp. w sem. zimowym 51, w sem. letnim 59, na Wydz. Pedagogicznym w sem. zimowym 58, w sem. letnim 65. Katedr 43.

Zakłady: 1) pracownia geologiczna, 2) pracownia botaniczna, 3) pracownia zoologiczna, 4) pracownia chemii ogólnej, 5) pracownia chemii fizycznej, 6) gabinet astronomiczny, 7) pracownia geografii fizycznej, 8) pracownia fizjologii zwierząt, 9) pracownia fizyki doświadczalnej, 10) pracownia bakteriologiczna, 11) pracownia psychologiczna, 12) se-

minarjum matematyczne, 13) seminarjum filozoficzne, 14) seminarjum językoznawcze, 15) seminarjum ekonomiczne, 16) seminarjum socjologiczne, 17) seminarjum prawa konstytucyjnego, 18) seminarjum prawa i

postępowania karnego.

Biblioteka liczy 7211 tomów.

W roku 1921/22 przybyło:

5 nowych katedr: polityki ustawodawczej, historii gospodarczej, prawa handlowego, polityki gospodarczej oraz druga katedra ekonomji politycznej (wszystkie na Wydz. Nauk Polit. i Społ.).

9 zakładów: gabinet astronomiczny (Wydz. Matem. Przyr.), semin. histor., semin. literackie (Wydz. Human.), semin. prawa i postępowania karnego, sem. prawa handlowego, sem. prawa konstytucyjnego, sem. socjologiczne, sem. skarbowe (Wydz. Nauk Polit. i Społ.), oraz sem. pedagogiczne (Wydz. Pedag.).

PAŃSTWOWY INSTYTUT DENTYSTYCZNY

PAŃSTWOWY Instytut Dentystyczny powstał dnia 17. II. r. 1920 na podstawie rozporządzenia Min. Zdr. Publ., a z dniem 1-go stycznia r. 1922 przeszedł pod zarząd M. W. R. i O. P. Instytut jest jednowydziałową uczelnią, o systemie kursowym, z semestralnymi colloquiami i rocznymi egzaminami. Otrzymanie doktoratu uzależnione jest od złożenia odpowiedniej pracy naukowej. Główną przeszkodą dla należytego rozwoju Instytutu jest brak dostatecznego lokalu. Wykłady i ćwiczenia z dziedziny przyrodniczej i ogólno-lekarskiej odby-

wały się w zakładach Uniwersytetu Warszawskiego.

Na czele administracji Instytutu stoi wybrany przez Radę Profesorską Dyrektor. W r. 1921/22 Dyrektorem Instytutu był dr. med. A. Meissner, prof. kontraktowy, Wicedyrektorem dr. R. Nitsch, prof. zwyczajny Uniwers. Warszawskiego.

Instytut posiada swoją klinikę, która obejmuje następujące oddziały: oddział I — chirurgji stomatologicznej; oddział II — dentystryki zachowawczej; oddział III — techniki dentystrycznej.

SZKOŁA NAUK POLITYCZNYCH

SZKOŁA Nauk Politycznych, której początkowa nazwa brzmiała: „Szkoła Nauk Społecznych i Handlowych“, została otwartą w grudniu 1915 roku z inicjatywy Koła Lipszczan, zrzeszającego byłych wychowanców wyższych szkół w Lipsku. Szkoła Nauk Politycznych jest uczelnią prywatną, którą opiekuje się specjalne Towarzystwo, przekształcone w listopadzie r. 1921 na t. zw. „Instytut Społeczny“.

W r. ak. 1921/22 Szkoła posiadała następujące wydziały: 1) polityczny, 2) społeczny, 3) administracji państwowej i komunalnej, 4) finansowo-ekonomiczny, 5) polityki i dziennikarstwa.

Poszczególne wydziały w ramach dwuletnich studjów (4 semestry) obejmują całość kształt wiedzy teoretycznej oraz wiadomości praktycznych, niezbędnych dla osób, które bądź już pracują, bądź poświęcić się zamierzają pracy w administracji krajowej i lokalnej, dyplomacji i służbie konsularnej, publicystyce i dziennikarstwie, kooperatywach i syndykatach rolniczych, zawodowych ubezpieczeniach bytu, instytucjach finansowych, w handlu, przemyśle i przedsiębiorstwach gospodarczych wogóle.

Wykłady odbywają się w godzinach wieczorowych i dzielą się na obowiązkowe (15—16 godzin tygodniowo) i fakultatywne. Słuchacze dzielą się na rzeczywistych, nadzwyczajnych i wolnych. Jako słuchacze rzeczywисти przyjmowane są osoby, posiadające świadectwo z ukończenia szkoły średniej, jako nadzwyczajni — osoby starsze, niepo-

siadające świadectw z całkowitego ukończenia szkoły średniej, lecz zajmujące samodzielne stanowisko w instytucjach państwowych, społecznych i gospodarczych, a więc dostatecznie przygotowane do słuchania wykładów. Na zasadzie dodatnich wyników repetycyj słuchacze nadzwyczajni mogą być w drugim roku studjów zaliczeni w poczet słuchaczy rzeczywistych.

Do egzaminu dyplomowego mogą przystępować osoby, które przebyły w Szkole Nauk Politycznych przynajmniej cztery semestry, złożyły repetycje ze wszystkich przedmiotów obowiązkowych oraz przedstawiły regulaminem przepisane prace seminaryjne. Egzamin dyplomowy składa się z 2 części: z egzaminu piśmiennego, obejmującego dwa wypracowania i ustnego, obejmującego pięć przedmiotów: trzy główne, ustalone obowiązkowo dla każdego wydziału oraz dwa dodatkowe, pozostawione do wyboru kandydatów — po jednym z grupy społeczno-ekonomicznej i historyczno-prawnej.

W r. ak. 1921/22 dyrektorem szkoły był dr. Edmund Jan Reymann. Dziekanami wydziałów byli: Wydz. Politycznego — prof. Mościcki, Wydz. Społecznego — prof. Kulczycki, Wydz. Admin. Państw. i Komun. — prof. J. Makowski, Wydz. Finans.-Ekonomicznego — prof. Tołwiński, Wydz. Publicystyki — prof. Koskowski.

Słuchaczy Szkoła liczyła 514, przyczem większość stanowili urzędnicy państwowi i wojskowi. Ukończyło Szkołę 21 słuchaczy.

PAŃSTWOWY INSTYTUT PEDAGOGICZNY

INICJATOREM Państwowego Instytutu Pedagogicznego był Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Warszawskiego. Mając mianowicie na celu uregulowanie sprawy kształcenia nauczycieli szkół średnich i seminarjów nauczycielskich, Wydział Filozoficzny powierzył specjalnie powołanej pod przewodnictwem prof. Łukasiewicza „Komisji Dydaktycznej“ opracowanie odpowiednich wniosków. Wnioski Komisji, zmierzające do powołania do życia, jako samodzielnej instytucji państwowej, Instytutu Pedagogicznego, złożono Departamentowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Tymczasowej Rady Stanu w październiku r. 1917. Zostały one zrealizowane, acz w skromnym zakresie, przez Ministerstwo W. R. i O. P. w lipcu r. 1918. Ogłoszony wówczas statut Królewsko-Polskiego Instytutu Pedagogicznego wyznaczył Instytutowi dwojakie zadania:

a) przygotowanie nauczycieli dla polskich szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich.

b) prowadzenie badań naukowych w dziedzinie pedagogiki i dydaktyki. Kierownictwo Instytutu statut złożył w ręce dyrektora i Rady Instytutu, do której, prócz dyrektora i jego zastępcy, wchodzi dwaj przedstawiciele Uniwersytetu Warszawskiego, dwaj przedstawiciele docentów Instytutu oraz dwaj przedstawiciele nauczycielstwa, zaproszeni przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Słuchacze dzielą się na 3 kategorie: hospitantów, słuchaczy wolnych i rzeczywistych.

Rzeczywistymi słuchaczami mogą być kandydaci, którzy zdali egzamin naukowy na nauczyciela. Hospitantami mogą być studenci Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu, którzy mają się poświęcić zawodowi nauczycielskiemu.

W roku szkolnym 1918/19 Instytut prowadził cykl wykładów dla czynnych nauczycieli. W roku 1919/1920 Instytut zorganizował kursy trzyletnie dla czynnych nauczycieli: w jesieni r. 1919 kurs dla nauczycieli języka polskiego oraz kurs dla nauczycieli matematyki, na wiosnę r. 1920 kurs dla nauczycieli geografii. Jednocześnie w semestrze letnim r. 1919/20 uruchomiono pierwszy dwuletni kurs pedagogiczny dla nauczycieli czynnych, który trwał do r. 1922. Kurs objął następujące przedmioty: 1) logikę i historję filozofji, 2) psychologję ogólną i pedagogiczną, 3) higienę szkolną i wychowawczą, 4) pedagogikę ogólną, 5) dydaktykę ogólną, 6) historję wychowania, 7) organizację szkolnictwa, 8) metodykę nauki czytania i pisania, przyrodoznictwa i rachunku. Dla kandydatów na nauczycieli przedmiotów pedagogicznych w seminarjach nauczycielskich w r. 1921/22 zorganizowano pierwsze dwuletnie studjum pedagogiczne.

Instytut Pedagogiczny niema dotąd ustalonych prawnych podstaw egzystencji, gdyż pierwotny statut uznany został za zbyt ciasny, nowy zaś, ogłoszony w sierpniu r. 1921, został we wrześniu tegoż roku unieważniony i do końca r. szk. 1921/22 stan prawny Instytutu nie został uregulowany.

W I L N O

UNIwersYTET STEFANA BATOREGO

ZAŁOŻONA w roku 1578 przez króla Stefana Batorego Wszechnica Wileńska jest z kolei drugą Alma Mater na ziemiach polskich. Zgodnie z zamiarami jej twórcy miała się ona rychło stać: „źródłiskiem dóbr naukowych i imperjum wiedzy dla całej północy“. Jeszcze jako Akademia zostająca pod kierownictwem Jezuitów Wszechnica Wileńska ma w swoim gronie wybitnych uczniów i wychowanców. Wystarczy wspomnieć imiona ks. Piotra Skargi (rektora), Wujka, Sarbiewskiego i wielu innych. Epoka jednak największego jej rozkwitu przypada na czasy znacznie późniejsze, przede wszystkim na okres działalności Czartoryskiego, jako kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego. Szereg wybitnych profesorów oraz uczniów tej miary, jak Mickiewicz i Słowacki, a zarazem ideowa atmosfera ówczesnego życia akademickiego na długie lata stały się źródłem krzepienia sił i przykładem dla czasów późniejszych.

Wskrzeszenie swe po odzyskaniu Niepodległości Polski zawdzięcza Uniwersytet Wileński Marszałkowi Józefowi Piłsudskiemu, który, po zdobyciu Wilna w r. 1919, natychmiast pomyślał o tem, by Uniwersytet o tak wielkiej tradycji na nowo odbudować. Uskutecznione to zostało w październiku tegoż roku. Wielkie zasługi przy organizacji Uniwersytetu położył między innymi I-sy Rektor, prof. Michał Siedlecki.

Uniwersytet, jako uczelnia państwowa, oparty został na tymczasowym statucie, wy-

danym przez Zarząd Cywilny Ziem Wschodnich. Utworzone zostały wówczas następujące wydziały: Teologiczny, Humanistyczny, Prawa, Lekarski, Matematyczno-Przyrodniczy i Sztuk Pięknych. Wobec początkowego braku dostatecznej liczby sił naukowych, nie wszystkie zamierzone katedry można było od razu obsadzić. Jednak lata następne przyniosły pożądane zmiany. Dzięki świeżemu dopływowi sił pedagogicznych, wszystkie wydziały mogą już sprawnie pracować. Z rokiem szkolnym 1921/22 Uniwersytet Wileński reguluje ostatecznie swe autonomiczne stanowisko na podstawie ustawy o szkołach akademickich. W związku z tem po raz pierwszy następuje wybór władz akademickich. Na stanowisko rektora zostaje powołany prof. Wiktor Staniewicz, na prorektora — prof. dr. ks. Bronisław Żongolłowicz. Oprócz tego w skład Senatu Uniwersyteckiego weszli dziekani: Wydz. Humanistycznego — prof. dr. Marjan Zdziechowski, Wydz. Teologicznego — ks. prof. dr. Żongolłowicz, Wydz. Prawa i Nauk Społecznych — prof. rek. Alfons Parczewski, Wydz. Matematyczno-Przyrodniczego — prof. dr. Władysław Dziewulski, Wydz. Lekarskiego — prof. dr. Aleksander Januskiewicz, Wydz. Sztuk Pięknych — prof. Ferdynand Ruszczyk, oraz prodekan wydziałów: Wydz. Humanistycznego — prof. dr. Marjan Massonius, Wydz. Teologicznego — ks. prof. dr. Falkowski, Wydz. Prawa — prof. Władysław Zawadzki, Wydz. Mat.-Przyrodniczego — prof. dr. Józef Patkowski, Wydz. Lekarskiego — dr. Wła-

dysław Władyczko, Wydz. Sztuk Pięknych—
prof. Juljusz Kłos. Sekretarzem Senatu był
prof. Władysław Zawadzki.

W tym samym roku 1921/22 spełnia się wie-
kopomny Akt Wcielenia Z. Wileńskiej do
Rzeczypospolitej Polskiej, przez co nietyl-
ko decydują się losy Wilna i Wileńszczy-
zny, ale zarazem byt Uniwersytetu zostaje
ustalony.

I. Na Wydziale Humanistycznym w r. 1921/22
przybyli następujący wykładowcy: dr. Sta-
nisław Pigoń, prof. nadzwyczajny historii
literatury polskiej, Witold Nowodworski,
prof. zwyczajny historii powszechnej, dr.
Kazimierz Chodyniecki, prof. nadzwyczajny
historii średniowiecza i pomocniczych nauk
do historii, dr. Jan Otrębski, zastępcą prof.
językoznawstwa indo-europejskiego, Bene-
dykt Bieńkowski, lektor języka łacińskiego,
licencjatka Alina Brylińska, lektorka języ-
ków francuskiego i angielskiego. Ubył z gro-
na profesorów Wydziału zmarły w tym roku
dr. Ludwik Janowski, profesor zwyczajny
historii kultury, jeden z najwybitniejszych
znawców dziejów Wszechnicy Wileńskiej.
W ciągu roku czynnych było 10 semina-
rjów: filozoficzne, pedagogiczne, 4 history-
czne, literatury polskiej, literatury powsze-
chnej, łacińskiej i filologii romańskiej. W
roku akad. 1921/22 Wydział Humanistyczny
zyskał prawo nadawania stopni naukowych
i wydawania dyplomów na nauczycieli
szkół średnich.

II. Wydział Teologiczny rozwinął w r. szk.
1921/22 znacznie swoją działalność, uzyskał
nowe siły profesorskie, powiększył nadto
trzykrotnie liczbę słuchaczy. Księgozbiory
Wydziału powiększyły się również o cenne
pomoce naukowe. Wydział uzyskał z Wa-
tykanu zezwolenie na udzielanie teologicz-
nych stopni naukowych.

III. Wydział Prawa i Nauk Społecznych
podobnie pozyskał w roku sprawozdaw-
czym szereg nowych sił pedagogicznych, a
mianowicie dr. Mieczysława Gutkowskiego,
prof. prawa skarbowego i statystyki, dr. Bro-
nislawa Wróblewskiego, zast. prof. prawa
karnego i procedury karnej, dr. Romana
Kuratowskiego, zast. prof. prawa cywilnego
b. Królestwa Polskiego z uwzględnieniem
prawodawstw b. zaboru pruskiego i austria-
ckiego, Zygmunta Jundziłła, zast. prof. pra-
wa cywilnego, obowiązującego na ziemiach
wschodnich. Prócz wykładów prowadzi-
ne były seminarja ze wszystkich przedmio-
tów. Pomimo to, iż w r. akad. 1921/22 nie
było jeszcze roku IV, do egzaminów końco-
wych przystąpili absolwenci uniwersytetów
zagranicznych, z których na 15-tu zdało 10-ciu.
IV. Na Wydziale Matem. Przyrodn. w r.
szk. 1921/22 opuścił grono profesorów, wra-
cając do Krakowa, pierwszy rektor odro-
dzonej Wszechnicy, prof. Michał Siedlecki,
po którym opróżnioną katedrę objął dr.
Jan Prüffer. W ciągu roku akad. wydział po-
wołał nadto szereg nowych profesorów, u-
tworzona też została nowa katedra: chemji
technicznej. Przy Wydziale Matem. Przy-
rodnym projektowane było od początku
utworzenie studjum rolniczego. Początkowo
plany te, wobec braku poparcia finansowego,
nie mogły być wcielone w życie. W roku
akad. 1921/22 dar p. Umiastowskiej w po-
staci kilku majątków, o rozległych obsza-
rach, pchnął naprzód sprawę utworzenia te-
go wydziału. Z powodu jednak trudności
organizacyjnych Wydział Rolny będzie mógł
rozpocząć swą działalność dopiero w roku
1923/24. Wspomnieć należy również, iż w
roku sprawozdawczym obserwatorium as-
tronomiczne ustawiło pierwszy pawilon z
ruchomą kopułą astronomiczną i umieściło

w nim reflektor. Wszystkie zakłady: fizyki, chemji nieorganicznej, botaniki, zoologii, geologii, chemji fizycznej i anatomji porównawczej rozwinęły się znacznie, uzupełniwszy braki. — Ogród botaniczny wydał pierwszy katalog swych nasion, obejmujący 180 gatunków.

Tak samo jak Wydział Humanistyczny — Wydz. Mat.-Przyr. otrzymał prawo nadawania stopni doktorskich i dyplomów dla nauczycieli szkół średnich.

V. Wydział Lekarski, czasowo połączony z Wydz. Mat.-Przyr., w r. akad. 1921/22 wyodrębnił się w osobny wydział i 3 pierwsze lata zostały zorganizowane zgodnie z nowym programem studjów lekarskich.

Skład grona profesorskiego powiększył się przez przybycie: prof. dr. Aleksandra Januskiewicza, prof. zwyczajnego diagnostyki i terapii ogólnej i kierownika pierwszej kliniki chorób wewnętrznych, dr. Juljusza Retingera, prof. zwyczajnego chemji fizjologicznej, dr. Teofila Gryglewicza, prof. zwyczajnego farmakologii, dr. Kazimierza Opoczyńskiego, prof. nadzwyczajnego anatomji patologicznej, Jana Muszyńskiego, zast. prof. farmakognozji i hodowli roślin lekarskich, dr. Stanisława Rzewińskiego, prof. zwyczajnego historii i filozofji medycyny oraz propedeutyki lekarskiej. Organizacja zakładów i klinik posunęła się znacznie naprzód. Została zorganizowana I klinika chorób wewnętrznych, nadto czynnych było 9 zakładów oraz studjum farmaceutyczne pod kierownictwem prof. Jana Muszyńskiego, które również szeroko się rozwinęło.

VI. Na Wydziale Sztuk Pięknych przybyli następujący nowi profesorowie: p. Ludwik Sokołowski objął katedrę projektowania architektonicznego, p. Otton Krasnopolski — zastępstwo prof. budownictwa, pan Mieczysław Kotarbiński — zastępstwo prof. sztuki stosowanej. Wydział podzielił swe wykłady i ćwiczenia na 4 grupy: architektoniczną, malarstwa, rzeźby i sztuki stosowanej, przy czem program prac na pododdziale architektonicznym jest zrównany z programem wydz. architektonicznego politechniki, reszta zaś pododdziałów program swój zastosowała do programu Akademii Sztuk Pięknych.

Organizacja pracowni na Wydz. Szt. Pięknych napotyka ciągle na wiele trudności, które powoli są usuwane; w porównaniu jednak do lat ubiegłych — rozwój pracowni i zakładów jest znaczny. Zbiory artystyczne i historyczne wydziału powiększyły się o cenne dary.

W ciągu r. akad. 1921/22 odbył się zjazd profesorów wyższych uczelni artystycznych, obradujący nad dalszym planem studjów oraz zjazd delegatów organizacyj akademickich wyższych uczelni artystycznych, który unormował życie wewnętrzne Wydz. Sztuk Pięknych.

Biblioteka Uniwersytecka, słynna ze swych zbiorów, ogółem posiadała — 7,024 dzieł w 9,556 tomach.

Czytelnia uniwersytecka udzielała książek w większej ilości, niż w latach ubiegłych. —

Przeciętna frekwencja — 8 osób dziennie. Ogólna liczba studentów i wolnych słuchaczy wynosiła w roku akad. 1921—22 — 1735 osób, czyli w stosunku do roku poprzedniego wzrosła prawie o 1.000.

ŻYCIE MŁODZIEŻY AKADEMICKIEJ W ROKU 1921/22

ZJAZDY I REPREZENTACJE.

NACZELNĄ władzą społeczności akademickiej są zjazdy ogólno-akademickie. Pierwszy taki Zjazd w Niepodległej Rzeczypospolitej odbył się w lutym 1920 roku w Warszawie, drugi w dniach 16 — 18 grudnia 1921 roku w Wilnie. Zjazdy te, obejmujące wszystkie dziedziny życia akademickiego, mają ustalać ogólne wytyczne we wszystkich sprawach, dotyczących polskiej młodzieży akademickiej. W okresie między zjazdami działają Komitety Wykonawcze, powoływane dla wykonania uchwał Zjazdu, a jednocześnie występujące jako organy reprezentacyjne polskiej młodzieży akademickiej w sprawach ogólnych, a zwłaszcza w stosunkach z młodzieżą obcych krajów.

O ile jednak poszczególne dziedziny życia akademickiego zostały już całkowicie zorganizowane i istnieją naczelne organizacje, jednoczące w sobie całe życie samopomocowe, naukowe, sportowe, korporacyjne i t. d., o tyle całość tego życia nie jest dotąd jeszcze ujęta w skończone ramy organizacyjne. Drugi Zjazd Ogólny Polskiej Młodzieży Akademickiej nie ustalił ostatecznych form dla życia akademickiego. Dzieło więc ukończenia budowy życia młodzieży akademickiej musi być wykonane przez następne Zjazdy. Również nie ustalone są normy reprezentacyjń środowiskowych. W jednych środowiskach zostały powołane w tym celu specjalne

stałe organy o ustalonym regulaminie, w innych sprawy ogólne, dotyczące całej młodzieży danego środowiska, są załatwiane przez organy powoływane w razie potrzeby w drodze porozumienia się przedstawicieli różnych typów organizacyj.

II Ogólny Zjazd Polskiej Młodzieży Akademickiej rozpatrzył cały szereg często nawet bardzo szczegółowych kwestyj, dotyczących studjów oraz życia naukowego, uchwalając w tym zakresie sto wniosków, będących owocem mrówczej pracowitości Komisji Naukowej. Bardzo poczesne miejsce w obradach i uchwałach Zjazdu zajęły sprawy stosunków międzynarodowych młodzieży polskiej. Uchwały Zjazdu w zakresie spraw samopomocowych uregulowały politykę ze wewnętrzną organizacyj samopomocowych i ustaliły podstawy akcji nazewnątrz, mają więc dla całego życia samopomocowego młodzieży znaczenie zasadnicze.

Zjazd powołał Komitet Wykonawczy w składzie studentów: Antoniego Chacińskiego (przewodniczący), Kazimierza Gluzińskiego (wiceprzewodniczący), Witolda Czerwińskiego (sekretarz), Wojciecha Bąkowskiego, Władysława Daaba, Jana Rembielińskiego i Edmunda Straucha.

W pierwszym okresie swej działalności, przypadającym na semestr letni r. 1921/22, Komitet zajął się przedewszystkiem uporządkowaniem i opracowaniem uchwał Zjazdu oraz

ustaleniem ścisłego kontaktu ze środowiskami, co było nieodzownym warunkiem wprowadzenia w życie, względnie dopilnowania realizacji wniosków przez Zjazd przyję-

tych. Szczególną uwagę zwrócił Komitet na sprawy zagraniczne, które i przez Komitet Wykonawczy I Zjazdu były prowadzone z wielkim nakładem energii i staranności.

REPREZENTACJE ŚRODOWISKOWE

KRAKÓW

Młodzież akad. w Krakowie, rozrzucona w trzech wyższych zakładach naukowych: Uniwersytecie Jagiell., Akademii Górniczej i Akademii Sztuk Pięknych, nie miała i nie ma dotąd stałej wspólnej organizacji, któraby ją reprezentowała na zewnątrz. Funkcje te spełniały doraźnie zwołowane konferencje kół ideowo-politycznych.

Dopiero II Ogólny Zjazd Pol. Mł. Akad. w Wilnie zmusił koła akad. w Krakowie do luźnego zrzeszenia się i powołania do życia t. zw. Konferencji Międzystowarzyszeniowej. Pierwszym czynem Konferencji były przygotowania do Zjazdu i wysłanie na Zjazd 12 pełnomocnych delegatów.

II-gi Zjazd og. akad. nie rozstrzygnął sprawy organizacji lokalnych poszczególnych środowisk; po dawnemu trzeba było na miejscu myśleć o stworzeniu jakiejś organizacji wspólnej. Te względy nakazały delegatom kół, zasiadającym w Konferencji, zająć się kwestją zorganizowania środowiska krakowskiego. Konferencja zatrzymała tedy prawo reprezentowania młodzieży akad. i utrzymania kontaktu z Komitetem Wykonawczym II O. Z. P. M. A. i rozpoczęła pracę przygotowawczą celem utworzenia Rady Studenckiej.

Szereg posiedzeń wypełniono dyskusją nad 3 projektami odrębnymi, które w różny sposób rozstrzygały ustrój środowiskowy młodzieży akad. w Krakowie. Opracowano odpowiednie projekty, lecz wiece ogólno-akad. zajął wobec nich stanowisko negatywne.

Konferencja Międzystow. podjęła w r. ak. 1921/2 wielką akcję samopomocową, pozostającą w związku z akcją niesienia pomocy młodzieży ak., jaką się zajął Wojewódzki Komitet w Krakowie. Konferencja zorganizowała wielki wiec ogólno-akad. Sprawę kontaktu z Komitetem Wojewódzkim oddał wiec w ręce powstającej wówczas Centrali Akad. Stowarzyszeń Samopomocowych.

W skład Konferencji wchodziły nast. organizacje:

1) Wzajemna Pomoc U. U. J., 2) Jedność, 3) Bratnia Pomoc Medyków, 4) Koło Uczniów Akad. Górniczej, 5) Bratnia Pomoc Śl. Ak. Sztuk Pięk., 6) Odrodzenie, 7) Narodowe Zjednoczenie (dziś Młodzież Wszechpolska), 8) Czytelnia Akad., 9) Org. Młodz. Narodowej, 10) Kuźnica, 11) Życie, 12) Filomaci, 13) Związek Akad. Chrześcijan, 14) Czytelnia Teologów, 15) Sodalicja Marjańska żeńska, 16) Sodalicja Marjańska męska, 17) Akad. Koło T. S. L., 18) Koło Podhalan, 19) Koło Spisko-Orawskie, 20) Koło Tarnowiaków, 21) Koło Oświatowe, 22) Chór Akad., 23) Ak. Związek Sportowy, 24) Koło Farmaceutów, 25) Koło Starszych Harcerzy oraz 26) 18 kół naukowych.

LUBLIN

W związku z przygotowaniem do II Og. Zjazdu Pol. Młod. Akad. powstał w listopadzie r. 1921 specjalny Komitet Wyborów, który przeprowadził wybory delegatów środowiska lubelskiego na powyższy Zjazd na zasadzie pięcioprzymiotnikowego głosowania. Na środowisko lubelskie przypadło 5 delegatów.

Na skutek nalegań Komitetu Wykonawczego II Og. Zj. Polsk. Mł. Akad., po nieudanej próbie przekształcenia delegacji środowiska lubelskiego na stałą reprezentację lokalną, na wiecu w dn. 5. III. i 6. IV r. 1922 powołana została do życia Tymczasowa Reprezentacja Młodzieży Uniwersytetu Lubelskiego. Przy stworzeniu jej przyjęto, na wniosek przedstawiciela organizacji „Odrodzenie“, zasadę repartycji mandatów pomiędzy następujące organizacje: Związek Młodzieży Wszechpolskiej — 1 członek, „Odrodzenie“ — 1 czł., Org. Młodzieży Narodowej — 1 czł., „Bratnia Pomoc“ St. Uniw. Lub. — 1 czł., Koła Naukowe — 3 członków. Tem samem już upadł wniosek Org. Mł. Nar., która dążyła do utworzenia

lokalnej reprezentacji na zasadzie pięcioprzymiotnikowych wyborów. Protest przeciwko ustalonemu systemowi tworzenia reprezentacji założyła Organizacja Młodzieży Narodowej, Koło Starszego Harcerstwa oraz Zw. Niezal. Mł. Socjalistycznej „Ogniwo“.

Zadaniem Tymczasowej Reprezentacji miało być przede wszystkim opracowanie ordynacji wyborczej i projektu regulaminu wewnętrznego dla stałej reprezentacji lokalnej, która jednakże do końca r. ak. 1921/22 utworzona nie została.

LWÓW

Pierwszą reprezentację środowiskową we Lwowie wytworzyły tow. samopomocowo-gospodarcze, jako zrzeszenia najliczniejsze, o wielu wspólnych sprawach. Wyloniona reprezentacja, t. zw. A. C. S. (Akademicka Centrala Samopomocowa), powstała w r. 1921 i dzięki sprężystości i taktowi pierwszego przewodniczącego i zarządu, zyskała uznanie i wpływ w środowisku i społeczeństwie, stając się z konieczności (wobec braku ogólnej środowiskowej reprezentacji) organem autorytarnym środowiska także w rzeczach nie ściśle samopomocowych. Reprezentacji ogólnej, ideowej, lub naukowej, środowisko w roku 1921/22 nie posiadało. Konferencja Międzystowarzyszeniowa przestała istnieć, Czytelnia Akademickiej, która skupiła większość studentów Polaków, odmówiła ugrupowania lewicowe prawa reprezentowania ogółu studentów środowiska. Istniały natomiast dwie reprezentacje uczelniane: Br. Pomoc Akademii Weterynaryjnej, która reprezentowała ogół studentów uczelni także i w sprawach naukowo-zawodowych oraz na Politechnice t.zw. „Przedstawicielstwo“, złożone z delegatów kół naukowych, zrzeszeń ideowych i zawodowych oraz Br. Pomocy Politechniki, obradujące pod przewodnictwem każdorazowego prezesa Br. Pomocy, które zabierały głos we wszelkich sprawach ideowych, naukowych i zawodowych obchodzących ogół studentów Politechniki.

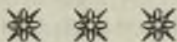
WARSZAWA

Młodzież polską środowiska warszawskiego w sprawach nie dotyczących bezpośrednio i wyłącznie nie poszczególnych dziedzin życia akademickiego,

jak samopomocowych, naukowych i t. p., reprezentowała od początku wskrzeszenia Uniwersytetu i Politechniki Konferencja Delegatów Organizacji Ideowych. Ona to kierowała całym ruchem młodzieży zwróconym przeciwko okupantom, ona organizowała akcję młodzieży w listopadzie roku 1918 i w lipcu 1920. W okresie powojennym Konferencja rozpada się, jej miejsce zajmuje ad hoc zwolowana Konferencja Międzystowarzyszeniowa, w której skład wchodzi każdorazowo wyznaczeni delegaci wszystkich typów organizacji, przy czym sama Konferencja ustala liczbę głosów dla przedstawicieli poszczególnych kurj (samopomocowej, naukowej i t. d.). W łonie Konferencji rozpoczęte zostają w r. 1921 prace zmierzające do powołania do życia stałej reprezentacji — Rady Akademickiej. Kwestja bezpośredniości czy pośredniości wyborów utracą wszelkie pozytywne rozwiązanie tej sprawy. Przy organizacji II Zjazdu Ogólnego na terenie Warszawy Konferencja przechodzi pewien kryzys, związany z kwestją, czy delegaci na Zjazd mają być powoływani drogą wyborów bezpośrednich, czy też mają być przedstawicielami zarządów stowarzyszeń. Później, po seysji z kurją samopomocową, Konferencja Międzystowarzyszeniowa w semestrze letnim r. 1921/22 nie ujawnia już działalności.

WILNO

Naczelną reprezentacją i organem wykonawczym ogółu akademików, studujących w Uniwersytecie Stefana Batorego, jest Rada Młodzieży Akademickiej, utworzona w grudniu roku 1919. W skład Rady wchodzi 9 członków wybieranych przez wiec ogólnoakademicki. Według statutu Rada ma zadania: 1) reprezentować ogół akademików nazewnątrz, szczególnie wobec władz i młodzieży innych uczelni, 2) zwolywać wiece akademickie i wykonywać ich uchwały, 3) pośredniczyć pomiędzy poszczególnymi organizacjami, 4) decydować i załatwiać w imieniu młodzieży bieżące sprawy natury ogólnej. Wiece ogólnoakademickie, będące najwyższą władzą wileńskiej młodzieży akademickiej, są zwolywane i prowadzone na podstawie specjalnego regulaminu.

STOSUNKI MŁODZIEŻY POLSKIEJ Z ZAGRANICĄ^{*)}

TOSUNKI międzynarodowe młodzieży akademickiej ożywiły się ogromnie po wielkiej wojnie, a rosnące wciąż zainteresowanie niemi i prędkich rozwój świadczą wyraźnie o ich potrzebie i doniosłości.

Komisja dla Spraw Zagranicznych P. M. A. jest obecnie organem, który został powołany do kierowania całokształtem stosunków zagranicznych polskiej młodzieży akademickiej. Regulamin tej stałej Komisji zawiera na wstępie następujące wyjaśnienia jej zadań i uprawnień:

„Komisja dla Spraw Zagranicznych P. M. A., powołana do życia przez II Ogólny Zjazd P. M. A. w Wilnie, dn. 20 grudnia 1921 r., w drodze wyborów dokonanych na plenum Zjazdu, opiera swą działalność na jego uchwałach. Źródła uprawnień Komisji są dwojakie: 1) uchwały II Og. Zjazdu P. M. A., który wyłonił ją jako przedstawicielstwo pol. ml. ak. do Rady Administracyjnej Międzynarodowej Konfederacji Studentów (C. I. E.); 2) uchwała Komitetu Wykonawczego tego Zjazdu, który uzupełnił uprawnienia Komisji, przekazując jej wszelkie sprawy, dotyczące stosunków zagranicznych ml. ak., również poza ramami C. I. E. Zgodnie z uchwałami II Og. Zjazdu P. M. A. oraz Rady Nadzorczej Komitetu Wykonawczego tego Zjazdu, wszelkie przedsięwzięcia polskich organizacji akademickich, lub poszczególnych jednostek z pośród młodzieży, dotyczące stosunków z zagranicą (z wyjątkiem stosunków prywatnych poszczególnych aka-

demików, podlegają rejestracji w Komisji dla spraw zagranicznych P. M. A., bez której aprobaty nie mogą mieć miejsca. Również wszelkie starania o subsydja rządowe na powyższe cele mogą być podejmowane wyłącznie za pośrednictwem Komisji, lub w porozumieniu z nią. Organizacje akademickie i osoby, które z aprobatą Komisji występują na terenie zagranicznym, winne składać Komisji sprawozdania ze swej działalności i udzielać wszelkich żądanych przez nią wyjaśnień“.

Powyższy tekst świadczy o tem, że istniejąca obecnie stała Komisja rozwinęła się z wybranej przez Zjazd Ogólny Polskiej Młodzieży Akademickiej delegacji jej do Rady Administracyjnej Międzynarodowej Konfederacji Studentów, której zjazdy odbywają się raz do roku, pomiędzy dwoma kongresami Konfederacji, zwoływanemi co 3 lata. Obecne trzecie datuje się od I-go Kongresu, który się odbył w r. 1921 w Pradze Czeskiej i obrał właśnie Polskę, jako miejsce następnego Kongresu.

Do Komisji dla Spraw Zagranicznych zostali przez II Ogólny Zjazd P. M. A. powołani studenci: Jan Baliński-Jundziłł (przewodniczący Komisji), Witold Czerwiński, Kazimierz Gluziński, Kazimierz Janisławski i Konrad Krupski (wiceprzewodniczący). Z pośród dokooptowanych do komisji członków referentów dzielili pracę jej narówni z wymienionymi stud.: Jan Sołtan, Zofja Dłużewska, Adam Grabiński, Karol Różycki, Stanisław Rudnicki i Stefan Słupecki.

Przed zobrazowaniem w zarysie działalności

*) Informacje w niniejszym opracowaniu czerpiemy z dostarczonego nam obszernego artykułu sprawozdawczo-informacyjnego, którego tekst zaaprobowała Akademicka Komisja dla Spraw Zagranicznych.

Komisji w r. 1922, należy wspomnieć o istniejących organizacjach międzynarodowych młodzieży akademickiej.

Międzynarodowe organizacje młodzieży akademickiej—„C.I.E.“, „W. S. C. F.“, „Pax Romana“ — ogniskują inicjatywę międzynarodowych stosunków młodzieży, regulując je co pewien czas na swych zjazdach. Powstające w różnych krajach wzajemne „Koła Przyjaciół“ i stowarzyszenia naukowo-turystyczne oraz dość licznie przedsięwzięte przez wszystkie te czynniki wycieczki grupowe zagranicę dopełniają ram, w których się dokonywuje wymiana wartości pomiędzy młodzieżą akademicką różnych narodów. Dodać tu trzeba jeszcze uwagę o tak doniosłym międzynarodowym ruchu sportowym, który dla zorganizowanych akademików polskich jest jeszcze, niestety, kwestją dnia jutrzejszego.

Konfederacja Międzynarodowa Młodzieży Akademickiej (C. I. E. — skrót Confédération Internationale des Etudiants), założona podczas uroczystości uniwersyteckich w Strasburgu w listopadzie 1919 r., ukonstytuowała się we wrześniu 1920 r. w składzie 7-miu członków założycieli, którymi były: Belgja, Czechosłowacja, Francja, Hiszpanja, Luksemburg, Polska i Rumunja. Na pierwszym kongresie, w Pradze, w kwietniu 1921 r., przyjęte zostały w poczet członków rzeczywistych: Anglja, Danja, Finlandja, Holandja, Jugosławja, Norwegja, Szkocja, Szwajcarja i Szwecja. Włochy, nieposiadające do niedawna centralnej organizacji młodzieży akademickiej, były czasowo tylko wolnym członkiem C. I. E. Odrębna reprezentacja szkocka, obok angielskiej, uważana jest za wyjątek przejściowy do następnego kongresu.

C. I. E. w programie swym zmierza do pod-

jęcia akcji, udostępniającej wyjazd za granicę dla każdego z jej członków, ułatwiającej młodzieży akademickiej rozmaitych narodów wzajemne poznanie się i współdziałanie w ich życiu intelektualnym i wychowawczo-organizacyjnym; C. I. E. uniezależnia się od tendencji politycznych lub wyznaniowych. Rzecz prosta, że zupełne uniknięcie czynnika politycznego na terenie organizacji międzynarodowej, gdzie są reprezentowane całe związki narodowe młodzieży wielu państw, nie zawsze bywa łatwe w świecie powojennym. Największą dozę obciążenia politycznego wnosi tam kwestja ewentualnego przyłączenia do Konfederacji Niemiec. W Konfederacji jednak wciąż jeszcze przeważa opinja, że wprowadzenie do niej Niemiec byłoby w obecnym okresie właśnie czynnikiem wprowadzającym na teren C. I. E. tarcia polityczne, których szczególnie młody organizm Konfederacji, zanim okrzepnie, powinien najbardziej unikać.

Oficjalni przedstawiciele polskiej młodzieży akademickiej odwiedzili w ciągu roku 1922 Rzym, uczestnicząc w inauguracji Związku studentów włoskich podczas włoskiej olimpiady akademickiej (kwiecień-maj), Rygę (na uroczystościach narodowych łotewskich, gdzie nawiązano kontakt z młodzieżą akademicką trzech krajów bałtyckich) i Bukareszt.

„Pax Romana“ jest organizacją międzynarodową studentów katolickich; od pewnego czasu pozostaje z nią w kontakcie stowarzyszenie polskiej młodzieży akademickiej „Odrodzenie“, którego delegaci brali udział w r. 1922 w zjazdach katolickiej młodzieży akad. w Roterdamie i we Fryburgu Szwajcarskim.

W s z e c h ś w i a t o w a F e d e r a c j a
C h r z e ś c i j a Ń s k a A k a d e m i k ó w

(W. S. C. F. — skrót Wordl's Student Christian Federation) jest organizacją międzynarodową, o podłożu wychowawczem etycznym-religijnem, protestanckim. Po wojnie uruchomiła ona w Europie specjalny wydział pod nazwą „European Student Relief“ (E. S. R.) — w niedosłownym tłumaczeniu na język polski używający u nas nazwy „Pomocy Koleżeńskie”. E. S. R. przyczynił się też niewątpliwie do pozyskania w Środkowej Europie licznych nowych sympatyj dla W. S. C. F. Kierownikiem obu tych instytucyj na Europę jest p. Konrad Hoffman — (Amerykanin) w Genewie, przedstawicielem w Polsce był, po panu Manry'm, p. Olaf Pedersen (Duńczyk), a najbliższą jego współpracowniczką p. Dora Rivière (Francuzka). E. S. R. w Polsce współdziałał z Ogólnopolskim Związkiem „Bratnich Pomocy” M. A. i nasze organizacje samopomocowe miały nieraz do zawdzięczenia tej instytucji znaczną pomoc — szczególnie w produktach dla kuchen akademickich.

W roku 1922 (8—15 kwietnia) urządził E.S.R. zjazd informacyjny w Turnovie (Czechy). Związek Bratnich Pomocy, w porozumieniu z Komisją zagran., wziął udział w tym zjeździe, wysyłając delegację. Na zjeździe w Turnovie wysłuchano sprawozdań E. S. R. i informowano się nawzajem o warunkach egzystencji i organizacji samopomocy akademickiej w poszczególnych krajach oraz poparciu, jakiego jej udziela społeczeństwo (stan pomocy z tej strony w Polsce pozostawia wiele do życzenia!); omawiano też zasady najlepszego współdziałania międzynarodowego młodzieży w tym zakresie. Ze zgłoszonych referatów i dyskusyj stwierdzić można było, że najbardziej rozwinięta sieć akademickich organizacyj samopomocowych istnieje w Polsce i w Niemczech,

przyczem w obu krajach opiera się pod wieloma względami na tych samych zasadach. Ruch wycieczkowy był w r. 1922 dość ożywiony, przeważnie jednak do nas, a nie od nas. Sezon wycieczkowy obejmował półrocze kwiecień—wrzesień. Bawiło w Polsce w tym czasie kilkanaście wycieczek w składzie od kilkunastu do kilkudziesięciu osób każda, a więc: jedna belgijska, cztery czeskie, jugosłowiańska, rumuńska, dwie francuskie, angielska, duńska i amerykańska, — że się wymieni tylko główne. Organizacja pobytu i przyjęcia tych wycieczek, z paroma wyjątkami, zajmowała się Komisja dla Spraw Zagranicznych P. M. A., przy pomocy bardzo szczupłych naogół subwencji, jakimi na te cele rozporządzała, oraz dobrej woli jednostek i tych organizacyj akademickich, które z nią dorywczo współdziałały.

Wycieczek młodzieży polskiej z kraju za granicę Komisja w roku 1922 sama nie organizowała, gdyż nie mogłaby już temu podołać, będąc zbyt przeciążoną tem, co musiała wykonać swym szczupłym aparatem i z pomocą niezasobnej kasy. Dopiero sezon w r. 1923 zdaje się rokować lepsze widoki. W r. 1922 odbyło się jednak kilka wycieczek akademickich z Polski, przeważnie do sąsiadów (Rumunja, Łotwa, Czechy, Jugosławja). Komisja poparła te wycieczki wobec właściwych czynników. Dwie wycieczki zorganizowało też stowarzyszenie akademickie „Znaj Świat” — w lipcu, morzem, na wybrzeża Danji i Szwecji oraz w grudniu do Rzymu. Do ożywienia naszego ruchu wycieczkowego zapewne przyczynią się już w r. 1923, z chwilą, kiedy same w sobie nabiorą więcej ruchliwości, powstałe z inicjatywy Komisji dla Spraw Zagranicznych P. M. A. koła akademickie: Przyjaciół Francji, Polsko-Belgijskie i Przyjaciół Jugosławji.

DZIAŁALNOŚĆ „EUROPEAN STUDENT RELIEFU“ W POLSCE

- (Liczby od stycznia do czerwca r. 1921 i od października r. 1921 do czerwca r. 1922)
- Mieszkanie:** a) Ilość studentów, którzy otrzymali staraniem E. S. R. mieszkanie przynajmniej na jeden semestr — 492.
- b) Ilość studentów, którzy otrzymali mieszkanie staraniem innych organizacji przy pomocy E. S. R. — około 950.
- Żywność:** a) Rozdawnictwo miesięczne kakao do rannych śniadań — 23.000 porcyj.
- b) Posiłki (poza rannymi śniadaniami) — 3.600.
- c) Rozdano ogółem 40 tonn kakao.
- Odzież:** Ilość studentów, którym sprzedano odzież po cenie kosztu lub niżej — 11.412
- W tem: 1.210 kostjumów, 782 suknie, 2.660 sztuk bielizny dla mężczyzn, 1.500 dla kobiet, 3.600 par skarpetek, 1.000 par pończoch, 788 palt męskich, 542 kobiecych, 1.400 par obuwia męskiego, 700 damskiego, 2.262 ciepłych artykułów na zimę dla mężczyzn, 2.078 dla kobiet.
- Książki:** a) Tomów, dostarczonych poszczególnym studentom lub grupom studentów — 4.296
- b) Do bibliotek studenckich — 3.348.
- c) Do bibliotek uniwersyteckich — 716.
- Pomoc lekarska:** a) Specjalnych racyj zdrowotnych wydano 256.
- b) Leczone w szpitalach chorych 44.

KOŁO PRZYJACIÓŁ FRANCJI

Zorganizowane w końcu r. 1921/1922 na wyższych uczelniach warszawskich Akademickie Koło Przyjaciół Francji postawiło sobie za cel: a) poznanie przez członków Koła dokładnie literatury i historii Francji, b) zaznajomienie się z życiem intelektualnym młodzieży francuskiej, c) osiągnięcie biegłej znajomości języka w mowie i piśmie, d) poznanie Francji oraz nawiązanie łączności z młodzieżą francuską. Zarząd A. K. P. F. zorganizował lekcje języka francuskiego w dwóch grupach dla więcej i mniej zaawansowanych kolegów, postarał się o poważne pisma francuskie z różnych dziedzin naukowych, prowadzi korespondencję z Akademickim Kołem Przyjaciół Polski w Paryżu.

Członkowie wymienionego Koła w Paryżu byli podczas wakacyj r. 1922 z wycieczką w Polsce, zaś pod koniec r. ak. 1922/3 członkowie Koła w Warszawie, w liczbie około pięćdziesięciu, wyjechali na wycieczkę trzytygodniową do północnej Francji i Paryża. Akademickie Koło Przyjaciół Francji organizuje stale odczyty i referaty, omawia różne zagadnienia z życia akademickiego francuskiego oraz z literatury i historii Francji, ze szczególnem uwzględnieniem dziedzin związanych z Polską.

Koło posiada swój lokal, w którym prowadzi czytelnię pism francuskich.

ORGANIZACJE POMOCY MATERJALNEJ

ROK akademicki 1921/22 był drugim z kolei rokiem „pokoju” działalności samopomocowej polskiej młodzieży akademickiej. Powróciwszy z szeregów w końcu r. 1920, polska młodzież akademicka stanęła wobec niesłychanie trudnego zagadnienia: brak dachu nad głową, taniego pożywienia, podręczników naukowych oraz środków na zaspokojenie najniezbędniejszych potrzeb uniemożliwił większości tej młodzieży ponowne i całkowite poświęcenie się studjom. Chwycono się półśrodków. Z powodu niemożności znalezienia zajęcia, któreby nie kolidowało ze studjami, bardzo wielu kolegów pozajmowało stałe posady urzędników, rezygnując całkowicie niemal z nauki. Sytuacja była wprost tragiczna. Odbudowujące się państwo żądało ciągłego dopływu nowych, wykształconych sił, gdy tymczasem zjawiały się zastępy „ludzi nieskończonych”, nie mających możliwości, z powodu braku środków materialnych, dokończenia studjów i zdobycia dyplomu. W tych warunkach przystąpiły akademickie Bratnie Pomocce do wyczerpanej pracy. Trzeba było naprzód same organizacje przekształcić na silne korporacje samopomocowo-gospodarcze, których zadaniem ma być zaspokojenie potrzeb niezamożnych członków we własnych, lub do użytkowania uzyskanych, agendach gospodarczych. Trzeba było istniejące domy i kuchnie rozszerzyć i do maximum wyzyskać i utworzyć wprost w ciągu godzin nowe domy, kuchnie, konsumy (sklepy) z artykułami pierwszej potrzeby i pomocami naukowymi, warsztaty szewcko-krawieckie i t. d. i t. d., obliczając wszystkie agendy na bez porównania większą niż dotychczas ilość studentów.

I tego dokonał rok akad. 1920/1921. Bratnie Pomocce, które dziś istnieją, noszą inny niż przed tym rokiem charakter; większość akademickich instytucyj gospodarczych powstała właśnie w tym okresie, wreszcie owocem tegoż roku jest koordynacja gospodarczej działalności młodzieży i centralizacja jej życia samopomocowego,

które się ujawniły w utworzeniu samopomocowych central środowiskowych i Ogólnopolskiego Związku Bratnich Pomocy.

Poszczególne stowarzyszenia, grupujące często setki studentów, nie mogły same tworzyć instytucyj gospodarczych, musiały działać łącznie z innymi. Względy oszczędności administracyjnych i aprowizacyjnych skłaniały również do tworzenia większych agend, przeznaczonych dla wszystkich akademików, danego środowiska, a nie tylko dla jednej uczelni. Jednocześnie narzucała się potrzeba uzgodnienia sposobu prowadzenia poszczególnych agend oraz formy pomocy przez nie udzielanych. Także i akcje mające na celu gromadzenie niezbędnych środków, czy to pieniężnych, czy w naturze, kulały wskutek nieskoordynowania. Ani rząd, ani społeczeństwo, ani misje zagraniczne nie wiedziały komu najpierw i w jakiej formie pomocy udzielić, wobec tego, że nabywały o nią coraz to inne organizacje i instytucje, przykładając w swych wystąpieniach zupełnie różną miarę co do wielkości i kwalifikacji potrzeb materialnych studenckich.

Te wszystkie powody skłoniły stowarzyszenia samopomocowe do skoordynowania, a w pewnym zakresie i scentralizowania całej akcji.

W tym celu reorganizuje się Centrala Bratnich Pomocy w Warszawie, tworzą się podobne Centrale we Lwowie i Krakowie. Wreszcie w dniu 17 maja r. 1921, na Zjeździe Delegatów Bratnich Pomocy w Poznaniu, zapada jednomyślna uchwała stworzenia ogólnopolskiego, obejmującego wszystkie środowiska polskiej młodzieży akademickiej, Związku Bratnich Pomocy.

Rok 1921/22 zamknął doraźną akcję pomocy akademikom powracającym z armji czynnej oraz pracę nad budowaniem podstaw dla dalszej akcji samopomocy młodzieży akademickiej.

Praca młodzieży dokonana w okresie lat 1920 — 1922 była wprost olbrzymia. Zorganizowanie i prowadzenie kuchen, domów i ognisk, zapoczątkowanie budowy domów akademickich, jako jedyny racjonalny środek przeciw katastrofalnemu brakowi mieszkań — to już bardzo wiele. Młodzież ma

prawo dumnie spoglądać na dokonane dzieło: szczyć się niem może. Na informacyjnym Zjeździe Wszechświatowej Federacji Studentów Chrześcian, odbytym w r. ub. w Turnovie, okazało się, że ze wszystkich państw, reprezentowanych na zjeździe (a były tam delegacje nie tylko Europy, lecz i krajów pozaeuropejskich), sprawa samopomocy materialnej młodzieży akademickiej najlepiej jest postawiona w Czechosłowacji, Niemczech i Polsce.

Jak wielkie sumy obrócono na pomoc materialną młodzieży studjującej, dzięki wysiłkom samej młodzieży, dowodzą liczby: w r. 1921/22 obrót Bratnich Pomocy, zrzeszonych w Ogólnopolskim Związku Bratnich Pomocy, wynosił przeszło 800 milionów mkp., z czego 430 milionów mkp. przypada na środowisko warszawskie.

Organizacja życia samopomocowego i gospodarczego, przeprowadzona w latach 1920—1922, została oparta na określonych, wspólnych dla wszystkich środowisk, podstawach. Program tej dziedziny życia młodzieży został ujęty przez II Ogólny Zjazd Polskiej Młodzieży Akademickiej w specjalnej deklaracji.

Każdy, kto pragnie uzyskać wyższe wykształcenie zawodowe i wychowanie obywatelskie i nie ma odpowiednich środków materialnych, znajdzie za spokojenie swej potrzeby na drodze pomocy koleżeńskiej. Wszelka pomoc jest pożyczką zwrotną, ekwiwalent udzielonej studentom pomocy podlega zwrotowi w kilka czy kilkanaście lat po ukończeniu uczelni. Pomoc w naturze udzielana jest w akademickich agendach gospodarczych (domy, kuchnie, bufety, sklepy żywnościowe, odzieżowe, szwalnie, warsztaty szewcko-krawieckie i t. p.). Agendy pomocy koleżeńskiej są prowadzone na podstawie samowystarczalności. Pomoc pieniężna udzielana jest pod postacią dostarczania młodzieży zajęć, niekolidujących ze studjami, oraz krótkoterminowych pożyczek. Pomoc otrzymuje ten, kto na nią istotnie zasłużył, stąd rozdział pomocy odbywa się na podstawie gruntownej kwalifikacji.

Oto główne zasady, na których opiera się akcja samopomocowo-gospodarcza młodzieży akademickiej; oto główne punkty wspomnianej deklaracji programowej.

Ogólnopolski Związek Bratnich Pomocy Młodzieży Akademickiej.

Związek, zorganizowany, jak już wyżej wspomniano, w maju r. 1921 na konstytucyjnym Zjeździe Delegatów Bratnich Pomocy, ma na celu ujednostajnienie akcji pomocy młodzieży akademickiej. Występuje przeto, jako reprezentant spraw pomocy materialnej młodzieży, w stosunku do rządu i starszego społeczeństwa, prócz tego prowadzi te agendy samopomocy koleżeńskiej, które, ze względów technicznych, nie mogą należeć do poszczególnych środowisk, a więc w pierwszym rzędzie akademickie kolonie letnie w Gdyni i Dom Zdrowia—„Pomoc Bratnia“—w Zakopanem (w sierpniu r. 1922 dom ten przeszedł ostatecznie na własność Związku). Rozumiejąc konieczność zorganizowania się starszego społeczeństwa dla akcji pomocy młodzieży, Zjazd Związku w maju r. 1922 poleca prezydium Związku podjęcie inicjatywy stworzenia Rady Naczelnej do Spraw Pomocy Młodzieży Akademickiej, któraby się stała naczelną instancją w sprawie pomocy młodzieży—i Komitetów Wojewódzkich, któreby prowadziły swą działalność na terenie poszczególnych województw. Związek wydawał w r. 1921/22 własny organ prasowy — miesięcznik „S a m o p o m o c A k a d e m i c k a“—dotykający wszystkich dziedzin życia akademickiego, szczegółowo zaś omawiający sprawy pomocy materialnej. Specjalne numery „Samopomocy“ poświęcone były obrazowaniu życia akademickiego w poszczególnych środowiskach. Siedziba Związku znajduje się w Warszawie (ul. Kopernika 41).

KRAKÓW

Centrala Akademickich Stowarzyszeń Samopomocowych.

Ciężkie położenie akademickich Bratnich Pomocy oraz trudność w wyszukaniu niezbędnych środków materialnych skłoniły je do stworzenia organizacji centralnej, uzgadniającej działalność poszczególnych stowarzyszeń. Rok ak. 1921/22 był okresem pracy organizacyjnej Centrali A. S. S. W skład Centrali weszły następujące stowarzyszenia samopomocowe: „Towarzystwo Wzajemnej Pomocy U. U. Jag.“, „Bibl. i Bratnia Pomoc Me-

dyków U. J.", „Jedność«, stowarzyszenie słuchaczy U. J.", „Kółko Rolników Wszechnicy Jagiellońskiej“, „Koło Słuchaczy Akademii Górniczej“, „Bratnia Pomoc Uczniów Akademii Sztuk Pięknych“.

Najwyższą władzą Centrali jest Rada Delegatów, w której skład wchodzi przedstawiciele poszczególnych stowarzyszeń, proporcjonalnie do ilości reprezentowanych przez nie studentów. Władzą wykonawczą jest Zarząd, składający się z prezydium (prezes, wiceprezes, sekretarz) oraz kierowników sekcji: ogólnej, finansowo-budżetowej, gospodarczej. Funkcję kontrolującą sprawuje Komisja Rewizyjna, składająca się z 3 członków, wybranych z Iona Rady Delegatów.

Na plan pierwszy działalności Centrali w okresie ubiegłym wysuwa się sprawa utrzymania stałego kontaktu z władzami rządowymi i akademickimi. Z inicjatywy p. min. Michalskiego, zawiązano w Krakowie „Komitet Wojewódzki Niesienia Pomocy Młodzieży Akademickiej“. Prezesem Komitetu jest wojewoda krakowski, dr. Kazimierz Galecki. Centrala jest z Komitetem w stałym kontakcie, opiniuje prośby Towarzystw o subwencje i przedstawia projekty rozdziału użytych funduszy. Stosunek do władz uczelnianych ułożył się jaknajlepiej. Po rektorze Nowaku, którego przychylności dla spraw samopomocowych zaznaczyła się wybitnie podczas piastowania przez niego godności prezesa rady ministrów, objął kierownictwo Uniwersytetu prof. Estreicher, który założenie Centrali powitał z najwyższą radością, uważając tę formę reprezentacji i akcji zewnętrznej ml. akad. za właściwą i najbardziej dogodną z punktu widzenia władz akademickich.

Na konferencji międzyrodowiskowej we wrześniu 1922 r. nastąpił terytorjalny podział między poszczególne Centrale, celem uniknięcia ścierania się wpływów tych Stowarzyszeń na prowincji. Konferencja przyznała Krakowowi, prócz województwa krakowskiego, organizację województwa śląskiego, oraz, na żądanie Krakowa, kieleckiego. Ze spraw ogólnych wymienić należy sprawę uruchomienia łazienek i pralni w Bursie Akademickiej przy ul. Garbarskiej. Zajęcie się sprawami tej Bursy, która pozostaje pod zarządem Rektoratu U. J., zmierza do tego, aby w przyszłości zrealizować postulat przejścia zarządu Bursy w swoje ręce. Mimo, że obecnie projekt jest jeszcze nie do zrealizowania, C. A. S. S. zdołała uzyskać tam dość znaczny wpływ.

Sekcja Zdrowia pracowała w roku 1921/22 w zakresie pomocy doraźnej, oraz sanatoryjnej. Po długich staraniach zdołała sekcja uruchomić ambulatorjum dentystryczne dla wszystkich słuchaczy wyższych uczelni, mieszczące się przy ul. Garnarskiej. Chcąc dać możliwość wypoczynku kolegom w czasie wakacji, urządziła wypoczynkową kolonję letnią w Podszklu na Orawie. Dzięki subwencji 252.000 mkp., otrzymanej z Rektora

ratu, oraz zapasom żywnościowym z T-wa Wz. Pom. U. U. J., mogła kolonja przez 6 tygodni utrzymać 18 kolegów i koleżanek, dając im możliwość bezpośredniego zetknięcia z ludnością tego niedawno do Polski przyłączonego terenu.

Sekcja gospodarcza obejmowała wszelkie formy pomocy materialnej. Najbliższą troską jej była wszakże pomoc dla kuchni akademickich. W porozumieniu z „Komitetem Wojewódzkim“ oraz ze „Związkiem Ziemiaków“ rozpoczęto akcję zbiórki żywnościowej na prowincji. „Związek Ziemiaków“ uchwałą jednego z Walnych Zebrań postanowił ofiarować na rzecz kuchni akademickich w gotówce około 6.000.000 mkp., a oprócz tego każdy z członków zobowiązał się opodatkować na tenże cel w nautrze. Centrala zarządziła podział terytorjalny Województwa Krakowskiego między poszczególne T-wa Samopomocowe, celem eksploatacji obiecanych darów. Sekcja gospodarcza otrzymała również od Komitetu Wojewódzkiego, po cenach o 60 — 70% niższych od rynkowych, 182 ubrania, które zostały rozdzielone między poszczególne stowarzyszenia po cenie 22.000 — 30.000 mkp.

Towarzystwo Wzajemnej Pomocy Uczniów Uniwersytetu Jagiellońskiego.

(T. W. P. U. U. J.) ul. Jabłonowskich 1. 10—12 tel. Nr. 557. Rok założenia 1859.—Ilość członków w roku ak. 1921/22: zwyczajnych ze wszystkich czterech wydziałów 2.826, nadzwyczajnych 138, ogółem 2.964. — Starania o utworzenie Wzajemnej Pomocy przy Uniwersytecie Jagiellońskim ciągną się od roku 1858. Po ośmiu dopiero latach, bo w r. 1866, został statut T-wa zatwierdzony przez władze centralne w Wiedniu. Przez czas ten istniał początkowo pod moralną opieką Senatu komitet uczniów, którego urzędowym celem był rozdział funduszy przeznaczonych dla ubogiej młodzieży studenckiej na Uniwersytecie. Prócz tego komitet starał się o rozbudzenie narodowych uczuć wśród młodzieży. Widomym znakiem tej pracy było utworzenie czytelni w lokalu restauracyjnym ś. p. Ziemiańskiego w Rynku Głównym. Wskutek nieostrożności „Dziennika Literackiego“ we Lwowie, który fakt ów opublikował, czytelnia została zamknięta, a pracę tak owocnie zapoczątkowaną należało przenieść do domów prywatnych i zakonspirować. Szykany policji krakowskiej, wywołane nieostrożnością „Dziennika Literackiego“, posuwały się do masowego relegowania podejrzanych studentów. Mimo to praca się wzmogła, a troska o codzienny chleb dla ubogich kolegów, nie odrywała „Komitetu“ od wyższych zadań. Dość wspomnieć brzemienne w następstwa fakt wysłania imieniem młodzieży adresu do rządu wiedeńskiego z postulatem wprowadzenia na Jagiellońskiej Wszechnicy języka wykładowego polskiego. Dwaj koledzy, którzy adres

mieli doręczyć osobiście, zostali przymusowo wydaleni z Uniwersytetu i Krakowa. Osiem lat ciężkich zmagani i pracy konspiracyjnej zostało wreszcie w r. 1866 uwieńczone pomyslnym skutkiem. Utworzono oficjalnie T=wo do dziś dnia istniejące, którego obecny majątek dostatecznie świadczy o zabiegach poszczególnych Zarządów.

Działalność Towarzystwa w roku 1921/1922.

Komisja Regulaminowo-Statutowa.

Komisja pracowała nad zmianą statutu i ułożeniem brakujących regulaminów.

Komisja ustaliła, jak daleko sięgają zmiany statutu, przeprowadzone na Walnych Zgromadzeniach od roku 1910.

Komisja Administracyjna.

W skład Komisji Administracyjnej wchodził członkowie Prezydium i Zarządu T=wa, przewodniczący Komisji, kontrolerzy Kasy, Konsumu i Kuchni. Komisja miała za zadanie załatwianie spraw bieżących T=wa, oraz spraw mniej ważnych, jak: udzielanie obiadów w Kuchni akademickiej, mieszkań w Domu akademickim, udzielanie pożyczek do wysokości oznaczonej przez Wydział i inne.

W ciągu roku administracyjnego Komisja odbyła ogółem 14 posiedzeń.

Komisja Domu Akademickiego.

Ubiegły rok administracyjny był okresem wysiłków, zdążających do doprowadzenia, tak budynku, jak i inwentarza Domu, zniszczonego przez czas wojny, do możliwego stanu.

Pracę swoją w kierunku restaurowania Domu zaczął Zarząd od zaprowadzenia w Domu elektryczności. Koszta zaprowadzenia elektryczności wyniosły 1.937.244 mkp.

Rozpaczliwie przedstawiał się inwentarz, a szczególnie umywalnie i materace, które musiały być oddane do gruntownej naprawy. Koszta naprawy umywalni wyniosły 426.000 mkp., materacy 2.617.250 mkp.

Wybudowano na podwórzu obszerny cementowy śmietnik oraz ubikację dla nierogacizny, w której hodowano kilka sztuk, karmiąc je odpadkami kuchennymi. T=wo uzyskało dzięki temu około 1 miliona marek czystego dochodu.

Naprawiono okna i pomalowano farbą pokostową dla ochrony przed ewentualnym gniciem; odnowiono salę czytelni, biblioteczną, oraz salę pokonsumową, która ma być przeznaczona na herbaciarnię.

Przeprowadzono cały szereg naprawek drobniejszych, jak: naprawa dachu, krzeseł, foteli i kanapek w Zarządzie i Czytelni.

Dalej należy wspomnieć o „Ognisku Akademickim“ w koszarach przy ul. Rajskiej. „Ognisko“ to urządziła „Pomoc Koleżeńska w Polsce“ (Federacja Wszechświatowa Akademików Chrześcijańskich), której prezes, prof. W. Rose, położył bardzo poważne zasługi dla dobra T=wa, ocenione już przez ostatnie Walne Zgromadzenie Twa, mianujące go członkiem honorowym Twa. Towarzystwo nasze ma tam tylko prawo nadawania mieszkań kolegom.

W marcu r. 1922, po porozumieniu się z Rektorem Uniw. Jagiell., T=wo przyjęło na siebie obowiązki urzędzenia i administrowania „Ogniska Akademickiego“ dla młodzieży jugosłowiańskiej w koszarach szkoły kadeckiej w Łobzowie. — Ognisko to powstało w celu umożliwienia młodzieży jugosłowiańskiej, przyjeżdżającej na nasz Uniwersytet przeważnie z Uniwersytetu praskiego, kontynuowanie studjów. Wojskowość odstąpiła w wymienionych koszarach trzy duże sale, jak również wypożyczyła T=wu Wzaj. Pom. U. U. J. potrzebne umeblowanie, a w szczególności: łóżka, sienniki, prześcieradła, kołdry, stoły, ławki i szafy. Wszelkie koszta połączone z urządzeniem tego Ogniska ponosił Rektorat, dział zaś administracyjny należał do Zarządu T=wa.

Od stycznia do czerwca roku sprawozdawczego zarządzało T=wo także, po uprzednim urzędzeniu, zaofiarowanemi do dyspozycji Twa trzema pokojami w willi p. rady Perosia przy ul. Kochanowskiego. W willi tej znalazło pomieszczenie wygodne i zdrowe 7 kolegów na przeciąg 6-ciu miesięcy. Koszta urzędzenia mieszkań u p. rady Perosia wyniosły 25.915 mkp.

Chcąc przyjść z pomocą mieszkaniową większej ilości kolegów, zamieniono w Domu Akadem. niektóre pokoje pojedyncze na podwójne, podwójne zaś na potrójne, przez co zyskano 28 miejsc. Ogółem mieszka obecnie w Domu Akademickim 175 kolegów. — Oprócz tego mieszczą się tam lokale Akademickiego Koła T. S. L., Centrali Ak. Stow. Samopomocowych oraz Chóru Akademickiego.

Komisja Kuchenna.

Naczelnym zadaniem Zarządu Kuchni z początkiem ubiegłego roku administracyjnego było dalsze jej organizowanie pod względem technicznym, gospodarka zapasami, zaprowadzenie księgowości (w tym celu stworzono funkcję sekretarza Kuchni), dalej polepszenie jakości obiadów, oraz rozszerzenie Kuchni w sposób, zapewniający możliwość korzystania z niej największej liczbie kolegów.

Odrębnym punktem gospodarki kuchennej było doprowadzenie wyglądu zewnętrznego Kuchni do stanu, w jakim obecnie się znajduje.

Dobrze zaopatrzony magazyn — to podstawa istnienia kuchni; pod tym względem kierownictwo

Kuchni, dzięki wytrwałym zabiegom, osiągnęło nast. rezultaty: a) uzyskano 700 porcji kolacyj amerykańskich, na skutek zaś dalszych starań Y. M. C. A. podwyższyła je do 1000, b) z zapasów t.ż. deputatów żołnierskich i oficerskich akademickich nagromadzono taką ilość prowiantów, że można było nimi wyżywić około 1000 ludzi przez 6 miesięcy; — te właśnie prowianty były główną podstawą gospodarki kuchennej w ubiegłym roku administracyjnym, c) dzięki usilnym staraniom kierownictwa Kuchni uzyskano od wojskowości 3000 klg. marmelady, d) Zarząd Kuchni otrzymał z końcem marca od wojskowości 50000 klg. ziemniaków. — Wiele z wyżej wymienionych artykułów żywnościowych jak: mąka, siekanka, ziemniaki i t. d. zaczęło się psuć, wskutek czego Zarząd Kuchni zmuszony był powyższe artykuły sprzedać, nie chcąc narażać Towarzystwa na straty, dlatego też powstała w bilansie kuchni nadwyżka, e) racjonalna gospodarka mięsem przez korzystne zawarcie kontraktów z wojskowością i prywatnym dostawcą umożliwiła Zarządowi Kuchni nabywanie dobrego mięsa po cenach niższych od targowych.

Niestety Y. M. C. A. w czerwcu 1922 r. zwinęła swoją owocną działalność, wojskowe deputaty się wyczerpały, wobec czego kierownictwo Kuchni zaczęło podczas wakacji robić starania o zgromadzenie zapasów na rok następny.

W porozumieniu z Centralą Akademickich Stowarzyszeń Samopomocowych kierownictwo Kuchni rozwinęło żywą akcję w zachodnich powiatach Małopolski, zwłaszcza u ziemian, którzy przyszli z wydatną pomocą darami w naturze, ewentualnie sprzedają artykułów żywnościowych po niższej cenie. W ten sposób nagromadzono ziemniaków 5½ wagona, kapusty 7.000 kg., zboża 4.000 kg.

Kierownictwo Kuchni zakupiło w Polskiem Zjednoczeniu Przemysłowo-leśnym 2 duże wagony drzewa z 50% zniżką, zaś p. hr. Stadnicki przesłał w darze 1 wagon drzewa twardego.

Jednocześnie kierownictwo Kuchni starało się usilnie o zwiększenie ilości obiadów, co dało się po części skutecznie przez przebudowanie pieca kuchennego, zakupno inwentarza i t. d. — Ogółem wydano obiadów w ciągu roku 220.000 porcyj, kolacyj zaś 126.000 porcyj. Cena obiadu wynosiła od 50 do 100 mkp., kolacyj od 15 do 25 mkp.

Kierownictwo Kuchni miało na oku jej higieniczny stan. W tym celu odnowiono lokal i uzupełniono inwentarz, salę jadalną, kuchnię i umywalnie.

Komisja Informacyjna.

Komisja Informacyjna skierowała swoją pracę w kierunku pośrednictwa w wynajdywaniu odpowiedniego zajęcia zarobkowego dla niezamożnych członków Towarzystwa.

RODZAJ	Kra-ków	Objęto	Pro-wincja	Objęto	Razem
Guwernerki i lekcje	9	100%	28	90%	37
Zajęcia biurowe i t. p.	6	100%	5	100%	11
Posady nauczycielskie	—	—	85	75%	85
				Razem	133

Komisja Biblioteczno-czytelniana.

1. Stan księgozbioru. Biblioteka obejmuje 4 działy: dział A — książki stare, wydane przed 1850 rokiem, liczy dzieł 560, dział B — książki francuskie, dzieł 673, dział C — książki niemieckie, dzieł 248, dział D — książki współczesne polskie, dzieł 1508.

W działach A, B, C, ruch był nieznaczny. Największą wagę położono na dział D., w którym objął się największy ruch. Dział D. wykazuje w ciągu roku administracyjnego wzrost o 30 dzieł skatalogowanych. Nowych dzieł zakupiono 29. Oprawiono dzieł 27. Zwrócić należy uwagę, że przyrost ilości dzieł w katalogu jest pierwszym od r. 1919.

Dział D wykazuje 230 dzieł, jako brakujących, wśród nich pewna ilość wypożyczonych w latach poprzednich, a nie zwróconych, mimo kilkakrotnych przypomnień do tej chwili. W porównaniu ze stanem z początku roku admin. liczba ta zmniejszyła się o 4 dzieła.

2. Ruch w bibliotece. Dyżury w bibliotece odbywały się 2 razy w tygodniu. Z powodu przerw wakacyjnych liczba ich wynosi 31. Wypożyczono dzieł 486 w tem z działu A — 0, z działu B — 14, z działu C — 2, z działu D — 470; w porównaniu ze stanem z roku ubiegłego (dzieł 310) liczba ta wykazuje ruch znacznie większy. Przeciętna ilość dzieł wypożyczonych w czasie dyżuru wynosiła 15. Najwięcej wypożyczono 13/II 1922 (dzieł 23), najmniej 16/IX 1922 (1 dzieło). Korzystało z biblioteki kolegów 112, przeciętnie w czasie jednego dyżuru kolegów 6. Najmniej 10/IX 1922 — 1 kol., najwięcej 23/II 1922 — kol. 18. Opłaty pobierano początkowo w wysokości 30 mkp. miesięcznie od jednego tomu, następnie podwyższono je na 50 mkp. Dochody biblioteki składały się z zasiłku w wysokości 5000 mkp. miesięcznie, pobieranego z kasy głównej i opłat za wypożyczenie, które wyniosły 71.250 mkp. Wydatki Biblioteki wynosiły 32.627 mkp. Główną rubrykę stanowią tu wydatki na zakup książek, pozatem ich. oprawa (5.135 mkp.) i wydatki administracyjne. Pozostaje 38.622.60 mkp.

Wskutek braku funduszków Czytelnia musiała się ograniczyć do otrzymania prawie wyłącznie pism codziennych polskich i to po większej części, takich, których administracje bądź przysyłały egzemplarze bezpłatnie, bądź udzielały je po znacznie niższych cenach. Planowane przez kierownictwo sprowadzanie pism zagranicznych (prenumerowanie polskich tygodników i miesięczników) okazało się ze względu na finansowych niemożliwe.

Komisja Zdrojowo-klimatyczna.

Działalność Komisji w roku administracyjnym 1921/1922 polegała na:

1) niesieniu chorym i niezdolnym członkom Towarzystwa pomocy lekarskiej przez zorganizowanie grupy lekarzy, udzielających bezpłatnych porad
2) na organizowaniu instytucji zdrowotnych. Z inicjatywy Komisji, grono lekarzy krakowskich zaofiarowało udzielanie bezpłatnych porad nietylko u siebie w domu, lecz również spiesząc do łóżka chorego. Ogółem 300 kolegów korzystało z bezpłatnych porad lekarskich.

Przeprowadzona przez Komisję statystyka wykazała, że największa ilość porad dotyczy chorób płucnych, bo aż 75% i to przeważnie ze stanem przewlekłym, następnie na choroby skórne i weneryczne przypada 9%, oczne 4% i nerwowe 3%. Naogół stan zdrowia nie przedstawia się zbyt optymistycznie i wymaga baczniejszego zwrócenia na to uwagi.

Ponieważ Komisja Klimatyczna nie posiadała własnych funduszków na udzielanie pożyczek zdrowotnych dla leczenia, czy to na miejscu, czy też na wyjazd do Domu Zdrowia Bratniej Pomocy w Zakopanem, przeto Wydział Towarzystwa udzielał każdorazowo takiej pożyczki na wniosek Komisji Klim. Pożyczki przeważnie były traktowane jako długoterminowe, płatne w ciągu trzech lat po ukończeniu studjów.

Na czas sezonu letniego uzdrowiska nasze zgodziły się na wprowadzenie pewnych ulg dla członków Towarzystwa, pozostających w leczeniu, w postaci zniżek na kąpielach, inhalacjach oraz mieszkaniu. Zniżki takie uzyskało Towarzystwo w Żegiestowie, Szczawnicy, Krzeszowicach, oraz w zakładzie kąpielowym Matecznego w Podgórzu.

Zarząd Związku pensjonatów zakopiańskich zaofiarował kilka miejsc bezpłatnych dla koleżanek i kolegów, których stan zdrowia niezakaźny nie pozwala jednak na korzystanie ze studjów. Pomimo iż przyznanie takiego miejsca zależało ostatecznie od Senatu U. U. J., Komisja skierowała tam podania, zaopatrując je w odpowiednie wnioski.

Jak w roku zeszłym tak i w r. 1922 Komisja zorganizowała Kolonję wakacyjną dla piersiowo chorej, anemicznej i fizycznie wyczerpanej młodzieży. Sezon kuracyjny trwał od dnia 22 czerwca do 7 września, przeznaczony dla dwóch grup: 1) od dnia 22/VI do końca sierpnia, 2) od dnia 2/VIII do 7/IX b. r. W pierwszej grupie było osób 17, w drugiej 18.

Towarzystwo przyznało kilka miejsc w kolonji następującym stowarzyszeniom akademickim: Bratnia Pomoc Lwowska — 3; Biblioteka Medyków — 2; Stowarzyszenie słuch. „Jedność” — 2; Bratnia Pomoc Warszawska — 1.

Lwów nie dał żadnej odpowiedzi, Biblioteka Medyków przysłała 2-ch kolegów, wypłacając równocześnie na cele inwestycyjne 20.000 mkp. Dwa następne stowarzyszenia wykorzystały ilość przyznanych im miejsc. Podstawą do przyjęcia na kolonję było orzeczenie Dra Wilczyńskiego. Opłata kolonistów wynosiła w pierwszej grupie 20.000 mkp., w drugiej 30.000 mkp.

Towarzystwo Wzaj. Pom. U. U. J. uchwałą Wydziału zobowiązało się do zaprowiantowania Kolonji, udzielając jej ze swych zapasów środków spożywczych, obliczonych na 25 osób na czas 2-ch miesięcy.

Stan odżywiania był mierny, nieco lepszy w II-jej grupie. Jednakże stan zdrowotny wszystkich kolonistów znacznie się poprawił. Zarząd Zdrojowy tamtejszego Zakładu poczynił ulgi dla Kolonji, a mianowicie: uwolnienie od taksy zdrojowej, 75% zniżki w inhalatorjach, kąpielach i t. p. Dr. Włyński i Dr. Szumowski nieśli bezpłatną pomoc lekarską, p. doktorowa Włyńska i dr. rowa Kozłarska brały czynny udział w akcjach na rzecz kolonji.

Konsum.

Kapitał Konsumu w dniu 1/X 1921 wynosił 1.281.934,30mkp.

Działalność Konsumu polegała na rozdzielaniu artykułów spożywczych pomiędzy członków Towarzystwa. Artykuły te otrzymywano z Państwowego Gospodarczego Urzędu Apropowizacyjnego jako deputaty robotnicze dla 1500 kolegów; każdego miesiąca otrzymywano: chleba 6.048 kg., cukru około 800 kg. i t. p. — Prócz tego Konsum otrzymywał do rozdziału różne artykuły z Puzappu. Rozumiejąc doskonale ważność Konsumu w życiu akademickim, nosił się Zarząd z zamiarem stopniowego rozwinięcia Konsumu w jak najszerszych granicach, celem zaspakajania wszystkich potrzeb codziennego życia członków Towarzystwa.

Myśl tę starano się wprowadzić w życie, sprawdzając do Konsumu takie towary jak: mydło, pastę do obuwia, koszule, kołnierzyki, skarpetki i t. p., Tymczasem, stosownie do uchwał II-go

Ogólnego Zjazdu Polskiej Młodzieży Akademickiej w Wilnie, Wydział naszego Twa powziął uchwałę powołania Konsumu z równoczesnym przygotowaniem gruntu pod mającą powstać „Spółdzielnię”. Konsum zwinęto ostatecznie z końcem roku szkolnego 1921/22, „Spółdzielnia” jednak założyć nie zdołano dla braku odpowiednich lokali, a szczególnie gotówki

Obrót Konsumu za rok administracyjny	35.903.415,36	Mk.
Zakupiono towarów za	10.085.050,70	„
Sprzedano	13.603.517,37	„
Czysty zysk	2.886.424,07	„

Towarzystwo Biblioteki i Bratniej Pomocy Medyków U. J.

Towarzystwo powstało w roku 1919/20 ze złączenia się dwóch towarzystw, istniejących od lat kilkunastu na terenie wydz. lekarskiego Uniw. Jag., mianowicie: „Biblioteki Medyków” i „Bratniej Pomocy Medyków” (Biblioteka Medyków istnieje od roku 1861). Dwa te stowarzyszenia stanowiły początkowo odrębne jednostki organizacyjne o osobnych statutach i o różnych celach. Pierwsze z nich miało wyłącznie cele naukowe, drugie zaś samopomocowe. Wojna, a zwłaszcza warunki powojenne, wysunęły na pierwszy plan sprawy samopomocowe i stworzyły konieczność silniejszego zorganizowania się studentów medycyny, dając impuls do złączenia się tych dwóch towarzystw w jedno, któreby łączyło w sobie oba te kierunki pracy, a opierając się na silniejszych podstawach organizacyjnych prędzej i pewniej dochodziło do celu, określonego w statucie.

Powstałe w ten sposób Towarzystwo, o szerepłej początkowo ilości członków i skromnych zasobach materialnych, dzięki wydatnej i ofiarnej pracy młodzieży, w przeciągu 3 lat doszło do znacznego rozszerzenia swych agend samopomocowo-naukowych i zyskało trwałe podstawy egzystencji. W r. ak. 1921/22 T=wo—znalazłszy, dzięki troskliwej opiece i wydatnemu poparciu ze strony ówczesnego Kuratora T=wo—prof. dra Rosnera, bardzo wygodne pomieszczenie — rozwinęło swą działalność w dwu kierunkach, a to przede wszystkim w kierunku ułatwienia kolegom zdobywania środków naukowych, przez rozwinięcie agend Księgarni Medycznej, poprzednio Komisji Komisowo-Wydawniczej, która pośredniczyła w sprwadzeniu książek naukowych i wydawała skrypta własnym nakładem oraz w kierunku stworzenia własnej kuchni. Ścisłe z tym działem pracy łączyła się praca na terenie Centrali Akad. Stow. Samopomocowych, której zorganizowanie, a następnie prawie wszystkie jej prace Zarząd Twa Bibl. i Brat. Pom. Med. wziął w swoje ręce, biorąc też czynny udział we wszystkich zjazdach i pracach Ogólno-

polskiego Związku Bratniej Pomocy, a w szczególności w pracach około przejęcia „Domu Zdrowia”.

Nadto Towarzystwo rozwijało swą działalność w poszczególnych referatach, które czy to pośredniczyły w wynajdywaniu posad Kolegom na wakacje, czy przez udzielanie pożyczek, czy też wypożyczanie książek ze stosunkowo dobrze zaopatrzonej biblioteki własnej wydatną niosły pomoc kolegom. Obok Zarządu rozwijał się, powstały jako agenda autonomiczna przy T=wie, Komitet Budowy Domu Medyków, o osobnym statucie tymczasowym.

Członków liczyło T=wo w roku 1921/22 około 700. Środki materialne T=wo czerpało z własnych funduszy, na które składały się: dochody z zabaw, z księgarni, gospody, nadto z nielicznych subwencji od społeczeństwa i Komitetu Wojewódzkiego, a mianowicie:

ofiary	250.000	mkp.
z Komitetu Wojewódzkiego	3.000.000	„
z zabaw	400.000	„
z księgarni	300.000	„
z gospody	10.000	„
	3.960.000	mkp.

Wydatki w łącznej sumie mkp. 10.480.000 składały się z następujących pozycji:

na prowadzenie: Sekcji Wy-		
Sekcji Pożyczkowej	450.000	„
Kuchni	8.000.000	„
Gospody	200.000	„
Czytelni	30.000	„
Biblioteki	300.000	„
	10.480.000	mkp.

Deficyt w kwocie 6.520.000 mkp. pokryty został dochodami Towarzystwa z działów i sekcji powyżej wymienionych.

Koło Słuchaczy Akademii Górniczej.

Sekcja Aprowizacyjna K. S. A. G. zajmuje się prowadzeniem kuchni górników w Krzysztoforach. Kuchnia ta istnieje od dnia 1 stycznia r. 1921. Prawo korzystania z niej przysługuje wyłącznie członkom Koła Sl. Ak. G. W r. 1921/22 wydawano w kuchni obiady, składające się z zupy, mięsa z jarzyną i leguminy oraz kolacje z jarzyny i chleba z herbatą. Przeręcznie wydawano dziennie 100 obiadów i 50 kolacyj. Kuchnia przynosiła stale deficyt, mimo, iż Zarząd był zmuszony równocześnie z podnieszeniem się cen rynkowych podnieść także cenę dziennego utrzymania. Na początku roku szkolnego cena obiadu wynosiła 100 mkp., kolacji 20 mkp., przy końcu roku doszła do 1000 mkp. za

*) Patrz Stowarzyszenia ogólne.

obiad i 600 mkp. za kolację. Zniżek udzielił Zarząd kilka indywidualnych, przyczem maksymalna zniżka wynosiła 7.000 mkp. Udzielone zniżki pokrywane były z funduszków Kuratorjum Finansowego. Niedobory w kuchni pokrywał Zarząd pożyczkami, zaciąganiem w Kuratorjum Finansowym, oraz nadzwyczajnymi subwencjami i darami. Tu wspomnieć należy wydatną pomoc Rektoratu Ak. Gór., który udzielił kuchni subwencji w wysokości 250.000 mkp. Częściowo do wyżywienia kolegów dopomagała Y. M. C. A., dostarczając prowiantów w formie konserw mięsnych i mlecznych oraz cukru i ryżu. Pomoc ta była dość wydatna, skończyła się jednak już z dniem 18 maja r. 1922. Do należytego zaopatrzenia magazynów kuchennych przyczyniło się także Stowarzyszenie „Proletariat”, dając możliwość czynienia zakupów artykułów spożywczych po niższych cenach. Przeważną jednak część prowiantów Zarząd zmuszony był zakupywać po cenach rynkowych.

Sekcja Bratniej Pomocy K. S. A. G. rozwijała swą działalność głównie w dwóch kierunkach: 1) pomocy pieniężnej, 2) pomocy mieszkaniowej. Działalność Sekcji w kierunku pośrednictwa pracy, prowadzona wspólnie z sekcją działalności zewnętrznej, mimo usilnych zabiegów, (patrz „Stowarzyszenia ogólne”) nie przyniosła dotąd spodziewanych rezultatów. Co do pomocy pieniężnej, to Sekcja udzielała jej stosunkowo najwydatniej ze wszystkich akademickich Br. Pom. w Polsce. Dla przykładu przytoczymy zestawienie działalności Koła pod tym względem z działalnością Twa Wzaj. Pom. U. U. J.

Two W. Pom. U. U. J. liczyło w r. 1922 członków 2964. Rozdało pożyczek ogółem na sumę 4.118.600 mkp.; na 1-go członka wypada 1.382 mkp. Koło S. A. G. liczyło członków 280, rozdało pożyczek na sumę 1.545.122 mkp.; na 1 czł. wypada 5.518 mkp.

Zwracając silną uwagę na moralną stronę tej akcji, Sekcja Br. Pom. uznała za swój obowiązek ściśle egzekwowanie zobowiązań członków. Pomoc mieszkaniowa dla kolegów była jedną z największych trosk Sekcji.—Bursa Górników w klasztorze O. O. Augustjanów pomieściła zaledwie małą część potrzebujących schronienia, bo 25 kolegów. Dzięki życzliwości T. Wz. Pom. U. U. J. kilku kolegów (9) znalazło pomieszczenie w „Ognisku” U. J. przy ul. Rajskiej. Prócz tego paru mieszka w Bursie Akademickiej U. J., przy ul. Garbarskiej; paru prowizorycznie w lokalu wyścieczkowym Towarzystwa Krajoznawczego na Wawelu. Ale to zaledwie 50% zamiejscowych kolegów. Reszta tuła się, mieszkając „kątem” u kolegów, lub gdzie się da.

Stosunek K. S. A. G. do t. zw. Kuratorjum Finansowego Akademii Górniczej ułożył się zupełnie dobrze. Kuratorjum Finansowe jest organizacją, w której skład wchodzi przedstawiciele świata górniczo-hutniczego, a więc teoretycy, profesoro-

wie Ak. Gór., inżynierowie, właściciele kopalń i hut i t. d. Prezesem jest każdorazowo rektor Ak. G., skarbnikiem — profesor. Celem Twa jest pomoc finansowa dla budowy gmachu Ak. Gór., domów dla profesorów i słuchaczy, oraz finansowa pomoc dla uczniów i personelu Akademii. Kuratorjum niejednokrotnie przychodziło Kołu w ciężkich chwilach z wydatną pomocą materialną. Chociaż stosunek wzajemny tych instytucyj nie jest statutowo określony, kompetencje obu towarzystw rozgraniczono zawsze polubownie i zgodnie. W sprawach pomocy dla młodzieży zawsze korzystało Kuratorjum z opinii i pomocy Koła.

Kółko Rolników Wszechnicy Jagiellońskiej *)

Sekcja Bratniej Pomocy Kółka Rolników, zwłaszcza wobec przystąpienia „Kółka” do Centrali Bratnich Pomocy, zapowiada bardzo pożyteczny rozwój. Na przeszkodzie stoją prawdopodobnie pewne sumy niezwróconych z lat przedwojennych pożyczek, zaciągniętych przez kolegów w „Kółku”, nie mniej jednak Wydział czyni wszelkie możliwe wysiłki, by odzyskać wierzytelności „Kółka”.

Ogólny majątek Sekcji Bratniej Pomocy wynosił 113.264 mkp. 94 fen., pożyczek udzielono w roku 1921/22 — 11, na ogólną kwotę 67.000 mkp.

„Jedność”, Polskie Stowarzyszenie Słuchaczek Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Organizacja ta, skupiająca tylko koleżanki, powstała w roku 1909 w okresie walki o równouprawnienie kobiet. W pierwszym okresie istnienia głównym celem „Jedności”, była walka o równouprawnienie kobiet i samopomoc materialna. Po wywalczeniu równouprawnienia działalność towarzystwa ogranicza się do pracy samopomocowej. Główną pomoc materialną niesie organizacja członkiniom przez udzielanie pożyczek, wysyłanie na kolonie wakacyjne, pośrednictwo w pracy. Nadto towarzystwo udzielało pomocy odzieżowej. W roku akademickim 1921/22 zarząd wynajął dom S. S. Szarytek i chwilowo urządził ognisko dla 30-tu koleżanek. Główną troską zarządu jest budowa domu dla akademikzek.

Towarzystwo Bratniej Pomocy Uczniów Akademii Sztuk Pięknych.

Towarzystwo założone zostało jako „Czytelnia” w r. 1877 z inicjatywy Jana Matejki, troskliwego jej opiekuna i kuratora. Żywa działalność Czytelni

*) Patrz Stowarzyszenia ogólne.

przygasa razem ze śmiercią Matejki. W roku 1894 kol. Władysław Jarocki, (dziś profesor Akademii) przekształca Czytelnię na Towarzystwo Bratniej Pomocy, rozszerzając ramy organizacyjne i zakres działania. Towarzystwo stale się rozrasta, zwłaszcza pod kuratorstwem prof. Stanisławskiego, entuzjastycznego przyjaciela młodzieży. Bratnia Pomoc zajmuje się nie tylko pomocą materialną, lecz również staje się ogniskiem życia artystycznego, organizuje wycieczki, wystawy wydawnictw i liczne konkursy artystyczne. Wokół Towarzystwa skupia się liczna rzesza późniejszych wybitnych i utalentowanych artystów, ułatwiając im studia i egzystencję. Podjęte na kilka lat przed wojną starania o zebranie funduszy na budowę własnego domu sparaliżowała wojna, która też osłabiła znacznie czynności Bratniej Pomocy. Dopiero lata 1921/1922 rozpoczynają żywsze tempo i rozwój, przede wszystkim gospodarczych agend Towarzystwa. Ustawiczny brak większych funduszy daje się jednak Towarzystwu stale odczuwać, hamując podejmowane projekty i zamierzenia. W roku 1922 uruchomiono herbaciarnię i czytelnię, oraz uzupełniono wydawnictwo bibliotekę. Towarzystwo kładzie również nacisk na ożywienie ruchu artystycznego, rozpisując odpowiednio konkursy, urządzając wycieczki i t. d. Członków liczy Br. Pomoc 154, obrót kasowy w roku 1921/22 wyniósł 699,622 mkp. Subwencja rządowa wynosiła 311.136 mkp. Ofiary prywatne i wkładki członków wspierających były nieznaczne. Pomoc żywnościową, mieszkaniową i zdrowotną uzyskuje Towarzystwo przez Centralę Akademicką w Krakowie. Ze swej strony udzieliło ono 300 pożyczek oraz ulgi w nabywaniu materiałów artystycznych, pośredniczyło w wyszukiwaniu zajęć i t. d.

LUBLIN

Bratnia Pomoc St. Uniw. Lubelskiego.

Rok ak. 1921/22 zaznaczył się w środowisku lubelskim znacznym postępem w akcji samopomocowej. Obok Bratniej Pomocy powstały bowiem w powyższym okresie dwa nowe stowarzyszenia o podobnym charakterze: Akademickie Koło Łoźdźian i Kooperatywa Akademicka, sama zaś działalność Bratniej Pomocy rozwinęła się znacznie w porównaniu z latami poprzednimi.

Najważniejsze zmiany, które zaszły w tym okresie w organizacji i sposobie funkcjonowania Br. Pomocy, były następujące.

- a) Stworzono w łonie Zarządu instytucję Przysądów, które miało za zadanie załatwianie z ramienia Zarządu spraw bieżących oraz przygotowywanie wniosków, mających być przedmiotem dyskusji na Zarządzie.
- b) Stworzono stałą Komisję Kwalifikacyjno-ulgową.
- c) Przyjęto zasadę wynagradzania kierownic

ków ważniejszych działów pracy Bratniej Pomocy, bądź przyznając im pewną stałą pensję, bądź też ofiarowując bezpłatne mieszkanie i utrzymanie, a to w tym celu, aby koledzy ci mogli cały swój czas poświęcić pracy samopomocowej.

d) Przeprowadzono w systemie gospodarki niektórych sekcji (Kuchnia Ak., Dom Ak., Sekcja Skryptowa) zasadę samowystarczalności, dążąc do tego, aby ich wydatki bieżące pokrywały się z ich własnych dochodów, kasa zaś Bratniej Pomocy ponosiła jedynie wydatki nadzwyczajne, kosztą inwestycji i t. p.

e) Zorganizowano akcję prasową w celu zaznajomienia społeczeństwa z życiem i potrzebami akademickiego środowiska lubelskiego oraz rozbudzenia wśród samej młodzieży poczucia potrzeby koleżeńskości i samopomocy. Wydano w tym celu w styczniu 1923 r. „Jednodniówkę Bratniej Pomocy St. U. L.“, przygotowano treść Nr. 8—9 „Samopomocy Akademickiej“, poświęconego przez Redakcję lubelskiemu środowisku akademickiemu, kolportowano wśród młodzieży i społeczeństwa wydawnictwa Og. pol. Związku Br. Pom. Mł. Ak.

f) Przeprowadzono prace przygotowawcze w celu zorganizowania wśród starszego społeczeństwa na terenie województwa Lubelskiego i Wołyńskiego Komitetu Wojewódzkiego Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej.

g) Współdziałano z inicjatywą prywatną, mającą na celu dalszy rozwój życia gospodarczego i towarzyskiego młodzieży Uniw. Lubelskiego przez udzielenie finansowego poparcia Kooperatywie Akademickiej i Klubowi Akademickiemu.

h) Stworzono Bibliotekę Bratniej Pomocy, która przy końcu ub. r. zawierała 255 tomów. Podstawą Biblioteki był dar Y. M. C. A. w postaci 100 tomów dzieł przeważnie treści beletrystycznej. Akcja pomocy bezpośredniej prowadzona była przez Bratnią Pomoc w r. ak. 1921/22 w następujących kierunkach:

Pomoc mieszkaniowa. Podstawą pomocy mieszkaniowej był Dom Akademicki przy ul. Niecałej Nr. 8, stanowiący własność Koła Opieki nad Młodzieżą Akademicką, a zarządzany przez Bratnią Pomoc. Do użytku kolegów oddane zostały 24 pokoje, t. j. zaledwie $\frac{1}{4}$ część wszystkich znajdujących się w kamienicy lokali; w $\frac{2}{3}$ nieruchomości zamieszkuje dotychczas lokatorzy prywatni. W okresie sprawozdawczym mieszkało w Domu przeciętnie 45 kolegów. Opłata miesięczna wynosiła w miesiącach zimowych 1921/22 2000 mk., od kwietnia zaś do października 1922 r. wahała się pomiędzy 1200 a 2000 mk.

Internat dla studentek, pod nazwą „Domu Akademiczek“, prowadzony był niezależnie od Bratniej Pomocy przez grono pań ze starszego społeczeństwa. Dom Akademiczek mieści się przy ul. Rynek Nr. 17. Zamieszkiwało w nim w r. ak. 1921/22—17 studentek. Opłata miesięczna wynosiła 3000 mk. (za mieszkanie, światło, opał i śniadania). Student-

ki, które pełniły pewne stałe funkcje przy zarządzie gospodarczym Domu, były częściowo lub całkowicie z opłaty zwalniane. W końcu r. ak. 1921/22 Komitet Pań przedsięwziął starania w celu zgromadzenia odpowiednich funduszków na budowę specjalnego Domu dla akademikzek w pobliżu Uniwersytetu.

Pomoc żywnościowa. Kuchnia i Stołownia akademska mieszczą się od stycznia r. 1922 w gmachu Uniwersytetu. Stołowano się w niej w r. ak. 1921/22 przeciętnie 130 osób dziennie. Cena obiadu wynosiła do dnia 10/VII 1922 r. 50 mk., kolacji — 25 mk., śniadania — 10 mk. Śniadania wydawano w lokalu Domu Akademickiego.

Najwydatniejszą pomoc okazywał kuchni w r. ak. 1921/22 Amerykański Wydział Ratunkowy, dostarczając dziennie 130 porcyj à 207 gr. (w tem cukier, mąka, tłuszcz, ryż, kakao, mleko, ryby i mięso w konserwach). Ponadto otrzymano od Związku Ziemiaków pow. Lubelskiego 26 metrów zboża i 25 metrów kartofli, a od Wszechświatowego Związku Młodzieży Chrześcijańskiej — 12 pudów kakao. Położenie Kuchni Akademickiej stało się z końcem r. ak. 1921/22 znacznie trudniejsze, gdyż od dnia 10 lipca r. 1922 ustala pomoc instytucji zagranicznych i całkowity ciężar prowadzenia Kuchni przeszedł na Bratnią Pomoc. Rezultatem tego było znaczne podwyższenie cen obiadów i kolacji (300 względnie 200 mk.) oraz zaprzestanie wydawania śniadań.

Pomoc odzieżowa udzielana była tylko w nieznanym stopniu, przeważnie kolegom zamieszkałym w Domu Akademickim. Od dnia 10 kwietnia r. 1922 Sekcja Odzieżowa działalność swoją zupełnie zawiesiła. Obecnie materiały na suknie i ubrania oraz obuwie sprowadza wyłącznie Kooperatywa Akademicka.

Pomoc sanitarna. Bratnia Pomoc wysłała w ciągu r. ak. 1921/22 6 osób na kurację do Smukały i Zakopanego, pokrywając za dwie z pośród nich całkowicie koszt kuracji. Oprócz tego wydano 92 zaświadczenia do lekarzy i kilkanaście zaświadczeń do aptek. Na akademickie kolonie letnie w Gdyni wyjechało w ciągu lata z Lublina 11 koleżanek i 3 kolegów.

Pomoc finansowa udzielana była wyłącznie w postaci krótkoterminowych pożyczek zwrotnych na podstawie przychylniej opinii Komisji Kwalifikacyjno-ulgowej. Dążeniem Zarządu było ograniczyć do minimum wydawanie pożyczek w powyższej formie; chętniej natomiast udzielano pomocy „w naturze”, przyznając kolegom ulgę lub bezpłatne mieszkanie i utrzymanie, przyczem pomoc ta uważana była, jako długoterminowa pożyczka zwrotna po ukończeniu studjów.

Pomoc naukowa. Dostarczaniem pomocy naukowej zajmowała się Sekcja Skryptowa. Wydała ona w r. ak. 1921/22 skrypta z 11 przedmiotów. Ogólna wartość wydanych skryptów wynosiła 723.000 mk. Ilość egzemplarzy skryptów z poszczególnych przedmiotów wahała się pomiędzy 40 a 70. Na

przyszłość projektowane jest powołanie Kół Naukowych do współdziałania przy redagowaniu skryptów.

Zakres działalności Bratniej Pomocy w każdym poszczególnym kierunku ilustrują najlepiej poniżej zamieszczone cyfry. Uwzględniają one główne źródła dochodów i ważniejsze pozycje rozchodu za czas od dn. 20/XI 1921 r. do końca września 1922 r. Jedyne sprawozdanie Kuchni Akademickiej kończy się z dniem 10/VII 1921. Poszczególne pozycje podano w okrągłych cyfrach.

Bratnia Pomoc stud. Uniw. Lub. liczyła przy końcu roku ak. 1921/22 240 członków rzeczywistych. Na zwołanem w dn. 1/VI r. 1922 Nadzwyczajnem Walnem Zebraniu przyjęto, jako obowiązującą w naszym środowisku, uchwałę Związku Br. Pom. o przymusie należenia do Bratniej Pomocy. Uchwała ta zaaprobowana została przez Senat Akademicki, na skutek czego student Uniwersytetu Lubelskiego otrzymuje indeks, o ile przedstawi kwit z opłacenia składki członkowskiej w Bratniej Pomocy.

W ub. r. ak. zaproszono na członków honorowych Bratniej Pomocy p. Wojewodę Stanisława Moskalewskiego, Amerykański Wydział Ratunkowy (A. R. A.) oraz jego przedstawiciela na miasto Lublin, majora Nelligar'a.

Zarząd pozyskał również szereg członków wspierających, których liczba wzrasta w miarę jak Bratnia Pomoc staje się instytucją bardziej znaną i popularną.

Młodzież studująca na Uniwersytecie Lubelskim znajdowała się w ub. r. ak. we względnie lepszych warunkach materialnych, aniżeli inne polskie środowiska akademickie. Złożyło się na to wiele czynników. Jednym z ważniejszych jest fakt, iż środowisko lubelskie jest w porównaniu z innymi stosunkowo nieliczne, a równocześnie warunki utrzymania w Lublinie łatwiejsze, aniżeli w innych większych miastach uniwersyteckich. O znalezieniu pracy nie było również bardzo trudno, gdyż tak instytucje państwowe, jak i prywatne, chętnie na ogół przyjmowały studentów w charakterze urzędników. Przychylny wreszcie stosunek Senatu Akademickiego do poczynań samopomocowych młodzieży był również jednym z czynników rozwoju jej życia ekonomicznego.

Bratnia Pomoc kierowała swe wysiłki w powyższym okresie głównie ku udoskonaleniu pomocy mieszkaniowej i żywnościowej i, na ogół biorąc, osiągnęła dodatnie rezultaty.

Akademickie Koło Łodzian w Lublinie.

Ośrodek Lubelski A. K. Ł. zorganizowany został w ostatnich miesiącach r. ak. 1921/22 i objął wszystkich niemal słuchaczy Uniw. Lubelskiego, pochodzących z Łodzi i jej najbliższych okolic.

Koło jest zrzeszeniem o typie samopomocowym; stawia sobie za zadanie stwarzanie dla swych członków warunków pomyślnych dla studjów

i służy informacjami o stosunkach lokalnych. W pracy swej pozostaje w ścisłym kontakcie z Bratnią Pomocą S. U. L.

Kooperatywa Akademicka S. U. L.

Kooperatywa Akademicka S. U. L. powstała w dn. 19/II 1922 r.

Kooperatywa liczyła w końcu r. ak. 1921/22 50 członków. Wysokość udziału wynosiła 1000 mk. Zaden z członków nie może posiadać więcej nad 15 udziałów. Otwarcie Kooperatywy zostało umożliwione dzięki poparciu ze strony Bratniej Pomocy, która udzieliła jej pożyczki na zakupno pierwszego transportu towarów. W sklepie Kooperatywy można było nabywać: obuwie, materiały na suknie i męskie ubrania, materiały piśmienne, skórę podszwowa, mydło, pastę i t. p. Korzystać z Kooperatywy mogli wszyscy studenci Uniw. Lwobelskiego. Sklep Kooperatywy mieści się w gmachu Uniwersytetu.

LWÓW

Centrala i Stowarzyszenia samopomocowe.

a) Akademicka Centrala Samopomocowa. Powstała w r. 1921 jako reprezentacja gospodarza wszystkich polskich akademickich tow. samopomocowych środowiska. Do zakresu działania A. C. S. nie należy pomoc bezpośrednia, natomiast A. C. S. jest „instytucją reprezentacyjną, decydującą i kontrolującą, dla spraw samopomocowo-gospodarczych lwowskiej młodzieży akademickiej”. Władzę uchwałodawczą A. C. S. stanowi Rada Delegatów, wysyłanych przez towarzystwa, wchodzące w skład A. C. S., w liczbie proporcjonalnej do ilości członków zrzeszonych (w r. 1921/22—22 delegatów). Rada odbywała zebrania raz na miesiąc. Organem wykonawczym było Prezydium (dział reprezentacyjny i organizacyjny) oraz Zarząd, pracujący w komisjach: budżetowo-finansowej, prasowo-statystycznej, regulaminowej. W ciągu pierwszego roku istnienia zdobyła A. C. S. uznanie społeczeństwa i władz oraz bardzo znaczny autorytet na terenie akademickim środowiska.

b) Stowarzyszenia samopomocowe. Na terenie trzech lwowskich szkół akademickich czynne były w r. 1921/22 następujące zrzeszenia samopomocowe: Bratnia Pomoc Stud. Uniwersytetu, Bratnia Pomoc Stud. Politechniki, Bratnia Pomoc Stud. Akad. Med. Weterynaryjnej, wszystkie trzy jako organizacje uczelniane, reprezentujące pod względem samopomocowo-gospodarczym całą młodzież polską danej uczelni. Następnie Biblioteka Stud. Prawa i Wzajemna Pomoc Medyków, jako dwie organizacje

wydziałowe, oraz Koło Studentek, jako zrzeszenie studentek lwowskich uczelni. Wymienione organizacje wchodziły w skład lwowskiej A. C. S.

Domy i schroniska akademickie.

Środowisko lwowskie posiadało przed wojną domy akademickie w ilości prawie że pokrywającej zapotrzebowanie tych kolegów, których nie stać było na wynajęcie łatwych do znalezienia w mieście mieszkań prywatnych. Po wojnie zmienione warunki życiowe spowodowały zwiększone zapotrzebowanie mieszkań, którego nie zdołały pokryć istniejące domy, mimo wydatnych oszczędności i wyzyskania miejsc będących do dyspozycji. Rok 1921/22 przyniósł nad wyraz smutny fakt: około 600 kolegów opuściło środowisko akademickie lwowskie, nie znajdując tego podstawowego warunku kształcenia się, jaki stanowi dach nad głową. Wyteżona propaganda Centralnego Komitetu Pomocy zdołała wynaleźć zaledwie 50 miejsc w rozrzuconych po mieście schroniskach, wysiłek Senatu U. J. K. stworzył schronisko na łóżek 40, w ten sposób osiągnięto maximum możliwości. Stan taki, nie wróżący rychłej zmiany na przyszłość, spowodował podjęcie w roku 1921/22 szerokiego planu budowlanego, którego pierwsze etapy osiągnięte zostały z końcem roku 1922. Staraniem Centralnego Komitetu Pomocy i Senatu U. J. K. stał się Dom Akademicki im. Jana Kasprowicza, na 120 łóżek, przebudowany wedle nowoczesnych wymogów z dawnych koszar. Równocześnie myśl budowy II-go Domu Techników zostaje częściowo zrealizowana, przy czym do osiągnięcia pomyślnych wyników przyczyniła się niemało także i praca samych studentów Politechniki (Robotnicze Drużyny Stud. Politechniki). Budowa ta ukończona zostanie zapewne już w roku 1923, dając trwałe schronienie dla 500 studentów. O ile rok 1923 przyniesie realizację dalszych etapów podjętego planu budowlanego, t. i. budowę II-go Domu przy ul. Pijarów, Domu Medyków przy ul. Słodowej i Domu Studentek — zapotrzebowanie mieszkań w środowisku lwowskim będzie w zupełności pokryte. Obecnie zaś w środowisku tem istnieją następujące schroniska studenckie:

a) Dom im. A. Mickiewicza. 3-piętrowy budynek przy ul. Łozińskiego 7, o dwu frontach i podwórzu, zbudowany specjalnie na cele akademickie, jako fundacja Aleks. i Felicji hr. Skarbówków oraz Senatu U. J. K. Mieści 120 stud. w pokojach 1 i 2 (przeważnie) osobowych, pozatem obszerny lokal kuchni akademickiej, Bratniej Pomocy, Czytelni i A. C. S. Odpowiada wszelkim wymagom higieny (łazienki, światło elektryczne, obszerne i widne pokoje, centralne ogrzewanie). Zarząd gospodarczo-administracyjny koleżeński stanowią w połowie delegaci Tow. Br. Pomocy Stud. U. J. K., w połowie Czytelni Akademickiej, Nad-

zór budżetowy spoczywa w ręku Rady Fundacyjnej, obradującej pod przewodnictwem Rektora Uniw. Opłaty uległy w ciągu roku stosownej wyższości, nie przekraczając 6.000 mkp. miesięcznie od mieszkańca.

b) Dom Techników. Własność Br. Pomocy Stud. Politechniki i jej staraniem wybudowany przed wojną przy ul. Issakowicza. Mieści 120 stud., jakkolwiek obliczony zasadniczo na miejsce 80. Wyższe uzyskanie miejsc wolnych, doprowadzone do ostatnich granic, pozbawiło mieszkańców możliwości wydawniejszej pracy naukowej w obrębie Domu. Zarząd spoczywa w ręku komisji Br. Pomocy Stud. Politechniki. Opłaty jak w domu im. A. Mickiewicza.

c) Dom im. Andrzej Potockiego. Własność fundacji im. Jakóba Hermana przy ul. Królewskiej. Mieści 100 studentów, z których 50% winno być wyznania mojżeszowego. W budynku domu mieści się kuchnia Tow. „Zjednoczenie” i lokal tegoż Tow. Zarząd gospodarczy i administracyjny spoczywa w ręku Rady Fundacyjnej, obradującej pod przewodnictwem Rektora Uniwersytetu, przy współdziałaniu delegata Br. Pomocy Stud. Uniwersytetu i Tow. „Zjednoczenie”. Opłaty jak w Domu im. A. Mickiewicza.

d) Dom Studentek. Założony przez W. S. C. F. w r. 1921 w budynkach Zakładu naukowego SS. Sacré Coeur, przy ul. Karpińskiego 4. Mieści 40 studentek trzech lwowskich uczelni. Odznacza się czystością i porządkiem. Zarząd koleżeński, pozostaje pod finansową kontrolą Senatu U. J. K. Opłaty ulegają wahaniom, nie przekraczały jednak 8.000 mkp. miesięcznie od osoby. Niedobór pełny, w szczególności opał i światło, pokrywała misja W. S. C. F., przyczem szczególną opieką otaczała dom p. Earle, kierowniczka lwow. oddz. W. S. C. F.

e) Schronisko przy ul. Mochnackiego. Założone przez Senat U. J. K. dla studentów Uniwersytetu w wynajętym domu. Mieszkańców liczyło około 50. Urządzenie pokoi skromne, ale wystarczające. Zarząd koleżeński pod kierownictwem prof. Halbana, który położył znaczne zasługi na polu pomocy młodzieży akademickiej. Opłaty jak w Domu Akad. im. Mickiewicza, deficyt pokrywał Senat U. J. K.

f) Dom Medyków. Założony przez Tow. Wz. Pomocy Medyków w wynajętej kamienicy przy ul. Krasińskiego 25. Mieszkańców liczył około 50. Zarząd koleżeński sprawowała komisja mieszkaniowa Tow. Wzajemnej Pomocy Medyków. Deficyt pokrywało Tow. Wz. Pomocy Medyków.

g) Schronisko przy ul. Pijarów 6. Przejściowo umieszczone w zabudowaniach kliniki nerwowej U. J. K., urządzone staraniem wydz. lekarskiego i misji W. S. C. F., dało pomieszczenie około 40 studentom. Zarząd koleżeński sprawowała komisja mieszkaniowa Tow. Wz. Pom. Medyków.

h) Schroniska C. K. P. Urządzone staraniem Centr. Komitetu Pomocy w kilku punktach miasta (ul. Ormiańska, ul. Kaźmierzowska, ul. Sądowa

wa i in.) w lokalach odstąpionych przez instytucje rządowe, dały pomieszczenie około 60 studentom trzech lwowskich uczelni. Opłat C. K. P. nie pobierał, dostarczał natomiast bezpłatnie opału, zaś W. S. C. F. wydawała mieszkańcom bezpłatnie śniadania. Zarząd administracyjny spoczywał w ręku kolegów.

Jadłodajnia Br. Pomocy U. J. K.

Prowadzona od szeregu lat, jako agenda Br. Pomocy U. J. K., pod zarządkiem własnym, który sprawuje oddzielna „Komisja kuchenna”. Do zakresu działania „Komisji kuchennej” należy prowadzenie jadłodajni, prowadzenie magazynu i kasy, administracja i nadzór nad płatnym personelem. Z jadłodajni korzystać mogli członkowie Br. Pomocy U. J. K. Ilość stołowników w r. 1921/22 wynosiła od 600—900 dziennie. Wydawano obiady z 2 dań (w dzień powszednie), wzgl. 3 dań (w niedzielę i święta) w ilości 1300—1600 gr. (500 gr. zupy, 300 gr. mięsa z dodatkiem 360 gr. jarzyny, 40 gr. tłuszczu, 20 gr. przypraw, 100 gr. chleba), oraz kolacje z 1 dania (około 250 gr. jarzyny, 250 gr. herbaty, 12 gr. cukru). Obrót kasowy ulegał wahaniom w związku ze zmianami cen, od 300.000 mkp. miesięcznie z początkiem roku szkolnego 1921/22, do 4.000.000 mkp. z końcem roku. Ceny wydawanych posiłków, głównie dzięki pomocy A. R. A., wynosiły 30—40% cen w jadłodajniach publicznych. Uługowych posiłków nie wydawano, ponieważ agenda oparta była na zasadzie samowystarczalności, natomiast korzystało dziennie około 60 kolegów z obiadów i kolacji rewersowych, tj. wydawanych przez kuchnię na rachunek kasy głównej Br. Pomocy, która odpowiednio kwoty opłacała za jadających do kasy „Komisji kuchennej”, zapisując je jako pożyczki danym kolegom udzielone, a zwrotne po ukończeniu studjów. Jadłodajnia korzystała z pomocy A. R. A. (600 porcji dziennie w ilości zredukowanej z 300 gr. z pocz. roku na 175 gr. przy końcu roku szkolnego).

Jadłodajnia Br. Pomocy Stud. Politechniki

Zasady organizacyjne i gospodarcze identyczne jak w jadłodajni Br. Pomocy U. J. K., z tem, że oprócz obiadów i kolacji wydawano także śniadania (herbata lub kakao 250 gr., 12 gr. cukru, 150 gr. chleba), a liczba stołowników wahała się od 700—1000 dziennie. Obrót kasowy, zależnie od wahań cen w poszczególnych miesiącach, był bardzo rozmaity, od 400.000 do 6.000.000 mkp. miesięcznie. Agenda oparta była na zasadzie samowystarczalności, ilość korzystających z posiłków rewersowych wynosiła dziennie około 100, ceny wynosiły około 30—40% cen jadłodajni publicznych. Pomoc A. R. A. wyrażała się w liczbie 300 porcyj dziennie.

Jadłodajnia Wz. Pomocy Medyków.

Prowadzona w roku 1921/22 dla około 120 stołowników, na zasadach organizacyjnych i gospodarczych identycznych z Jadłodajnią Br. Pomocy Politechniki i Br. Pomocy U. J. K., wydawała jedynie obiady i kolacje. Ceny posiłków wynosiły około 40% cen jadłodajni publicznych. Pomoc A. R. A. wrażała się w liczbie 100 porcyj dziennie, dostarczanych w przeciągu 1921/22 r.

Konsum Studentów Politechniki.

Spółdzielnia założona w r. 1920, oparta na ustawie o spółdzielniach, z tem zastrzeżeniem, że członkiem spółdzielni może być tylko student Politechniki i członek Bratniej Pomocy. W roku 1921/22 liczyła przeszło 1.100 udziałowców, prowadząc w obszernym magazynie w budynku Politechniki działy: 1) odzieżowy (ubrania, bielizna, buciaki), 2) pomocy naukowych (papier rysunkowy, cyrkle, instrumenta), 3) żywnościowy (chleb, cukier, herbata, czekolada i t. p.), 4) drobiazgowy (nici, guziki, przybory do pisania). Miesięczna frekwencja wynosiła około 12.000 osób, obrót kasowy, zależnie od wahań cen, wynosił od 200.000 do 15 milionów. Dział żywnościowy prowadził zaopatrzenie częściowe kuchni Br. Pomocy Stud. Politechniki. Ceny artykułów sprzedawanych były o wiele niższe niż ceny w sprzedaży drobiazgowej w sklepach, obuwie tańsze około 30%, odzież 25%, artykuły żywnościowe około 40%. Zbyt w poszczególnych działach był b. rozmaity, np. w ciągu roku około 900 par obuwia, około 300 kg. chleba dziennie i t. p. Z pomocy zewnętrznej „Konsum” nie korzystał.

Kram Br. Pomocy U. J. K.

Założony w r. 1921 dla sprzedaży drobiazgowej przyborów do pisania i tytoniu, wyłącznie dla członków Br. Pomocy, wykazywał obrót dzienny 10—300 osób i 2.000 do 60.000 mkp. Ceny artykułów sprzedawanych, ze względu na mały obrót, wahały się około cen rynkowych, nie osiągając 15% zniżki. Zarząd spoczywał w ręku komisji Br. Pomocy U. J. K.

Lwowski Centralny Komitet Pomocy.

Stanowi wojewódzki komitet pomocy młodzieży akademickiej, zorganizowany w 1921 r., oparty na statucie i organizacji analogicznej do innych wojewódzkich komitetów pomocy. Zasługuje na uwagę bardzo lojalne ustosunkowanie się C. K. P. do gospodarczej reprezentacji młodzieży akad., tj. lw. A. C. S. — akcji pomocy bezpośredniej nie prowadził C. K. P. inaczej, jak za pośrednictwem

A. C. S., której przewodniczący jest sekretarzem C. K. P. Akcję pomocy prowadziły w obrębie C. K. P. następujące sekcje: 1) finansowa (zbieranie funduszków), 2) budowlana i mieszkaniowa (prowadziła wspólnie z komisją Senatu U. J. K. remont dawnych koszar wojskowych przy ul. Pijarów na Dom akad. im. Jana Kasprówicza, pozatem urządziła i oddała A. C. S. schroniska akademickie na 50 łózek), 3) zaopatrzenia (dostarczyła A. C. S. większą ilość bielizny, 4 wagony opału i t. p.), 4) skryptowa (rozporządzała kapitałem 1.000.000 mkp., na cele pożyczek bezprocentowych krótkoterminowych dla sekcji wydawniczych poszczególnych Br. Pomocy, z których to pożyczek Br. Pomoc wydatnie korzystała), 5) ziemiańska (założona w 1922 r. dla zaopatrzenia kuchni akademickich w r. 1922/23 w ziemiopłody). Przewodniczącym C. K. P. był Dr. W. Hamerski.

„YMCA“ oddział lwowski.

Założył w r. 1922 Świątlicę akademicką w zabudowaniach medycyny teoretycznej (Pickarska 52), zaopatrzoną w bibliotekę, gry towarzyskie, czasopisma i przybory do pisania. W lokalu Świątlicy szynny był bufet (w zarządzie Ymca), wydający śniadania i podwieczorki. W roku 1922 urządziła „Ymca“ kurs języka angielskiego, kurs tańców oraz szereg „herbatek“ towarzyskich.

Wszczęświatowa Federacja Studentów Chrześcijan — oddział lwowski.

W roku 1921/22 wydatnie pokrywał niedobór „Domu Studentek przy ul. Karpińskiego“, zakupując węgiel oraz opłacając gaz i elektryczność, pozatem urządził schronisko dla medyków przy ul. Pijarów (40 łózek) i zaopatrywał wszelkie schroniska w produkty dla przyrządzenia śniadań. W Domu Akad. przy ul. Łozińskiego przeprowadził remont łazienek i artystyczne przyozdobienie i malowanie sali towarzyskiej (kosztem około 2 milj. mkp.). Magazyn odzieżowy W. S. C. F. w nowym Uniwersytecie wydawał miesięcznie około 200 garniturów studentom kwalifikowanym przez Bratnie Pomoc, na warunkach jak w innych środowiskach. Pośrednictwo W. S. C. F. umożliwiało kolegom nabywanie podręczników naukowych, sprowadzanych przez W. S. C. F. z zagranicy bez opłaty cła i odstępnywanych po cenach własnych. Z końcem półrocznej letniego oddział lwowski został zwinięty, pozostawiając na odjeździe 1.000 dolarów do dyspozycji Senatu U. J. K. na cele akcji budowlanej. W ciągu swej działalności oddział lwowski W. S. C. F. stale współpracował z A. C. S.

A. R. A. — oddział lwowski.

W r. 1921/22 zaopatrywał kuchnię Br. Pomocy U. J. K. (600 porcji dziennie), Br. Pomocy Politechniki

niki (300 porcji) i Wz. Pomocy Medyków (100 porcji), dostarczając miesięcznie około 7000 kg. produktów. A. R. A. przeprowadzał stale kontrolę zużycia.

M. M. A. — oddział lwowski

Oddział lwowski Misji Metodystów, założony w początku 1922 r., w działalności swej, dość intensywnej na terenie Lwowa, nie okazał większego zainteresowania młodzieżą akademicką, ograniczając się do utrzymywania jadalni dla 50 kołogów.

POZNAŃ

Bratnia Pomoc Stud. Uniw. Pozn.

Wskutek dogodnych warunków materialnych, jakie w pierwszym czasie po wyzwoleniu istniały w Wielkopolsce, ogół akademicki, zresztą w początkach istnienia Uniwersytetu Poznańskiego dość jeszcze nieliczny, złożony prawie wyłącznie z elementów miejscowych, nie odczuwał konieczności utworzenia zrzeszenia samopomocowego. Istniejąca przy założonym jeszcze w listopadzie r. 1918 Związku Akademików Polaków Sekcja Samopomocy Materialnej, ukonstytuowana dopiero w dniu 2.VII r. 1919, nie rozwinęła szerokiej działalności. Najważniejszym może jej dziełem było uruchomienie (1. X. 1919.) kuchni akademickiej, znajdującej się w dawnych lokalach kuchni cesarskiej, w suterrenach zamku, a istniejącej do dziś dnia. Kuchnię tę od samego początku wdzierżawiono prywatnemu przedsiębiorcy.

Związek Akademików Polaków (Z. A. P.) był postrzegany jako organizacja centralizująca w sobie wszelkie przejawy zbiorowego życia akademickiego, z wyłączeniem spraw ideowo-politycznych; celem jego było „popieranie ogólnych interesów stanu akademickiego na wszystkich terenach”. W swoim czasie wybitnie przyczynił się on do spopularyzowania idei utworzenia Uniwersytetu Poznańskiego (odpowiedni wniosek na Sejmiku Dzielnicowym w grudniu r. 1918 w Poznaniu postawił delegat Z. A. P. i Grup Narodowych, kol. Zygmunt Zalewski), później Związek dopilnował, aby, wobec zamknięcia innych wyższych uczelni polskich, przyjmowano na Uniwersytet Poznański tylko tych, którzy spełnili swój obowiązek narodowy, względnie tylko wojskowych, wreszcie uzyskał od Senatu cofnięcie przepisów uniwersyteckich, dotyczących towarzystw akademickich. Jednakże jego idea centralistyczna okazała się przedwczesna i już 22 października r. 1919 musiało przystąpić do likwidacji Związku. W myśl statutu Związku majątek jego został przekazany Sekcji Samopomocy Materialnej, którą nadal utrzymowano, a której zresztą, według ustaw Związku,

przysługiwało wogóle prawo stworzenia samodzielnej organizacji. Ukonstytuowane w ramienia powyższej sekcji w dniu 17 listopada r. 1919 zrzeszenie samopomocowe przyjęło nazwę „Bratnia Pomoc, Towarzystwo Studentów Uniwersytetu Poznańskiego”. Pierwszy Zarząd Towarzystwa, pod przewodnictwem stud. Grodzkiego, uruchomił w krótkim czasie komisję pośrednictwa pracy, mieszkaniową, ułatwień, niestałych dochodów oraz kuchni akademickiej. Główną formą pomocy było jednakże udzielanie pożyczek gotówkowych. I w tym więc znać jeszcze tradycję Bratnich Pomocy z czasów uniwersytetów niemieckich, kiedy nie zachodziła potrzeba udzielania innej pomocy materialnej. Dochody swoje Towarzystwo czerpało z ofiarności społeczeństwa. Spory jak na owe czasy dochód przyniósł bal, którym zresztą wznowiono tradycję dawnych przedwojennych balów akademickich w Poznaniu. W dniu zaś 22 marca r. 1920, staraniem komisji niestałych dochodów i „Kola Klasyków”, urządzono w Teatrze Wielkim „wieczór klasyczny”.

Przy końcu swej działalności (1. 4. 1920.) pierwszy Zarząd Bratniej Pomocy przejął powyżej już wspomnianą kuchnię akademicką, powierzając kierownictwo jej stud. Józefowi Rzósce. Społeczeństwo wielkopolskie okazało już wówczas, jak i nadal, wielką ofiarnością na rzecz Bratniej Pomocy. Dużo w uzyskiwaniu poparcia pomagało Bratniakowi „Kuratorjum Opieki nad Młodzieżą Akademicką”, którego przewodniczącym był wówczas rektor uniwersytetu, p. prof. Heljodor Świącicki. Gorącym rzecznikiem sprawy Towarzystwa wobec władz akademickich był p. prof. Edward Taysor, piastujący od samego początku stanowisko kuratora Towarzystwa. Wzrastająca drożyzna zaczęła powoli zaglądać i do Poznania. Jednakże dzięki ofiarności społeczeństwa, w czym Towarzystwo dużo miało do zawdzięczenia p. prof. Stanisławowi Pawłowskiemu, opiekującemu się kuchnią z ramienia „Kuratorjum”, można było utrzymać kuchnię, przyczem przez długie miesiące nie wykazała ona żadnego deficytu. Pod koniec już roku akademickiego Towarzystwo uzyskało pierwszą subwencję rządową. Wszystko przemawiało za tem, że przyszedł nareszcie okres spokojnej pracy akademickiej. Ówczesne jednak wypadki polityczne, a więc nasamprzód potrzeba plebiscytowa, do której między innymi stawiało się trzech członków Zarządu Towarzystwa, później inwazja bolszewicka i spowodowany nią apel Naczelnego Wodza wyrwały młodzież z uczelni i organizacyj akademickich.

Po powrocie z wojska trzeba było budować odnowa. W dniu 6 stycznia r. 1921 ustąpił stary Zarząd, z pośród którego w dalszym ciągu jeszcze 2 koleżanki pozostawały na Śląsku. Pierwszą troską nowoobranego, pozostającego pod przewodnictwem stud. Rzóske, było uzyskanie niezbędnych dla prowadzenia działalności funduszy, gdyż różne wydatki w okresie najazdu pochłonęły cały

majątek Towarzystwa. Urządzono bal akademicki, który dał dochód nadspodziewany, bo sięgający znacznej naówczas sumy pół miliona marek. Również i inicjatywa samego społeczeństwa przyczyniła się wielce do zasilenia funduszy Bratniej Pomocy.

Z innych prac T-wa wspomnieć należy wznowienie starań o nawiązanie kontaktu z Bratnią Pomocą innych środowisk akademickich, przy wysunięciu planu zwołania zjazdu polskich zrzeszeń samopomocowych do Poznania. Równocześnie jednak bratnie organizacje warszawskie zwołały zjazd taki do Zakopanego. Tutaj tedy odbyła się w dniach 29 i 30 marca konferencja międzyśrodowiskowa polskich akademickich organizacji samopomocowych. Konferencja zakopiańska przyjęła plan zwołania zjazdu do Poznania. W naszym tedy miastu murach odbył się Zjazd Konstytucyjny Związku Bratnich Pomocy (w dniach 15—17 maja).

Z akcji pomocy materialnej kolegom na pierwszy plan wysunęła się w początku tego roku sprawa wypłacania poborów i wydawania deputatów zde-mobilizowanym akademikom. Dla akcji tej utworzono osobną komisję gospodarczą, która z biegiem czasu wypłaciła więcej niżeli 1500 kolegom pobory w sumie przeszło czterech i pół miliona mk. Poza to podtrzymano udzielanie pożyczek gotówkowych; pożyczki były krótko i długoterminowe oraz doraźne (pod zastaw indeksu). Udzielano je w wysokości od 200—5000 mk., przyczem najwięcej, bo blisko 60, było pożyczek maksymalnych (t. j. na sumę 5000 mk.). Ogółem wypożyczono 383.000 mk. W sprawie mieszkaniowej, poza wynajdywaniem pokoi, wypożyczano kolegom, którzy dzięki własnemu staraniom zdobyli pomieszczenie, meble, gdyż pokoje te właściciele wynajmowali zazwyczaj puste. Za wypożyczenie mebli pobierano bardzo niski czynsz. Mebli tych komisja mieszkaniowa, która temi sprawami się zajmowała, a którą uruchomiono w połowie stycznia, dostarczyła 126 kolegom; dysponowano naturalnie tylko meblami niezbędnymi.

Celem przyjscia z pomocą kolegom w sprawach naukowych powołano do życia w połowie marca komisję książkową, która miała utworzyć czytelną podręczników naukowych oraz wystarać się u miejscowych księgarzy o zniżki dla akademików. Komisja ta zakupiła podręczników w ilości na razie 100 tomów za ogólną cenę 31590 mk. Na lokal pod czytelną przeznaczono ofiarowane Bratniej Pomocy przez Uniwersytet mieszkanie przy ul. Słowackiego 4/6.

Główną jednak uwagę nadal pochłaniała kuchnia. Komisję kuchenną ukonstytuowano na początku lutego. Nowa komisja przejęła kuchnię z niedoborem przeszło 180 tysięcy mk. Jednakże sprawność i znajomość rzeczy nowej komisji doprowadziła do tego, że wkrótce wyrównano niedobór i osiągnięto poważne ilości zapasów. Obrót w cza-

sie od lutego do maja wynosił w gotówce 3800000 mk. W naturaljach kuchnia wydała w tymże czasie prawie czterdzieści tysięcy obiadów i przeszło dwadzieścia tysięcy kolacyj. Poza to wydano sporą liczbę śniadań i t. d.

Ogólny obrót we wszystkich agendach Towarzystwa, od chwili uruchomienia Bratniaka (początek stycznia r. 1921) do 1 czerwca r. 1921, wynosił razem przeszło dziesięć milionów pięset pięćdziesiąt tysięcy mk.

Obroty tak wielkie spowodowały Zarząd do odpowiedzialnego zorganizowania biura. z tego też powodu zatrudniono płatną siłę fachową do prowadzenia ksiąg Towarzystwa. Przez cały ten okres istnienia organizacji struktura jej działania oparta była na decentralistycznie prowadzonych komisjach, których przewodniczący wchodziłi w skład Zarządu z głosem decydującym w sprawach należących do zakresu ich działania. Członkowie komisyj, wraz z przewodniczącymi, nie byli wybierani przez Walne Zebrania, lecz kooptowani przez Zarząd.

Stan ten trwał do dnia 3 czerwca r. 1921, kiedy na Nadzwyczajnem Walnem Zebraniu ustąpił dotychczasowy Zarząd, a równocześnie przyjęto nowy statut, który miał umożliwić zlanie się z bratniem towarzystwem „Samopomocy Akademickiej“. W dniu 10. VII. r. 1921, już na podstawie świeżo uchwalonego statutu, dokonano wyborów nowego Zarządu, składającego się z prezesa oraz 12 członków (poprzednio prezes i 6 członków). Przewodnictwo w nowym Zarządzie objął stud. Karol Skórczewski. Ustrój wewnętrzny stowarzyszenia uległ zasadniczej zmianie. Zamiast stosowanego poprzednio kooptowania kierowników poszczególnych działów pracy przeprowadzono wybór ich przez Walne Zebranie. Ustalono również możliwość angażowania płatnych funkcjonariuszów, oczywiście przeważnie studentów. Ustrój ten przetrwał przez cały rok 1921/22. Jednak Zarząd wybrany w czerwcu r. 1921 ustąpił przed końcem roku akademickiego. W dniu 7 marca roku 1922 dokonano nowych wyborów, powierając przewodnictwo Zarządu st. Florjanowi Sandachowi.

Działalność poszczególnych sekcji Bratniej Pomocy przedstawia się w okresie sprawozdawczym w sposób następujący:

Sekcja Personalna. Sekcja Personalna zajmowała się sprawą przyjmowania członków, pobierania składek i t. p. W chwili zakończenia wykładów w r. ak. 21/22 Bratnia Pomoc posiadała 2299 członków.

Sekcja Czytelniana. Czytelnia czasopism pomieszczona została w jednej z mniejszych sal lek domu fundacji Polskiego Banku Handlowego. W okresie najdogodniejszym (ze względu na niedostateczne ogrzewanie lokalu podczas zimy), mianowicie w porze letniej, frekwencja wynosiła w dni powszednie do 350 osób, w niedzielę zaś i

święta 450—470 osób. W tym czasie stan pism był następujący:

	regularnie wpływających	nieregularnie wpływających
dzienników	29	47
tygodników i dwutyg.	47	55
miesięczników	16	17
innych czasop. i wydaw.	24	28
Razem	116	147

Przeważająca część wydawnictw otrzymywana była bezpłatnie. Prócz czasopism planowano oddawać na zaprowadzić i czytelnię, wzgl. wypożyczalnię książek. Już w roku akad. 1920/21 zakupiono cały szereg podręczników naukowych; prócz tego księgozbiór czytelni powiększył się o pewną liczbę książek, otrzymanych z likwidacji „Towarzystwa Studentów Polaków” (w Monachjum). Atoli do należytego uruchomienia biblioteki w roku 1921/22 nie doszło.

Sekcja Sklepu. Sekcja ta, pomyślana jako instytucja sprzedaży głównie materiałów włóknistych, przejęta po Tow. „Samopomoc Akademicka”, została — ze względu na brak kapitału — zlikwidowana z końcem roku. W czasie swego istnienia sprzedawała ona miesięcznie towarów za sumę powyżej pół miliona marek, licząc je o 25—30% taniej od cen rynkowych.

Sekcja Mieszkania. Sekcja Mieszkania zajmowała się w pierwszym rzędzie odnajmowaniem kolegom mieszkań w wyszukanych na mieście lokalach i ewentualnie, za b. niską opłatą, umeblowaniem tych lokali. Mimo jednak ofiarowania na potrzeby młodzieży akademickiej znacznej liczby domów, nie zdołano uzyskać w roku 1921/22 opróżnienia ich przez dotychczasowych lokatorów.

Sekcja Prasowo-Informacyjna. Sekcja Prasowo-Informacyjna pomyślana była jako organ Bratniej Pomocy dla spraw propagandy wśród społeczeństwa. Należało więc do niej wysyłanie do czasopism akademickich i gazet miejscowych (głównie) artykułów informujących o działalności Bratniej Pomocy. Również należała do jej kompetencji sprawa pozyskiwania t. zw. członków wspierających. Wreszcie dostał się jej w udziale obowiązek zorganizowania „Dnia Akademika” i opracowanie poznańskiego numeru „Samopomocy Akademickiej”.

Sekcja Pracy i Opieki Koleżeńskiej. Sekcja ta dzieliła się na dwa Wydziały: a) Pracy, który dostarczał zgłaszającym się kolegom korepetycji i zajęć zarobkowych, b) Opieki, który zabiegał o uzyskanie pewnych udogodnień dla studentów (jak ulgowe bilety teatralne, urządzenie warsztatów krawieckich, szewckich i t. p). Korepetycji i zajęć zarobkowych uzyskano względnie mało w stosunku do liczby zarobkujących studentów. Ulgowe bilety teatralne przyznały zarówno oba teatry miejskie (opera i dramat), jak i prywatny „Teatr Narodowy”. Cenniki warsztatów

krawieckich i szewckich, gdzie częściowo pracują nawet sami studenci, ustalono w ten sposób, że wszelkie prace warsztatów obliczone będą dla studentów, członków Bratniej Pomocy, o 30% taniej od cen rynkowych.

Sekcja Pożyczkowa. Jest to najstarsza sekcja Bratniej Pomocy. Miała ona na celu udzielanie długo lub krótkoterminowych pożyczek gościnnych oraz przyznawanie obiadów i kolacji ulgowych (50% zniżki). W ciągu 2 tylko miesięcy r. 1921/2 wydała ona: w marcu porcyj ulgowych 239 kolegom na sumę 545,290 mk., bezpłatnych 17 kolegom na sumę 37,820 mk., w kwietniu ulgowych 187 kolegom na sumę 428,925 mk., bezpłatnych 4 kolegom na sumę 8,875 mk.

Sekcja Zdrowia. Sekcja ta, utworzona z początkiem r. 1922, zorganizowała tymczasową kasę chorych, której działalność wyczerpywała się opłacaniem lekarstw niezbędnych dla niezamożnych kolegów. Poza to Sekcja pokrywała koszty specjalnych obiadów i kolacji, wydawanych na podstawie orzeczeń lekarskich i t. p., wreszcie przyjmowała udział w utworzeniu miejscowego koła „Domu Zdrowia” w Zakopanem. Prócz tego uzyskała ona od Związku Dentystów Ziemi Zachodniej Polski oraz Towarzystwa Lekarzy-Dentystów (Okręg Poznański) ulgowe, wzgl. nawet bezpłatne udzielanie pomocy dentystycznej. Dalej Sekcja pośredniczyła w wydawaniu pożyczek na dożywianie, na co uzyskała środki od Wszechświatowej Federacji Akademików Chrześcijan. Z końcem roku ak. Sekcja zajęła się wysyłką kolegów do akademickich kolonij nadmorskich w Gdyni.

Sekcja Kół Prowincjonalnych. Akcję porozumienia Bratniej Pomocy z kołami prowincjonalnymi podjęto dopiero w marcu r. 1922. Po dłuższych dyskusjach stosunek wzajemny oparty został na następujących zasadach:

1. Koła prowincjonalne są wobec Bratniej Pomocy autonomiczne. Jednak działalność ich winna dążyć do jaknajściślejszej współpracy z Bratnią Pomocą.
2. Funduszami Koła rozporządza ono samo za pomocą własnych organów.
3. Fundusze te deponują się w kasie Bratniej Pomocy na rachunku czekowym.
4. Koła prowincjonalne kwalifikują swych członków do ulg udzielanych przez Br. Pom.
5. Wszystkie sprawy sporne rozstrzyga zebranie przedstawicieli kół i zarządu Br. Pom.
6. Koła prow. utrzymują łączność z Br. Pom. przez Sekcję Kół Prowincjonalnych, stanowiącą jedną z sekcji Br. Pom.
7. Zarządy poszczególnych kół prow. przelewają trimestralnie na rzecz Br. Pom. pewien procent z sum uzyskanych od społeczeństwa, określony w regulaminie Sekcji.

Regulamin zaś Sekcji postanowił odnośnie do tego procentu, iż: „Zarząd każdego koła prow. określi wysokość procentu, który z sum uzyskanych od społeczeństwa przelewać będzie do kasy

Bratniej Pomocy. Przekazywane sumy nie mogą być niższe od 25% otrzymywanych od społeczeństwa funduszków". Władzą Sekcji jest t. zw. zarządanie Sekcji; tworzą je delegaci poszczególnych kół. W roku 1921/22 należały do Sekcji następujące koła: Sieradzkie, Gostynińskie, Łódzkie, Kalskie, Piotrkowskie, Pabjanickie, Płockie, Częstochowskie i Kujawskie. Natomiast „Akademickie Koło Pomorskie“, które rozwijało szeroką działalność wśród społeczeństwa Pomorza, nie przystąpiło do Sekcji, mimo wielu usiłowań ze strony Bratniej Pomocy.

Z działalności Sekcji zaznaczyć należy: uchwalenie wniosku, przyjętego przez Zarząd Br. Pomocy (z końcem roku akad. 21/22), treści bardzo ważnej w odniesieniu do ustroju Br. Pom. Uchwała ta brzmi jak następuje: „Koledzy, którzy nie należą do kół prowincjonalnych, a pochodzą z prowincji, w przyszłym roku akademickim absolutnie nie mogą korzystać z udogodnień Bratniej Pomocy. Postanowienie to nie dotyczy na razie kolegów z Górnego Śląska, oraz kresowców. Członkowie kół prowincjonalnych korzystają z udogodnień Bratniej Pomocy tylko wtedy, o ile wylegitymują się opiniją odnośnego koła prowincjonalnego“.

Sekcja Kuchenna. W roku 1921/22 sprawy kuchni, bufetów i t. p. połączono w wspólnej sekcji, zwanej kuchenną. Rozporządzała ona dwoma obszernymi pomieszczeniami. Mianowicie w suterrenach zamku (Coll Maj.) nadal prowadzono kuchnię, wydającą obiady, śniadania i kolacje (nazwano ją kuchnią I), w domu akademickim fund. Banku Handlowego, w lokalach dawniej istniejących tam restauracji, utrzymywano t. zw. kuchnię II — wydającą obiady i kolacje. W tych samych lokalach, w czasie między obiadem a kolacją, rządziła herbaciarnia, która sprzedawała kanapki, ciastka, papierosy, kawę, herbatę i piwo. Bufetu osobno w gmachach Uniwersytetu nie prowadzono. Zaznaczyć tu jednak należy, że w okresie sprawozdawczym bufet taki powstał z prywatnej inicjatywy i znajduje się dotąd w Coll. Minus; ceny jego są przystępne i cieszy się on dość znaczną frekwencją.

Przez pewien okres i w roku 1921/22 działała jeszcze pomoc „Amerykańskiej Misji Żywnościowej“ (akcja dożywiania). Przez długi czas wydawano w kuchni II tylko te t. zw. „obiady amerykańskie“. Wdzięczność studentów poznańskich należy się także Misji Metodystów, która przez szereg miesięcy 1921 i 1922 r. prowadziła b. tanio i schludnie urządzoną własną kuchnię w lokalu restauracyjnym specjalnie odnajętym, a znajdującym się blisko Uniwersytetu. Lokal ten, po zwinięciu kuchni, uzyskała Bratnia Pomoc, która przeniosła doń herbaciarnię.

Ogólny obrót Sekcji Kuchennej w czasie od d. 1. X. 1921 r. do d. 1. X. 1922 r. wyniósł 70.392.624,80 mk. W tem mieszczą się również dane z herbaciarni.

Organizacja Studentek *)

W dziale samopomocowym Organizacja Studentek U.P., podjęła w r. 1921/22 te prace, które nie były wykonywane przez Bratnią Pomoc, lub załatwiane przez nią w sposób dla studentek niewystarczający (ogniska mieszkaniowe). Tak więc wyłoniona została samodzielna sekcja ognisk mieszkaniowych; celem jej jest skupiać na terenie ognisk o charakterze rodzinnym te z pośród koleżanek, którym warunki mieszkaniowe zbyt utrudniałyby pracę naukową. Ogniska posiadają obszerny zakres autonomii wewnętrznej.

Praca sekcji w roku sprawozdawczym, mimo trudnych warunków, była nader wydajna. Z końcem roku 1921 było pięć ognisk o 36 pokojach, w których mieściło się 59 koleżanek.

Z początkiem roku akademickiego 1922/23 Organizacja otrzymała prawo do wyłącznego użytku domu akademickiego im. dr. Chądzyńskiego przy ul. Słowackiego 20, wzamian za co odstąpiła swe prawa do drugiego domu akademickiego. Niezależnie od działalności sekcji ogniskowej organizacja Studentek U. P. zaopatrywała członkinie w odzież, materiały piśmienne, artykuły żywnościowe i t. p. po cenach niższych od rynkowych. W akcji tej współdziałały z Org. Stud. U. P. Tow. „Charitas“ i Wszelchświatowa Federacja Studentów Chrześcijan. Latem Org. Stud. U. P. prowadziła dla 17 koleżanek kolonję wakacyjną w Rudkach pow. Szamotulskiego.

WARSZAWA

Centrala Akademickich Bratnich Pomocy.

Uporządkowanie życia samopomocowego i gospodarczego młodzieży warszawskiej nastąpiło właściwie dopiero w roku 1921. Od roku 1915, kiedy obok szkoły rolniczej i handlowej stały restrytuowane Uniwersytet i Politechnika, aż do roku 1920, a nawet prawie do 1921, pomoc dla młodzieży akademickiej, ogniskując się całkowicie w uczelnianych towarzystwach bratniej pomocy, jest w bardzo małym stopniu skoordynowana. Towarzystwa bratniej pomocy działają niezależnie jedno od drugiego, a pomoc przez nie udzielana opiera się w dużej mierze na pożyczkach pieniężnych, przyczem niema postawionej wyraźnie zasady zwrotnej pomocy (wyjąwszy pożyczki terminowe). Istnieją próby scentralizowania akcji samopomocowej i ustalenia dla niej programu; nie osiągają one jednak poważnych rezultatów, nie licząc sporadycznych akcji, które w pewnych momentach, jako ogólnoakademickie, są wspólnie podejmowane przez wszystkie bratnie pomoce. Sta-

*) patrz „Stowarzyszenie ogólne“.

łą próbą taką była działalność, a raczej wegetacja, t. zw. Komisji Międzystowarzyszeniowej Towarzystw Samopomocowych i Kulturalno-Ekonomicznych Wyższych Uczelni w Warszawie. Do wspomnianych zaś akcji zaliczyć należy: działalność Akademickiej Komisji Reemigracyjnej (pomoc studentom powracającym z Rosji — rok 1917/18), Akademickiego Komitetu Pomocy Studentom-Zołnierzom (1918/1919 r.), Sekcji Pomocy Studentom-Zołnierzom (1919/1920 r. — pomoc studentom wojskowym urlopowanym na studia i pełniącym służbę czynną) i t. zw. PAP'u (pomoc akademikom powracającym z wojska — 1920 r.). Komisja Międzystowarzyszeniowa T. S. i K. E. (skrót Centrala) powstała zaraz po uruchomieniu Uniwersytetu i Politechniki, z dawnej organizacji centralnej zrzeszeń słuchaczy szkół: handlowej, rolniczej, mechaniczno-technicznej Wawelberga i Rotwanda i in. Miała ona na celu uzgadnianie działalności swych zrzeszeń, oraz przeprowadzanie wspólnych akcji. Zarówno w jednym, jak i w drugim zakresie, właściwe miejsce i znaczenie otrzymuje ta organizacja, przemianowana później na Centralę Akademickich Bratnich Pomocy, na początku roku 1921. Impuls w tym kierunku dała akcja PAP'u, którą poprowadziła Centrala, stwarzając przez przeprowadzenie łącznej i jednolitej akcji pomocy kolegom zdemobilizowanym podstawę do skoordynowania wewnętrznego życia samopomocowego i gospodarczego poszczególnych uczelni.

Centrala jest obecnie instytucją, w której rozstrzyga się wszystkie wspólne sprawy bratnich pomocy i przez którą jest reprezentowana w sprawach samopomocowych polska młodzież akademicka Warszawy, jest więc ona organem łącznego działania bratnich pomocy w zakresie akcji gospodarczej. Centrala prowadzi pracę, mającą na celu gromadzenie niezbędnych środków materialnych, ustala i uzgadnia formy pomocy, zarządza i zaopatruje instytucje gospodarcze, jak domy, kuchnie i t. p. Najwyższym organem Centrali jest Rada, złożona z delegatów walnych zgromadzeń (względnie rad nadzorczych) i zarządów poszczególnych zrzeszeń. Organem administracyjnym Centrali jest Wydział Wykonawczy.

W roku ak. 1921/22 w skład Centrali wchodziły bratnie pomoce, istniejące na wszystkich wyższych uczelniach Warszawy, a więc:

Br. Pomoc S. Uniw. War.
 „ „ S. Polit. W.
 „ „ St. Szkoły Gł. Gospodarstwa Wiejsk.
 „ „ St. Wyższej Szkoły Handlowej.
 „ „ Rzeczyw. Słuch. Woln. Wszechn. Pol.
 „ „ St. Państwowego Instyt. Dentystyczn.
 „ „ St. Szkoły Nauk Politycznych.
 „ „ St. Wyższej Szkoły Ogrodniczej (tylko do końca 1921 r. ze względu na likwidację tej uczelni).

W tymże okresie organizacja wewnętrzna Centrali uległa zmianie zasadniczej. Zarząd, wybieralny

przez Radę Centrali (delegaci poszcz. bratn. pomocy), został zniesiony, a na jego miejsce wyłoniono Wydział Wykonawczy, złożony z dyrektora i 3 członków, którzy objęli poszczególne działy: Sekcję Gospodarczą, Sekcję Rach.-Budż. i Sekretariat Generalny. Ta zmiana, aczkolwiek pociągnęła za sobą wzrost wydatków administracyjnych, jednakże zapewniła systematyczność pracy organu administracyjnego, czego nie mogło być przy częstych zmianach członków Zarządu. Rada Centrali nadal pozostała organem uchwałodawczym i kontrolującym.

Do kompetencji Wydz. Wykonawczego należy w pierwszym rzędzie wykonywanie uchwał Rady, przedstawianie preliminarzy budżetowych i sprawozdań z działalności Wydziału i agend Centrali, zarządzanie bieżącą działalnością Centrali, gromadzenie środków i rozdział ich pomiędzy poszczególne agendy oraz bratnie pomoce, ogólne kierownictwo instytucjami i agendami Centrali, nadzór administracyjno-finansowy nad nimi, oraz prezentacja Centrali nazewnątrz w porozumieniu z Prezydjum Rady.

Pozatem istnieją jeszcze i komisje autonomiczne, luźno związane z organami adm. Centrali, działające w ramach ściśle określonych. Tu zaliczamy: 1. Komisję Dochodów Niestalych, powoływaną ad hoc dla przeprowadzenia pewnych imprez dochodowych; 2. Komisję Zdrowia, załatwiająca sprawy związane z udzielaniem pomocy lekarskiej oraz czuwającą nad warunkami higienicznymi i zdrowotnymi agend i 3. Komisję Pomocy Koleż., składającą się z przedstawicieli brat. pomocy i zarządów poszcz. kuchen i domów ak., mającą za zadanie ustalanie zasad kwalifikacji, rozdziału i form pomocy.

Od początku swego istnienia Centrala prowadzi energiczną pracę w kierunku zainteresowania hym młodzieży akademickiej rządu, społeczeństwa oraz instytucyj zagranicznych.

Pomoc rządu w roku 1921/22 stosunkowo była mniej wydatna, aniżeli w okresie poprzedzającym. Min. W. R. i O. P. wyasygnowało kredyty na pomoc żywnościową i mieszkaniową, które nie przekroczyły 25.000.000 mk.

Min. Spr. Wojsk. dało możliwość zakupienia po cenach wojskowych poważnych ilości produktów dla kuchen.

Min. Robót Publicznych przybiecało plac pod budowę domu.

Natomiast pomoc misyj zagranicznych była niezmiernie wydatna. W pierwszym rządzie Amerykański Wydział Ratunkowy, który udzielił pomocy żywnościowej na sumę około 60.000.000 mk., oraz pomocy odzieżowej w postaci materiałów na odzież, wartości przeszło 5 milionów mkp. Składnicę odzieżową prowadziła w porozumieniu z Centralą — Wszechświatowa Federacja Stud. Chrześcijan. Sprzedawano odzież po cenach niższych, a nawet wydawano bezpłatnie.

Tow. YMCA prowadziło świetlicę w ognisku akademickim, a YWCA zaopatrywało w inwentarz ognisko przy ulicy Jasnej dla 40 akademikzek. Soc. of Friends (Tow. ang.-amer. przyjaciół) okazało znaczną pomoc w akcji leczenia studentów, gdyż opłaciło w sanatorium w Obornikach kosztą kuracji 20 chorych akademików.

Ofiarność społeczeństwa polskiego była bardzo niewielka i wyraziła się w ogólnej sumie 14,103,000 mkp. w tem z Auxilium Academ. otrzymano 2,000,000 mkp. i od komitetu pomocy akademickim-żołnierzom 4,481,328 mkp. Tak przedstawiała się pomoc udzielona Centrali z trzech źródeł: rządu, instytucyj zagranicznych i społeczeństwa. Na początku r. 1922 podjęta została energiczna akcja propagandowa celem pobudzenia i zainteresowania społeczeństwa życiem akademików. Urządzono szereg konferencyj prasowych, przedstawicielom zaś senatów akademickich, rządu i prasy przez naoczne pokazanie organizacji i agend Centrali dano możność powzięcia właściwego wyobrażenia o doniosłości akcji na rzecz pomocy młodzieży akademickiej. Jednocześnie podjęta została odpowiednia akcja i na prowincji zapomocą organizowania kół przyjaciół akademika i komitetów wojewódzkich.

Pomoc, udzielana przez Centralę, szła w kilku kierunkach:

1. Pomoc mieszkaniowa. Istniało kilka ognisk i domów akademickich.

Dom Ak. przy ul. Polnej 50	(179 miejsc)
Dom Ak. im. J. Piłsudskiego	(510 miejsc)
Ognisko przy ul. Lwowskiej 12	(110 miejsc)
Ognisko przy ul. Grochowskiej 77	(88 miejsc)
Ognisko III, Koszykowa 53	(15 miejsc)
Ognisko 4, Koszykowa 80	(20 miejsc)
Ognisko 5, Złota 63	(9 miejsc)
Ognisko 6, Krak. Przedm.	(8 miejsc)
Ognisko przy ul. Jasnej	(39 miejsc)
Bursa W. S. Handl.	(25 miejsc)

Dni mieszkalnych w okresie sprawozdawczym było 290,000.

W lokalach tych pobiera się nieznaczną opłatę tytułem komornego, ustaloną przez Komisję Pomocy Koleżeńskiej. Opłata ta stanowi około 60% wydatków administracyjnych.

Na administrację, remonty i opał wydatkowano około 23 milionów mkp. Inwentarz ognisk i domów akademickich pozostaje nadal w stanie wysoce niezadawalającym. Z wyżej wymienionych domów i ognisk jedynie dom przy ul. Polnej 50 odpowiada wymogom pracy naukowej. Pozostałe zaś lokale, poza swoim opłakanym stanem wewnętrznym i wewnętrznym, wymagają zastosowania systemu koszarowego, który b. ujemnie odbija się na studjach mieszkańców.

2. Pomoc żywnościowa udzielana była w postaci obiadów i kolacyj w kuchniach akademickich po cenach b. niskich, ustalanych według obliczeń za-

rządów kucheni, a zatwierdzanych przez Komisję Pomocy Koleżeńskiej.

Ogółem 4 kuchnie: I — przy ul. Koszykowej nr. 80 — w specjalnym budynku, II — przy ul. Mokotowskiej nr. 6, III — w Domu Akademickim w Koszarach Blocha, IV — w Domu Akademickim (Polna 50), wydawały dziennie około 2,500 obiadów. Kuchnia przy ul. Mokotowskiej z końcem czerwca r. 1922 została zlikwidowana z powodu braku funduszy. Na pomoc żywnościową wydatki wyniosły 70,000,000 mkp. przy 19 milionach wpływów.

Zużyto w kuchniach około 68 wagonów produktów żywnościowych i 10 wag. opału; wydano blisko milion obiadów i kolacyj.

3. Pomoc odzieżowa. Centrala zajęła się organizacją wydawania odzieży i bielizny otrzymanej od Wszechświatowej Federacji Studentów Chrześcijańskich, tudzież sama czyniła zakupy materiałów włókienniczych i t. p. Ogółem korzystało z pomocy odzieżowej około 12,000 osób. Wydatki na pomoc odzieżową wyniosły 9,500,000 mkp.

4. Pomoc lekarska ujawniła się w wysyłaniu kolegów do sanatorium w Obornikach i do Domu Zdrowia w Zakopanem, który stał się własnością Ogólnopolskiego Związku Bratnich Pomocy M. A. Ogółem w Domu Zdrowia jest 42 miejsca, z czego dla środowiska warszawskiego przypada 10—12 miejsc.

Prócz tego Centrala prowadzi własną kolonię leśną i uzdrowisko w Drobinie dla 12 osób (kolonia im. Leona Papieskiego). Podczas wakacyj r. 1922 Centrala warszawska, zwyczajem lat poprzednich, organizowała kolonie akademickie w Gdyni.

Nadto Centrala poczyniła starania i wyjednała ulgi dla członków Bratnich Pomocy w teatrach miejskich (40%) oraz w Teatrze Polskim, gdzie otrzymuje pewną ilość biletów po bardzo niskich cenach.

Drukarnia i warsztaty szewsko-krawieckie, prowadzone przez Centralę na zasadach handlowych, zaspakajają potrzeby instytucyj akademickich i członków bratnich pomocy i dają rękojmię oparcia pomocy młodzieży akademickiej na zasadach samopomocowych i samowystarczalności. Drukarnia wykonywała prace również dla osób i instytucyj nieakademickich.

W kwietniu roku 1922 Centrala rozpoczęła starania celem uzyskania placów pod budowę domów akademickich. Na skutek tych starań magistrat miasta przeznaczył na ten cel teren przy ul. Grójeckiej, wielkości około 7 ha. Kolonja akademicka, która ma być na tym terenie urządzona, składać się będzie z domów mieszkalnych, budynku dla kuchni i spółdzielni, budynku dla stowarzyszeń, boiska sportowego oraz infirmerji.

Biura Centrali mieszczą się przy ul. Kopernika 41, tel. 217-58 i 147-35. Godziny urzędowe od 10 do 1 pp. i od 4 — 8 wiecz.

„Bratnia Pomoc“ Studentów Uniwersytetu Warszawskiego.

Tow. „Bratnia Pomoc“ S. U. W. powstało w roku 1915. Mianowicie dnia 21 listopada r. 1915 odbyło się pierwsze zebranie organizacyjne, na którym wybrano Komisję w osobach kol. Stanisława Borkowskiego, Jana Czarneckiego, Wiesława Czermińskiego, Zygmunta Fickiego, Leona Frejta, Jana Gebethnera, Jana Idzikowskiego, Stefana Lublinera, Stanisława Mullera. Komisja opracowała statut, który dnia 5 grudnia 1915 r. został przyjęty przez walne organizacyjne zebranie.

Do roku 1921 Bratnia Pomoc przechodziła najrozmaitsze fazy organizacyjne, a działalność jej ulegała kilkakrotnym przerwom. Dopiero no powrocie akademików z szeregów armji, Bratnia Pomoc podjęła normalny tok prac, dążąc do rozszerzenia swych ram organizacyjnych i wszechstronnego objęcia zagadnień samopomocowych. Organami Towa są: Zarząd, sekretarjat i podległe mu archiwum, sekcja kwalifikacyjna, sekcja gospodarcza, skarbnik, komisja wydawnicza, biuro pośrednictwa pracy, sekcja dochodów niestałych.

Sekretarjat. Pod koniec r. 1922 zarejestrowano 2.300 członków, z tego:

a) mężczyzn	1646	71,56%
b) kobiet	654	28,44%
według wydziałów:		
a) prawny: mężczyzn	869	88,77%
kobiet	110	11,23%
	979	
b) filozof.: mężczyzn	345	44,28%
kobiet	434	55,72%
	779	
c) lekarski mężczyzn	432	79,70%
kobiet	110	20,30%
	542	
według wyznań:		
a) wyznania rzym.kat.	2036	88,52%
b) wyznania mojżeszowego	154	6,69%
z tego 12 bezwyznaniowych		
c) ewangelików	101	4,39%
d) prawosławnych	7	0,04%
e) anglikańskiego wyzn.	1	0,04%
f) karaim	1	0,04%

Sekretarjat był odpowiedzialny za sprawne funkcjonowanie komisji spraw wojskowych, która urzędowała jako autonomiczny dział Sekretarjatu. Czynnością jej zasadniczo było pośrednictwo w

otrzymywaniu przez kolegów odroczeń służby wojskowej, względnie urlopów z P. K. U. W tym celu z komisji wojskowej korzystało 902 kolegów, w tych 192 zamiejscowych i około 305 nieczłonków Br. Pomocy.

Komisja wydawnicza. Powstała dopiero w roku 1922 i pracę swą musiała rozpocząć od podstaw. Koło Prawników wkrótce przekazało Komisji swą akcję wydawniczą; jedynie Koło Medyków w stosunku do skoordynowania całej akcji wydawniczej na Uniwersytecie zajęło stanowisko negatywne.

Niezmierne trudności miała Komisja z uzyskaniem odpowiedniego lokalu na magazyn. Początkowo uzyskano dwa pokoje w lokalu C. A. B. P. przy ul. Kopernika 41, obecnie magazyn detaliczny Komisji mieści się w lokalu Bratniej Pomocy w Uniwersytecie.

Przechodząc do spraw podręczników, podkreślić należy, że Komisja, mając na widoku interesy kolegów z pierwszego roku studiów, nabyła podręcznik prof. Jarry „Ogólna Teoria Prawa“, który sprzedawany jest po cenach od 40% do 50% niższych od zasadniczych. Nadto, wobec dotkliwego braku jakichkolwiek skryptów w tej dziedzinie, sprowadzono, zalecony przez prof. Nagórskiego, podręcznik Longchamps de Berier „Wstęp do Nauki Prawa Cywilnego“.

Przez czas dłuższy Komisja robiła usilne zabiegi celem pozyskania zgody Związku Księgarzy Polskich na prawo nabywania przez Sekcję pewnych podręczników naukowych w księgarniach z niewielką zniżką — niestety bez powodzenia.

Na jesieni r. 1922 prof. Zygmunt Cybichowski zwrócił się za pośrednictwem Zarządu Koła Prawników z propozycją nabycia z góry pewnej ilości egzemplarzy jego podręcznika „System Prawa Międzynarodowego“, pod warunkiem wpłacenia z góry całej należności, po cenie jednak znacznie niższej od mającej obowiązywać ceny księgarskiej. Dzięki powyższemu koledzy mają możliwość otrzymania tego podręcznika po cenie około 70% niższej od cen księgarskich.

Podobną transakcję zawarto z prof. E. Jarrą, zakupując z góry 500 egzempl. mającego ukazać się jego podręcznika „Historja Filozofji Prawa w zarysie“. Wszyscy koledzy nabywają powyższy podręcznik po cenie około 50% niższej.

Poza sprowadzeniem podręczników do sprzedaży przez cały czas urzędowania Komisja wydawała kartki uprawniające do nabywania podręczników naukowych w księgarniach bez dodatku droższnianego.

Własne wydawnictwa litograficzne Komisji obejmowały przedmioty wydziału prawnego i filozoficznego. Z przedmiotów wydziału filozoficznego wydano ogółem dwa wydawnictwa, o ogólnym nakładzie 10.800 arkuszy, a mianowicie: „Literatura Polska na emigracji cz. 2 i 3“ i „Rok 1848 w Literaturze Polskiej“.

Z przedmiotów wydziału prawnego w czerwcu 1922 r. uzyskano bezinteresownie od prof. Krzywickiego rękopis statystyki, którą też niezwłocznie wydano w nakładzie 110 arkuszy. W ciągu miesiąca lipca i sierpnia wydano „Naukę skarbowości” w nakładzie 8.000 arkuszy oraz „Prawo skarbowe polskie” w nakładzie 4.500 arkuszy.

Sekcja gospodarcza.

Zakres działalności sekcji gospodarczej został ograniczony i punkt ciężkości działania przeniósł się na prowadzenie bufetu.

Sekcja kwalifikacyjna.

Ogółem z pomocy Sekcji korzystało około 1000 osób, otrzymując znacniejszą lub mniej znaczną pomoc materialną.

Z ogólnej liczby miejsc, w domach i ogniskach, jaką rozporządza C. A. B. P., wypadło dla Bratniej Pomocy S. U. W. miejsc: dla kolegów 329, dla koleżanek 60, ogółem 389.

Odrzuconych zostało z powodu braku miejsc za ledwie kilkanaście podań oraz usunięto z ognisk kilku kolegów, którzy nie kwalifikowali się na pomoc mieszkaniową.

Pomoc pieniężna udzielana była w postaci krótkoterminowych pożyczek oraz zapomóg, jako też opłaty za kurację w Domu Zdrowia w Zakopanem, opłaty za ulgi na kolejach oraz w postaci stypendjów osób prywatnych i instytucji.

Z kuchen C. A. B. P. korzystało około 400 osób. Do „Domu Zdrowia” w Zakopanem wysłano ogółem 9 osób. Ulgi w opłatach kosztów kuracji wnoszą sumę mkp. 677.402. W maju i czerwcu wysłano 4 kolegów do sanatorium w Obornikach. Na kolonie letnie nad morzem zapisało się i wyjechało około 70 osób. Do Drobiny (kolonia akademicka im. Leona Papińskiego pod Dęblinem) wyjechało 12 koleżanek. Z ulgowych kart kąpielowych do kąpielisk miejskich korzystało wielu kolegów i koleżanek.

Pozatem, dzięki uprzejmości dyrekcji Teatru Norwega, Sekcja wydawała codziennie 5 biletów bezpłatnych.

Zaświadczeń o niezamężności, celem zwolnienia od czesnego i uzyskania stypendjów, wydano około 147.

Sekcja dochodów niestałych.

W roku sprawozdawczym urządziła bal karnawałowy w dniu 10 lutego 1922 r., a następnie bal wiosenny w dniu 29 kwietnia 1922 r., który wskrzesił świetną tradycję dawnych balów uniwersyteckich.

Sekcję podzielono na 3 podsekcje: balową, odczytową i koncertową.

Wychodząc z założenia, że prace S. D. N. nie mogą ograniczać się do urządzania imprez, dając

cych jedynie zysk materialny, podsekcja odczytowa zorganizowała cykl odczytów z dziedziny sztuki i teatrów, zapraszając na prelegentów panów: Budzyńskiego, Horzycę, Limanowskiego, Zawistowskiego, Zelwerowicza.

Sekcja pośrednictwa pracy.

S. P. P., jedna z najważniejszych agend Towarzystwa Bratniej Pomocy, prowadziła swą pracę w bardzo nieprzychylnych dla niej warunkach. Trudności w znalezieniu pracy zarobkowej, dające się odczuć w r. 1921, osiągnęły szczytu w r. 1922. S. P. P. była zmuszona wobec tego wykorzystać te rodzaje zajęć, które uprzednio przez studentów nie w r. 1921, osiągnęły szczytu w r. 1922 S. P. P. Wyższej Szkoły Handlowej, Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego i Politechniki Warszawskiej została podjęta akcja, której celem było uzyskanie posad usługi sezonowej w cukierniach. Akcja ta spotkała się uznaniem Związku Właścicieli Cukierni i za jego poparciem 40 kolegów uzyskało korzystne pod względem materialnym zajęcie na cały okres letni. W okresie przedwakacyjnym S. P. P. starała się wyzyskać wszystkie dostępne jej środki, aby otrzymać największą ilość kondycy. W tym celu został nawiązany kontakt ze Związkiem Ziemiaków, Centralnym Towarzystwem Rolniczym i ze Związkiem Przemysłowców. W wydawnictwach tych organizacji zostały umieszczone odpowiednie wzmianki.

Przez kolegów wyjeżdżających na prowincję S. P. P. wysyłała plakaty dla rozklejenia ich w miastach i miasteczkach. Plakaty takie były rozklejane również w Warszawie na ulicach oraz rozsyłane do szkół średnich. S. P. P. nawiązała również kontakt z Dyrekcjami Teatrów i do kilku z nich studenci byli stale angażowani jako statyści. Działalność S. P. P. przedstawia się w sposób następujący: udzielono 324 kolegom zajęć, a mianowicie: korepetycyj 80, kondycy 50, posad przy wyborach 120, posad w cukierniach 40, posad różnych 34.

Dążąc do zdobycia zaufania osób zaofiarowujących pracę przez polecenie odpowiednich kandydatów, S. P. P. przestrzegała ściśle, aby przy zapisach na posady koledzy podawali dokładne swe kwalifikacje. Przez nią zostały również zredagowane kartki polecające, uprawniające pracodawców do składania zażaleń.

Tow. Bratniej Pomocy stud. Politechniki Warszawskiej.

Towarzystwo założone zostało w r. ak. 1915/16. W roku 1921/22 posiadało 2850 członków. Praca Towarzystwa ogniskowała się w komisjach, działających pod kierunkiem Zarządu.

Działalność poszczególnych komisji w świetle cyfr przedstawia się w sposób następujący:

Kasa Główna.

Obrót kasowy Mk. 78.500.000

Ważniejsze pozycje:

W przychodzie:

Składki członków Mk. 2.112.330
Ofiary „ 3.012.945
Dochody z imprez „ 3.042.458
Zwrot pożyczek „ 4.267.350

W rozchodzie:

Pożyczki wydane „ 6.999.600
Opłaty za kolegów w Domu
Zdrowia w Zakopanem „ 514.036
Koszta administracyjne „ 2.211.507

Wydano pożyczek 426, zwrócono 477.

Komisja Gospodarcza.

I. Dział Handlowo Gospodarczy:

obróć Mk. 6.456.300

II. Kuchnia Nr. 1 (Koszykowa

80): obrót Mk. 191.793.102

W r. 1921/22 Kuchnia czynna była 356 dni.

Wydano obiadów 288.554, kolacyj 35.883, porcyj
mięsnych 37.679, mleka zsiadłego 35.883.

Maksymalną ilość obiadów (37.113) wydano w li-
stopadzie, minimalną (12.719) w sierpniu, prze-
ciętnie wydawano 810 obiadów dziennie. Obiadów
ulgowych wydano 2.100.

Kuchnia prowadzi bufety: w gmachu Politechniki
i w gmachu Kuchni, z których korzysta dziennie
1000 do 1500 kolegów.

Komisja Wydawnicza.

Obrót Mk. 111.057.827.

Zapomogi zwrotne M. W. R. i O. P. wyniosły
w ciągu roku 1921/22 18,5 milionów mkp.

Komisja wydała 26 wydawnictw skryptowych
i 2 książki, ogółem 451.800 arkuszy, oraz 41.000
tablic. Opracowanie wydawnictw skryptowych,
która to praca powierzona jest studentom polite-
chniki, członkom Tow. Bratniej Pomocy, koszto-
wało mkp. 3.814.145.

Od maja r. ub. Komisja Wydawnicza prowadzi
antykwarjat. Do końca roku sprawozdawczego,
a więc w ciągu 5 miesięcy, kupiono 343 książki,
sprzedano 209.

Komisja Kramowa.

Sprzedawała członkom Tow. materiały piśmienne
i rysunkowe. Obrót wyniósł 3.294.161 mkp.

Komisja Pośrednictwa Pracy.

Poszukujących pracy zgłosiło się 350 członków
Zaofiarowano zajęć 193 członkom
Wskazano pracę poszukującym w 238 wypadkach
Objęto pracę w 81 „

Komisja Kwalifikacyjna.

Zakwalifikowano członków na:

pomoc pieniężną	426
„ mieszkaniową	390
„ odzieżową	729
„ zdrowotną	11 (wyjazd do Zakopan.)
„ „	24 (wyjazd do Gdyni)
obiady ulgowe	61
wydano opinij	294

Komisja Balotująca i Ulgowa.

Przyjęto 1545 członków.

Wydano: kwitów do Teatrów Miejskich	1725
„ biletów do Teatru Polskiego	786
„ kwitów do kapieli	378

Komisja Biblioteczna.

Z biblioteki korzystało 646 kolegów. Wypoży-
czono ogółem 1896 tomów.

Komisja Dochodów Niestalych.

Komisja urządziła w roku 1921/22 4 imprezy do-
chodowe, które przyniosły 5.042.458 mk. czystego
zysku. Prócz tego Komisja brała udział i okaza-
wała pomoc w imprezach urządzanych przez
różne instytucje dobroczynne.

Kapitał Towarzystwa w dniu 1 listopada 1922 r.
wyrażał się sumą Mkp. 12.621.494.92. Na rachunku
działalności Towarzystwa dochody przewyższyły
wydatki na prowadzone akcje, dając czysty zysk
w wysokości Mkp. 11.827.751.81.

Bratnia Pomoc St. Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego.

Towarzystwo „Bratnia Pomoc Studentów Szkoły
Głównej Gospodarstwa Wiejskiego“ w Warszawie
(Miodowa 23) powstało w roku 1918 z przekształ-
cenia się ówczesnego Wydziału Bratniej Pomocy
Koła Rolników w zrzeszenie samopomocowe ogó-
łu studentów uczelni. W roku 1921/22 Towarzy-
stwo liczyło 720 członków, t. j. około 86% wszyst-
kich słuchaczy trzech wydziałów (rolnego, leśnego
i ogrodniczego) S. G. G. W. Całkowity obrót ka-
sowy wyniósł w owym okresie prawie 3.000.000
mk. Z wydatniejszej pomocy Towarzystwa korzy-
stało: mieszkaniowej — 12% ogółu członków,
odzieżowej — 16%, żywnościowej 18%, z poży-
czek krótko i długoterminowych 8%.

Prace Towarzystwa ogniskowały się w Zarządzie,
w którego skład wchodził: prezes, 2 wice-prezesi,
sekretarz, skarbnik oraz przewodniczący poszcze-
gólnych komisji i sekcji, a więc komisji kwalifi-
kacyjnej, komisji kontroli pracy samopomoco-
wej, sekcji pośrednictwa pracy, sekcji gospodar-
czej oraz sekcji dochodów niestalych.

Bratnia Pomoc Studentów Wyższej Szkoły Handlowej.

T-wo „Bratnia Pomoc Studentów W. S. H.“ istnieje, jako takie stosunkowo niedawno, bo od roku 1916. Już jednak w roku 1908, t. i. w drugim roku istnienia Wyższych Kursów Handlowych, powstało „Zrzeszenie Słuchaczy W. K. H.“, które miało naogół te same zadania i cele, co dzisiejsze bratnie pomoce, tem się jednak różniąc, że: 1-o istniało nielegalnie, 2-o większą niż dzisiaj uwagę zwracało na wzajemną pomoc w zakresie nauki i wychowania ideowego, mniej zabiegając narazie o materialną stronę pomocy swym członkom. Protokoły „Zrzeszenia“ wymieniają między innymi pracami zorganizowanie Czytelni (z abonamentem 53 dzienników i 25 tygodników), otwarcie Kółka dyskusyjnego, notulia dane o działalności w kierunku pomocy materialnej potrzebującym kolegom, drogą bezwrotnych zaomóg i pożyczek, przewczem dla zdobycia funduszy na ten cel, założono sklep materiałów piśmiennych itd. W akcji pomocy gospodarczej kolegom pomogła później wydatnie Dyrekcja Uczelni zorganizowawszy dla 17 studentów W. K. H. Burse w smachu Szkoły, pod opieką zarządu „Zrzeszenia“. Tak z roku na rok „Zrzeszenie“ coraz silniej zbliżało swój program działalności do programu samopomocowego Bratniej Pomocy.

W roku 1916, kiedy warunki polityczne wyższych uczelni uległy pewnej zmianie na lepsze, „Zrzeszenie“ ujawniło się, a przewziawszy tytuł dzisiejszy, t. i. „Bratnia Pomoc Studentów W. S. H.“, przejawiało coraz silniej działalność w kierunku samopomocy koleżeńskiej, tembardziej, że warunki materialne okresu przeciągającej się wojny wymagały większego skupienia sił w tym kierunku. W zrozumieniu tej konieczności Zarząd Bratniej Pomocy w roku 1916 otwiera Kooperatywę Studentów W. S. H., dając tem impuls do zakładania spółdzielni na innych uczelniach w Warszawie. Niejednokrotnie też członkowie Kooperatywy W. S. H. służyli przy organizowaniu podobnych przedsiębiorstw, jako fachowcy, rada i pomoc, w wielu wypadkach zajmując stanowiska kierownicze. Ruch ten dał istotny początek i podstawę działającej dzisiaj, a otwartej w roku 1921, „Spółdzielni Akademickiej w Warszawie“. Przy tych jednak zabiegach i pracach nie zaniechano zupełnie prac społecznej, co stwierdzaia w dalszym ciągu kroniki Bratniej Pomocy W. S. H. Dzisiejszy statut Bratniej Pomocy W. S. H. przewzięto w ogólnym zarysie w roku 1917/18. Na podstawie tego statutu poszczególne agendy Bratniej Pomocy prowadzą następujące sekcje: I. Sekcja Naukowa, II. Sekcja Finansowa, III. Sekcja Pośrednictwa Pracy, IV. Sekcja Ulgowo-Gospodarcza, V. Sekcja Informacyjno-Kwalifikacyjna. Sekcje dzielą się na wydziały, załatwiając bezpośrednio poszczególne sprawy pomocy koleżeńskiej,

jakie Bratnia Pomoc ma do wykonania. Całością prac kieruje Zarząd, złożony z prezesa, dwóch wiceprezesów, sekretarza generalnego i przewodniczących sekcji (5-ciu). Do C. A. B. P. wysyła Bratnia Pomoc W. S. H. 5-ciu delegatów. Bratnia Pomoc ma równocześnie powierzone sobie obowiązki reprezentowania ogółu studentów W. S. H. Kuratorem T-wo jest Dyrektor Uczelni, Dr. Bol. Miklaszewski.

Księgi i sprawozdania na dzień 1 maja 1922 r. (za okres od 1 maja 1921 r.) przedstawiają następujące wyniki:

Członków było 621, w tem 4-ech Jugosłowian w charakterze członków nadzwyczajnych. W liczbie członków rzeczywistych było studentek 90 (t. j. 14,5%), studentów 531 (t. j. 85,5%), wyznania mojżeszowego było 7-miu, czyli 1,13%.

Sekcja Naukowa abonowała dla Czytelni 70 pism, a mianowicie 9 dzienników warszawskich, 15 prowincjonalnych, 18 tygodników treści ogólnej i 28 tygodników z zakresu handlu i przemysłu; zorganizowała kilkanaście wycieczek do centrów i zakładów przemysłowych w kraju, a w szczególności do Zagłębia Naftowego w Boryslawiu, na Targi Wschodnie i Targi Poznańskie, oraz zagranicę — do Pragi Czeskiej — na wystawę Międzynarodową w marcu 1922 roku. Urządziła ona kilka odczytów, np. „O Czechosłowacji“, wygl. przez p. posła Masek, „O Japonji“ przez prof. Ilskiego i kilka in. Sekcja Finansowa wykazała obrót około 10.000.000 Mk. Ofiary przyniosły Mk. 804.806, imprezy dochodowe (bale, zabawy) Mk. 617.867, składki członków Mk. 327.700. Ogólny dochód wynosił Mk. 5.847.664. Wydano: 82 pożyczek na Mk. 677.500, 25 zapomóg na czesne Mk. 135.000, stypendjów na wycieczki Mk. 70.000, na zakup mebli i inwestycje Mk. 285.000, na różne koszta Mk. 327.213. Czysty majątek w dniu 1 maja 1922 r. wynosił Mk. 1.380.656.

Sekcja Pośrednictwa Pracy, mająca na celu wyszukiwanie posad i pracy, oraz pośredniczenie w uzyskaniu tychże dla członków, zdobyła różnego typu posady dla 109 członków na 136 zgłaszających się, w czem na stanowiska kierownicze — 3, buchalterów — 11, korespondencji w obcych językach — 5, korepetycji — 31, agentów handlowych — 25, kelnerów sezonowych — 34, nie licząc 45 praktyk w bankach i biurach handlowych.

Sekcja Informacyjno-Kwalifikacyjna kwalifikowała podania członków o pożyczki z Bratniej Pomocy, stypendja, ulgi w opłacie czesnego i mieszkania, oraz rozdzielała dary odzieżowe w naturze, uzyskane z C. A. B. P. i od przedsiębiorstw handlowych (w szczególności od B-ści Jabłkowskich), razem dla 162-ech członków.

Sekcja Ulgowo-Gospodarcza rozdzielała karty obiadowe i kąpielowe, dary w naturze, rozsprzedawała artykuły żywnościowe pobierane z C. A. B. P., oraz zakupowała je we własnym zakresie, prowadząc sklep. Ogółem wydano 3.102 kart obiadowych mniej więcej 300 członkom — odzieży

rozdano za sumę 644.000 Mk. Artykułów żywnościowych sprowadzono za łączną sumę 1.180.700 Mk., przy ogólnym obrocie 4.291.062 Mk. Osobny wydział opiekował się Bursą W. S. H. Bursa W. S. H., utworzona i istniejąca jedynie dzięki poparciu Dyrektora W. S. H., miała w r. 1921/22 63 miejsc, w tem 2 dla studentek. Prowadzona jest autonomicznie, a wydatki wszelkie pokrywają mieszkańcy drogą opłaty za mieszkania. Z innych ognisk akademickich korzystało 97 członków, co stanowi 16% ogólnej liczby członków Bratniej Pomocy.

Bratnia Pomoc Słuch. Rzecz. Wol. Wszechnicy Polskiej.

Bratnia Pomoc Słuch. Rzecz. Wolnej Wszechnicy Polskiej istnieje swe datuje od r. 1916. Już w kilka miesięcy po założeniu liczyła około 175 członków: pracę swą prowadziła w następujących agendach: sekcji ulgowej, której zadaniem było wyjednywanie od instytucji społecznych zasiłków na stypendja, biletów na obiady bezpłatne, ustępstw procentowych w sklepach i t. d.; sekcji kwalifikacyjnej, zajmującej się rozdziałem zapomóg i opinjowaniem o niezdolności członków; sekcji pośrednictwa pracy; sekcji dochodów niestających; sekcji wydawnictwa skryptów i pisma słuch. T. K. N.; koła pedagogów, poświęconego pracy samokształceniowej; koła dramatycznego, które urządziło przedstawienie publiczne w Teatrze Małym; wreszcie sekcji sportowej, która w „dniu akademickim“ 12 maja 1916 r. zdobyła największą liczbę punktów na zawodach lekkoatletycznych, obejmujących przedstawicieli wszystkich ówczesnych szkół wyższych Stolicy. Lata ak. 1916—17 i 1917—18 były dla rozwoju Bratniej Pomocy niezwykle ciężkie, ze względu na różnorodność trudności, jakie kraj cały przeżywał podczas najazdu niemieckiego. Walki wyzwolenicze w okresie 1918—1920 r., z którymi związane było opuszczenie murów uczelni przez setki słuchaczy i dwukrotne zawieszenie wykładów, stały się powodem ograniczenia działalności Bratniej Pomocy do udzielania niezbędnej pomocy członkom pełniącym służbę w szeregach. Dopiero z końcem wojny—na jesieni r. 1920—rozpoczyna się nowa faza działalności Bratniej Pomocy. Wskruszone sekcje pracują usilnie nad dostarczeniem odzieży, żywności i mieszkania zdembalizowanym studentom W. W. P. Od tej chwili Bratnia Pomoc wkracza już na normalną drogę rozwoju, obejmując stopniowo coraz większy zakres działalności. Rok 1920/21 dobrze zapisał się w dziejach organizacji. Wśród szerokiego kół słuchaczy daje się zauważyć, nieznane przedtem, wielkie zainteresowanie się Bratnią Pomocą. Liczba członków znakomicie się zwiększa, dzięki przekazaniu Bratniej Pomocy

przez Zrzesz. Słuch. Instytutu Pedagogicznego W. W. P. akcji samopomocowej, dotąd oddzielnie, poza Bratnią Pomocą, prowadzonej. Wreszcie dodatnio wpływa na stan organizacji nawiązanie ścisłych stosunków z warsz. Centralą Bratnich Pomocy. W następnym, czyli 1921—22 r. ak., znaczenie Bratniej Pomocy w życiu studenckim jeszcze bardziej się wzmacnia. Wszystkie ważniejsze sprawy, przedstawicielstwo sł. rz. W. W. P. — Międzywydziałowy Komitet Akademicki—załatwia wspólnie z zarządem Bratniej Pomocy. Tak np. było z kwestją kontrolowania studentów pod względem spełniania powinności wojskowej, opracowaniem podstaw mającej powstać „gminy akademickiej W. W. P.“ i t. p.

Stowarzyszenie „Bratnia Pomoc“ Stud. Państw. Inst. Dent.

Na terenie P. I. D. istnieje jedna organizacja samopomocowa: „Bratnia Pomoc studentów P. I. D.“, należąca do Centrali Akademickich Bratnich Pomocy. Bratnia Pomoc P. I. D. powstała w styczniu r. 1921. Pierwszy Zarząd zatwierdzono na Walnem Zebraniu w dniu 18 maja r. 1921. Członkowie przyjmowani są do Bratniej Pomocy przez balotowanie Zarządu. Członkowie Stowarzyszenia dzielą się na rzeczywistych, honorowych oraz nadzwyczajnych, czyli protektorów. Działalność Bratniej Pomocy ogniskuje się w 4 komisjach: I. Komisji Pomocy Koleżeńskie, II. Komisji Wydawnictwa Skryptów, III. Komisji Kulturalno-Oświatowej, IV. Komisji Dochodów Niestających. Praca wymienionych Komisji w r. szk. 1921/22 polegała na wydawaniu zapomóg pieniężnych, kart na korzystanie z ulgowych obiadów w kuchniach akademickich, kart kąpielowych, teatralnych i na pomocy naukowej, w formie wydawania skryptów. Fundusze Bratnia Pomoc P. I. D. czerpała ze składek członkowskich i z ofiar społeczeństwa.

Spółdzielnia Akademicka w Warszawie.

Pierwszą akademicką instytucją spółdzielczą na terenie Warszawy była kooperatywa Koła Rolników, założona już w r. 1906, przy Kursach Przemysłowo-Handlowych (obecnie S. G. G. W.). Warunki niewoli pozwoliły jej na skromną jedynie vegetację. Dopiero podczas wojny powstają kooperatywy słuchaczy Wyższej Szkoły Handlowej i Politechniki Warszawskiej. Ważnym krokiem było stworzenie z wiosną 1920 r. Związku Spółdzielni Akademickich oraz w maju tegoż roku połączenie kooperatyw S. G. G. W. i W. S. H. w Okręgową Spółdzielnię Akademicką. Okres prac organizacyjnych i konsolidacyjnych można

uważać za zamknięty w marcu 1921 r. przez przy-
stąpienie kooperatywy Politechniki do Związku
i zalegalizowanie statutu jednej Spółdzielni Aka-
demickiej.

Pierwsze miesiące jej istnienia nie należały do łat-
wych. Zarząd złożony z 5 osób okazał się zbyt
ciężki i został zmieniony na sprężystszy dwu-
osobowy. Świeżo wybrana Rada Nadzorcza mu-
siała najpierw zaznajomić się ze wszystkimi
szczegółami organizacji. Rachunkowość, odziedzic-
zona po trzech różnych stowarzyszeniach, wy-
magala znacznych modyfikacji. Liczba członków
wynosiła 1272, ale cały fundusz udziałowy zale-
dnie 164.019 mk., co nawet przy ówczesnych ce-
nach dopiero przy pomocy kredytu pozwalało na
znośne prowadzenie jednego sklepu. Dlatego
sklepy S. G. G. W. i W. S. H. nie mogły
być dostatecznie w towary zaopatrywane i po
paru miesiącach zostały zamknięte, zarówno jak
i herbaciarnia w S. G. G. W. Pozostały w tych
uczelnianych sklepiki piśmienne i jedyny większy
sklep — przy ul. Polnej 50. Dzięki tym koniecz-
nym ograniczeniom, oraz uzyskanym pożyczkom,
Spółdzielnia stanęła jednak na trwalszym gruncie.
Od sierpnia obroty gwałtownie wzrastają, tłumnie
też zapisują się nowi członkowie. Koniec jesieni
następuje nowe trudności: system kontyngentów
rządowych ustępuje miejsca wolnemu handlowi,
kredyt prawie znika, a nagła poprawa kursu mar-
ki wywołuje stagnację, spadek cen, t. zw. strajk
kupujących. Z końcem roku 1921 liczba człon-
ków wzrosła do 4½ tys., fundusz udziałowy do
2½ milionów mk. Nadwyżkę, w sumie 1242 tys.
mk., Walne Zebranie przeznaczyło w całości, po-
opłaceniu podatku, na fundusze: społeczny i za-
pasowy. Bolesną operacją było skreślenie około
1500 członków, którzy nie dopłacili udziałów na-
wet do 500 mk.

W ciągu zimy i wiosny 1922 r. Spółdzielnia żyła
pod znakiem wiary w stabilizację marki. Brak
kapitałów stał się mniej dotkliwy, największą
troską był brak kupujących. Słusznie jednak
mniemając, że brak zainteresowania wśród człon-
ków jest objawem przejściowym i musi minąć,
uruchomiono w okresie przedwakacyjnym nową
placówkę — sklep w koszarach im. Piłsudskiego.
W czerwcu marka zaczęła gwałtownie spadać, po-
wodując wzrost drożyzny i znaczne ożywienie
rynku, zwiększając także zakupy, dokonywane
przez członków Spółdzielni. Stwierdzić można,
że są już członkowie, którzy sobie przyjęli za za-
sadę zaspakajanie pewnych kategorii potrzeb wy-
łącznie w Spółdzielni. Ci, którzy raz na tę drogę
weszli, już jej nie porzuca: gdyby ich nawet nie
pociągnęła idea, wystarczy zrozumienie własnego
interesu. Ceny bowiem, chociaż nie mogą się już
tak różnić od rynkowych, jak to miało miejsce
w okresie aprowizacji rządowej, są jednak dla
lwiej części artykułów nieco niższe, dzięki omi-
naniu pośredników i stosowaniu możliwie niskiej
stopy kalkulacyjnej. Wysoką zaś jakość towarów

uważa Spółdzielnia za warunek sine qua non sku-
tecznej działalności i jeśli zdarzały się w tym
względzie chwilowe niedopatrzienia, to wszelkie
reklamacje członków były i będą przyjmowane
z największą życzliwością. Celem zaś zbliżenia
się do członków, Spółdzielnia stara się pracę de-
centralizować, zakładając nowe filje. W jesieni
więc r. 1922 otwarto trzeci sklep zaopatrzony
wszechstronnie, przy ul. Kopernika 41, trzeci
sklepik piśmienne (na Uniwersytecie), oraz uru-
chomiono Kasę Oszczędności. Ekspansja idzie
zatem dość rażno, pomimo ciągłej konieczności
walki z brakiem środków.

Otrzymała wprawdzie Spółdzielnia pewne kre-
dyty, głównie towarowe (na szczególną wzmiankę
w tym względzie zasługuje wydatna pomoc
Wszczęświatowej Federacji Studentów-Chrześci-
jan), mimo to brak kapitałów zmusił Spółdzielnię
do dalszego podwyższania udziałów.

Spółdzielnia zatrudnia (oprócz dwuosobowego Za-
rządu) 10 osób stałego personelu, a mianowicie:
1 buchaltera, 2 pracowników biurowych i 7 osób
personelu sklepowego, oprócz 3-ch koleżanek,
sprzedających podczas przerw w sklepikach pi-
śmiennych. Rada Nadzorcza pracuje bezpłatnie.
Składa się ona z 18 członków i 9 zastępców. Po-
siada prezydium z 4 osób, oraz 2 wydziały: Re-
wizyjny i Społeczno-Wychowawczy. Ten ostatni
korzysta dla prowadzenia akcji z 8% od sumy
wydatków, które to 8% przenosi się z końcem
każdego miesiąca do dyspozycji Wydziału. Po-
mimo to działalność społeczno-wychowawcza
idzie niezmiernie ciężko. Probowano odczytów,
pogadanek, odezwn, biblioteki, — nie znaleziono
jednak środka, któryby potrafił poruszyć, zainte-
resować, wyprowadzić z apatii ogół akademickie-
go społeczeństwa. Szczególnie się to uwydatnia
na Walnych Zebraniach, gdzie frekwencja jest
znikomo niska. To też Rada Nadzorcza uznała
za swe najpilniejsze zadanie energiczne prze-
prowadzenie propagandy, mówiącej o zadaniach
Spółdzielni. O ile akcja ta będzie owocna — naj-
bliższa przyszłość pokaże.

Dalsza polityka Spółdzielni polegać musi na wy-
korzystaniu ożywienia ruchu nabywczego, dla dal-
szego rozszerzenia działalności i możliwie najpeł-
niejszego zaspakajania potrzeb członków.

Spółdzielnia „Dom Akademiczek“.

Spółdzielnia „Dom Akademiczek“ powstała w
końcu roku akademickiego 1916/17. Ciężkie wa-
runki mieszkaniowe, jakie wtedy zaczęły się wy-
tworzać w Warszawie, były najsilniejszą pobud-
ką do jej założenia.

Kilka energiczniejszych akademikzek repatrian-
tek, chcąc pomóc licznej rzeszy bezdomnych ko-
leżanek, za inicjatywą stud. Danejko Anieli, wy-
najęło lokal przy ul. Żórawiej 15, zawiązało sto-

warzyszenie pod powyższą nazwą i Spółdzielnia zaczęła funkcjonować.

Rok akademicki 1918/19 zwiększył teren działalności o mieszkania wynajęte przy ulicy Wspólnej 10. Lokal umeblowano sprzętami zdobytymi na niemieckim „Damenheimie“. Tak powiększony „Dom“ mógł już pomieścić około 60 mieszkańek. W lutym 1921 r. zarekwirowano część obszernego lokalu cukierni Kleszcza (Marszałkowska 97a). Lokal ten, położony w pobliżu szeregu uczelni, nadawał się wybitnie na klub i stołownię, to też przygotowano go do tego celu i w czerwcu tegoż roku dokonano poświęcenia nowej placówki akademickiej.

Na urządzenie kuchni uzyskano pożyczkę w sumie około 1.300.000 od „Auxilium Academicum“. Potrzebę nowej instytucji ilustrują najlepiej cyfry: w ciągu 7 miesięcy 1921 r. wydano około 50.000 obiadów; obrót wynosił około 15.000.000 mkp. Pomyślny rozwój istniejących placówek zachęcał do dalszych trudniejszych przedsięwzięć. Wszak głównym celem stowarzyszenia były mieszkania, a brak ich stawał się coraz rozpaczliwszy. Powzięto więc już w roku 1921 plan budowy własnego domu i wszczęto w tym kierunku energiczne starania.

Dzięki poparciu sfer rządowych uzyskano plac w ogrodzie sejmowym, a więc miejscu jaknajbardziej na ten cel nadającym się, o wymiarach 30 x 60 mtr. Odpowiedni akt spisano w czerwcu 1921, w lipcu uzyskano kredyt w Banku Budowlanym w wysokości 60.000.000 mkp., a w sierpniu rozpoczęto prace.

Projekt budowy domu przewiduje 90 pokoi 2 osobowych, 30 jednoosobowych z oddzielnym przy każdym przedpokojem i umywalką, przystem kuchnię, salę koncertową, taras, mieszkania służby, łazienki i t. p.

20 października 1921 r. nastąpiło uroczyste wmurowanie kamienia węgielnego pod wznoszące się mury.

WILNO

Bratnia Pom. Polsk. Mł. Akad. Uniw. Wileńskiego.

Tow. „Bratnia Pomoc“ Polskiej Młodzieży Akademickiej Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie zostało założone jednocześnie z wskrzeszeniem Wszechnicy Wileńskiej jesienią roku 1919. Członkami mogą być tylko, jak to zresztą sama nazwa wskazuje, akademicy narodowości polskiej. Poszczególne jednak walne zebrania, ze względów pomocy koleżeńskiej, wypowiedziały się za przyjmowaniem również i akademików Białorusinów, Litwinów, Rosjan i Tatarów, ponieważ ci do chwili obecnej, ze względu na swą małą liczebność, nie

mogą tworzyć własnych organizacji samopomocowych. Organizację Br. Pom. oparto na ogólnych zasadach, stosowanych już od lat wielu w starszych środowiskach. Pomocą były tu liczne zjazdy oraz stały kontakt informacyjny. W r. 1921/22 istniały dwa zasadnicze działy pracy: dział pomocy pośredniej i bezpośredniej. Obejmowały one następujące sekcje: sekretariat generalny, biuro, sekcję prasową, finansową, pomocy naukowej, pośrednictwa pracy, dochodów niestałych, zaopatrzenia, zdrowia, ogniskową i obiadową. Tworzono również komisje stałe lub czasowe, jak komisje kwalifikacji, mieszkaniową i in. Ilość członków przekraczała 1.000, w tem odsetek narodowości niepolskiej bardzo mały. Składka miesięczna wynosiła tylko mk. 50. Oczywiście więc składki nie mogły tworzyć w budżecie Bratniej Pomocy jakiejś poważniejszej pozycji. Subsydja państwowe, na które złożyły się: stały zasilek miesięczny w wysokości 200.000 mkp. oraz nieliczne zapomogi jednorazowe, stanowiły poważną pozycję w dochodach. Znaczną część funduszy niezbędnych dla prowadzenia działalności czerpano z imprez dochodowych, podczas gdy bezpośrednia pomoc społeczeństwa dała tylko 300.000 mkp. Miejscowy oddział Wszechświatowej Federacji Studentów Chrześcijan udzielił Bratniej Pomocy subydjum w wysokości 9.000.000 mkp. (koszt remontu budynku przeznaczonego na bursę i mensę akademicką). Oprócz Federacji wybitnej pomocy udzieliły Towarzystwu następujące organizacje zagraniczne: Amerykański Komitet Ratunkowy, Misja Metodystów i Amerykański Czerwony Krzyż. Bilans ogólny na dzień 1 stycznia b. r. zamyka się sumą 22.000.000 mkp.

Domy akademickie ograniczają się do t. zw. burs: męskiej (60 miejsc) i żeńskiej (25 miejsc). Pierwsza należy w połowie do Bratniej Pom., druga zaś całkowicie do Uniwersytetu.

Jadłodajnie są faktycznie dwie: 1) Mensa Academica, gdzie się wydaje śniadania i obiady, oraz 2) Ognisko, gdzie są wydawane kolacje. Frekwencja Mensy jest znaczna. Dziennie wydaje się od 300 do 400 obiadów oraz około 100 kolacyj. Cena obiadu wynosiła 200 mk., w końcu zaś roku 1921/2 mk. 500. obiady ulgowe, w ilości 70, dzieliły się na 3 kategorie: 1) 50 markowe, 2) 200 markowe i 3) 300 markowe.

Sekcja Zaopatrzenia posiadała własną składnicę artykułów żywnościowych, piśmiennych i konfekcji, np. komplet bielizny kosztował mk. 200, 300 i 500. Pomoc zzewnątrz w tym dziale była uzyskana w postaci bielizny od Naczelnego Komisarjatu do Walki z Epidemjami.

W dziale wydawniczym wydano skrypta dla medyków; inni członkowie Bratniej Pomocy otrzymywali po cenach bardzo niskich zeszyty i materiały piśmienne.

W końcu zaś roku, z okazji akcji „Dnia akademika“, wyszło w nakładzie 3.000 egz. pamiątkowe

wydawnictwo p. t. „Alma Mater Vilnensis“. Kolportażem zajęły się księgarnie we wszystkich miastach Rzplitej.

Pomocy lekarskiej udzielała Sekcja Zdrowia, korzystając z zaofiarowanej współpracy Związku Lekarzy Polaków. Ogółem udzielono pomocy w 417 wypadkach. Poza tem udzielano ulg w postaci rozdawnictwa środków leczniczych. Działo również pogotowie, którego zadaniem było pielęgnowanie chorych w ich mieszkaniach, pomoc

doraźna i opieka nad rekonwalescentami. Nie mając na razie możności wysyłania na kurację większej ilości osób, starano się zaradzić częściowo przez specjalne dokarmianie chorych i rekonwalescentów. Posiadając jednak w nadającej się na ten cel miejscowości 20 dziesięcin własnej ziemi, Bratnia Pomoc P. M. A. U. W. dąży do stworzenia własnego uzdrowiska, przyczem jest nadzieja, że do budowy pierwszych pawilonów będzie można przystąpić już w roku 1923.

ORGANIZACJE NAUKOWE

ILKADZIESIĄT akademickich kół naukowych, rozsiadanych po wszystkich wyższych uczelniach Rzeczypospolitej, różni się między sobą często — kroć b. znacznie. Przede wszystkim koła uczelni krakowskich i lwowskich mają za sobą kilkudziesięcioletnią tradycję, wielu z ich dawnych członków posiada najwyższe uniwersyteckie godności, liczny zastęp pracuje na niwie naukowej i pedagogicznej. Praca w tych kołach opiera się więc na doświadczeniu lat minionych i dłuższym spokojnym rozwoju. Koła te posiadają zasobne biblioteki, częstokroć wygodne lokale.

Inaczej jest z kołami młodszych środowisk (zwłaszcza Lublina i Wilna). Przeważnie nie wyszły one dotąd poza sferę organizacji, a pod względem materialnym są bardzo niezasobne.

Pod względem charakteru działalności możemy podzielić koła na 2 zasadnicze grupy: należące do pierwszej wysuwają na plan pierwszy ściśle naukową działalność; przeważnie są one mniej liczne niż koła drugiej grupy, w których gra główną rolę moment pomocy naukowej, wydawniczej i pożyczkowej.

Do pierwszej grupy zaliczyć można koła wydz. filozoficznego i teologicznego, do drugiej — prawnego, medycznego, rolniczego, politechniki etc.

Związek Kół Naukowych P. M. A.

Związek Kół Naukowych P. M. A. został powołany do życia w końcu maja r. 1922 na Zjeździe Kół Naukowych w Poznaniu, zwołanym w myśl wniosku Komisji Naukowej II Ogólnego Zjazdu P. M. A. w Wilnie.

Celem Związku jest utrzymanie stałej łączności pomiędzy kołami naukowymi wszystkich środowisk akademickich w Polsce, koordynowanie życia naukowego młodzieży

kształcącej się na wyższych uczelniach, oraz reprezentowanie jej w tej dziedzinie, zwłaszcza wobec władz akademickich i czynników miarodajnych (§ 4 Statutu).

Zjazd Poznański, na który delegacje wszystkich środowisk przyjechały b. sumiennie przygotowane, wysunął cały szereg postulatów i wniosków, dotyczących najważniejszych interesów ml. ak. Jednak bodaj czy nie najważniejszą zasługą Zjazdu było utworzenie, jako organów Związku, sekcji i ujednostajnienie reprezentacji środowiskowych i uczelnianych. Sekcji utworzono 9: filozoficzną, humanistyczną, matematyczno-przyrodniczą, medyczną, prawno-społeczną, teologiczną, techniczną, artystyczno-architektoniczną i rolno-leśno-ogrodniczą. W nich powinna się skupić cała inicjatywa i kierownictwo pracą naukową młodz. akad. Poszczególne Koła przez referentów mogą pozostawać w bliskim kontakcie z odpowiednimi sekcjami, współdziałać, przeprowadzać łącznie pewne badania i prace naukowe, a ułatwianie im realizacji zamierzeń (np. staranie o fundusze, o możliwość wyjazdu za granicę) leży w obowiązkach Zarządu Związku. Dotąd koła warszawskie były pod pewnymi względami uprzywilejowane, obecnie obowiązkiem Związku będzie wyrównanie tego stanu. Oczywiście Zarząd Związku nic nie będzie mógł zrobić bez dobrej woli i czynnego poparcia jego usiłowań ze strony kół, sekcji i reprezentacji uczelnianych.

Powstanie Związku było dowodem, że sprawy naukowe, stojące od czasu wojny w życiu akademickim na drugim planie, zaczęły być znowu z należytem zrozumieniem traktowane, iż, jak mówi pr. J. Tur, „Świat naukowy, który był dotychczas w naszych stosunkach „nadzjawiskiem“, czemś niejako anormalnem — obecnie wchodzić zaczyna do całości naszego życia, jako część składowa ogólnej maszyny narodowej i społecznej“.

KRAKÓW

Uniwersytet Jagielloński.

Wojna zatamowała prawie całkowicie wszelkie przejawy życia organizacyj naukowych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Dopiero w r. 1921 martwota została tu przełamana, poczęto powracać do normalnej, pokojowej pracy, zmieniając jej poprzednie metody, stosownie do wymagań chwili bieżącej. Najwięcej dawał się odczuć brak organizacji, która by koordynowała pracę wszystkich kół i ułatwiała podejmowanie wspólnej akcji naukowo-wydawniczej. W tym celu powołano do życia, z inicjatywy Koła Polonistów, t. zw. „Reprezentację Kół Nauk, Wydz. Filozoficznego“, która objęła 15 Kół tego wydz. Reprezentacja obudziła ambicję poszczególnych Kół, stała się bodźcem do wyjątkowej pracy, podjęła starania w celu unormowania studjów i egzaminów na wydz. filoz., wysłała 4 delegatów na II Zjazd Akad. w Wilnie i na Zjazd Kół Naukowych do Poznania*). Na Uniwersytecie Jagiellońskim istniało w r. 1921/22 10 kół i na Akademii Górniczej 1. Akademików zrzeszonych w kołach było: na Wydz. Filozof. 1049, na Wydz. Prawnym 807, na Wydz. Medycznym 605, razem 2506.

1. Koło Polonistów. Członków 160. Pełna rozmachu i energii praca Koła, prowadzona konsekwentnie według określonego programu, miała wszystkie cechy świadomego wysiłku.

Uruchomiono dawne agendy: bibliotekę, sprzedaż skryptów i wydawnictw po cenach niższych i t. d.

Prace naukową prowadziły poszczególne sekcje: S. naukowa podjęła pracę zbiorową p. t. „Sądy współczesnych o Mickiewiczu“

S. zagraniczna nawiązała stosunki z młodzieżą państw zaprzyjaźnionych, zapoczątkowała wymianę korespondencji i czasopism z Francją, Belgią, Rumunią, Szwecją, Bułgarią, Jugosławią. Sekcja urządziła odczyty publiczne p. Francisa o lit. jugosłowiańskiej i p. Dory Gube Pencioy o literaturze bułgarskiej.

S. czytelnia uruchomiła czytelnię, zaopatrzoną w czasopisma artystyczne i naukowe, polskie i zagraniczne.

Sekcja art. lit. śledziła ruch art. lit. w kraju i urządziła wieczory autorskie.

S. towarzyska organizowała zabawy i wycieczki.

Pod koniec roku Koło podejmowało Wł. Mickiewicza i organizowało urocz. Akademię ku uczczeniu 100 rocznicy wydania 1-go tomiku poezji

*) Obecnie Reprezentacja zawiesiła swe czynności i przekazała swój dorobek Reprezentacji Kół Naukowych Środowiska Krakowskiego, powołanej w myśl uchwał Zjazdu Poznańskiego.

Mickiewicza. Koło zainicjowało zbliżenie się i wspólną pracę wszystkich kół polonistów w Polsce.

2. Koło Art. i Literackie. Członków 46. Skupiło młodszych akademików, których interesowały zagadnienia najnowszej twórczości literackiej.

Odczyty i wieczory autorskie wypełniły całoroczną działalność Koła.

3. Koło Miłośników Dramatu Klasycznego. Członków 40. Krzewiło znajomość kultury starożytnej za pomocą odczytów i przedstawień teatralnych.

4. Koło Romanistów (Członków 25) i

5. Koło Germanistów (Członków 26) urządziły kilka odczytów. Poza tym były czynne tylko ich biblioteki.

6. Koło Filologów. Zał. w r. 1879/80. Członków 89. Najstarsze koło Uniwersytetu, po wojnie jeszcze nie powróciło do świetnej tradycji; uruchomiono s. lingwistyczną, interpretacyjną i biblioteczną.

7. Koło Historyków. Członków 140. Odbyło w r. 1921/22 14 posiedzeń nauk. i rozpoczęło zbieranie materiałów do historii parlamentaryzmu polskiego. Ostatnio podjęło myśl wydania książki pamiątkowej ku uczczeniu akademików poległych w czasie wojny.

8. Koło Historyków Sztuki. Członków 95, bardzo sprężysto prowadzone, zdobyło sobie uznanie urządzaniem t. zw. festiwałów na dziedzińcu Bibl. Jagiel.

9. Koło Archeologów. Członków 15. Urządzało odczyty i wycieczki naukowe.

10. Koło Filozoficzne. Na posiedzeniach nauk. omawiano aktualne zagadnienia z dziedziny filozofii. Poza tem wydawano skrypta i książki.

11. Koło Pedagogiczne. Członków 50. Urządzało: 1) zebrania dyskusyjne, 2) cykl wykładów z zagadnieniem szkoły nowoczesnej, 3) odczyty z dziedziny pedagogiki amerykańskiej, 4) cykl wycieczek dla zapoznania się z metodyką szkolnych wycieczek.

12. Koło Mat. i Fiz. Członków 82. Urządzało odczyty i wydawało skrypta.

13. Koło Chemików. Członków 100. Odbyło 18 posiedzeń naukowych, urządziło wycieczki i ułatwiało otrzymanie praktyk wakacyjnych. Zorganizowało cykl odczytów publicznych, które wygłosili profesorowie uniwersytetu.

14. Koło Geografów. Członków 52. Prócz odczytów i wycieczek naukowych członkowie Koła zajęli się katalogowaniem zbiorów map w krak. archiwach i bibliotekach.

15. Koło Przyrodników. Członków 96. Ściągało tłumy słuchaczy na odczyty popularno-naukowe z dziedziny przyrody.

16. Koło Rolników (zał. 1890). Członków 154. Prowadzi na szeroką skalę określoną działalność.

Biblioteka „Kółka“, obejmująca 3,293 dzieł i broszur z zakresu rolniczo-przyrodniczego, doczekała się w roku 1921 gruntownego uporządkowania, niezbędnego po tylu latach dorywczej pracy, przerywanej wypadkami wojennymi; prócz tego wzbogaciła się o szereg zakupionych, względnie ofiarowanych dzieł. Z biblioteki korzystało 75% członków Kółka. Za pośrednictwem miejscowego oddziału firmy Gebethnera i Wolffa pośredniczyła biblioteka w zakupie dzieł naukowych z 10% opustem.

Sekcja Wydawnicza „Kółka“ przeprowadziła w roku 1921/22 szereg wydawnictw skryptów, a mianowicie: prof. Surzyckiego: „Organizacja Gospodarstwa Wiejskiego“ i dokończenie „Taksacji rolniczej“, prof. Vorbrodta „Chemja rolnicza“, prócz tego sekcja rozpiła konkurs na wydawnictwa skryptów prof. Rouperta „Botanika ogólna“ oraz prof. Surzyckiego „Taksacja rolnicza“, część szczegółowa.

Obrót kasowy sekcji wydawniczej wyniósł 518.335 mkp. 40 fen., a remanent sekcji wykazuje spore ilości skryptów i innych wydawnictw dla dalszej rozprzedaży.

Na wydawnictwa Kółka przychodziły liczne większe zamówienia od organizacji młodzieży innych wyższych uczelni rolniczych.

Znaczne postępy poczyniła w roku 1921/22 Sekcja Praktyk, która uzyskiwała dla członków „Kółka“, dzięki życzliwości sfer ziemiańskich, przeszło 30 praktyk rocznych i wakacyjnych w różnych majątkach całego terytorjum Państwa i przyczyniła się tem do umożliwienia członkom zdobycia praktycznego wykształcenia.

Przywiązując szczególną wagę do praktycznego uzupełnienia studjów rolniczych, oraz pragnąc zainteresować tą sprawą starsze społeczeństwo, zaś sekcji praktyk dać gwarancję jeszcze pomyślniejszego rozwoju, „Kółko“ dało inicjatywę stworzenia przy Studjum Rolniczem Komisji Praktyk, obejmującej przedstawicieli Komisji Rolniczej Studjum Rolniczego, Małopolskiego Związku Ziemian, Małopolskiego Towarzystwa Rolniczego, oraz „Kółka Rolników“ W. J.

17. **Tow. Biblioteki Słuchaczów Prawa.** Zał. w r. 1851. Funkcjonowało w r. 1921/22 b. dobrze. Starano się ułatwić kolegom studia; w tym celu Tow. zabierało głos w sprawie reformy studjów prawniczych i opracowało szereg memorjałów. Zorganizowano dla studentów wojskowych kurs przygotowawczy do egzaminów. Tow. wydaje ksypa i sprzedaje podręczniki po cenach zniżkowych. Posiada bogatą bibliotekę i czytelnię.

18. **Tow. Biblioteki i Bratniej Pomocy Medyków.** Uruchomiło bibliotekę i czytelnię, sekcja wydawnicza pośredniczyła w sprawozdaniu podręczników i wydawała skrypta. Główną pracą Tow. była jednak akcja samopomocy materialnej.

19. **Koło Teologów** w pracowało bez rozgłosu, ale wydatnie.

Akademja Górnicza.

20. **Koło Słuchaczów Akademji Górniczej** łączy działalność samopomocową i naukową. Ta ostatnia polega głównie na akcji wydawniczej i zewnętrznej.

Sekcja wydawnicza wydała 65.000 arkuszy skryptów z 16 przedmiotów.

Sekcja działalności zewn. umieściła w prasie 12 artykułów i komunikatów informujących społeczeństwo o Akademji i kole, zbierała materiały statystyczne w sprawie przemysłu i handlu polskiego, wreszcie nawiązała kontakt z odpowiednimi organizacjami zagranicą, w celu umożliwienia wyjazdów na praktykę do Francji.

LUBLIN

Uniwersytet Lubelski.

Młode środowisko lubelskie organizuje się dość szybko. W r. 1921/22 liczyło 11 kół naukowych, których działalność koordynuje Centrala Kół Naukowych U. L. Do zadań Centrali należy: dostarczanie dzieł naukowych kołom, kontakt z innymi środowiskami nauk. i reprezentacja kół nazewnątrz. Każde koło wysyła do Centrali 1 delegata od 25 członków.

1) **Koło Teologiczne** w r. 1921/22 liczyło 15 członków. Praca polegała na zaznajomieniu się z zagadnieniami teolog. i naukowym ruchem teologicznym za pośrednictwem odczytów, referatów, recenzji i sprawozdań z ruchu naukowego w poszczególnych dziedzinach teologii. Członkowie Koła wygłaszali odczyty w miejskiem „Stowarzyszeniu Młodzieży Katolickiej“.

2) **Koło Kanonistów.** Liczy 28 członków, zebrania odbywano co miesiąc. Biblioteka Koła składa się ze 100 dzieł z zakresu prawa kanonicznego.

3) **Koło Badań Naukowych nad Kościołami Wschodnimi.** Liczy członków 18. Zebrań odbyto 10, ogłoszono na nich referaty z zakresu teologii, pr. kanonicznego i historii kościołów wschodnich. Kilku zaproszonych z poza obrębu Koła prelegentów wygłosiło odczyty z tychże dziedzin. Pozatem Koło zajmowało się zbieraniem materiałów dotyczących historii i stanu obecnego kościołów wschodnich i organizowało bibliotekę.

4) **Koło Studjów Religijnych.** Celem jego jest pogłębienie naukowego poznania filozofji chrześcijańskiej i wiary katolickiej. W r. 1921/22 ogłoszono referaty z Dziejów Apostolskich i na temat żywotów Świętych. Zebrania odbywały się co tydzień.

5) **Koło Filozoficzne.** W r. 1921/22 w Kole było 23 członków. Praca polegała na odczytywaniu najważniejszych dzieł filozoficznych, opracowywaniu recenzji i referatów, np. „Wpływ filozofji

na studia akademickie". Biblioteka Koła zawierała dwadzieścia kilka tomów.

6) Koło Historyczne. Pracę prowadzono na zebraniach referatowo-dyskusyjnych, urządzanych co 2 tygodnie. Były czynne 2 sekcje: „historji bieżącej” i „wycieczkowa”. Koło posiada sporą bibliotekę i zbiór dokumentów, dotyczących sprawy polskiej z okresu 1914–1919.

7) Koło Historyczno-Językowe. Na zebraniach Koła odczytywano i referowano prace z zakresu językoznawstwa. Członkowie Koła podjęli pracę nad ułożeniem słownika do I tomu poezyj A. Mickiewicza.

8) Koło Historyczno-Literackie. Praca Koła polega na opracowywaniu referatów z dziedziny krytyki i historii literatury. W r. 1921/22 zgłębiano twórczość Wyspiańskiego. Stażaniem Koła odbyła się Akademia ku uczczeniu setnej rocznicy urodzin T. Lenartowicza. Biblioteka Koła liczy 200 tomów.

9) Koło Prawników. Powstało w styczniu r. 1922. Członków zapisało się 65. Odbyto 4 zebrania referatowo-dyskusyjne.

10) Koło Ekonomiczno-Społeczne. Powstało w grudniu r. 1921. Urządzono 8 zebrań o tematach związanych z chwilą obecną. Podjęto pracę przygotowawczą w celu wydania bibliografji dzieł z zakresu nauk społeczno-ekonomicznych.

Akademickie Tow. Ludoznawstwa Polskiego.

Działalność Tow. polega na zbieraniu materiału z dziedziny literatury (pieśni, przysłowia) i sztuki ludowej. W związku z tem wydano odczwę do Ognisk Nauczycielskich i Związków Młodzieży Wiejskiej. Towarzystwo stara się zaznajamiać ogół z badaniami ludoznawstwa, urządza co miesiąc zebrania referatowe i odczytowe. W maju 1922 r. urządzono wycieczkę do Spaly i Inowłódza. Członków liczy T-wo 64.

LWÓW

Uniwersytet Jana Kazimierza.

Posiada 7 kół naukowych i 1 związek, wyłącznie na Wydziale Filozoficznym. Praca zmierzała do pogłębienia studjum szkolnego drogą odczytów, zakupna i udostępnienia podręczników naukowych, urządzania kursów. Akcji wydawniczej nie prowadziło w roku 1921/22 żadne z kół. Na terenie kół istniała żywa współpraca Grona Profesorskiego i Studentów.

1. Koło Przyrodników. Istnieje przeszło 50 lat, w pierwszych latach jako sekcja Czytelni Akademickiej. W r. 1921/22 liczyło około 100 członków. Koło posiada własną bibliotekę (przeszło 500 dzieł), urządziło 8 posiedzeń naukowych i 2 wycieczki.

2. Koło Matematyczno-Fizyczne. Założone w r. 1877, skupia studentów matematyki i fizyki w liczbie około 50. W roku 1921/22 urządziło szereg kursów naukowych z poszczególnych działów matematyki i fizyki, pozatem utrzymywało własną bibliotekę.

3. Koło Historyków. Założone w r. 1879, zrazu jako sekcja w obrębie Czytelni Akademickiej, w r. 1921/22 liczyło przeszło 120 członków, urządziło szereg zebrań naukowych i 1 wycieczkę (do Krakowa). Koło posiada własną bibliotekę (przeszło 1000 dzieł), w której mieści się także pewna ilość prac własnych członków Koła.

4. Koło Filologiczne. Założone w r. 1879 w obrębie Czytelni Akademickiej, w roku 1896 wyodrębniło się w zrzeszenie samodzielne. W roku 1921/22 liczyło około 40 członków i urządziło 6 posiedzeń naukowych.

5. Koło Slawistyczne. Powstało w r. 1920. W roku 1921/22 osiągnęło liczbę około 130 członków. Odbyto szereg posiedzeń naukowych oraz 2 kursa (fonetyki opisowej języka polskiego i języka rosyjskiego).

6. Koło Polonistów. Powstało w r. 1919. W roku 1921/22 liczyło przeszło 200 członków. Pracowały sekcje: referatowa, monograficzna i metodyczna.

7. Koło Geografów. Zrzeszenie Studentów geografji, założone w r. 1905, w roku 1921/22 liczyło około 50 członków czynnych, pracujących na posiedzeniach naukowych (odbyto 17) i ćwiczeniach z geografji fizycznej (odbyto 5), organizujących pozatem wycieczki naukowe i utrzymujących własną bibliotekę.

8. Związek Studentów. Wydziału Filozoficznego. Powstał w roku 1921 i odbiega od typu kół naukowych, jaki wytworzył się na Uniwersytecie J. Kazimierza. Związek daleki jest od krzewienia specjalizacji, uważając ją za rzecz studjum szkolnego i pracy w kołach, krzewi natomiast ogólne wykształcenie filozoficzne (drogą odczytów) oraz przygotowanie metodyczne (zwłaszcza w zakresie pedagogji). Członkiem zwyczajnym może być każdy student i członek grona profesorskiego Wydziału Filozoficznego, członkiem nadzwyczajnym także osoby z poza Uniwersytetu. Ponieważ w skład Zarządu „Zw. St. Wydz. Filozof.” wchodzi delegaci kół naukowych U. J. K., przedstawia Związek w sprawach naukowych i organizacyjnych rodzaj reprezentacji Uczelni. W roku 1921/22 urządził Związek kurs metodyki przedmiotów wchodzących w skład studjum filozoficznego, poparty przez Kuratorium okręgu szkolnego, przyzem wykładowcami byli profesorowie Uniwersytetu i szkół średnich. Pozatem urządzono cykl wykładów teoretycznych z zakresu studjum. Działalność naukową rozwijały również w r. 1921/22 towarzystwa „Wzajemna Pomoc Medyków” i „Biblioteka Sluchaczy Prawa”.

Politechnika.

Posiada 8 kół naukowych, mających za sobą prze-
ważnie kilkudziesięcioletnią pracę, zmierzającą do
pogłębienia studjum szkolnego, oraz ułatwiania go
drogą organizowania specjalnych kursów, urzędza-
nia wspólnych wycieczek, odczytów, udostępnie-
nia zbiorów, składanych w ciągu lat ofiarnością
członków, grona profesorskiego i społeczeństwa.
W latach powojennych zyskała na znaczeniu i roz-
miarze akcja wydawnicza (podręczników nauko-
wych) oraz pośrednictwa w nabywaniu książek
i przyborów naukowych po cenach ulgowych, jak
również akcja samopomocy naukowej. Koła nau-
kowe zabierały głos w sprawach reformy studjów
politechnicznych, opracowując w r. 1920, w komisji
specjalnej (pod przew. J. Nawrockiego), szczegó-
łowy memoriał, którego zasady w nicjednym prze-
szły do urzędowego projektu. W roku 1921 koła
naukowe współpracowały przy wydawaniu zawo-
dowego i naukowego miesięcznika („Życie Tech-
niczne”), wydawanego przez Zw. Asystentów i Br.
Pomoc Politechniki. Ogólna liczba członków kół
naukowych przekroczyła w roku 1921/22 — 1200,
czyli 60% ogółu studentów Lwowskiej Politech-
niki.

1. Koło Mechaników. Założone w r. 1891,
jako zrzeszenie studentów wydziału mechaniczne-
go, w r. 1921/22 liczyło 440 członków. Działalność
polegała na urzędowaniu odczytów i kursów prak-
tycznych, zwiedzaniu fabryk, pośredniczeniu w
uzyskaniu praktyk wakacyjnych, oraz utrzymywa-
niu biblioteki (przeszło 1500 dzieł) i czytelnicy
pism fachowych. Sekcja wydawnicza w r. 1921/22 wy-
dała szereg prac oryginalnych (np. Motory Spal-
nowe, Mechanika teoretyczna), budżet obracał się
w granicach około 2 milj. mkp. Z Kołem współpra-
cowali stale członkowie grona profesorskiego.

2. Związek Studentów Architektu-
ry. Założony w r. 1908, skupił w r. 1921/22 prawie
ogół studentów Wydziału Architektury, osiągając
liczbę 145 członków. Pracę prowadzono w sekcji
bibliotecznej (500 dzieł), fotograficznej (zbiór klisz
z dziedziny architektury i sztuki osiągnął liczbę
1600), wycieczkowej (8 wycieczek), oraz praktyk
wakacyjnych. Stale przyjmowano konkursy na pro-
jekty architektoniczne, oraz urzędowano publiczną
wystawę prac członków, obeszłą również przez
kolegów z Warszawy.

3. Związek Studentów Inżynierji Łą-
dowej i Wodnej. Założony w r. 1892, skupił
w r. 1921/22 około 120 członków. Utrzymuje biblio-
tekę techniczną (około 1700 dzieł), urzędza wycie-
czki naukowe (w r. 1921/22 wycieczek 10) oraz
odczyty (w r. 1921/22 — 16).

4. Związek Studentów Inżynierji
Mierniczej. Założony w r. 1906 skupił w r.
1921/22 około 100 członków. Praca w r. 1921/22
polegała głównie na wydawaniu skryptów i dzieł,
jak: „Matematyka Stosowana”, „Zdjęcia Karto-
graficzne”, „Miernictwo” i in. Czynną była rów-
nież wypożyczalnia instrumentów mierniczych.

Pozatem Związek urzędził szereg odczytów nau-
kowych.

5. Koło Chemików. Założone w r. 1914
(poprzednio istniało jako Koło Br. Pomocy),
skupiło w r. 1921/22 blisko 250 członków. Oprócz
utrzymania własnej biblioteki i czytelnicy czasopi-
sm fachowych, urzędzono szereg wycieczek nau-
kowych do fabryk, szereg odczytów, oraz wy-
dano skrypt „Elementy Wyższej Matematyki”.

6. Koło Górniczo-Naftowe. Utworzo-
ne w r. 1921 skupia studentów oddziału naftowego
Politechniki (w liczbie około 100). W roku 1921/22
nie wyszło jeszcze poza stadjum organizacyjne,
skierowując wysiłki głównie ku stworzeniu facho-
wej biblioteki i czytelnicy.

7. Związek Studentów Inżynierji Leś-
nej. Zrzeszenie studentów oddziału leśnego Po-
litechniki, założone w r. 1900, liczy obecnie około
150 czł. Oprócz pracy referatowej i dyskusyjnej,
kontynuuje wydawnictwo skryptów.

8. Koło Dublańczyków. Założone przed
zgórą 20 laty, stale skupiało ogół studentów daw-
nej „Akademji Rolniczej w Dublanach”, obecnie
skupia studentów oddziału rolnego Politechniki,
spędzających 2 lata studjum poza Lwowem, w
Dublanach. W związku z warunkami powojenne-
mi, na plan pierwszy wysunęto akcję gospodar-
czą Koła (utworzenie własnej kuchni), pozostawia-
jąc pracę naukową na planie dalszym. Organiz-
acyjnie Koło Dublańczyków stanowi część Br.
Pomocy Stud. Politechniki.

POZNAŃ

Na czele kół naukowych Uniwersytetu Poznań-
skiego stoi Związek Kół Naukowych, który ma na
celu reprezentację zewnętrzną zarówno na forum
akademickim, jak i w stosunku do władz. W ma-
ju r. 1922 miał Związek trudne zadanie przygoto-
wania i ugoszczenia ogólnopolskiego Zjazdu Kół
Naukowych.

W r. 1921/22 należało do Związku 15 kół, których
przedstawiciele (1 na 50 członków) tworzyli Radę
Delegatów, będącą władzą naczelną Związku.

1. Koło Prawników i Ekonomistów
(zał. r. 1919). Liczy 400 członków. Praca referato-
wo-dyskusyjna, z początku b. ożywiona, powoli
zamarła i cała działalność Koła skupiła się na wy-
dawaniu skryptów, których w r. 1921/22 wydano
6 w 11 tomach.

2. Koło Medyków (1919). Prowadzi b. intensywną
działalność w 5 sekcjach. S. biblioteki i zgro-
madziła przeszło 300 tomów i urzędziła czy-
telnice, do której przychodzi kilka dzienników
i fachowych czasopism. S. ułatwień i pomo-
cy koleżeńskiej sprowadza dla kolegów
książki i podręczniki po znacznie niższych niż
rynkowe cenach, wyszukuje dla nich zajęć zwią-
zanych z ich studjami. S. pożyczkowa, utwo-
rzona w końcu r. 1922, udzieliła pożyczek za

300.000 mk. S. skryptów i referatów w wydawała skrypta i organizowała odczyty, wygłoszone z początku przez samych członków. W ostatnim czasie uzyskano współudział lekarzy z Poznania i profesorów, którzy udzieliли kołu i członkom wiele cennych rad i wskazówek fachowych. S. dochodów niestałych urządziła kilka imprez dla powiększenia funduszu koła.

3. Koło Filozoficzne (zał. r. 1921). Prowadzi intensywną pracę na zebraniach ogólnych referatowych i w 2 sekcjach: „filozofji narodowej” i „filozofji sztuki i estetyki”.

Zadaniem koła jest także urządzanie odczytów popularnych z dziedziny filozofji i estetyki.

Zaczęto gromadzić bibliotekę koła. Podstawą dla niej stała się część księgozbioru po zlikwidowaniu w Monachjum starego stowarzyszenia „Towarzystwo Studentów Polaków”.

4. Koło Historyczne (zał. 1919). Liczy 29 członków. Prowadzi pracę za pomocą referatów, dyskusji i wspólnej lektury historycznej. Zebrania odbywają się co tydzień. Koło organizuje wycieczki i zebrania towarzyskie. Biblioteka zawiera przeszło 150 dzieł.

5. Koło Polonistów (zał. 1919). Liczy członków 80. Prace prowadzi w 3 sekcjach: historyczno-literackiej, językowej i artystyczno-literackiej. Zorganizowano w maju 1922 r. uroczystą Akademię Mickiewiczowską. Biblioteka koła liczy przeszło 1200 tomów.

6. Koło Studentów Filologii Klasycznej (zał. 1919). Liczyło z końcem r. 1921/22 czł. czynnych 17, nieczynnych 18, nadzwycz. 4, honorowych 3. Praca odbywała się na zebraniach naukowych i polegała na tłumaczeniu i interpretowaniu autorów greckich i łacińskich oraz na odczytywaniu samodzielnych prac poszczególnych członków.

7. Koło Neofilologów (zał. 1920). Zajmowało się pogłębieniem i uzupełnieniem wiadomości z zakresu nowoczesnych języków i literatur obcych. Pracę prowadziło w 3 sekcjach: romanistów, germanistów, anglistów. Każdy członek jest obowiązany do wygłoszenia co najmniej 2 referatów na rok.

Uwaga. Koło Neofilologów ścieśniło obecnie swój zakres i zmieniło nazwę na Koło Romanistów.

8. Koło Przyrodników (zał. 1920/21). Liczy przeszło 30 członków. Prowadzi pracę na zebraniach referatowych i wycieczkach naukowych. Posiada niewielką bibliotekę.

9. Koło Geografów (zał. 1921). Liczy 15 członków. Rozwija intensywną pracę naukową.

10. Koło Chemików (zał. 1921). Liczy członków 37. W r. 1921/22 odbyto parę zebrań referatowych i urządzono kilka wycieczek do zakładów przemysłowych. Koło ułatwia członkom otrzymywanie zajęć po fabrykach chemicznych. Biblioteka koła zawiera 27 dzieł.

11. Koło Farmaceutów (zał. 1921). Liczy koło 40 członków. Akcją prowadzi podobnie jak Koło Chemików, z którym dawniej tworzyło całość.

12. Koło Matematyków (zał. w r. 1920). Ma kilkunastu członków. Celem koła jest pogłębienie wiedzy matematycznej członków przez: referaty, odczyty, wspólne rozwiązywanie zadań matematycznych.

13. Koło Astronomiczno-Geofizyczne (zał. w r. 1920) liczy 200 członków. Rozwija b. ożywioną działalność: prócz prac teoretycznych (specjalne wykłady z trygonometrii sferycznej, zebrania referatowe) zajmowało się również zadaniami praktycznymi, obserwacją przez lunetę plam słonecznych, planet, gwiazd podwójnych i t. d. Ze wszystkich ważniejszych obserwacji sporządzano rysunki i pomiary.

Koło korzysta z wiewy Instytutu Meteorologicznego, oddanej do dyspozycji koła przez prof. Smorsarskiego, i lunety, wypożyczonej kołu na czas nieograniczony. Biblioteka koła liczy 50 tomów. Koło doznaje dużego poparcia od społeczeństwa.

14. Koło Rolników (zał. 1920 r.). Liczy 120 członków. Pracę prowadzą 3 sekcje. S. naukowo urządziła zebrania dyskusyjne, na których referaty wygłaszają członkowie, bądź też zaproszeni prelegenci. S. skryptów w przedrukowała kilka skryptów wydanych przez inne koła oraz przygotowuje materiał do własnych wydawnictw. S. wycieczek i praktyk jest najżywotniejsza: urządziła kilkanaście wycieczek do wzorowych majątków (pod kier. pp. profesorów) i na zebraniach kółek rolniczych dla zapoznania się z tą pracą. Biblioteka zawiera 870 tomów.

15. Koło Leśników (zał. 1920 r.). Liczy 270 członków. Jego celem jest wytworzenie środowiska współpracy i samopomocy naukowej. Sekcja wydawnicza posiadała w końcu r. 1921/22 7 skryptów własnych i większość wydawnictw starszych środowisk akad. Biblioteka zawierała przeszło 300 dzieł.

WARSZAWA

Uniwersytet.

Na czele kół naukowych Uniwersytetu stoi Konferencja Delegatów Kół Nauk. (obecnie przekształcona na Reprezentację Uczelnianą K. N.).

Zadaniem K. D. było: a) załatwianie i rozstrzyganie spraw ogólnych, dotyczących kół nauk., b) ułatwianie studjów, c) kontakt z pokrewnymi instytucjami, d) sprowadzanie podręczników i książek w obcych językach z zagranicy po cenach niższych, e) reprezentacja nazewnątrz.

W r. 1921/22 należało do K. D. 12 kół.

1. Koło Filozofów. Założ. w r. 1916, liczy obecnie 54 członków. Pracuje b. intensywnie. W r. 1921/22 odbyło 14 zebrań naukowych, wypełnionych przez referaty, lub odpowiednio zagajone

dyskusje. Na zebraniach bywali obecni profeso-
rowie. Dzięki subsydjum M. W. R. i O. P. po-
większono bibliotekę Koła do 200 tomów.

2. Koło Polonistów. Zał. w r. 1915/16, liczy
około 2000 członków. Prowadzi pracę przez stałe
organizowanie zebrań referatowo-dyskusyjnych
i wieczorów autorskich. Nad poszczególnymi za-
gadnieniami pracowały sekcje: Idei Mickiewiczow-
skiej, Słowackiego i in. Na wiosnę r. 1922, łącznie
z Br. Pomocą, Koło zorganizowało cykl odczytów
o teatrze. Biblioteka Koła w ostatnim roku znacz-
nie się powiększyła.

3. Koło Historyków. Zał. w r. 1915, liczy
około 200 członków. Na zebraniach ogólnych,
przez referatów i recenzji, są poruszane kwestie
bądź metodologiczne, bądź z zakresu filozofji, hi-
storji i t. d. Zorganizowano także kurs paleografji
i wycieczki dla zapoznania członków ze zbiarami
naukowymi w Warszawie. Koło posiada sporą bi-
bliotekę.

4. Koło Klasyków. Liczy 90 członków. W r.
ak. 1921/22 wygłoszono 5 odczytów. łącznie z ko-
łami Polonistów i Romanistów urządzono w stycz-
niu 1922 r. obchód rocznicy Moljerskiej. Przy
kole czynna była sekcja czytania tragików greck-
kich pod przewodnictwem prof. T. Zielińskiego.

5. Koło Romanistów.

6. Koło Historyków Sztuki. Liczy 40
członków. Przy kole istnieje sekcja historii sztuki
polskiej, która pracowała nad historją malar-
stwa polskiego.

7. Koło Mat.-Fizyczne. Założone w r. 1916,
liczy około 300 członków. Na posiedzeniach nau-
kowych wygłaszane są referaty, przez tego odby-
wają się zebrań dyskusyjne, na których są wy-
suwane i rozwiązywane rozmaite zagadnienia. Bi-
blioteka Koła składa się z 2000 tomów.

8. Koło Przyrodników. Liczy około 100
członków. Pracę naukową prowadzi na zebraniach
ogólnych i sekcyjnych. W lecie r. 1922 6 członków
Koła pracowało przy Muzeum w Puszczy Biało-
wieskiej.

9. Koło Farmaceutów. Bardziej ożywi-
onej działalności dotąd nie przejawilo.

10. Koło Medyków. Założone w r. 1915, li-
czy 711 członków. Zadaniem Koła jest praca samo-
pomocowo-naukowa i społeczna wśród studentów
medyków i nawiązanie bliskiego kontaktu z ży-
ciem społeczno-lekarskim starszego społeczeń-
stwa oraz ścisła współpraca z władzami uniwersy-
teckimi. Zasady powyższe są wprowadzane w
czyn przez szereg sekcji i agend Koła.

Sekcja Naukowa zorganizowała 5 zebrań re-
feratowych, w których wzięła udział spora liczba
kolegów; w dyskusji zabierali głos asystenci uniw.
Pod zarządem Sekcji znajdowała się wypożyczal-
nia mikroskopów i preparatów histologii.

Sekcja Społeczna dąży do pociągnięcia
i przygotowania kolegów do przyszłej działalności
społecznej i utrzymuje ścisły kontakt z organiza-
cjami starszego społeczeństwa, jak T-wo przeciw-

gruźlicze, eugeniczne, Stow. Lekarzy Polskich i in.
Sekcja zorganizowała szereg zebrań dyskusyjnych,
przy wydatnym współdziałaniu profesorów. Dział
kulturalno-oświatowy sekcji zajmuje się krzewie-
niem zasad higieny społecznej w sferach robotni-
czych. Członkowie Sekcji pracują w sekcji zdrowia
C. A. B. P. i w Br. Pomocy S. U. W. W Sekcji
pracuje około 100 koleżanek i kolegów. Zebrania
organiz.-informacyjne odbywają się co 2—3 tyg.
Komisja Wydawnicza. Wydawnictwa Koła
w r. 1921/22 objęły 66,500 ark. skryptów. Próż
tego sprowadzono polskich dzieł 11, w ilości 741
egzemplarzy i niemieckich 15, w ilości 818 egzem-
plarzy. Dzieła te sprzedano po cenie o 50% niższej
od rynkowej.

Komisja Pomocy Materjalnej kwalifi-
kuje kandydatów na pożyczki i stypendja, uzyski-
wane od starszego społ. i pośredniczy w otrzymaniu
posad.

Komisja Budowy Domu Medyków jest
w kontakcie z akcją C. A. B. P.

Sekcja Towarzyska ma na celu przysparza-
nie funduszków kasie Koła oraz ożywienie ruchu
towarzyskiego przez urządzenie herbatek.

Biblioteka Koła liczy 1239 tomów.

11. Koło Prawników. Istnieje od r. 1915.
Praca Koła ogniskuje się w następujących dzia-
łach:

a) Komisja Syndykalna, złożona z repre-
zentantów słuchaczy poszczególnych semestrów,
ma za zadanie dopomagać wszystkim studentom
prawa w sprawach związanych z egzaminami.

b) Działalność Sekcji Naukowej spotyka
się z ogromnymi trudnościami, spowodowanymi
biernością ogółu młodzieży. Na b. interesujące
referaty przychodziło czasem 8 osób, w tem 4
z pośród członków zarządu Koła!

c) Prowadzoną przez kilka lat z dużym nakładem
pracy komisję wydawniczą przekazano Tow. Bra-
tnia Pomoc S. U. W., z zastrzeżeniem ulg przy na-
bywaniu wydawnictw dla członków Koła.

Biblioteka Koła liczy około 1000 tomów.

12. Koło Teologów. Liczy około 40 człon-
ków. Na zebraniach są dyskutowane kwestje pozo-
stające w ścisłym związku ze studjami.

Politechnika.

Życie 8 kół naukowych na Politechnice Warszaw-
skiej rozwija się z dniem każdym. Jeżeli porówna-
my obecną działalność tych zrzeszeń z działalno-
ścią lat ubiegłych, zobaczymy, że młodzież aka-
demicka zrozumiała znaczenie tego rodzaju sto-
warzyszeń.

Koła naukowe zakresliły sobie dwa zadania: 1-mo
zrzeszenie młodzieży na wydziale w celu reprezen-
towania jej przed władzami akademickimi, 2-
do podniesienie strony umysłowej wśród słuchaczy
wyższych uczelni.

Niestety nie wszystkie koła zdołały cel ten osią-
gnąć. Głównym powodem niepowodzenia jest brak
współpracy szerszych warstw kolegów z zarząd-

mi, co wywołuje zbytne przeciążenie pracą tych ostatnich i uniemożliwia im przeprowadzenie szerego zakreszonych planów.

Przypatrzwszy się bliżej działalności kół naukowych, przekonamy się, jak doniosłe znaczenie mogą one wywierać na zdrowy rozwój życia akademickiego w Polsce. Kola otaczają pieczołowitą opieką swych członków: dają im biblioteki, czytelnie, ułatwiają wszelkiego rodzaju wycieczki techniczne do wzorowo postawionych fabryk i wielkich robót budowlanych, urządzają odczyty fachowe, wygłoszone przez profesorów i studentów wyższych semestrów, a ponadto wysyłają studentów na praktyki letnie, doskonale uzupełniające wykształcenie praktyczne. Śledząc dalszą działalność kół naukowych, widzimy tak śmiałe kroki, jak Kola Inżynierji Łądowej przy urządzaniu konkursu na opracowanie specjalnego kalendarza technicznego, uwzględniającego potrzeby wydziału łądowego i akcję wszczętą przez Kolo Chemików, które z inicjatywy prof. Świętosławskiego przygotowuje statystykę, informującą o zapotrzebowaniu dyplomowanych chemików w przemyśle naszego kraju. Akcja ta była szeroko dyskutowana na pierwszym zjeździe kół naukowych w Poznaniu, gdzie powzięto w tym kierunku odnośne decyzje. Szkoła jednak, że pracę tak ważną dotychczas tylko chemicy prowadzą.

Normalny bieg prac kół naukowych na Politechnice Warszawskiej ułatwiony jest dzięki dużemu wsparciu Senatu Akademickiego z panem Rektorem Dr. Staniewiczem na czele. Dzięki jego pomocy udało się kołom naukowym podjąć wydawnictwa miesięcznika fachowego p. t. „Ars Technica”, przynoszącego niemalże korzyści młodzieży.

Przeгляд działalności kół politechnicznych w r. 1921/22 daje nam możność stwierdzenia, że zamiary są wielkie, na dobrych chęciach nie zbywa, jednak żeby kola naukowe spełniły pod każdym względem swoje zadanie, trzeba, by stosunki ekonomiczne pozwoliły młodzieży zająć się wyłącznie sprawami nauki, bez troski o byt jutrzejszy. Ustawiczna walka odbiera energję i uniemożliwia pracę, a przynajmniej w znacznym stopniu zmniejsza jej wydajność.

W roku 1921/22 na terenie Politechniki działały następujące kola naukowe: Kolo słuch. Inżynierji Łądowej, Kolo słuch. Inżynierji Wodnej, Kolo Mechaników, Kolo Elektrotechników, Kolo Chemików, Związek Słuchaczy Architektury. Kola powyższe posiadały wspólny organ porozumiewawczy-reprezentacyjny: Konferencję Delegatów Kół Naukowych Politechniki Warszawskiej.

Szkoła Główna Gosp. Wiejskiego.

1. Kolo Rolników powstało w r. 1906, jako stowarzyszenie nauk. społeczne. Okres do r. 1918 jest czasem intensywnej pracy Kola, zwłaszcza w dziedzinie naukowej, czego dowodem jest szereg prac członków, wydanych przez Kolo, a z których

wymienić należy: pierwszą monografię bydła polskiego przez stud. S. Rosłańca, „Użytkowanie roso boczne krów“, przez stud. Plebańskiego, „Pastwiska kulturalne“, przez stud. J. Grabowskiego i stud. Szucha oraz opracowanie wykładów więso szości profesorów.

Sekcja społeczna zapoczątkowuje wówczas budowę domu robotniczego w majątku szkoły Chylińcach, zakłada i utrzymuje w Warszawie klub chłopców = uliczników. Pracują również sekcje: bratniej pomocy, turystyczno-krajoznawcza, odczytowa, sportowa, skryptów, kółek rolniczych, towarzyska i inne.

Równocześnie Kolo Rolników reprezentuje wraz z młodzieżą Wyższej Szkoły Handlowej polską młodzież akademicką.

Po pokoju brzeskim członkowie Kola pracują na terenie Chełmszczyzny.

Przychodzi listopad roku 1918, z nim przerwa w pracy Kola. Rok 1919 spowodował nowe zmiany: powstaje Szkoła Główna Gosp. Wiejsk. z wydziałem rolnym, leśnym, a następnie i ogrodniczym. Kolo Rolników uszczupla zakres swej działalności, przekazując ją Br. Pomoc. Okres wojenny jest okresem przelomowym. Dopiero rok 1921 daje możność podjęcia nowej pracy. Kolo zwołuje pierwszy zjazd przedstawicieli wszystkich akademickich kół rolniczych polskich, organizuje obchód XV-lecia istnienia i budzi z uspienia sekcję naukową, wydawniczą, społeczną i praktyk oraz szereg komisyj.

Stała bolączką stowarzyszenia jest stosunkowo niewielka ilość chcących pracować kolegów. Ostatni rok przyniósł znaczną poprawę pod tym względem.

Władzą stowarzyszenia jest Zarząd, składający się z prezesa i 8 członków. Praca odbywa się na terenie sekcyj i komisyj, powołanych przez Zarząd. W r. 1921/22 istniały 3 komisje: balu rolników, czytelniana i doch. niestałych oraz 4 sekcje: naukowa, społeczna, praktyk i wydawnicza. Sekcja naukowa dzieliła się na podsekcje: hodowli zwierząt, hodowli roślin, odczytów towarzysstwa eugenicznego, wycieczek (urządzono kilka wycieczek do wzorowych gospodarstw i mleczarni), biblioteczną, kursu traktorów.

Sekcja społeczna zorganizowała odczyty z dziedziny rolnictwa w szpitalu dla inwalidów. Dla zaznajomienia się z pracą społeczną i z działalnością organizacyj rolniczych uruchomiono kurs instruktorów Kółek Rolniczych przy C. T. R., na którym członkowie Kola mieli możność wysłuchania odczytów kilkunastu pierwszorzędnych prelegentów. Obowiązkiem przewodniczącego sekcji było zorganizowanie czytelnii pism codziennych. Sekcja praktyk pośredniczyła w ułatwianiu kolegom otrzymania praktyk letnich i rocznych. Udało się nawiązać kontakt z zagranicą i w lecie 21 r. 9 kolegów odbyło 4-miesięczną praktykę w Danji, a 2-ch w Czechosłowacji.

Sekcja wydawnicza stosownie do zapotrzebowania członków wydaje skrypta.

W r. 1922 Koło liczyło 376 członków (342 mężczyzn i 34 kobiety).

Składka członkowska na początku r. 1921/22 wynosiła 25 mk. mies., wpisowe 50 mk., w końcu roku podniesiono ją do wys. 50 mk. mies i 500 mk. wpisowego. Ogólny wpływ ze składek wynosił 68.735 mkp., co stanowi 4,6% całego przychodu. Na poszczególne działy wydatkowano: na wydawnictwo skryptów 716.500 mk., na bibliotekę — 142.500 mk. Ogólny przychód w r. 1921/22 wyniósł 1.470.713 mk., ogólny rozchód wynosił 1.109.140 mk. Saldo 361.573 mk.

2. Koło Leśników zaczęło prowadzić b. intensywną pracę od końca r. 1920, t. j. od powrotu członków z wojska. Zadaniem Koła jest: 1) organizacja i reprezentacja studentów leśnictwa, 2) działalność kształcąca, 3) samopomoc w zakresie naukowym i materialnym, 4) życie towarzyskie. Pracę prowadzą sekcje i komisje.

Sekcja Naukowa założyła bibliotekę, liczącą 506 dzieł, z której korzysta 138 osób i prenumeruje liczne pisma naukowe i fachowe. Prowadzi dział praktyk, pozatem organizuje wycieczki pod przewodnictwem profesorów, kwalifikuje rękopisy skryptów, wydawanych przez Komisję wydawniczą. Komisja wydawnicza pokryła w ciągu 3 lat niemal w zupełności zapotrzebowanie skryptów i podręczników, których zupełnie w zakresie leśnictwa nie było, tak, że zasilala swemi wydawnictwami pokrewne Koła na terenie całej Rzeczypospolitej. Ilość wydawnictw i liczba arkuszy wyniosła w r. 1920: 6 wyd., 43 ark., w r. 1921: 9 wyd., 71 ark., w r. 1922: 10 wyd., 66 ark.

Sekcja Towarzyska organizuje zabawy i herbatki koleżeńskie.

W lokalu Koła znajduje się czytelnia czasopism, obficie zaopatrzona i herbaciarnia.

Zarząd Koła utrzymuje kontakt z pokrewnymi Kołami w innych uczelniach Rzeczypospolitej i zagranicą (Berni, Zagrach).

Dzięki chętniej współpracy wszystkich członków, Koło może rozszerzać się i pracować b. wydajnie. Członków jest 464.

Fundusze przedstawiają się w następujący sposób:

Rok	Składki	Zapomogi	Przedsięwzięcia	Obrót ogólny
1921	43 979	168 130	4 521	1 571 948
1922	465 815	338 540	776 651	9 958 178

Koło Ogrodników w zostało zorganizowane w lutym 1921 r. Uruchomiono 3 sekcje: naukową, skryptową i dochodów niestających. W pierwszym

roku istnienia Koło liczyło 8 członków. W roku 1921/22 liczba członków wzrosła do 49. Powołano do życia dwie sekcje: sekcję szerzenia ogrodnictwa wśród ludu i sekcję wydawniczą, która przystąpiła do wydania Fizjologii roślin Molish'a.

Sekcja naukowa, podzieliwszy się na podsekcje, zaczyna b. systematyczną i ożywioną pracę.

Podsekcja biblioteczna zakupiła i zebrała około 50 książek do biblioteki Koła.

Podsekcja muzealna czynna jest przy zbieraniu okazów do muzeum ogrodniczego, a więc nasion ogrodowych i rolnych, zielników, okazów z chorobami roślin i t. p.

Podsekcja wycieczkowa organizowała parogodzinne wycieczki po ogrodach Warszawy i dwie jednodniowe do Sinołki i Zawad. Wszyscy członkowie Koła wzięli udział w wycieczce do Małopolski pod przewodnictwem prof. Jankowskiego.

Pozatem sekcja naukowa odbyła szereg zebrań dyskusyjnych z udziałem profesorów.

Wyższa Szkoła Handlowa.

Na terenie W. S. H. działało w roku 1921/22 „Koło Naukowc”, liczące około 60-ciu członków. Ma ono na celu rozwijanie wśród kolegów samodzielnych poczynań w kierunku naukowym przez opracowywanie referatów, urządzanie odczytów i omawianie bieżących zagadnień ekonomicznych. Dla tego celu Koło nawiązało łączność z podobnymi zrzeszeniami na uczelniach wyższych w kraju i zagranicą, szczególnie w Francji i w Belgji i utrzymuje z nimi stałą korespondencję. Koło wysłało delegata na Zjazd Kół Naukowych w Poznaniu.

WILNO

Środowisko wileńskie przeżywało jeszcze w r. 1921/22 okres organizacji, a przytem warunki zewnętrzne, zwłaszcza akcja przed wyborami do Sejmu wileńskiego, pochłaniały czas i uwagę młodzieży akademickiej. Nic więc dziwnego, że koła naukowe nie mogły się w tej atmosferze dobrze rozwijać i prowadzić energicznej i systematycznej pracy. W r. 21/22 istniało na Uniwersytecie Stefana Batorego 6 kół naukowych.

- 1) Koło Filozoficzne. Liczyło 15 członków. Zebrania odbywały się raz na tydzień; punktem wyjścia dyskusji były dzieła filozoficzne.
- 2) Koło Polonistów. Poruszało na swych zebraniach referatowo-dyskusyjnych zagadnienia z dziedziny historii literatury i estetyki
- 3) Koło Słuchaczy wydz. Matematyczno-Przyrodniczego. Liczyło 43 członków. Na zebraniach były wygłaszane referaty z rozmaitych dziedzin przyrody i matematyki. Pozatem w programie prac Koła leży założenie pracowni zbiorów naukowych i organizowanie wycieczek. Biblioteka Koła liczy 150 tomów.

4) Koło Słuchaczy wydz. Medycznego. Celem Koła jest fachowe kształcenie członków przez uzupełnianie studjów, uspołecznianie kolegów, pomoc naukową niezamożnym kolegom. Całokształt pracy Koła jest podzielony na sekcje: a) wypożyczalni książek i pomocy nauk., b) wydawnictwa skryptów, c) ogólnokształcąca, d) pośrednictwa pracy, e) dochodów niestałych, f) zdrowia. Biblioteka Koła liczy ponad 600 tomów.

5) Koło Prawników. Liczyło 93 członków. Poza pracą ściśle naukową, postawiono sobie za zadanie pomaganie kolegom w studjach przez wydawanie skryptów i zorganizowanie biblioteki. Pomimo b. trudnych warunków finansowych częściowo udało się zamierzenia te uskutecznić.

6) Koło Słuchaczy wydz. Sztuk Pięknych. Zaczęto organizować w r. 1922.

ORGANIZACJE IDEOWO-POLITYCZNE

A. OGÓLNOPOLSKIE

Akademicka Młodzież Ludowa.

ORGANIZACJA oparta na ideologii ludowej, powstała w roku 1922 z przekształcenia się istniejącej od roku 1921 grupy p. n. „Młodzież Demokratyczna—Zarzewie”. Skupia przeważnie młodzież wychodzącą z ludu. Główny nacisk kładzie na prace samokształceniową członków, starając się wyrobić z nich świadomych wyznawców i zdecydowanych pionierów idei ludowej. Organizacja nie jest związana z żadną partią polityczną starszego społeczeństwa, utrzymuje jednak kontakt z instytucjami i organizacjami kulturalno-oświatowymi wsi, w pierwszym rzędzie ze Związkiem Młodzieży Wiejskiej, Kółkami Rolniczymi, Związkiem Teatrów Ludowych i t. p. Członkowie organizacji prowadzą pracę oświatową drogą wyjazdów z odczytami i pogadankami, jak też przez zawiązywanie lokalnych kół wymienionych wyżej organizacji oświatowych. Środowiska: w Warszawie, Krakowie („Czytelnia“), Lwowie („Posiew“), Poznaniu („P. A. M. L.“).

„Filarecja“.

Jedną z trzech istniejących przed wojną organizacji ideowych młodzieży, prowadzi w okresie sprawozdawczym pracę głównie na terenie Warszawy, wśród młodzieży akademickiej Uniwersytetu i Politechniki, próbując jednak organizować w niewielkim zakresie również i kolegów-absolwentów, zwłaszcza z pośród urzędników państwowych.

Pracę zewnętrzną organizacyjną prowadzono głównie na zebraniach odczytowo-dyskusyjnych, poświęconych w roku ubiegłym częściowo rozpatrywaniu aktualnych zagadnień politycznych, częściowo zaś badaniu nowych kierunków radykalnej myśli politycznej na Zachodzie. Prócz tego zorganizowano akademicki wieczór sprawozdawczy ze Zjazdu Ogólnoakademickiego w Wilnie oraz wielki wieczór informacyjno-dyskusyjny o pracach ideowych młodzieży, przeznaczony dla starszego społeczeństwa.

W dziedzinie koordynacji prac ugrupowań ideowych młodzieży, „Filarecja” była jedną z inicjatorów stałego porozumienia i współpracy demokratycznych i radykalnych odłamów młodzieży polskiej. Inicjatywa ta doprowadziła do konferencji delegatów odpowiednich stowarzyszeń, na

której opracowano wytyczne stałego porozumienia i zapoczątkowano szereg konkretnych prac kulturalno-oświatowych. Poza tem Filarecja nawiązała stałszy kontakt z innymi ugrupowaniami radykalnymi w środowisku warszawskim, oraz z tak zwanym Wolnym Harcerstwem. Podczas akcji wyborczej Filarecja zainicjowała Akademicki Lewicowy Komitet Przedwyborczy, mający na celu obiektywne zaznajamianie kolegów akademików z programami centrowych i lewicowych — konstytucyjnych — list wyborczych. W dziedzinie wydawnictw, Filarecja, oprócz szeregu radykalnych enuncjacji i odezów, prowadziła w roku ubiegłym własny organ p. t. „Przebojem”, którego wyszło trzy numery: w piśmie tym, obok artykułów pogłębiających ideologię filarecką i zagadnienia etyczno-społeczne, poważne miejsce udzielane było sprawom akademickim. Niezależnie od tego wydana została, jako samoistna odbitka, broszura p. t. „Deklaracja Ideowa“.

Młodzież Monarchistyczna.

Kierunek monarchistyczny na gruncie życia ideowego młodzieży akademickiej reprezentuje zrzeszenie, powstałe w Warszawie w roku ak. 1919/20, p. n. „Organizacja Młodzieży Narodowo-Zachowawczej”. Ustalenia swej ideologii O. M. N. Z. dokonała na Zjeździe, odbytym w Poznaniu w dniu 11 marca roku 1922. Jako wytyczne hasła programu przyjęto: nacjonalizm, monarchizm i katolicyzm. Na Zjeździe tym przyjęto również obecną nazwę „Młodzieży Monarchistycznej” oraz wybrano Radę Naczelną, która wyłoniła Komitet Wykonawczy, mający swą siedzibę w Poznaniu.

Młodzież Wszechpolska, Związek Akademicki.

1. Ideologia. Ideologią Młodzieży Wszechpolskiej jest nacjonalizm. Organizacja ta pragnie skupić w swych szeregach tych z pośród akademików, w których przekonaniu naród jest najwyższem z dóbr ziemskich. Analizie teoretycznej nacjonalizmu poświęcony jest organ centralny Młodzieży Wszechpolskiej — „Głos Akademicki”, wychodzący od 1920 roku. Stara się on wykazać, że nacjonalizm nie jest wyłącznie doktryną polityczną, lecz że znajduje swe odbicie we wszystkich dziedzinach życia duchowego, — wpływając na ich treść lub styl. Dotyczy to nauki, literatury, sztuki i t. d.

2. Historia. Ideologia ta nie podlegała zmianom przez cały czas istnienia organizacji, od zawiązania jej w r. 1916 p. n. „Koło Imienia Mochnackiego”. W grudniu 1919 roku Org. przy-

jęła nazwę „Narodowego Zjednoczenia Mł. Ak. Na I Ogólnym Zjeździe Polskiej Młodz. Akad. w Warszawie w r. 1920 większego wpływu nie miała. W styczniu r. 1921 nastąpił w organizacji rozłam, gdyż część członków, porzuciwszy platformę nacjonalistyczną, wystąpiła, tworząc osobną grupę „Młodzież Demokratyczna—Zarzewie”, dziś znaną, jako „Akademicka Młodzież Ludowa”. Od jesieni roku 1921 liczebność organizacji zaczęła się szybko wzmacniać. Na II Ogólnym Zjeździe P. M. A. w Wilnie (grudzień 1921) znalazł się szereg przedstawicieli Narodowego Zjednoczenia M. A. ze wszystkich środowisk akad. Rzpłitej. W marcu r. 1922 odbył się I Ogólny Zjazd Narodowego Zjednoczenia, który ustalił łączność międzyorganizacyjną środowisk i uchwalił w nowej redakcji Deklarację Ideową. Nazwę organizacji zmieniono na Młodzież Wszechpolską, celem nawiązania do tradycji ruchu wszechpolskiego. Drugi Ogólny Zjazd Młodzieży Wszechpolskiej, zwołany w kwietniu 1923 roku do Poznania, zadał reorganizacyjnych już nie miał.

3. Działalność. Praca ideowo-wychowawcza rozwijała się na zebraniach plenarnych i w sekcjach. Celem jej jest: 1) pogłębianie ideologii nacjonalistycznej, 2) przygotowanie członków do zadań, które stoją przed młodym nacjonalizmem—praca wychowawcza. Działalność najważniejszej z sekcji — sekcji pracy społecznej, rozwija się nazewnątrz, poza organizacją akademicką. Sekcja tworzy koła, skupiające młodzież rzemieślniczą i robotniczą pod hasłami nacjonalizmu i prowadzi w nich pracę oświatową.

Na terenie akademickim, poza organizacją, członkowie Młodzieży Wszechpolskiej pracują w kołach samopomocowych i naukowych. Wszechpolskacy, członkowie tych kół, za dodatkowy obowiązek uważają pracę nad wyparciem wpływów żydowskich z tych placówek.

Wreszcie zauważyć należy, że hasło „numerus clausus” w sensie ograniczenia procentowego Żydów na polskich uczelniach wyższych, zostało wysunięte w całej ostrości po raz pierwszy przez „Młodzież Wszechpolską” (Koło Warszawskie), która w zapewnienie mu widoków szybkiej realizacji wkładała i wkłada dużo usilnej pracy.

Niezależna Młodzież Narodowa.

Opierając swój program, podobnie jak Związek Młodzieży Wszechpolskiej, na podłożu zdecydowanego nacjonalizmu, „Niezależna Młodzież Narodowa” widzi podstawę swej odrębności: a) w wysunięciu na czoło programu organizacyjnego zadań wychowawczych i w wypływającej stąd niezależności od wpływów i kierunków politycznych starszego społeczeństwa, b) w istnieniu niesformułowanych ściślej różnic ideologicznych w odniesieniu do zagadnień gospodarczego i społecznego życia Polski współczesnej. Organizacja

ta powstała wiosną roku 1920, skutkiem rozłamu w Org. Mł. Nar., połączonego z opuszczeniem szeregow tej ostatniej przez dość liczne grono akademików, odgrywających uprzednio poważną rolę w pracach O. M. N., a przeważnie związanym pomiędzy sobą silnymi węzłami ściślej współpracy na gruncie środowisk emigracji polskiej z lat 1914 — 1918.

Początkowa praca Niezależnej Młodzieży Narodowej ogniskowała się niemal wyłącznie w Warszawie, słabo jedynie oddziałując na teren innych środowisk akademickich. Dopiero rok 1922 przyniósł poważną zmianę w rozkładzie sił i wpływów organizacji. W marcu t. r. warszawska organizacja Niezależnej Młodzieży Narodowej nawiązuje ścisły kontakt organizacyjny z lwowską Akademicką Młodzieżą Narodową, w maju zaś ze Związkiem Młodzieży Narodowej w Wilnie, przyczem oba środowiska przyjmują nazwę organizacji warszawskiej.

W kwietniu tegoż roku rozpoczyna organizacja (we Lwowie) wydawnictwo miesięcznika „Akademicka Myśl Niezależna”. Wobec jednak braku funduszy, po ukazaniu się 3-go zeszytu, wydawnictwo zostaje w czerwcu zawieszono.

Praca wewnętrzna organizacji obejmowała w roku akad. 1921/22 przede wszystkim zgłębianie stosunku ideowych organizacji młodzieży akademickiej do starszego społeczeństwa oraz badanie aktualnych problemów nacjonalistycznych w Polsce i na Zachodzie. Nadto wiele uwagi poświęcono rozpatrywaniu kwestyj społecznych i społecznych prądów etycznych, pojawiających się wśród powojennego pokolenia młodzieży akademickiej. W pracach zewnętrznych tego okresu wysuwa się na czoło wszechstronnie przygotowanie się Organizacji do II Ogólnego Zjazdu Polskiej Młodzieży Akademickiej w Wilnie, jak również wydatna praca wielu kolegów organizacyjnych na gruncie poszczególnych placówek życia akademickiego.

„Odrodzenie”.

Stowarzyszenie akademickie, związane w roku 1919, za cel uważa działalność wychowawczą w duchu ideałów katolickich i narodowych. W pracy swej nie ogranicza się wyłącznie do terenu akademickiego, lecz prowadzi ją również na gruncie kół młodzieży robotniczej i pracującej umysłowo. Tak więc w roku 1921/22, w jednym tylko środowisku warszawskim, członkowie akademicy „Odrodzenia” wygłosili przeszło 150 referatów na 11 kołach młodzieży robotniczej. Równocześnie prowadzona jest systematyczna praca intelektualna wewnątrz stowarzyszenia, zarówno na tygodniowych zebraniach dyskusyjnych ogólnych, jak również na sekcjach teoretycznych, których w roku 1921/22 w Warszawie istniało dwie: filozoficzno-religijna i społeczna.

Mimo krótkiego względnie okresu istnienia, „Odrodzenie” zdołało objąć wpływami swymi wszystkie sześć polskich środowisk akademickich, tworząc koła lokalne w Poznaniu, Krakowie, Lwowie, Lublinie i Wilnie.

Organem stowarzyszenia jest systematycznie ukazujący się miesięcznik „Prąd”, poświęcony szczególnie dyskusji na temat zagadnień etycznych, jak również sprawom kościoła katolickiego i polskiego życia narodowego.

Organizacja Młodzieży Narodowej.

Najstarsza z istniejących dziś organizacji młodzieży akademickiej, początkiem swym sięga lat 1885—7, gdy z inicjatywy grona działaczy politycznych, skupiających się około osoby pułkownika Zygmunta Miłkowskiego (T. T. Jeża), tworzyły się w środowiskach akademickich, zarówno na emigracji, jak też na ziemiach polskich, ośrodki odradzającego się po roku 1863-im ruchu niepodległościowego.

Podnosząc wśród ogólnej martwoty i rezygnacji hasło niegasnącej walki czynnej o niepodległość, ruch ten jednoczył w sobie pierwiastki zdecydowanego nacjonalizmu państwowego z wyraźnym radykalizmem społecznym. Istniejąc w kraju wyłącznie w postaci organizacji o charakterze konspiracyjno-spiskowym, na emigracji wcześniej przejawiał się on nazewnątrz w postaci rozwijającego się — tam od roku 1887 stowarzyszenia p. n. „Zjednoczenie T-w młodzieży polskiej za granicą”^{*)}.

W ciągu czterdziestoletniej blisko nieprzerwanej pracy organizacyjnej, przeżywała „Młodzież Narodowa” szereg momentów, których ocena należyć będzie do przyszłego historyka życia młodzieży polskiej końca XIX i początków XX stulecia. Związana pierwotnie dość blisko z całością ruchu narodowo-demokratycznego, zerwała wszelkie łączące ją z tym ruchem węzły, gdy w latach 1903—1908 Stronnictwo Narodowej Demokracji wyrzekło się programu pierwszych dziesięcioleci swego istnienia. Wskutek zaś różniczkowania się poglądów młodzieży akademickiej, pozostającego w związku z różniczkowaniem się życia politycznego starszego społeczeństwa, organizacja przeżyła w okresie lat 1887—1914 dwukrotne rozłamy wewnętrzne, które pociągnęły za sobą powstanie w roku 1899 „Związku Młodzieży Postępowej” („Filarecja”) oraz w roku 1909 „Organizacji Młodzieży Niepodległościowej” („Zarzewie”). Odbicie tych przeżyć wewnętrznych „Organizacji Młodzieży Narodowej” znaleźć można przede wszystkim na łamach jej wydawnictw perjo-dycznych okresu przedwojennego (We Lwowie „Tekę”, w Krakowie „Sprawę” i „Młodzież”, w

Wilnie „Pobudka”, w Poznaniu „Brzask”, w Warszawie „Znicz” i „Dla Polski”).

W latach wojny działalność „Młodzieży Narodowej” szła przede wszystkim w dwóch kierunkach: 1) udziału w ruchu zbrojnym w szeregach I-ej Brygady, lub w pracach przygotowawczych wojskowych, początkowo (rok 1914/15) na terenie stworzonej przez siebie „Wolnej Szkoły Wojskowej”, następnie (lata 1915/18) w szeregach P. O. W., 2) budzenie dążeń niepodległościowych wśród ogółu polskiej młodzieży akademickiej. W obu kierunkach praca ta prowadzona była w ścisłej łączności z pracami zarówno młodzieży „filareckiej”, jak „zarzewiackiej”. Odbiciem tego okresu pracy mogą być wojenne warszawskie wydawnictwa Organizacji: „Miesięcznik Młodzieży Polskiej” oraz „Dla Polski”.

Ostatni wreszcie, powojenny, okres pracy O. M. N., rozpoczynający się z końcem roku 1920, to jest z chwilą powrotu większej liczby kolegów organizacyjnych z wojska — jest okresem krystalizowania sobie przez Organizację programu dążeń i prac dostosowanych do zmienionych warunków życia narodowego. Na czoło zadań organizacyjnych wysuwa się postulat wychowawczy: wytworzenie typu polako-obywatela, umięjącego dążyć do zapewnienia własnemu narodowi wszechstronnego rozwoju, drogą spotęgowania wszystkich sił narodowych. Spotęgowanie to możliwe jest tylko w ramach własnego państwa, opartego na ustroju wybitnie demokratycznym i umięjącego pogodzić interes państwowy z interesem najszerzych mas obywateli. Na gruncie akademickim O. M. N. przeciwstawia się zdecydowanie zarówno apatii i bierności w stosunku do zagadnień życia publicznego, czy to akademickiego, czy też ogólnonarodowego, jak też próbom przenoszenia na grunt akademicki sporów i metod partyjnych starszego społeczeństwa.

Związek Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej.

Powstaje w końcu r. ak. 1917/18, gdy część członków akademickiego zrzeszenia „Promień”, później przemianowanego na „Filarecję”, opuszcza szeregi stowarzyszenia, aby utworzyć nowe ugrupowanie akademickie.

Ugrupowanie to, zarówno w swej deklaracji ideowej, jak i w szeregu wystąpień na terenie akademickim, podkreśla z całym naciskiem swój charakter społeczno-rewolucyjny i solidarność swą z międzynarodowym ruchem robotniczym. Nie odrywa się wszakże od polskiej rzeczywistości i bierze czynny udział we wszelkich wystąpieniach akademickich przeciwko gwałtom władz okupacyjnych, a po Traktacie Brzeskim wysyła grupę kolegów na Ziemię Chełmską, w celu propagandy społeczno-rewolucyjnej i narodowej wśród ludności, którą Traktat ten usiłował oderwać od polskiej macierzy.

*) Patrz pracę Antoniego Karłowia: „Młodzież polska — aka-demicka za granicą”, Kraków, rok 1910.

Przewrót listopadowy 1918 r., zastaje Z. N. Mł. Soc. przygotowany. Członkowie Związku biorą czynny udział w akcji rozbrajania władz okupacyjnych, w organizowaniu pierwszych placówek samodzielnego życia państwowego, wyłaniających się żywiłowo, od dołu, na drodze rewolucyjnej. Część bierze wybitny udział w pracy organizacyjnej klasy robotniczej. Wielu — przeważnie członków jednocześnie Pogotowia Bojowego P.

P. S. — staje w szeregach Milicji Ludowej. Wznowienie wykładów na wyższych uczelniach Rzeczypospolitej znów skupia członków Związku w ramach wspólnej organizacji akademickiej. Wprawdzie spora część kolegów pozostaje nadal w wojsku, wzgl. zaangażowana jest w akcji plebisycytowej na G. Śląsku. Rozpoczynają się już wszakże systematyczne zebrania organizacyjne, odczyty, wieczory dyskusyjne i t. d. Praca ta wzmagą się wybitnie po odparciu inwazji bolszewickiej, w związku z demobilizacją akademików wojskowych. Nawiązuje się kontakt z ugrupowaniami akademickiej mł. socjalistycznej w innych ośrodkach uniwersyteckich poza Warszawą. Wychodzą trzy numery czasopisma „Głos Niezależny“, z których pierwszy zawiera wspólną Deklarację Zarządu Związku oraz Redakcji. Koniec roku ak. zbiega się z wybuchem III powstania na G. Śląsku. Związek wydaje odezwę, w której wyjaśnia sens nie tylko narodowy, lecz również i wybitnie społeczny wybuchu. Dwudziestu kilku kolegów, działając w porozumieniu ścisłym z władzami Związku, udaje się do oddziałów powstańczych.

Pod znakiem dokonywującego się zjednoczenia ruchu polskiej mł. socjalistycznej na wyższych uczelniach Rzeczypospolitej, rozwija się praca w szeregach Z. N. M. S. We Lwowie już w lecie 1921 r. odradza się Związek Polskiej Ak. Mł. Socjalistycznej „Życie“. W październiku tegoż roku powstaje pod analogiczną nazwą organizacja mł. socjalistycznej w Krakowie. W marcu 1922 r. wyłania się organizacja młodzieży socjalistycznej „Ogniwo“ na terenie Uniwersytetu Lubelskiego. Jednocześnie w Warszawie rozwijają się Koła Związku na Uniwersytecie Politechnice, Wolnej Wszechnicy Polskiej, w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego i Wyższej Szkole Handlowej.

Zjazd Warszawski, obradujący w maju 1922 r. p. n. I Zjazdu Niezależnych Związków Ak. Mł. Socjalistycznej, gromadzi reprezentantów wszystkich wymienionych wyżej organizacji. Przez akłamację stwierdzone zostaje zjednoczenie ruchu, po czym jednomyślnie przyjęto Deklarację Ideową i Statut Zjednoczonego Związku.

Stanowiskiem zasadniczym Związku jest bezpartyjność ruchu młodzieży i niezależność jego od stronnictw politycznych. Pierwszy ustęp Deklaracji

(Idcovej*) podkreśla to w słowach, iż Związek „nie zamierza kształcić wyłącznie działaczy społecznych“, lecz chce „wychować kadry młodego pokolenia inteligencji socjalistycznej, rozumiejącej w nowych kategoriach społecznych, świadomej braterstwa swego z międzynarodowym obozem Pracy“.

Związek Postępu Narodowego P. M. A.

Założony w r. 1921 przez grono warszawskiej młodzieży akademickiej, grupującej się koło pisma „Ster“, którego obszerny zeszyt ukazał się w czerwcu tegoż roku, poprzedzając powstanie organizacji.

W głównych artykułach „Steru“ omawiano podstawowe zagadnienia Polski współczesnej oraz ruchu ideowego i organizacyjnego polskiej młodzieży akademickiej.

Deklaracja programowa Z. P. N. została opublikowana w październiku 1921 r. W jej art. 3-im zadania organizacji ujęte są w formie następującej:

- 1) Gruntowanie przyjaźni i koleżeństwa wśród polskiej młodzieży akademickiej i krzewienie poczucia honoru.
- 2) Dążenie do umocnienia stanowiska moralnego młodzieży w społeczeństwie.
- 3) Rozwijanie łączności pomiędzy profesorami a studentami poza ramy nauki ścisłej.
- 4) Przestrzeganie wszechstronnej dobrej młodzieży akademickiej i obrona jej słusznych interesów.
- 5) Współdziałanie w myśl swoich zasad z innymi organizacjami młodzieży, dążącymi do jej rozwoju duchowego, umysłowego i fizycznego.
- 6) Praca nad wykrzesaniem samodzielną siłą twórczych młodzieży polskiej.
- 7) Krzewienie oświaty oraz zasad Związku wśród upośledzonych pod tym względem warstw społeczeństwa“.

Z. P. N., jako organizacja ideowo-wychowawcza, dotychczas pracuje przeważnie w zamkniętym gronie, mało udzielając się szerszemu ogółowi; niektórzy członkowie Związku zajmują odpowiedzialne stanowiska w organizacjach ogólnoakademickich.

Z. P. N. grup lokalnych w innych — poza Warszawą — środowiskach akademickich nie posiada.

B. LOKALNE

1. Czytelnia Akademicka we Lwowie.

Najstarsza organizacja ideowa lwowskiej młodzieży akademickiej, założona przeszło pół wieku temu, stanowi zrzeszenie, które odbiega od

*) Sprawozdanie ze zjazdu, wraz z tekstem Deklaracji Ideowej, umieszczone zostało w broszurze p. t. „I Zjazd Niezależnych Związków Akademickiej Mł. Socjalistycznej. Warszawa 22“.

typu organizacyj samowychowawczych, czy też samokształceniowych, a ma „reprezentować pol. ml. akademicką środowiska pod względem ideowym i politycznym“. Wobec wyeliminowania w roku 1921/22 z „Czyt. Ak.“ żywiołów narodowo i społecznie lewicowych, posiada ona obecnie jednolity charakter polityczny. Praca polegała w roku 1921/22 na konsolidowaniu opinii młodzieży narodowej, sympatyzującej z kierunkiem reprezentowanym przez Czytelnię, w odniesieniu do zagadnień ideowych i politycznych, oraz wyrażanie tej opinii wobec społeczeństwa; obydwom celom służył własny organ „Czasopismo Akademickie“, wydawany jako miesięcznik, a redagowany przez przewodniczącego Czytelni, kol. Bertonięgo Ta-deusza. Na terenie akademickim występowała „Czytelnia“ we wszelkich ważniejszych zdarzeniach życia akademickiego.

2. Zrzeszenie Filomatów we Lwowie.

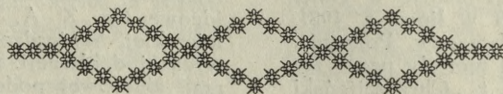
Zrzeszenie powstało w r. 1921 w drodze ewolucji z „Koła Chrześcijańskiego Związku Akademików w Polsce“, jako organizacja samokształceniowa i etyczna. Charakter ten nie zupełnie jednak został utrzymany, zrzeszenie było reprezentowane prawie na wszystkich konferencjach międzystowarzyszeniowych, zabierając głos i zajmując stanowisko w sprawach bieżących ideowo-politycznych.

Sekcja Akademicka P. P. S. w Krakowie.

Sekcja Akademicka P. P. S. powstała 6 listopada r. 1918, jako Sekcja Akademicka P. P. S. D. Celem organizacji jest: szerzenie światopoglądu socjalistycznego wśród młodzieży akademickiej, jako też współpraca z kierowniczymi ciałami partyjnymi, bądź w charakterze prelegentów, bądź też sił technicznych. Główny nacisk położono na pracę samokształceniową, przyczem odczyty wygłaszali przeważnie członkowie Sekcji. Między innymi przeprowadzono kurs, obejmujący całość kształt doktryny i historii socjalizmu ze szczególnym uwzględnieniem socjalizmu polskiego. W życiu akademickim wybitniejszego udziału nie brano.

Radykalna Młodzież Akademicka w Poznaniu.

Organizacja ta powstała w marcu r. 1921. Jako cel postawiła ona sobie pogłębianie wiadomości o życiu społecznym oraz propagowanie radykalnych reform społecznych, przyczem założeniem ideologicznym jest przekonanie, iż praca jest jedynym miernikiem wartości człowieka. Pracę zewnętrzną R. M. A. prowadzi w związkach zawodowych miejscowych, bez względu na kierunek polityczny danego zrzeszenia. W życiu ogólnoakademickim R. M. A. bierze udział bardzo ograniczony.

ORGANIZACJE ETYCZNO-WYCHOWAWCZE

Akademickie koła harcerskie.

KADEMICKIE koła harcerskie („Koła starszych harcerzy“) powstawały w poszczególnych środowiskach akademickich prze-ważnie w roku 1919, skupiając przede wszystkim młodzież wyszłą z szeregów szkolnych Zw. Har. Pol. Celem kół akademickich jest zrzeszanie harcerzy studujących na wyższych uczelniach i utrzymanie wśród nich węzłów braterskiej łączności, pielęgnowanie i pogłębianie ideologii harcerskiej, wyniesionej z pracy w drużynach szkolnych, przygotowywanie się drogą pracy wewnętrznej referatowo-dyskusyjnej do przyszłej pracy społecznej i organizacyjnej, wreszcie zapewnienie młodszemu drużynom Zw. Har. Pol. kadr odpowiednio przygotowanego materiału instruktorskiego.

Skutkiem inwazji bolszewickiej, która na pewien czas zatamowała możliwość rozwoju akademickich kół harcerskich, dopiero rok szk. 1921/22 stworzył warunki, odpowiadające podjęciu normalnej pokojowej pracy. W lipcu r. 1921 odbył się w Ostrowie Łęczy Zjazd Starszego Harcerstwa. W kwietniu roku 1922 wychodzi w Poznaniu Łęczy zeszyt czasopisma akademickiej młodzieży harcerskiej, p. t. „Nasze Życie“. Odtąd rozwój prac akad. kół harcerskich systematycznie postępuje naprzód.

Chrześcijański Związek Akademików w Polsce.

Chrześcijański Związek Akademików w Polsce został powołany do życia na Zjeździe w Goleiszowie na Śląsku Cieszyńskim w lipcu r. 1921. Objął on wyższe uczelnie Warszawy, Poznania, Krakowa i Lwowa. Cele jego i metody pracy zostały określone w broszurze p. t. „Chrześcijański Związek Akademików w Polsce“. Warszawa — Kraków r. 1922, a zwłaszcza w tak zwanej „Deklaracji Goleiszowskiej“.

Ch. Z. A. wyrósł z ciężkich przejść i trudów chwili obecnej. Połączył ludzi którzy w wielkich ogólnoludzkich religijnych ideałach postanowili

znaleźć ratunek na zło chwili obecnej. Połączył ludzi rozmaitych religijnych i politycznych przekonania, których spajało z sobą jednakie pragnienie przebudowy życia, tak indywidualnego, jak i społecznego, na zasadach etyki Chrystusowej i gorąca wiara w możliwość tej przebudowy. Równocześnie jednak Związek nie chce być Związkiem religijnym, o określonych dogmatach, lecz ma cechy Związku etyczno-społecznego, mającego na celu nie budowę jakiegoś nowego wyznania, lecz tylko wyłącznie pracę nad moralnym odrodzeniem ludzi w skład jego wchodzących i przygotowywanie ich do przyszłej nieustraszonej i nieugiętej walki o wielkie Chrystusowe ideały miłości i sprawiedliwości.

Ch. Z. A. jest Związkiem narodowym. Wyrósł z tradycji myśli polskiej epoki romantycznej i do niej pragnie nawiązać. Uważa „miłość ojczyzny za jeden z najświętszych łączników między ludźmi a służbę ojczyźnie za jedną z najistotniejszych konsekwencji naszej chrześcijańskiej postawy wobec życia“ (art. 2 Dekl. Sandomierskiej). Dzieła religijno-filozoficzne Mickiewicza i Cieszkowskiego stanowią, oprócz Pisma Św., ulubiony przedmiot rozważań Związku.

Praca Ch. Z. A. ogniskowała się w r. 1921/22 głównie w kółkach etycznych. Prócz tego urządzano również zebrania ogólne dla członków i zaproszonych gości. Między innymi podczas świąt Wielkanocnych urządzono w Krakowie 6-dniowy Kurs kierowników kółek, gdzie omówiono wyczerpująco zagadnienia metod pracy.

Drugi z rzędu Walny Zjazd Ch. Z. A. odbył się w r. 1922 w czerwcu w Sandomierzu. Na Zjazd przybyło około 80 osób, członków i gości. Na Zjeździe sprecyzowano ostatecznie podstawy ideowe Ch. Z. A. w t. zw. Deklaracji Sandomierskiej. Stwierdzono raz jeszcze w art. 1 powyższej deklaracji, że Ch. Z. A. nie chce stwarzać zbiorowej podstawy religijnej, to znaczy, że nie przyjmuje żadnej wyznaniowo-dogmatycznej podstawy, lecz chce tylko „połączyć ludzi, dla których ideały religijne i etyczne stanowią najgłębszą treść życia i którzy chcą wspólnie je urzeczywistnić zarówno w sferze indywidualnej, jak społecznej“.

KORPORACJE

KORPORACJE stanowią odrębny typ organizacyj ideowych młodzieży. Wyróżniają się one ścisłą karnością organizacyjną, towarzystwem zżyciem członków, specyficzną budową organizacji (podział członków na kategorie: kandydatów, rzeczywistych, filistrów), naciskiem położonym na uzewnętrznienie łączności korporacyjnej (barwy i godła), wreszcie szczególnem uwzględnieniem zasad postępowania, zgodnego z przepisami honoru korporacyjnego.

Silny obecnie rozwój ruchu korporacyjnego datuje się na wyższych uczelniach polskich dopiero od lat kilku. Bogata jest natomiast przeszłość kilku najstarszych korporacji, założonych przez młodzież polską, na niektórych wyższych uczelniach poza krajem (w Rydze, Dorpacie, Wiedniu). Istniejąc tam w ciągu wielu dziesiątków lat, potrafiły one skupić i trwale związać z sobą dużą część studjującej na obczyźnie młodzieży.

Korporacje dzisiejsze stoją na gruncie wspólnych uchwał ideowych, powziętych na zjeździe konstytucyjnym „Związku Polskich Korporacji Akademickich” (Z. P. K. A.) w kwietniu roku 1921. Zasadniczą myślą tych uchwał jest uznanie za najwyższy cel życia każdego korporanta „pracy dla Polski, dla jej wielkości i potęgi”. Praca ta pojęta jest jako „praca dla całego Narodu”, połączona z przeciwstawieniem się „wszystkim prądom i dążeniom, które ponad interesy Narodu i Państwa, jako całości, wynosić pragną interesy osobiste, partyjne, klasowe”. Dalsze punkty tej wspólnej deklaracji ideowej mówią o obronie polskości przed niebezpieczeństwem obcych żywiołów, zagrożających jednolitości narodowego charakteru oraz o duchu demokracji i równości, jaki winien panować w korporacjach.

„Związek Polskich Korporacji Akademickich”, powołany do życia na wspomnianym Zjeździe w Poznaniu, „jest organem łącznego działania” oraz „instytucją reprezentacyjną wszystkich korporacji”. W poszczególnych środowiskach akademickich spełniają to zadanie miejscowe koła

międzykorporacyjne, prowadzone w każdym semestrze przez inną z miejscowych korporacji, według kolejności starszeństwa. W każdym środowisku, gdzie istnieją przynajmniej dwie korporacje, winien istnieć Sąd Międzykorporacyjny, składający się z przedstawicieli miejscowych korporacji po jednym od każdej. W roku 1922 w skład Z. P. K. A. wchodziły korporacje wyższych uczelni Warszawy, Wilna, Poznania, Lwowa i Gdańska.

WARSZAWA

„Arkonja”.

Założona w roku 1879 przez grono młodzieży polskiej, studjującej na Politechnice Ryskiej, do wybuchu wojny rozwijała tam swą działalność, gromadząc między innymi polską bibliotekę, liczącą około 10.000 tomów oraz zakupując dom, gdzie jeszcze w chwili obecnej ogniskuje się życie polskie na Łotwie. Wojna spowodowała przeniesienie siedziby Arkonji na czas pewien do Moskwy. Gdy jednak warunki zewnętrzne zezwoliły, Arkonja powraca do Rygi, by ostatecznie przenieść się na stałe na grunt ojczysty, do Warszawy. Zaraz na wstępie tego nowego okresu życie Stowarzyszenia przerwane zostało w listopadzie r. 1918 wstąpieniem do wojska wszystkich członków Arkonji. Dopiero chwila ponownego otwarcia wyższych uczelni w Warszawie daje znów możliwość podjęcia czasowo przerwanej pracy.

Przez cały czas istnienia Arkonja kładzie największy nacisk na obywatelskie wychowanie członków. Podstawowym momentem jej ideologii, sformułowanej w t. zw. „podaniu Kozłowskiego” i zakonspirowanej przed czujnym okiem władz rosyjskich, było, za czasów niewoli, dążenie do osiągnięcia niepodległej państwowości polskiej. Po przeniesieniu do Warszawy ideologia Arkonji została przystosowana do zmienionych warunków życia polskiego.

Hasłem Arkonji jest: „Veritate ac labore”. Barwy: granatowa, biała, zielona. Teren działalności: wszystkie uczelnie w Warszawie.

Obecnie Arkonja posiada około 500 filistrów, zorganizowanych w Związek Filistrów Arkonji, z filjami w Wilnie i Poznaniu, oraz 69 czynnych członków. W r. 1909 Arkonja podpisała kartel z Polonją, w r. 1922 z Jagiellonją.

„Welecja”.

W listopadzie roku 1883 grupa studentów-polaków, b. członków korp. „Arkonja”, założyła w Rydze drugą polską korporację, „Welecję”. Wybierając

barwy zieloną, srebrną i niebieską, jako symbole nadziei, prawdy i braterskiej przyjaźni, Welecja wypisała na nich swe hasła: „Viribus unitis“ i „suum cuique“.

W poczuciu obowiązków względem ciemnionej wtedy Ojczyzny, Welecja miała na celu wychowanie dzielnych, uświadomionych obywateli, zdolnych w odpowiedniej chwili do czynnego wystąpienia w walce o niepodległość Polski.

W roku 1915, z powodu ewakuacji politechniki Ryskiej do Moskwy, Welecja przenosi tam swą działalność. W roku 1916 część jej członków pozostałych w Warszawie, przy współudziale Stowarzyszenia Filistrów Welecji, zakłada koło na gruncie ojczystym, zaś w listopadzie r. 1918, na mocy uchwały powziętej wspólnie z filistrami „Kola“, uznano Warszawę za stałą siedzibę Welecji. Majątek Stowarzyszenia przewieziono do Warszawy; bibliotekę postanowiono oddać jednej z polskich organizacyj na Łotwie.

W połowie listopada r. 1918 działalność Welecji została zawieszona i wszyscy jej członkowie stanęli w szeregach walczących o niepodległość Polski.

Z końcem wojny (rok 1920) zaczyna Welecja nowy okres normalnej pracy, otwierając wstęp do swych szeregów dla słuchaczy wszystkich wyższych uczelni Warszawy oraz przyjmując czynny udział (w roku 1921) w tworzeniu Zw. Pol. Korp. Akad.

„Jagiellonja“.

Korporacja ta została założona w Wiedniu 10 lipca r. 1910. Początkowe warunki istnienia i rozwoju „Jagiellonji“ były b. ciężkie. Spotkała się ona nie tylko z wrogiem stosunkiem korporacyj Niemców, ale nawet najcięższe polskie stowarzyszenie w Wiedniu—„Ognisko“—ogłosiło towaryzyski bojkot jej członków, motywując to stanowisko zarzutem, iż „Jagiellonja“, przyjmując bezkrytycznie wzory niemieckie, wynaradawiać będzie młodzież polską.

Mimo tych przeszkód „Jagiellonja“ rozwija się coraz pomyślniej. W r. 1912/13 osiąga statutowo przepisaną liczbę członków, stopniowo zmusza Niemców do szanowania jej barw, a wśród kolonii polskiej zjednywa sobie coraz większą sympatię. W tym też czasie poziom życia wewnątrz tego korporacji ciągle się podnosi.

Z początkiem wojny „Jagiellonja“ pozwala swym członkom wstępować do Strzelca (czego przedtem zabraniała, uważając organizację tę za polityczną), lokal swój oddaje na ćwiczenia strzeleckie, a szable obu organizującym się oddziałom jazdy.

W ten sposób „jagiellończycy“ rozpraszają się na czas pewien i dopiero w październiku r. 1918 zostaje zwołane w Warszawie walne zebranie, na którym uchwalono przenieść korporację do Warszawy, a na wszystkich jej członków nałożono obowiązek wstąpienia do wojska.

Gdy mijał okres walki, w marcu r. 1921, zebrała się „Jagiellonja“ już w wolnej Ojczyźnie i od tego czasu zaczęła pracować normalnie, przyjmując odrazu w marcu pierwszych członków z wyższych uczelni warszawskich, którzy, łącznie z dawnymi członkami, podjęli pracę nad zorganizowaniem korporacji. Wkrótce przenosi się „Jagiellonja“ na własną kwaterę, kompletuje powoli inwentarz, przyjmując równocześnie czynny udział w życiu korporacyjnym i wysyłając swych przedstawicieli na dwa zjazdy Z. P. K. A.

Trzymając się dawnych tradycji i idąc za głosem obustronnej sympatii, zbliżyła się „Jagiellonja“ z dawną ryską korporacją „Arkonja“, z którą dn. 2 grudnia r. 1922 zawiera kartel, czyli związek wieczysty.

Hasłem „Jagiellonji“ jest: „Jeden za wszystkich — wszyscy za jednego“. Barwy: amarantowa, srebrna, niebieska.

„Sarmatia“.

Korporacja „Sarmatia“ została założona dn. 16 listopada r. 1915 przez słuchaczy Politechniki Warszawskiej, jako pierwsza korporacja na terenie Polski. Od początku istnienia korporacja nie przyjmowała na członków akademików żydów, w hasle swoim wysuwając zasadę, że „gospodarzami w Polsce są Polacy“. W listopadzie r. 1918 Koło czynne korporacji, na zasadzie porozumienia z Kolem filistrów „Sarmatii“, istniejącej poprzednio w Petersburgu, uznało filistrów tej ostatniej za swoich, a filistrowie uznali Koło Warszawskie za swoje Koło czynne, tak iż „Sarmatia“ początek swój wywodzi obecnie od czasu założenia „Sarmatii“ w Petersburgu. W tymże listopadzie r. 1918 działalność korporacji została uchwałą Koła zawieszona, a członkowie wstąpili do tworzącej się armii polskiej, w której szeregach zgineśli koledzy korporacyjni: Tadeusz Kuczynski i Bronisław Gąsiorowski.

Życie w korporacji po wznowieniu działalności rozwija się normalnie. Od r. 1920/21 do korporacji mogą również należeć słuchacze Uniwersytetu, Szk. Gł. Gosp. W. i Wyższej Szkoły Handlowej. Korporacja zwraca baczna uwagę na stronę ideowo-wychowawczą w życiu i na ciągłość i nienaruszalność zasadniczej podstawy korporacyjnej, iż „Dobro Narodu i Państwa jest najwyższym prawem“.

Barwy korporacji: brązowa, biała, seledynowa.

„Patria“.

Założona dn. 2 maja r. 1921, jako pierwsza korporacja na Uniwersytecie Warszawskim, przyjęła za podstawę deklarację ideową, uchwaloną na II Zjeździe Ogólno-korporacyjnym w Poznaniu, dążąc do wychowania typu Polaka-obywatela, szanującego prawa, wyrobionego społecznie, poczuwającego się do solidarności z własnym społeczeństwem.

stwem oraz do obowiązkowości i odpowiedzialności za swe czyny. Członkowie korporacji obowiązani są pracować społecznie na terenie akademickim, pilnie oddawać się obranym studjom i przystępować do egzaminów. Nieprzystąpienie do egzaminów w terminie prekluzyjnym pociąga za sobą zdjęcie barw, względnie czasowe usunięcie z korporacji.

Członków liczy korporacja trzydziestu; barwami jej są: karmazynowa, srebrna, zielona. Dewizą korporacji jest: „Homo non sibi natus sed Patriae“.

„Unja“.

Korporacja „Unja“ powstała w czerwcu r. 1921. Jako dewizę założyciele przyjęli „Unitas vim creat“. Za barwy korporacji uznano zieloną, ciemnoczerwoną, złotą. Okres prac organizacyjnych oraz konsolidacji wewnętrznej w związku ze zmianami statutu, zaproponowanemi korporacji przez Komitet Wykonawczy I-go Zjazdu P. K. A., został ukończony w dniu 21. I. 1922 r., w którym to dniu korporacja została przyjęta warunkowo, do czasu otrzymania głosów korporacji pozawarszawskich, na członka Związku P. K. A., i od tego dnia bierze już czynnie udział przez swych przedstawicieli w pracach przygotowawczych do II-go zjazdu P. K. A. w Poznaniu. W marcu r. 1922 statut korporacji został zatwierdzony przez J. M. Rektora i Senat Akademicki Uniwersytetu Warszawskiego. Przez swych przedstawicieli korporacja „Unja“ bierze udział w II-gim zjeździe P. K. A. w Poznaniu, już od dnia 1-go maja 1922 r. jako członek rzeczywisty Związku. Korporacja rozwija się pomyślnie, mimo wielu specjalnych trudności organizacyjnych, pozostających w związku z pracą zarobkową członków.

„Aquilonia“.

Korporacja „Aquilonia“ zawiązana została d. 4-go listopada r. 1921 w Warszawie i jest obecnie członkiem rzeczywistym Z. P. K. A. Członkami korporacji „Aquilonia“ mogą być studenci Uniwersytetu, Politechniki, Wyższej Szkoły Handlowej i Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. Barwami korporacji są: wiśniowa, srebrna i niebieska. Dewizą korporacji jest: „Omnia pro patria“. Korporacja „Aquilonia“ stoi na stanowisku ideologii ogólnokorporacyjnej, ze szczególnem uwzględnieniem hasła „swój do swego po swoje“. Wydział naukowy korporacji organizuje referaty i przeprowadza kontrolę gruntownej znajomości historii Polski. Przy korporacji czynna jest kasa stypendjalna.

„Respublica“.

Korporacja „Respublica“ („Corporation Respublica“) została założona w d. 21 stycznia r. 1922 przez 14 kolegów, słuchaczy Uniwersytetu, Politechni-

ki i Wyższej Szkoły Handlowej. Po uskutecznieniu kilku drobnych poprawek w statucie „Respublica“ została przyjęta dn. 5. III. 22 r. do Z. P. K. A. w charakterze korporacji kandydującej pod opieką Arkonji. W dniu 5. V. 1922 r. na zjeździe w Poznaniu K. „Respublica“ została uznana za członka rzeczywistego Z. P. K. A. Dewizą korporacji jest: „Decore, diligentia ac doctrina“. Barwy: fioletowa, srebrna, czerwona.

„Varsovia“.

„Varsovia“ ukonstytuowała się jako korporacja ogólno-akademicka i przyjęła ideologję korporacyjną na zebraniu organizacyjnem w d. 18 stycznia r. 1922. W zebraniu uczestniczyło 12 kolegów. Dnia 2 kwietnia t. r. korporacja „V“ została przyjęta do Z. P. K. A. w charakterze członka kandydata (korp. opiekuńcza „Jagiellonja“) i jako taka uczestniczyła w II Zjeździe P. K. A. w Poznaniu. W okresie kandydowania cała praca ześrodkowała się około opracowywania regulaminów i wygłaszania referatów organizowanych przez wydział naukowy korporacji. Prócz wydziału naukowego działają w korporacji wydziały: sądowy, finansowy, sportowy i towarzyski. W dniu 21 stycznia r. b. „V“ została przyjęta do Z. P. K. A. w charakterze członka rzeczywistego. Hasło korporacji brzmi: „Virtute et assiduitate“; barwy: czerwona, złota i zielona.

„Chrobatia“.

„Chrobatia“ założoną została dn. 19 lutego r. 1922. W kwietniu tegoż roku przyjęta została do Z. P. K. A. jako korporacja kandydująca, a na II Zjeździe P. K. A., w dniu 6 maja, została przyjęta na rzeczywistego członka Związku. W okresie kandydowania pozostawała pod opieką „Weleccji“. W chwili obecnej „Chrobatia“ liczy członków-seniorów 28. Kandydaci do korporacji muszą się wykazać pracą społeczno-koleżeńską. Oprócz posiedzeń Konwentu, „Chrobatia“ odbywa zebrania towarzyskie i naukowe. Na zebraniach są wygłaszane i dyskutowane referaty na aktualne tematy społeczne i naukowe.

Barwy „Chrobatii“ są: granatowa, srebrna, wiśniowa. Dewizą: „Semper honeste“.

„Audacia“.

Założona w marcu r. 1922 przez grono akademików, którzy w czasie wojny studjowali w Charkowie (Ukraina), jest „Audacia“ spadkobierczynią tradycji polskiego tow. naukowo-samopomocowego w Charkowie, które odegrało tam wybitną rolę, jako polska placówka naukowa i towarzyska. Dewiza: „Audaces fortuna iuvat“. Barwy: szafirowa, srebrna, stalowa. Teren działalności: warszawskie wyższe uczelnie.

„Meskonja“.

Założona w dn. 6 lutego r. 1922 przez 15 słuchaczy wyższych uczelni warszawskich, korporacja ta całą swą pracę oparła na podstawach etyki chrześcijańskiej. Została ona przyjęta do Z. P. K. A. dn. 27 listopada r. 1922 w charakterze korporacji kandydującej, przyczem rolę korporacji opiekuńczej spełniała korp. „Patria“. Barwy korporacji: ciemnowisniowa, biała, pomarańczowa.

„Grunwaldja“.

Założona dn. 11 maja r. 1922 korporacja ta pozostaje w stadjum organizacji. Barwy jej: fioletowa, srebrna, zielona. Cel: dążenie do wychowania typu obywatela-patrioty.

POZNAŃ

„Polonja“.

„Polonja“ jest najstarszą korporacją na Uniw. Pozn. Powstała ona dnia 13 marca r. 1920. Dnia 24 marca r. 1921 połączyła się z Polonją wileńską, będącą kontynuacją dawnej korporacji dorpackiej tejże nazwy. Z okazji połączenia Polonja poznańska przyjęła barwy dawnej Polonji. Odtąd korporacja „Polonja“ dzieli się na dwa konwenty: wileński i poznański. Barwy korporacyjne: biała, błękitna, karmazynowa. Członków w roku 1921/22 było około 50.

„Lechja“.

„Lechja“ ukonstytuowała się dn. 15 czerwca r. 1920. Za właściwy początek jej działalności uważać jednak należy dopiero zimę tegoż roku. Już w kwietniu r. 1921 wysłała ona swych przedstawicieli na I zjazd P. K. A. W połowie stycznia r. 1922 Lechja zawiera kartel z warszawską korporacją „Sarmatia“. W końcu roku 1921/22 Lechja posiadała około 50-ciu członków. Barwy Lechji: niebieska, biała, pomarańczowa.

„Surma“.

„Surma“ powstała jako akademickie towarzystwo śpiewackie „Surma“ jeszcze w roku 1919. W czerwcu roku 1921 przyjmuje ona ustrój korporacyjny. Barwy jej: zielona, złota, czerwona. Członków liczyła w r. 1921/22 — 40. „Surma“ dużo pracy poświęciła wydaniu śpiewnika studenckiego, którego brak w wielu kółach oddawna odczuwano.

„Chrobrja“.

Korporacja „Chrobrja“ powstała dnia 10 kwietnia r. 1921. Jako swój najważniejszy cel wysuwa ona wychowanie korporantów na prawych obywateli przez przestrzeganie zasad karność, solidarności oraz przez obowiązkową pracę na niwie społecznej. W tym celu rozłożono pracę na komisję naukową oraz sportową, które podjęły akcję z po-

czątkiem roku ak. 1921/22. Członków było w r. 1921/22 przeszło 30. Barwy korp.: czarna, zielona, biała.

„Posnania“.

Korporacja ta powstała w roku 1921. Prowadzi ona pracę głównie w komisji naukowej, gdzie odbywają się referaty połączone z dyskusją. Utworzono też specjalną bibliotekę naukową. Życie towarzyskie pielęgnuje się, jak we wszystkich korporacjach, na zebraniach towarzyskich, połączonych z t. zw. komersami. Dla zbliżenia się wzajemnego i życia służy również komisja wycieczkowa. Barwy: fioletowa, biała, złota. Członków było w r. 1921/22 około 40. Hasłem korporacji jest: „Oświata, nauka, wzajemne braterstwo i miłość ojczyzny“.

„Baltja“.

Korporacja „Baltja“ powstała 7 grudnia r. 1921. Wypisawszy na swym sztandarze hasło: „Salus reipublicae suprema lex esto“, kładzie szczególny nacisk na pracę społeczną. „Baltja“ grupuje przeważnie młodzież pomorską. Praca wewnętrzna spoczywa w 2 komisjach: naukowej (gdzie wygłasza się referaty i t. d.) i wewnętrznej (czuwającej nad przestrzeganiem regulaminów i zwyczajów korporacji i t. d.). Barwy korp.: czerwona, biała, złota. Członków liczyła w roku 1921/22 około 70, będąc najliczniejszą korporacją na Uniw. Poznańskim.

„Silesia“.

Powstała w dniu 25 stycznia r. 1922, przyjęła ona statut organiczny polskich korporacji akademickich, skupiając w swoich szeregach głównie kolegów pochodzących ze Śląska Opolskiego. Barwy korp.: srebrna, niebieska, złota. Członków liczyła koło 25.

„Corona“.

Najmłodsza ta korporacja poznańska powstała w dniu 25 października r. 1922, to jest właściwie już po upływie roku sprawozdawczego. Organizatorzy jej podkreślają, iż chcą w niej gromadzić kolegów ze wszystkich dzielnic Polski. Barwy: srebrna — błękitna — złota. Członków „Corona“ liczy obecnie 20.

WILNO

„Polonja“.

Konwent „Polonja“, będący najstarszą polską korporacją, jest równocześnie ogniskiem życia korporacyjnego w Wilnie. Dzieje tej organizacji streszczają w sobie najważniejsze etapy rozwoju życia korporacyjnego młodzieży polskiej. Po przesładowaniach filomatów, część młodzieży wileńskiej udaje się do Dorpatu, gdzie w r. 1828 zakłada korporację „Polonję“, która, wśród usta-

wicznej walki z Niemcami, przetrwała do r. 1843. Po przez powstania lat 1831 i 1863, w których członkowie „Polonji“ biorą udział, konwent trwa, wychowując zastępy młodzieży na obczyźnie. W roku 1917 „Polonja“ nakłada swe barwy z roku 1828: amarant — błękit — biel. Z chwilą wyzwolenia Wilna i otwarcia Uniwersytetu im. Stefana Batorego „Polonja“ powraca do tego miasta, będącego jej punktem wyjściowym. Dn. 17 grudnia r. 1919 statut „Polonji“ zostaje zatwierdzony przez Senat Uniwersytetu Stefana Batorego. W r. 1921 „Polonja“ wileńska przeprowadza unifikację z „Polonją“ poznańską, przy czem naczelnym organem korporacji staje się prezydium wileńskie. Pozatem powstały koła filisterskie w Wilnie i Warszawie. Obecnie praca korporacyjna polega, poza wychowaniem narodowym i podniesieniem poziomu kulturalnego i towarzyskiego członków organizacji, głównie na wewnętrznym skonsolidowaniu się i pogłębieniu ideologii.

„Batorja“.

Korporacja „Batorja“ powstała przy Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie, w lutym roku

1922. W czerwcu tegoż roku „Batorja“ została przyjętą do Z. P. K. A., jako korporacja kandydująca przy kor. Polonja w Wilnie. Hasło: „Patria, Scientia, Honor“. Barwy: niebieska, biała, złota.

LWÓW

„Lutyko-Venedja“.

„Lutyko-Venedja“ jest korporacją studentów medycyny weterynaryjnej. Powstała ona z połączenia (w r. 1921) dwóch korporacji: Lutycji i Venedji, założonych przy Instytucie Weterynaryjnym w Dorpacie. Rok powstania pierwszej — 1884, drugiej zaś 1907. Korporacje te były ośrodkiem polskości dla studentów polaków na obczyźnie. Po wskrzeszeniu Polski obie korporacje, złączwszy się w roku 1921 pod nazwą „Lutyko-Venedja“, rozpoczęły swą działalność we Lwowie przy Akademii Medycyny Weterynaryjnej, skupiając pod swymi sztandarami młodzież wyłącznie tego wydziału.

Zewnętrzniemi oznakami „Lutyko-Venedji“ są barwy: błękitna, ciemno-czerwona i srebrna. Członków liczy korp. 40.

ORGANIZACJE SPORTOWE

KRAKÓW

Akademicki Związek Sportowy.

ROKU ak. 1921/22 znowu zaczęło się rozwijać życie sportowe w A. Z. S. Krakowskim, przytłumione w ciągu całego okresu wojennego. Mimo trudności, z jakimi Związek ciągle walczyć musi, uruchomiono sekcję narciarską, która zorganizowała w ramach P. Z. N. I-sze zawody międzynarodowe o mistrzostwo Tatr. Członkowie S. N. A. Z. S. wzięli udział zarówno w tych zawodach, jak też w zawodach o mistrzostwo Polski i w innych, zdobywając szereg nagród i wykazując wysoką klasę w biegach i skokach. Urządzono też szereg wycieczek narciarskich w Tatry, na Węgrzy i w Karpaty.

Z wiosną uruchomiono Sekcję Wioślarską. Mimo kolosalnych trudności rozpoczęto racjonalne treningi i obsadzono regaty międzynarodowe W. T. W. w Warszawie, regaty związkowe w Bydgoszczy, regaty międzyklubowe w Krakowie. Prócz tego wysłano jedną czwórkę na trening na Węgry do M. A. C. (Pannonia) i w ten sposób nawiązano kontakt z zagranicznym sportem wioślarskim. W ciągu sezonu urządzono szereg dalekich wycieczek w górę Wisły i jej dopływów, między innymi do Oświęcimia.

Z innych sekcji wielką ruchliwość i doskonałe wyniki wykazały: pływacka, tenisowa, szermiercza, słabą natomiast jest sekcja piłki nożnej. Prócz wymienionych uruchomiono także Sekcję fotograficzną, bokserską, turystyczną i kampingową. Sekcja lekkoatletyczna słaba z powodu braku własnego stadionu sportowego, który jednak częściowo zbudowany zostanie w roku bieżącym. Prócz boisk footballowych, lekkoatletycznych i kortów tenisowych będzie on zawierał również basen pływacki największy tego rodzaju w Polsce (100 × 15 m.).

Sekcja Sportowa Koła Słuchaczy Akademii Górniczej *).

W myśl obowiązującego regulaminu Sekcja Sportowa opierała się w swej działalności o „Akademicki Związek Sportowy w Krakowie” i pracę swą prowadziła w odpowiednich sekcjach tegoż Związku. Sekcja wioślarska wystarała się od Kuratorium Finansowego A. G. o subwencję 27.500 mkp., którą rozdała między potrzebujących kolegów w

*1 Patrz „Stowarzyszenia Ogólne“.

porozumieniu z Sekcją Bratniej Pomocy. W maju ogłoszono zapisy do sekcji: piłki nożnej, lekkoatletycznej, tenisowej i pływackiej. Kończący się jednak rok szkolny i związane z tem egzaminy nie pozwoliły członkom na żywsze zajęcie się wymienionymi sportami. Z zapisu b. Czytelni Przemyskiej Sekcja Sportowa uzyskała szafę z ramiami i maskami, z których część zdana do nauki szermierki wypożyczono członkom Koła, mieszkającym w Bursie przy ul. Paulińskiej. W związku z tem poczyniono kroki, zmierzające do uruchomienia własnej sekcji szermierczej.

LUBLIN

Akademicki Związek Sportowy.

A. Z. S. w Lublinie powstał na Uniw. Lub. w styczniu r. 1922. W lutym powstała sekcja szermiercza. Kurs szermierczy, odbywający się w dwóch kompletach, cieszył się dużym zainteresowaniem. Lekcje prowadziło metodą włoską 2 instruktorów akademików.

Z początkiem sezonu wiosennego regularne treningi rozpoczęła drużyna piłki nożnej, która wystąpiła publicznie po raz pierwszy w dn. 3 maja w zawodach towarzyskich z klubem sportowym „Makkabi”, bijąc go w stosunku 3 : 0. W ciągu wakacyj następuje dalszy szereg zwycięstw nad wszystkimi prawie drużynami miejscowymi. Poza piłka nożną najlepiej rozwijała się lekka atletyka. W zawodach lekkoatletycznych m. Lublina A. Z. S. zdobył II i III miejsca w skoku w dal z rozbiegiem, z wynikiem 5,23 i 5,15 mtr. Na okregowe zawody lekkoatletyczne A. Z. S. wystawił 11 zawodników na 20 wszystkich startujących, zdobywając 7 z 9-ciu ogółem wyznaczonych nagród pierwszych, a poza tem kilka drugich i trzecich.

Sekcja tenisowa funkcjonowała słabo. W studjum organizacyjnym znajdowały się sekcje: pływacko-wioślarska i ciężkoatletyczna (boks). Podjęty został projekt stworzenia sekcji sportów zimowych (łyżwy, saneczki, narty).

Przy końcu r. ak. 1921/22 lubelski A. Z. S. liczył około 80 członków. Obok akademików wstęp do Związku mają również uczniowie 7 i 8 kl. szkół średnich.

LWÓW

Akademicki Związek Sportowy.

Założony w r. 1920 okazał znaczną ruchliwość i skupił około 400 członków, organizując kolegów i koleżanki w sekcje: piłki nożnej, szermierkiej, lekkoatletycznej oraz sekcje pań. Wytężona pro-

paganda członków umożliwiła przystąpienie do budowy własnego boiska. W zawodach z drużynami II-ej klasy odniosła drużyna piłki nożnej lwowskiego A. Z. S. szereg zwycięstw i na tę galę sportu kładzie A. Z. S. największy nacisk. Lokal A. Z. S. mieści się w Domu Akademickim przy ul. Łozińskiego 7.

Klub Sportowy Medyków.

Utworzony w roku 1921, jako towarzystwo skupiające wyłącznie studentów medyków Uniwersytetu J. Kazimierza, prowadzi pracę w sekcji piłki nożnej i tenisowej. Liczy członków około 50. W zawodach z drużynami III klasy nie okazał większego wyrobienia. Lokal klubu mieści się przy ul. Pickarskiej 52.

POZNAŃ

Akademicki Związek Sportowy.

A. Z. S. poznański powstał 5 listopada r. 1919. Pracę swą A. Z. S. prowadzi w sekcjach, stosownie do poszczególnych rodzajów sportu. Działalność sekcji czynnych w roku 1921/22 przedstawiała się w następujący sposób:

Sekcja Krajoznawcza (patrz Stowarzyszenia Krajoznawcze).

Sekcja Lekkoatletyczna prowadziła w roku sprawozdawczym kursy t. zw. Jiu-Jitsu, lekcje boksingu prowadzone przez instruktora z Y. M. C. A., kurs gimnastyki systemu Linga, urządzony przez Studium Wychowania Fizycznego, wreszcie stałe treningi lekkoatletyczne (biegi, skoki i rzuty). W dniach 22 i 24 maja r. 1922 urządziła ona zawody lekkoatletyczne o mistrzostwo Uniwersytetu, w których udział brać mogli i koledzy z noza A. Z. S. Rezultaty były dość pomyslnie. W kilka dni później wziął A. Z. S. udział w poznańskich zawodach młodzików i zdobył (na 4 rodzaje zawodów) 3 pierwsze miejsca. W tydzień po zawodach młodzików odbyły się zawody okręgowe Polskiego Związku Lekkiej Atletyki, w których udział wzięła doborowa jednostka A. Z. S. Zdobyła ona w 13 zawodach 8 pierwszych miejsc, z tego 4 mistrzostwa okręgu poznańskiego, prócz tego 3 drugie i 1 trzecie miejsce. Szczególnie udane były jej wyniki, wgl. czasy, w biegu rozstawnym 400 m., w biegu 100 m. i przy skoku o tyczce.

Z ramienia sekcji odbyły się również — w okresie zimowym — kursy tańca. Wreszcie sekcja urządziła kurs szermierki, pierwszy w Poznaniu, prowadzony przez wytrawnych szermierzy. Wobec nadzwyczajnego powodzenia tego rocznego kursu, postanowiono prowadzenie jego polecić osobnej sekcji, mianowicie sekcji szermierczej. Sekcja Szermiercza cieszy się szczególną frekwencją kolegów. Znajduje ona wielkie popar-

cie u istniejącej w Poznaniu Wojskowej Szkoły Gimnastyki i Sportu, która, za niską zresztą opłatą za światło, dostarcza sekcji potrzebnych do uprawiania szermierki lokali i sprzętów. Przedstawiciele sekcji odnieśli na Akademii szermierczej we Lwowie doskonałe rezultaty. Sekcja jest członkiem Polskiego Związku Szermierzy.

Sekcja Piłki Nożnej zdobyła w roku 1920/21 mistrzostwo klasy C. przechodząc na rok następny do klasy B. W roku tym, mimo bardzo trudnych warunków: braku należytego wyekwipowania i własnego boiska oraz znacznych kosztów wyjazdów na rozgrywki — zdobywa ona mistrzostwo klasy B, przechodząc do klasy A, w której stanęła do zawodów w roku 1922/23.

Sekcja Wioślarska uzyskuje, po wielu zaciągach o lokale własne, przystań (a raczej jej połowę) wydzierżawioną od jednego z miejscowych gimnazjów, którą urządzono własnymi siłami. Łódzie chętnie kupowano stare, „wybrakowane“ przez inne kluby. Z końcem roku sekcja posiadała 7 łodzi które po wyreperowaniu przedstawiają się wcale dobrze. Sekcje czeka wielka jeszcze praca. Wydzierżawiła ona bowiem od zarządu miasta, tuż nad brzegiem Warty atoli po stronie przeciwnej, teren pod budowę własnej przystani. Wykonanie tego planu rozłożono na 2—3 lata. Na rok 1923 przewidziany jest zakup dalszych trzech łodzi, by wziąć udział w dorocznych regatach w Bydgoszczy.

Sekcja Tenisowa miała w roku sprawozdawczym pracę nader utrudnioną wskutek nieposiadania własnych placów tenisowych. Atoli podjęła ona już urządzenie własnych placów na terenie wydzierżawionym na lat 6 od zarządu miasta. Przerządy techniczne, potrzebne do tenisa, jak piłki, siatki i t. d. zostały już w wielkiej części zakupione. Sekcja należy do Polskiego Związku Lawn-Tenisowego.

Zarząd Związku, w którym jednoczą się wszystkie sekcje, od samego początku obrał sobie za główne zadanie przysporzenie kasie Związku jaknajwiększych zasobów pieniężnych. Ponieważ jednak Zarząd wychodził z założenia, że A. Z. S. powinien dawać możliwość uprawiania sportu najliczniejszemu rzeszom kolegów, przeto składki utrzymywane były w minimalnej wysokości i nawet nie pokrywały kosztów kancelaryjnych oraz wydatków na dzierżawę boisk i przystani wioślarskiej. Musiano zatem główne źródła dochodów znaleźć w pomocy społeczeństwa. Dzięki sprężystej akcji zdołano tą drogą uzyskać poważne fundusze. Wielką rolę odgrywały dary w naturze, jak drzewo, meble, materiały na ekwipunek sportowy i t. p.

Członkiem zwyczajnym A. Z. S. może być każdy słuchacz zwyczajny Uniw. Pozn. oraz absolwent uniwersytetów i zakładów równorzędnych polskich i zagranicznych. Członkiem nadzwyczajnym może być każdy słuchacz nadzw. Uniw. Pozn. oraz maturzysta aż do czasu wstąpienia na Uni-

wersytet. Postanowienie Statutu A. Z. S., dopuszczające na członków ludzi mających już studia poza sobą, jest doskonałym ujęciem idei „seniorów” towarzystw akademickich.

Członków w roku sprawozdawczym było przeszło 600.

Do Zarządu wchodził — prócz 7-miu członków ścisłego Zarządu, wybieranych przez Walne Zebranie — jeszcze kierownicy poszczególnych sekcji.

Wobec energicznej a zarazem pociągającej pracy A. Z. S., nie dziw, że Związek stał się najliczniejszym po Bratniej Pomocy stowarzyszeniem, a prawdopodobnie najpopularniejszym. Zresztą bierze on czynny udział w ogólnym życiu akademickim. I tak przedstawiciel A. Z. S. należał do reprezentacji akademickiej Uniwersytetu Pozn. na II-gim Ogólno-Akademickim Zjeździe w Wilnie.

W końcu należy zaznaczyć, że A. Z. S. posiadał po długiej tułaczce, z początkiem roku 1922/23, lokal własny na biuro Zarządu i sekcji oraz czytelnię czasopism sportowych (które abonuje się w posadź każdej liczbie). Lokal ten znajduje się w dawnej wartowni Zamku.

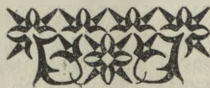
Na zakończenie z wielkim uznaniem podkreślić należy, iż w kołach kierujących A. Z. S. — powstał zamiar prowadzenia pracy sportowo-oświatowej w organizacjach pielęgnujących sport i wychowanie fizyczne wśród warstw ludowych.

WARSZAWA

Akademicki Związek Sportowy.

Akademicki Związek Sportowy w Warszawie powstał ze złączenia się poszczególnych związków sportowych na wyższych uczelniach stolicy. Właściwy rozrost A. Z. S. datuje się od r. 1920. Poszczególne imprezy sportowe, organizowane w okresie 1915—1920, były bądź sporadycznymi wysiłkami vegetującej Centrali Związków Sportowych 5-ciu wyższych uczelni, bądź też pod nazwą „akademickich” kryły się imprezy klubowe „Polonji”, czy „Korony”. Rok 1920 przynosi ciągłość pracy organizacyjnej i sportowej. Założona w r. 1918 sekcja wioślarska rozwija się imponująco. Uzyskuje ona tabor ćwiczebny i wyścigowy i rozszerza przystań. Udział w regatach wszechpolskich w Bydgoszczy

przynosi szereg zwycięstw: osady A. Z. S. zdobywają mistrzostwo Polski na czwórkach i ósemkach. Rok 1921 przynosi powstanie nowych sekcji: 1) lekkoatletycznej, która wykazuje w zawodach okręgowych pierwszorzędną materjał zawodników, 2) piłki nożnej, która zdobywa mistrzostwo kl. B. okręgu warszawskiego i przechodzi po grach kwalifikacyjnych do klasy A., 3) tenisowej, 4) pływackiej, 5) łyżwiarzkiej, 6) gimnastycznej, 7) szermierczej i 8) bokserskiej. Wszechstronność uprawianych gałęzi sportu oraz doborowy materjał zawodników stawiają młody A. Z. S. w szeregu najważniejszych klubów sportowych Polski. Rok 1922 przynosi zwycięstwo świeżo założonej drużynie hockejoyowej oraz 6 wygranych biegów wioślarskich, na 9, w których stały osady A. Z. S., przyczem czwórka wyścigowa zdobywa nagrodę jubileuszową W. T. W., ósemka na regatach wszechpolskich, a osada kołozanek z A. Z. S., dwa razy stając do biegów, dwa razy wychodzi jako pierwsza. Sekcja piłki nożnej utrzymuje się nadal w klasie A. Sekcja pływacka zdobywa mistrzostwo Polski w biegu na 100 metrów (Suszycki), obsadzając szereg biegów na zawodach i zdobywając szereg nagród. Sekcja lekkoatletyczna, posiadając wspaniały materjał zawodników, zdobywa szereg nagród i tytułów, 4 zawodników reprezentuje Polskę na zawodach słowiańskich w Pradze Czeskiej, a stud. Gruner ustanawia rekord polski skoku wzwyż, skacząc na zawodach Pogoni we Lwowie 1.76 c/m. Na jesieni r. 1922 A. Z. S. organizuje sekcję narciarską, której grupa urzęduje w czasie świąt Bożego Narodzenia własny kurs w Zakopanem. W styczniu r. 1923 wysłała A. Z. S. do Estonji, na kilkotygodniowy trening, swego najlepszego panczenistę, Jucewicza, zdobywcę II-go miejsca w mistrzostwie Polski na rok 1922. Uczestnicząc tam w zawodach łyżwiarzskich, Jucewicz ustanawia nowy doskonały czas i zdobywa kilka nagród. Prócz tego A. Z. S. zorganizowało w r. 1921/22 ślizgawkę w Łazienkach, z której mogła korzystać młodzież akademicka i szkolna za niską opłatą oraz kurs pływacki, ukończony przez 93 osoby z pośród młodzieży pięci obojej szkół średnich. Ilość czynnych członków Związku doszła do 900 i wzrasta w tempie bardzo szybkim. Dla pomyselnego rozwoju Związku niezbędna jest jednak pomoc finansowa zzewnątrz, zwłaszcza na nowe inwestycje. Lokal Związku inieści się przy ul. Kopernika 41.

ORGANIZACJE KRAJOZNAWCZE

Związek Akademickich Stowarzyszeń Krajoznawczych.

WIAZEK Akademickich Stowarzyszeń Krajoznawczych powstał na I-szym Ogólnoakademickim Zjeździe Krajoznawczym, który odbył się w Warszawie w d. 8, 9 i 10 kwietnia 1922 r. przy udziale 12 organizacyj akademickich.

Celem Związku jest: a) koordynacja prac stow. akademickich, mających pośredni lub bezpośredni związek z krajoznawstwem, w kierunku jednolitej i planowej akcji tak dla całego krajoznawstwa, jak i dla poszczególnych jego działów: przyrodniczo-geograficznego i humanistycznego oraz związanych ze sztuką, dziejami, kulturą ojczystą, archeologią, ludoznawstwem, jako też przemysłem; b) organizowanie akademickich kół krajoznawczych i z krajoznawstwem związanych w tych środowiskach, gdzie ich niema; c) zbiorowa reprezentacja prac krajoznawczej młodzieży akademickiej wobec zainteresowanych temi pracami władz państwowych i uniwersyteckich, instytucyj naukowych i towarzystw krajoznawczych; d) współdziałanie z instytucjami naukowymi i władzami państwowymi oraz z Pol. Twem Krajoznawczem w zakresie prac naukowych i organizacyjnych, związanych z krajoznawstwem polskim.

Do osiągnięcia tych celów Związek dąży następującymi drogami: a) prowadzi pracę nad zebraniem wszelkich niezbędnych materiałów krajoznawczych do wydania map, broszur, monografij, opisów, ilustracyj i t. p.; b) prowadzi rejestrację wszelkich prac krajoznawczych młodzieży akademickiej; c) urządza wycieczki krajoznawcze i turystyczne; d) organizuje akademickie wystawy krajoznawcze; e) zakłada akademickie domy wycieczkowe, buduje własne schroniska, lub popiera budowę innych.

Działalność Komitetu Wykonawczego Z. A. S. K., wybranego na I-szym Ogólnoakademickim Zjeździe Krajozn., przedstawiała się w okresie od dnia 10 kwietnia do dnia 20 listopada 1922 r. jak następuje: Delegacja Komitetu Wykonawczego wzięła udział w posiedzeniach Rady Delegatów Związku Bratnich Pomocy w dn. 29 i 30 kwietnia r. z. i przedstawiła wnioski w sprawie działu krajoznawczego „Samopomocy Akademickiej“, budowy domów wycieczkowych, kolonij tatrzańskich i pomorskich. Komitet wziął również udział w Zjeździe Delegatów Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w dn. 13 i 14 maja r. z., gdzie, wy-

konywując uchwały Zjazdu, wystąpił z wnioskiem w sprawie ustalenia współzycia i współdziałania między P. T. K. i Z. A. S. K. Sprawę przekazano do rozpatrzenia Radzie Krajoznawczej, która dała następującą odpowiedź: w skład Rady Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego wchodzić będzie przedstawiciel Związku, przyczem będzie on reprezentować Związek na Zjeździe delegatów P. T. K.

Komitet Wykonawczy nawiązał kontakt z Państwowym Zakładem Architektury Polskiej, Państwową Komisją Ochrony Przyrody, Tow. Opieki nad Zabytkami Przeszłości, ofiarowując powyższym instytucjom swoje współdziałanie. Dzięki Komitetowi Wykonawczemu uzyskał od III-go Oddziału M. S. Wojsk pozwolenie dla stowarzyszeń związkowych na korzystanie z inwentarza wycieczkowego miejscowych D. O. K. i od Instytutu Wojskowo-Geograficznego na nabywanie map po cenach wojskowych. Nawiązano również kontakt z Akademickim Związkiem Sportowym Warszawskim dla tworzenia kół szkolnych o charakterze sportowym i krajoznawczym i z Tow. Tatrzańskim dla utworzenia Oddziału Akademickiego Tow. Tatr.

Następnie Komitet Wykonawczy opracował kurs Z. A. S. K. oraz rozpoczął organizowanie odczytów krajoznawczych w środowiskach robotniczych w celu popularyzowania idei krajoznawczej. Wygłoszono dwa odczyty: „Nasze Tatry“ i „O Pomorzu“.

W zakładaniu kolonij u podnóża Tatr Komitet Wykonawczy musiał liczyć jedynie na własne siły. Po zwalczeniu różnego rodzaju trudności otwarto kolonję nie w Tatrach, z przyczyn od Komitetu niezależnych, lecz na Pokuciu. Prócz tego urządzono trzy wycieczki międzyśrodowiskowe: w Karpaty Wschodnie, w Tatry i nad polskie morze. Materiał fotograficzny z tych wycieczek użyty będzie do sporządzenia przezroczy. Zrealizowanie projektu wycieczek zagranicznych nie doszło do skutku wobec niemożności otrzymania zaświadczeń od M. S. Z. Nadto Z. A. S. K. prowadził bardzo ożywioną propagandę prasową w szeregu pism.

Do Związku należą następujące stowarzyszenia: w Warszawie: 1) Koło Akademickie Krajoznawcze, 2) Koło Starszego Harcerstwa, 3) Związek Słuchaczy Architektury; we Lwowie: 4) Akademicki Klub Turystyczny, 5) Koło przyrodników, 6) Koło Historyków; w Poznaniu: 7) Akad. Zw. Sport, Sekcja Krajoznawcza, 8) Koło Historyków; w Lublinie: 9) Towarzystwo Ludoznawstwa Polskiego, 10) Koło Historyczne.

ORGANIZACJE LOKALNE

Akademicki Klub Turystyczny.

Istnieje od lat przeszło 20, skupił w roku 1921/22 około 300 członków czynnych. Stanowi zrzeszenie lwowskiej młodzieży akademickiej, poświęcone turystyce i krajoznawstwu. W sezonie zimowym urządzał stale co tydzień odczyty z zakresu krajoznawstwa oraz wycieczki narciarskie w Karpaty. W sezonie letnim, oprócz wycieczek w okolicę Lwowa, odbywanych w każdą niedzielę, zorganizował cykl wycieczek dalszych, np. 10-dniową w Gorgany Skaliste, 2-tygodniową na Pomorze oraz wycieczki do Krakowa i Wilna. Lokal A. K. T. mieści się przy ul. Leona Sapiehy 57.

Sekcja Krajoznawcza Akademickiego Związku Sportowego.

Założona dopiero w listopadzie r. 1921, nie chcąc być nieczynną podczas zimy, zorganizowała wycieczki do fabryk i przedsiębiorstw różnego rodzaju w Poznaniu i okolicy. Zapoznano się również z urządzeniami stacji lotniczej w Ławicy pod Poznaniem. Latem r. 1922 urządzono wycieczkę do Czechosłowacji. Wycieczki swe zagraniczne A. Z. S. urządza w sposób niezbyt kosztowny, mianowicie w drodze uprzejmości, gdyż koledzy, uczestnicy wycieczki zagranicznej, obowiązują się oprowadzać i gościć w Poznaniu równą ilość ko-

legów-cudzoziemców. Zwiedzający opłacają tedy jedynie koszta podróży. W tymże mniej więcej czasie nastąpił podział sekcji na 4 podsekcje: 1) wycieczek mających na celu zapoznanie się z przemysłem, 2) wycieczek po województwie, 3) wycieczek po kraju, wreszcie 4) wycieczek zagranicznych. Wycieczek rodzaju 1) i 2)-go odbyło się w ciągu roku przeszło 20, po kraju zaś 2, z których jedna do Tatr i Krakowa, druga do Puszczy Tucholskiej i nad morze.

Związek Słuchaczy Architektury Polit. Warsz.

Związek Słuchaczy Architektury Pol. Warsz. w zakresie działalności krajoznawczej, poza licznymi wycieczkami bliższymi, zorganizował dla swoich członków 10-dniową wycieczkę do Krakowa, Przemysła, Krasiczyna i Lwowa, w której wzięło udział 60 osób. Plon tej wycieczki, w postaci licznych zdjęć, rysunków akwarelowych, szkiców i t. d., świadczących o wybitnych zdolnościach artystycznych jej uczestników, posłużył, jako materiał, do wystawy, która została otwarta dn. 17 VI 1922 w sali Związku Słuch. Archit. (Koszykowa 55) i trwała do końca tegoż miesiąca.

Akademickie Koło Krajoznawcze.

Liczyło członków 422. W okresie od kwietnia do listopada 1922 r. zorganizowało 12 wycieczek, przyjęło 2. Biblioteka Koła liczy 53 tomy, 1 czasopismo i 73 mapy. Koło posiada 60 przezroczy.

STOWARZYSZENIA OGÓLNE

(KULTURALNO-OŚWIATOWE, TOWARZYSKIE, MUZYCZNE, ŚPIEWACZE ITD.)

KRAKÓW

„Koło Słuchaczy Akademii Górniczej“.

OKŁO powstało równocześnie prawie z powołaniem do życia w Krakowie Akademii Górniczej. Celem jego jest, według statutu: „zjednoczenie się członków ku wzajemnemu zbieraniu się w celach naukowych, pomocy materialnej i towarzyskich oraz zachowaniu tradycji górniczych“. Cele swoje osiąga Koło przez pracę w następujących sekcjach: wydawniczej, aprowizacyjnej, sportowej, dochodowej, bratniej pomocy, działalności zewnętrznej i bibliotekarskiej. Szczególną intensywnością i owocnością pracy odznaczały się w roku sprawozdawczym dwie pierwsze sekcje. Do Koła należą prawie wszyscy słuchacze Ak. Górniczej. Sekcja działalności zewnętrznej rozwijała się w dwóch kierunkach: 1) informowania społeczeństwa o Akademii i Kole i 2) bronięcia w prasie ich żywotnych interesów. Na punkt 1-szy przypada zamieszczenie w prasie krótkich artykułów i komunikatów w liczbie 12, nawiązanie kontaktu z 20 organizacjami akademickimi w Polsce, zagranicą zaś z „Association des élèves d'école des mines“ w Paryżu i Bratnią Pomocą Politechniki w Zagrzebiu. Sekcja zebrała ponadto najważniejszy materiał statystyczny przemysłu i handlu polskiego. Punkt 2-gi obejmuje wysunięcie w prasie sprawy budowy domu stud. Ak. Górn. Na skutek starań w „Comité Central des huilles de France“ sekcja będzie mogła wysłać w czasie najbliższych wakacji 5 kolegów (3 górników i 2 hutników) na praktykę do Francji. Sprawa uzyskania dla tych kolegów stypendjum od rządu francuskiego jest w toku. Za pośrednictwem konsulatu polskiego w Londynie podjęto również starania o nawiązanie stałego kontaktu z Akademią Górniczą w Anglii i o uzyskanie praktyk węglowych angielskich. Sekcja podjęła również badania, na razie tylko przy pomocy władz polskich (min. przemysłu i handlu), o ile i w jakiej formie możliwe jest nawiązanie kontaktu naukowego, technicznego i samopomocowego ze światem górniczo-hutniczym w Rosji i Ukrainie Sowieckiej.

Sekcja aprowizacyjna (patrz „Organizacje pomocy materialnej“). Sekcja Bratniej Pomocy (patrz „Organizacje pomocy materialnej“). Sekcja sportowa (patrz „Stowarzyszenia sportowe“).

Sekcja Wydawnicza (patrz „Organizacje naukowe“).

Lokal Koła mieści się przy ul. Loretańskiej 12 II piętro.

Kółko Rolników Wszechnicy Jagiellońskiej.

Kółko Rolników W. J., założone w r. 1892, jest jednym z przetrwałych słuchaczy Studium Rolniczego U. J., ciężką więc na niem wielostronne zadania, ujmujące i normujące całokształt życia akademickiego członków.

Kółko utrzymuje czytelnię, która w r. 1921/22 wyposażona była w 6 pism codziennych i 21 fachowych wydawnictw periodycznych oraz bibliotekę (patrz „Organizacje naukowe“). Prowadzono również 3 sekcje: Praktyk (patrz „Organizacje naukowe“), Bratniej Pomocy (patrz „Organizacje pomocy materialnej“) oraz Wydawniczą (patrz „Organizacje naukowe“). Powyższymi działami pracy kieruje Wydział Kółka, w składzie prezesa, wiceprezesa, sekretarza, skarbnika, księgowego, 2 bibliotekarzy oraz prowadzących sekcje. Praca naukowa członków ogniskuje się w autonomicznej Komisji Naukowej. Prócz tego istnieje specjalna, również autonomiczna, Komisja Informacyjna. Tak więc w r. 1921/22 Kółko wzięło udział przez swego delegata w II Ogólnym Zjeździe Polskiej Młodzieży Akademickiej w Wilnie, na terenie zaś Krakowa przedstawiciele Kółka brali udział: w Centrali Stowarzyszeń Samopomocowych, w Konferencji Międzystowarzyszeniowej, w Komisji Pożyczkowej Tow. Wzajemnej Pomocy U. J., oraz w Komitecie Uczczenia Poległych w Czasie Wojny Kolegów-Akademików.

„Kółko“ gościło w ciągu roku delegatów jugosłowiańskiej młodzieży rolniczej i w związku z tem rozpoczęło u kompetentnych czynników starania w sprawie umożliwienia wzajemnego przenoszenia się słuchaczy krajowych do zagranicznych uczelni rolniczych przez uregulowanie przede wszystkim sprawy uznawania złożonych egzaminów.

Z inicjatywy prof. inż. Tadeusza Sikorskiego, byłego długoletniego Dyrektora Studium Rolniczego, Wydział poczynił kroki u władz uniwersyteckich, celem zawiązania Komitetu Budowy Domu Akademickiego dla słuchaczy Studium Rolniczego oraz przedłożył Walnemu Zgromadzeniu wniosek o przekazanie Komitetowi Budowy Domu Akademickiego dla słuchaczy Studium Rolniczego, funduszu stypendyjnego „Kółka“ im. prof. Tadeusza Sikorskiego, jako pierwszej cegiełki w zbieraniu funduszy na cel powyższy.

Dążąc do nawiązania stosunków z instytucjami starszego społeczeństwa, „Kółko“, w roku 1921/22, w porozumieniu z Małopolskim Towarzystwem Rolniczym, wzięło udział w oświatowej akcji na wsi, prowadzonej przez toż Towarzystwo, a członkowie „Kółka“ poświęcili szereg niedziel na wygłaszanie dyskusyjnych referatów w okolicznych gminach Krakowa.

W sprawie tytułów dla absolwentów Studium Rolniczego, jaka wynikała skutkiem niewyjaśnionej prawomocności odpowiedniej ustawy austriackiej, Wydział od początku swego istnienia zajął stanowisko zdecydowane, zmierzające do definitywnego wyświeślenia tej kwestji.

Ostatecznie korespondencja przeprowadzona przez Wydział oraz Komisję Informacyjną „Kółka“ z kompetentnymi czynnikami w Wiedniu i w Warszawie usunęła wszelkie wątpliwości, potwierdzając, że rozporządzenie cesarskie z dn. 14.III.1917 Dz. u. p. 130, przyznające Absolwentom Studium Rolniczego tytuł „Inżyniera“, jako tytuł zawodowy, w dniu 30. V. 1917 r. było przedłożone ówczesnemu parlamentowi, wobec czego nabrało mocy prawnie obowiązującej ustawy.

Wspomnieć również należy o specjalnym wiecu słuchaczy Studium Rolniczego, jaki zwołany był w sprawie wydzielenia Studium Rolniczego z Wydziału Filozoficznego i stworzenia zeń odrębnego wydziału.

Chór Akademicki.

Krakowski Chór Akademicki jest jednym z najstarszych chórów w Polsce, bo założony został w roku 1885.

Założycielem i pierwszym kierownikiem artystycznym Chóru był obecny dyrektor Konserwatorium Krakowskiego, prof. Wiktor Barabasz.

Pod jego kierownictwem Chór Akademicki w krótkim czasie zdobywa sobie pierwsze miejsce wśród towarzystw śpiewackich polskich i staje się siewcą pieśni i krzewicielem patriotyzmu oraz idei narodowej w b. Galicji.

Skupiając koło siebie najzdolniejszych kompozytorów i muzyków młodej Polski, wydaje on cały szereg artystów śpiewaków europejskiej sławy jak: A. Didur, A. Dobosz, Górski, Mossoczy, Zastay, Stępiński, Niedzielski i wielu innych.

W roku 1899 koncertuje Chór Akademicki w Czechach pod batutą obecnego dyrektora Opery Krakowskiej, prof. Bolesława Wallek-Walewskiego, następnie w Rosji i Rumunii wityany wszędzie entuzjastycznie.

W roku 1911 obchodzi 25-lecie, które jest wielkim świętem dla Chóru i Krakowa.

W zjeździe jubileuszowym bierze udział przeszło 300 śpiewaków, którzy zjeżdżają nawet z Ameryki.

LUBLIN

Klub Akademicki.

Klub Akademicki, zorganizowany przy Uniwersytecie Lubelskim w lutym 1922 roku przy wsparciu materialnym Bratniej Pomocy, ogniskuje życie towarzyskie młodzieży akademickiej. Klub prenumeruje pisma lubelskie i zamiejscowe. W lokalu Klubu odbywają się również gry towarzyskie.

LWÓW

Akademickie Koło Przyjaciół Pomorza.

Założone w r. 1920, liczy obecnie przeszło 600 członków z pośród studentów lwowskich Uczelni. Celem Towarzystwa jest poznanie Pomorza oraz praca nad kulturalnym i narodowym związaniem Pomorza z Rzeczpospolitą. Oprócz szeregu imprez dochodowych na rzecz gimnazjum polskiego w Gdańsku, zorganizowało A. K. P. P. w czasie ferji kolonję dla studentów i studentek w Starej Wsi na Pomorzu, prowadząc przez cały czas pobytek intensywną pracę kulturalną przy pomocy sekcji: odczytowej, dramatycznej, muzycznej i szkolnej. Ministerstwo W. R. i O. P. w uznaniu zasług położonych na tym polu przez A. K. P. P. przyznało Towarzystwu większą subwencję pieniężną.

Akademickie Koło Tow. Szkoły Ludowej.

Założone przed laty jako sekcja akademicka T. S. L. posiada z lat przedwojennych b. piękną tradycję pracy oświatowej w powiecie lwowskim i wśród robotników Lwowa. W roku 1921/22 próby uruchomienia Towarzystwa po bezczynności wojennej spełzły prawie na niczem, bowiem 2 odczyty zaproszonych prelegentów nie mogły być uważane za wystarczające kontynuowania dawnej świetnej tradycji.

Chór Akademicki.

Założony w r. 1878, posiada piękną tradycję z czasów przedwojennych, wznowiwszy zaś pracę w roku 1920, odzyskuje rychło przedwojenny poziom. Członków czynnych liczy około 90 z pośród studentów Uniwersytetu. W roku 1921/22 wystąpił z szeregiem produkcji publicznych, świadczących o wysokim poziomie artystycznym i wyszkoleniu. Lokal chóru mieści się w Domu Akademickim przy ul. Łozińskiego 7.

Lwowski Chór Technicki.

Skupia studentów Politechniki lwowskiej i liczy około 80 czł. Piękną tradycję przedwojenną odnowił w roku 1921/22 szeregiem audycji publicznych, zyskując ogólne pochwały. Lokal Chóru mieści się w gmachu Politechniki.

Orkiestra Technicka.

Założona w roku 1921/22, jako zrzeszenie studentów Politechniki, pracować miała w zakresie smyczkowym, nie wyszła jednak poza stadjum organizacji i szkolenia członków. Lokal Orkiestry mieści się w gmachu Politechniki.

Koło Artystów Medyków.

Założone w 1920 r. stanowi zrzeszenie studentów wydziału lekarskiego Uniw. Jana Kaz. W roku 1921/22 liczył „Kam” przeszło 200 członków i prowadził pracę w kilku sekcjach. Sekcja odczytowa zorganizowała szereg prelekcji, zarówno członków K. A. M., jak i zaproszonych prelegentów, z zakresu medycyny ogólnej i społecznej, które to prelekcje cieszyły się znaczną frekwencją osób ze starszego społeczeństwa. Sekcja zabawowa urządziła kilka wieczorów towarzyskich oraz do roczny reprezentacyjny bal medyków. Sekcja muzyczna zorganizowała doborowy kwartet smyczkowy, produkujący się na zebraniach towarzyskich studentów medycyny. Sekcja dramatyczna współpracowała stale z Akad. Kołem Art. Dramatycznym.

Akad. Koło Artystyczno-Dramatyczne.

Założone w r. 1912 skupia obecnie około 150 członków. Praca „Koła” zmierza do pogłębienia kultury artystycznej członków oraz zapoznania się teoretycznego i praktycznego z problemem twórczości i odtwarzania scenicznego. Temu celowi służą zarówno wieczory dyskusyjne, seminaryjne i odczytowe, jak i kursa wyszkolenia scenicznego. W roku 1921/22 członkowie „Koła” odegrali szereg sztuk na scenie Teatru Małego, zyskując zasłużony poklask.

Sekcja Akademicka P. B. K.

Sekcja Akademicka Polskiego Tow. Białego Krzyża we Lwowie, założona w r. 1920, osiągnęła liczbę około 140 członków z grona studentów lwowskich uczelni. Posiada cele wyłącznie kulturalno-towarzystwie, pozatem praca członków zmierza do przyrzeczenia Pol. B. Krzyżowi funduszy na cele akcji humanitarnej. W r. 1921/22 urządzono szereg imprez towarzyskich i dochodowych, cieszących się silnym poparciem społeczeństwa. Warunki przyjęcia identyczne jak w P. T. B. Krzyżu.

POZNAŃ

Organizacja Studentek Uniwersyt. Poznańskiego.

Założycielkom Organizacji Studentek chodziło o utworzenie dla studentek ośrodka wychowania organizacyjnego i społecznego. Zajęcie się tedy sprawami samopomocowymi, ideowymi, sporto-

wymi i t. d. nie jest celem, lecz środkiem organizacji.

Organizacja Studentek ukonstytuowała się 14 VI 1921. W roku 1921/22 dzieliła się praca jej na dwa duże działy: samopomocowy (patrz „Organizacja pomocy materialnej”) i ideowy.

W dziale pracy ideowej Organizacja Studentek rozpoczęła działalność w styczniu r. 1922 przez utworzenie sekcji pracy społecznej. Zadaniem sekcji było rozbudzenie zamilowania do pracy społecznej wśród koleżanek i stworzenie dla nich pola do tej pracy. Zaczęto od 2-ich placówek: „Domu Żołnierza” Y. M. C. A. i Związku Dziewcząt Pracujących w „Domu żołnierza”, urządzono popularne pogadanki z przezręczkami oraz wieczory artystyczne. W Związku Dziewcząt Pracujących Organizacja podjęła swą działalność na prośbę patronatu Związku. Program pracy na tym terenie obejmował ogólne zebrania referatowo-dyskusyjne oraz prowadzenie w Kółku nauki języka polskiego, robót ręcznych, kroju i śpiewu. Urządzano również obchody okolicznościowe i wieczornice oraz wycieczki.

Z biegiem czasu Organizacja postanowiła uruchomić również pracę wewnętrzną (zapomocą wieczorów referatowo-dyskusyjnych). Atoli ta część pracy ideowej jest na razie w zaczątkach.

Zdobywaniem funduszy dla celów Organizacji zajmuje się sekcja finansowa. Pozatem zdobywano fundusze drogą subsydjów instytucji społecznych i osób prywatnych oraz również drogą pożyczek z Kuratorjum Opieki. Organizacja przystąpiła również do ożywienia życia towarzyskiego i uruchomiła niebawem czytelnię dla członkiń oraz wystąpiła z inicjatywą utworzenia klubu akademickiego. Klub ten niebawem wydzielono z Organizacji, jako „Klub Koleżeński” o własnym statucie.

Akademickie Koło Pomorskie.

Akademickie Koło Pomorskie powstało pod koniec r. 1919. Zadaniem naczelnem Koła jest naukowe badanie dziejów Pomorza, zabytków jego przeszłości i stanu obecnego. Zainteresowanie dla Pomorza Koło pragnie wzbudzić i wśród szerszego ogółu kolegów. W tym celu, poza referatami i t. p., Koło ustala na czas wakacyjny program wycieczek po Pomorzu i służy kolegom z innych ziem Polski wszelkimi informacjami i pomocą. Oprócz tego Koło stara się o utrzymanie łączności towarzyskiej pomiędzy kolegami pochodzącymi z Pomorza oraz usiłuje nieść pomoc materialną swym niezamożnym członkom przez udzielenie pożyczek doraźnych, krótkoterminowych. W celu wypełnienia swoich naczelných zadań Koło organizuje stale zebrania tygodniowe, naprzemiennie naukowe i towarzyskie.

Do Koła należą prawie wyłącznie studenci pochodzący z Pomorza. Nie znaczy to jednak, aby organizacja ich podobna była do zrzeszeń istnie-

jących na wszystkich wyższych uczelniach polskich, a zwanych kołami prowincjonalnymi. Użytkowanie poparcia materialnego społeczeństwa pomorskiego za pomocą znajomości terenu i ludzi jest tylko drobnym częściowym uzupełnieniem zasadniczej jego działalności, skierowanej przede wszystkim w kierunku poznawania Pomorza i utrzymywania łączności pomiędzy kolegami pochodzącymi z jego terytorjum.

Koło Górnoślazaków (Związek Akademików Górnoślazaków) na Uniwersytecie Poznańskim.

Powstałe z początkiem roku 1920 „Koło Górnoślazaków”, jak się początkowo nazywało, postawiło przed sobą, podobnie jak Koło Pomorskie, następujące zadania: naukowe poznawanie kraju i ludu górnoślazkiego, rozpowszechnianie wiadomości o ziemi tej wśród ogółu studentów, utrzymywanie stosunków koleżeńskich wśród członków, wreszcie przyswajanie sobie historii i literatury polskiej.

Z pośród wielu członków Koła, którzy podówczas krwią swą zrosili ziemię ojców, przypomnieć przedewszystkiem należy nazwisko ówczesnego przewodniczącego, kol. Waltera Larischa, którego śmierć zadała ciężki cios ówczesnej pracy Koła. Koło podnosi się na nowo dopiero w roku akademickim 1921/22, lecz już w nieco odmiennej postaci, przekształcone na „Związek Akademików Górnoślazaków”. Centrala Związku ma siedzibę w Katowicach, w poszczególnych środowiskach istnieją koła lokalne. Scentralizowany w ten sposób związek za swe naczelne zadanie uważa skupienie całej polskiej młodzieży śląskiej, znajdującej się zarówno na uniwersytetach polskich, jak też niemieckich.

Poza celami dawnymi, pod wpływem coraz cięższych warunków materialnych, Związek zostaje zmuszony do podjęcia również i działalności samopomocowej.

Działalność obecna Koła Poznańskiego Związku Akademików Górnoślazaków nie wymaga bliższego omówienia. Zbliży się ona bardzo do działalności omówionego już wyżej Akademickiego Koła Pomorskiego, to też charakterystyka pracy tego ostatniego może posłużyć również za charakterystykę pracy w Kole Poznańskim Z. A. G.

Ogólno-Akademicki Komitet Plebiscytowy.

Udział poznańskiej młodzieży akademickiej w pracach plebiscytowych organizował Ogólno-Akademicki Komitet Plebiscytowy. Powstał on 25 marca 1920 r. z łona następujących organizacji akademickich: Akademickiego Koła Harcerskiego, Ak. Koła Pomorskiego, Koła Górnoślazaków, Narodowego Zjednoczenia Młodzieży Akademickiej, Zjednoczenia Młodzieży Narodowej; później zaproszono do współpracy Bratnią

Pomoc, Komitet Wykonawczy Wiccu Studentek, Odrodzenie i Związek Kół Naukowych. Za zadanie stawiał sobie komitet: przygotowanie i organizowanie młodzieży akademickiej do prac plebiscytowych, prowadzonych przez polskie komisarzy plebiscytowe na terenach Warmji, Mazur, Śląska Górnego i Cieszyńskiego. Aby wszcząć podobną działalność i w innych środowiskach uniwersyteckich Komitet Poznański zwołał na dzień 5 i 6 czerwca 1920 r. do Poznania wstępną ogólno-akademicką konferencję plebiscytową, zaś na dzień 12 czerwca tegoż roku do Warszawy akademicki Zjazd plebiscytowy. Rezultat tych zabiegów polegał na utworzeniu we wszystkich środowiskach komitetów plebiscytowych.

Komitet Poznański dostarczył łącznie na plebiscyt warmijsko-mazurski 62 kolegów, na górnośląski 208 kolegów i 25 koleżanek, ogółem 295 osób. Ponadto nadmienić wypada nader liczny udział akademików w dorywczych pracach Komitetu Obrony Śląska, zwłaszcza przy organizacji wysłki emigrantów górnoślazkich, uprawnionych do głosowania. W czasach znowuż różniczych komitet wspólnie działał z Komitetem Obrony Kresów Zachodnich. Atoli praca ta wykazała konieczność przeobrażenia organizacji akademickiej. To też w dniu 23 lutego 1922 r. zlikwidowano dawny Ogólno-Akademicki Komitet Plebiscytowy. Majątek jego przekazano nowej organizacji przeznaczonej dla działalności obronnej na kresach zachodnich.

Akademicki Komitet Obrony Kresów Zachodnich.

Zorganizowany w dniu 1 kwietnia r. 1922 z inicjatywy Ogólno-Akad. Komitetu Plebiscytowego Akademicki Komitet Obrony Kresów Zachodnich postawił sobie za zadanie prace oświatowe na zachodnich kresach i wzmacnianie uświadomienia narodowego miejscowej ludności polskiej. Do komitetu wchodzi przedstawiciele zrzeszeń akademickich. Przy Zarządzie istniały w roku sprawozdawczym 3 sekcje: oświatowa, finansowa i wakacyjna. Ostatnia dzieli się na szereg komisji, z których ukonstytuowały się: górnośląska i pomorska. Przewidziano również utworzenie osobnej podkomisji kaszubskiej.

WARSZAWA

Stowarzyszenie Słuchaczy Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie.

Stowarzyszenie, istniejące od roku 1916, w roku 1921/22 usiłowało nie tylko kontynuować prowadzone w poprzednich latach działy pracy, lecz także rozwijać jej gałęzie, na gruncie samopomocy koleżeńskej, pracy społecznej i zawodowej oraz współzycia towarzyskiego.

Warunki rozwoju Stowarzyszenia były naogół trudne. Większość bardzo znaczna słuchaczy Szkoły Nauk Politycznych, to ludzie zajmujący rozmaite stanowiska państwowe, społeczne, pracujący w przemyśle, handlu i t. d. W szkole szukają uzupełnienia i pogłębienia wiedzy, pozatem żyją swoim życiem rodzinnym, towarzyskiem i zawodowym.

Na pierwszy plan działalności stowarzyszenia wysunęła się w okresie sprawozdawczym praca, wiążąca się z potrzebami uczelnianymi, mianowicie wydawniczo-skryptowa oraz akcja mająca na celu zdobycie „praw“ dla szkoły.

Wydawnictwo skryptów, jako niezbędna pomoc w przygotowywaniu się do egzaminów, wobec braku podręczników i ich drożyzny, było prowadzone przez komisję skryptową z dużym nakładem pracy i kosztów. Wydano skrypty z 9 przedmiotów, w opracowaniu słuchaczy, na podstawie wykładów i literatury pomocniczej.

Starania o uzyskanie praw dla szkoły w sprawozdawczym okresie znacznie posunięto naprzód. Przy współdziałaniu Koła Absolwentów Szkoły, Prezydium Zarządu Stowarzyszenia, działając w porozumieniu z Dyrekcją Szkoły, zabiegało o uzyskanie poparcia dla tej sprawy na terenie Sejmu Ustawodawczego. Sprawa rozważana była przez Sejm w listopadzie r. 1921, przyczem Sejm wezwał uchwałą swoją Ministra W. R. i O. P. do przedłożenia ustawy o Szkole Nauk Politycznych. Poza wymienionymi działaniami prac funkcjonowały: wydział pracy pozaszkolnej, którego akcja w kierunku organizowania zebrań dyskusyjnych, referatów i t. p. nie dała pożądaných rezultatów; wydział łączności, stworzony dla kontaktu i współpracy z innymi organizacjami akademickimi, osiągnął porozumienie z Centralą Bratnich Pomocy, do której weszli od tego czasu przedstawiciele Stowarzyszenia; wydział życia towarzyskiego, który osiągnął dość pokaźne wyniki pracy.

Największą frekwencją cieszyły się 2 zebrań ogólnoszkolne, z udziałem władz szkolnych i profesorów, na których prezes Stowarzyszenia, kol. Józef Stemler, wygłosił referaty „O organizacji szkół wyższych w ogóle“ i o „Projektach organizacji Szkoły Nauk Politycznych“.

Korporacja „Bandera“ Słuch. Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie.

Działająca wyłącznie na gruncie W. S. H., korporacja pod nazwą „Bandera“, założona została w roku 1920. Ma ona zasady odmienne nieco od zasad innych korporacji, krzewiąc przedewszystkiem ideę współpracy członków-korporantów w kierunku (par. 8 — 10 statutu): „przygotowania zwartego zastępu młodzieży, któryby pracą zawodową w dziedzinie ekonomicznej uważał za teren

walki o niezależny byt gospodarczy Polski, w tym zrozumieniu, że jest to najsilniejsza rękojmia Jej niepodległego bytu politycznego i podstawowy warunek Jej potęgi“. Nie zaniebując równocześnie wszystkich środków zmierzających do braterskiego zżycia się swych członków — korporacja „Bandera“ zaniechała jednak wielu specjalnych cech życia korporacyjnego, właściwych zwłaszcza korporacjom niemieckim, zastępując je przez zbrania towarzyskie lub dyskusyjne członków. Również fakt przyjmowania do korporacji studentek jest silnym wyłomem w organizacyjnych zasadach innych korporacji. Organizacyjnie korporacja „Bandera“ rozpada się na trzy koła, a mianowicie: koło seniorów, koło członków rzeczywistych i koło kandydatów. Wymienione koła rozpadają się na koła kolegów i koleżanek, a całością dysryguje Konwent Seniorów, złożony z przesów poszczególnych kół. W roku 1921/22 liczyła korporacja około 60-ciu członków we wszystkich kołach. Z powodu wyszczególnionych powyżej różnic w zasadach i organizacji, „Bandera“ nie należy do Związku Korporacji Akademickich.

Akademickie Koło Muzyczne w Warszawie.

W marcu roku 1921 rozpoczęto organizację Akademickiego Koła Muzycznego. Jedną z głównych powodów, jakimi się kierowali założyciele Koła, był dotkliwy brak w życiu akademickim placówki, która szerzyłaby kulturę pieśni i muzyki polskiej. Pomyślny rozwój Koła, liczba sekcji (chóru mieszanego, śpiewu solowego, dramatyczna, muzyki kameralnej i solowej oraz orkiestry), wreszcie poziom koncertów i imprez Koła wymownie świadczą o potrzebie podobnej placówki i o zapale członków.

Stałym i ciągłym wyrazem prac Koła były koncerty urządzone w lokalu Klubu Akademickiego Y. M. C. A. przy ulicy Miodowej 10. Cieszyły się one dużym zainteresowaniem i, prócz zaznajamiania szerokiej kół młodzieży akademickiej z muzyką polską i obcą, miały wielkie znaczenie, jako przygotowanie do poważniejszych przedsięwzięć.

Po raz pierwszy Koło przedstawiło wynik swej działalności publicznie na wielkim koncercie w Auli Uniwersytetu w styczniu roku 1922. Powodzenie tego koncertu było impulsem do dwóch koncertów w Wilnie, co miało na celu w pierwszym rzędzie nawiązanie ścisłego kontaktu z tamtejszą młodzieżą. Po powrocie z Wilna sekcja dramatyczna urządziła szereg przedstawień popularnych w teatrach żołnierskich oraz poranek klasyczny w teatrze Wielkim; sekcja chóru stanęła do konkursu na I-ym Wszechpolskim Zjeździe Stowarzyszeń Śpiewaczych w dn. 4 i 5 czerwca roku 1922, gdzie — dzięki niezmówionej i bezinteresownej pracy prof. Piotra Maszyńskiego i kol. Tomasza Janikowskiego — chór zajął drugie miejsce wśród wszystkich chórów mieszanych,

a ósme wśród wszystkich wogóle. Sekcja orkiestry, zawdzięczając swój rozwój doświadczonej pracy kol. Feliksa Rybickiego, dała szereg koncertów na cele publiczne.

Oprócz pracy artystycznej Koło prowadzi intensywną działalność organizacyjną, wewnętrzną i zewnętrzną, ta ostatnia ma na celu nawiązanie stosunków z pokrewnymi organizacjami krajowymi i zagranicznymi.

Akademickie Koło Śpiewacze „Pieśń“.

Akademickie Koło Śpiew. „Pieśń“ powstało z przekształcenia chóru „Pieśń“ stud. Politechniki Warszawskiej. Chór ten, założony przez grono Studentów Polaków w pierwszych latach istnienia Politechniki, przetrwał do roku 1905, poczem, wskutek opuszczenia „Politechniki“ przez studentów polaków, został zawieszony, przekazując cały swój majątek, zwłaszcza bibliotekę, Warszawskiemu Towarzystwu Muzycznemu w charakterze depozytu. W roku 1915, po otwarciu wyższych uczelni w Warszawie pod okupacją niemiecką, z inicjatywy prof. Konopaska oraz kilkudziesięciu studentów Politechniki, postanowiono powołać na nowo do życia pozostającą przez tak długi czas w letargu organizację.

W okresie sprawozdawczym, chór, pozostając pod dyr. akad. kol. Pabisiewicza, rozwijał szeroką pracę na polu krzewienia pieśni polskiej wśród młodzieży akademickiej, przez urządzenie koncertów, imprez, szkolenie głosów na lekcjach etc.

Na Zebraniu Walnem, odbytem w dn. 26/X 1922 r., postanowiono pole działania chóru, będącego do tychczas organizacją wyłącznie lokalną na politechnice, rozszerzyć na wszystkie szkoły akademickie Warszawy, przy czem zorganizować obok chóru i sekcję śpiewu solowego.

W związku z tem zmieniono dawną nazwę stowarzyszenia na Akad. Koło Śpiewacze „Pieśń“. Opiekunem honorowym „Koła“ został prof. Poniński jeden z założycieli chóru „Pieśń“ pod zaborem rosyjskim.

Z pośród szeregu występów „Pieśni“ w okresie powyższym, wymienić należy udział w I Wszepolskim Zjeździe Zespołów Śpiewaczych w Warszawie, d. 4—5 czerwca 1922 r., koncerty w Politechnice i Resursie, dwukrotne wyjazdy do Żyrardowa z własnymi koncertami, oraz Akademię w Konserwatorium, zorganizowaną przez „Koło“ z okazji „Tygodnia Akademika“.

STOWARZYSZENIA MŁODZIEŻY NIEPOLSKIEJ

Białoruski Związek Akademicki.

Stowarzyszenie o charakterze kulturalno-samopomocowym z siedzibą w Wilnie.

Stowarzyszenie Akademickie „Jugoslavia“,
z siedzibą w Warszawie.

Związek Akademików Rosjan, z siedzibą w Warszawie.

Ukraińskie Studenckie Hromady

W r. 1920 zostały zorganizowane hromady akademików studujących w Warszawie i Krakowie i hromady akademików czasowo studjów nie prowadzących w Kaliszu, Częstochowie, Strzałkowie, Szczypiornie i Tarnowie. W r. 1921 liczba zorganizowanych akademików=Ukraińców w Polsce dochodziła do 1000. W r. 1921/22 w polskich szkołach wyższych studjowało blisko 200 akademików=Ukraińców, część wyjechała na studia do państw Zachodniej Europy, reszta pozostawała w obozach dla internowanych. Na pierwszym zjeździe ukraińskich studenckich emigracyjnych Hromad powołana została do życia organizacja centralna. „Sojuz Ukrainskich Studentow w Polsce“ W skład Sojuszu wchodzi obecnie: hromada warszawska (104 członków), krakowska (12 członków) i hromady w obozach dla internowanych

(107 członków). Akcja pomocy materialnej, prowadzona przez hromady, doznała poparcia ze strony Bratniej Pomocy w Warszawie oraz ze strony Wszechświatowej Federacji Studentów Chrześcijan (W. S. C. F.).

Związek Żydowskich Akademickich Instytucji Samopomocowych Uczelni Polskich. Powstał w r. 1920, obejmuje 9 poniżej wymienionych organizacji samopomocowych studentów Żydów:

Żydowska Strzecha Akademicka w Warszawie
(członków 1240).

Stowarzyszenie Wzajemnej Pomocy Stud. Żydów
Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie (członków 270)

Towarzystwo Rygorozantów w Krakowie (członków 695)

Towarzystwo Rygorozantów we Lwowie

Towarzystwo Akademików Żydów „Ognisko“
we Lwowie

Towarzystwo Medyków Żydów we Lwowie

Towarzystwo Żyd. Słuchaczy Praw we Lwowie

Związek Żyd. Stud. Politechniki we Lwowie

Towarzystwo Żyd. Stud. Filozofji we Lwowie.

RZECZPOSPOLITA AKADEMICKA W LICZBACH

LICZBY charakteryzujące życie akademickie we wszystkich jego przejawach, wskazujące na potrzeby młodzieży akademickiej i określające znaczenie jej dla życia państwowego i społecznego Polski Niepodległej, są dotychczas bardzo szczupłe i niedostateczne. Słusznie więc podkreśla prof. Świętosławski (p. art. „Szkoły wyższe jako czynnik rozwoju Państwa Polskiego“) konieczność rozszerzenia i pogłębienia badań w tym kierunku. Na razie jednak poprzestać musimy na tych szczupłych danych, któremi już obecnie rozporządzamy i z nich starać się wydo-

być możliwie największy zasób wiadomości. Przy opracowaniu poniżej zamieszczonych tablic i zestawień oparliśmy się na ogół na danych przesłanych redakcji przez poszczególne uczelnie i środowiska. Niejednolitość tych danych i niezupełna ich zgodność, mimo wspólności źródła, z danymi ogłoszonymi przez „Miesięcznik Statystyczny“ (tom V zeszyt 9), nie daje możliwości zapewnienia absolutnej ścisłości opracowania. Po tych uwagach wstępnych należy jednak przejść do szczegółowego omówienia osiągniętych wyników. Rozpoczniemy od ogólnego przeglądu liczebności poszczególnych uczelni i wydziałów.

TABL. I. SŁUCHACZE SZKÓŁ WYŻSZYCH W R. AK. 1921/22.

UCZELNIE	Słuchaczy ogółem	S ł u c h a c z e					
		z w y c z a j n i			n a d z w y c z a j n i		
		razem	mężczyzn	kobiet	razem	mężczyzn	kobiet
POLSKA OGÓŁEM.	33 904	31 671	24 594	7 077	2 233	1 200	1 033
Uniwersytet Warszawski	7 518	7 249	4 713	2 536	269	138	131
Wydz. Teologii Katolickiej	51	51	51	—	—	—	—
„ „ Ewangelickiej	25	25	25	—	—	—	—
„ Prawa i Nauk Politycznych	2 752	2 752	2 204	548	6	5	1
„ Lekarski	1 683	1 683	1 303	380	—	—	—
Oddz. Farmaceutyczny	207	171	116	55	36	32	4
„ Weterynaryjny	66	66	63	3	—	—	—
Wydz. Filozoficzny	2 728	2 501	951	1 550	227	101	126
Uniw. Jagielloński w Krakowie	4 531	4 208	3 386	822	323	170	153
Wydz. Teologiczny	100	96	96	—	4	4	—
„ Prawniczy	1 581	1 528	1 462	66	53	44	9
„ Lekarski	848	846	708	138	2	2	—
„ Filozoficzny	1 713	1 485	921	564	228	94	134
Studjum Rolnicze	203	192	172	20	11	8	3
Oddz. Farmaceutyczny	86	61	27	34	25	18	7
Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie	4 772	4 590	3 665	925	182	88	94
Wydz. Teologiczny	92	85	85	—	7	7	—
„ Prawa i Nauk Politycznych	2 271	2 214	2 085	129	57	56	1
„ Lekarski	1 225	1 225	1 019	206	—	—	—
„ Filozoficzny	1 184	1 066	476	590	118	25	93

TABL. I. SŁUCHACZE SZKÓŁ WYŻSZYCH W R. AK. 1921/22 (c. d.).

UCZELNIE	Słucha czy ogółem	S ł u c h a c z e					
		z w y c z a j n i			n a d z w y c z a j n i		
		razem	męż- czyzn	kobiet	razem	męż- czyzn	kobiet
Uniw. Poznański	3 273	2 844	2 430	414	429	248	181
Wydz. Prawno-Ekonomiczny	1 559	1 454	1 363	91	105	96	9
„ Lekarski	288	275	224	51	13	8	5
„ Filozoficzny	898	594	335	259	304	138	166
„ Rolniczo-leśny	528	521	508	13	7	6	1
Uniw. Stefana Batorego w Wilnie	1 735	1 096	760	336	639	333	306
Wydz. Humanistyczny	470	140	61	79	330	98	232
„ Teologiczny	27	10	10	—	17	17	—
„ Prawno-Społeczny	429	368	310	58	61	57	4
„ Matematyczno-Przyrodniczy	330	223	154	69	107	68	39
„ Lekarski i Farmaceutyczny	398	319	205	114	79	67	12
„ Sztuk Pięknych	81	36	20	16	45	26	19
Uniwersytet Lubelski	1 120	852	541	284	295	178	117
Wydz. Teologiczny	23	23	23	—	—	—	—
„ Prawa Kanon. i Nauk Moral.	34	34	34	—	—	—	—
„ Prawa i Nauk Ekonom.	663	515	432	83	148	135	13
„ Nauk Humanistycznych	400	253	52	201	147	43	104
Wolna Wszechnica Polska w Warszawie	1 499	1 499	749	750	—	—	—
Wydz. Matematyczno-Przyrodniczy	362	362	151	211	—	—	—
„ Humanistyczny	386	386	104	282	—	—	—
„ Nauk Politycznych i Społecznych	572	572	462	110	—	—	—
„ Pedagogiczny	179	179	32	147	—	—	—
Politechnika Warszawska	3 762	3 762	3 577	185	—	—	—
Wydz. Inżynierji Lądowej	976	976	960	16	—	—	—
„ Inżynierji Wodnej	202	202	198	4	—	—	—
„ Mechaniczny	1 094	1 094	1 091	3	—	—	—
„ Elektrotechniczny	456	456	443	13	—	—	—
„ Chemiczny	593	593	500	93	—	—	—
„ Architektoniczny	406	406	350	56	—	—	—
„ Mierniczy	35	35	35	—	—	—	—
Politechnika Lwowska	2 230	2 230	2 157	73	—	—	—
„ Komunikacyjny	445	445	440	5	—	—	—
„ Budowy Maszyn	763	763	758	5	—	—	—
„ Architektoniczny	168	168	155	13	—	—	—
„ Chemiczny	297	297	266	31	—	—	—
„ Rolniczo-leśny	504	504	485	19	—	—	—
„ Ogólny	18	18	18	—	—	—	—
„ Wojskowy	35	35	35	—	—	—	—
Szk. Główna Gospodarstwa Wiejskiego	802	787	706	81	15	9	6
Akademja Górnicza w Krakowie	279	270	270	—	9	8	1
Akademja Sztuk Pięknych	151	151	116	35	—	—	—
Akademja Weterynaryjna (Lwów).	354	354	351	3	—	—	—
Państwowy Instytut Dentystyczny	396	396	56	340	—	—	—
Instytut Pedagogiczny	258	212	133	79	46	13	33
Wyższa Szkoła Handlowa	710	684	554	130	26	15	11
Szkoła Nauk Politycznych	514	514	430	84	—	—	—

Zestawienie powyższe pozwala nam stwierdzić, że z ogólnej liczby 34.779 osób, studujących na wyższych uczelniach (wliczając w to niepodanych w tabl. I — 875 słuchaczy nadzwyczajnych Wolnej Wszechnicy), 25,323 st., czyli 72,8%, odbywa swe studia w uczelniach o typie uniwersyteckim, do których zaliczamy również i Wolną Wszechnicę,

5,992 st., czyli 17,2%, na politechnikach, wreszcie 3,464 st., czyli 10%, w innych uczelniach specjalnych. W uczelniach państwowych kształci się 30,061 akademików (86,4%, w uczelniach prywatnych — 4,718 (13,6%). Rozwinięciem naszkicowanych poprzednio kierunków studjów jest tabl. II, zawierająca szczegółowe w tym względzie wskazówki.

TABL. II. SŁUCHACZE SZKÓŁ WYŻSZYCH W R. AK. 1921/22
WEDŁUG RODZAJU STUDJÓW.

S T U D J A	O g ó ł e m		M ęż c z y z n		K o b i e t	
	w liczbach bezwzględnych	w odsetkach	w liczbach bezwzględnych	w odsetkach	w liczbach bezwzględnych	w odsetkach
O g ó ł e m	33 904	100,0	25 794	100,0	8 110	100,0
Teologiczne	352	1,0	352	1,4	—	—
Prawne i ekonom. społeczne	10 347	30,5	9 141	35,5	1 206	14,9
Lekarskie	4 442	13,1	3 536	13,7	906	11,2
Dentystyczne	396	1,2	56	0,2	340	4,2
Farmaceutyczne	293	0,9	193	0,7	100	1,2
Weterynaryjne	420	1,2	414	1,6	6	0,1
Filozoficzne (filoz. ścisła, historia, filologia, uniw. studia matem. i przyrodn.)	8 471	25,0	3 772	14,6	4 699	57,9
Pedagogiczne	437	1,3	178	0,7	259	3,2
Inżynierji lądowej i wodnej	1 623	4,8	1 598	6,2	25	0,3
Mechaniczne	1 857	5,5	1 849	7,2	8	0,1
Elektrotechniczne	456	1,3	443	1,7	13	0,2
Chemiczne	890	2,6	766	3,0	124	1,5
Architektoniczne	574	1,7	505	2,0	69	0,8
Miernicze	35	0,1	35	0,1	—	—
Inne techniczne	53	0,2	53	0,2	—	—
Górnictwo	279	0,8	278	1,1	1	0,0
Rolnicze i leśne	2 037	6,0	1 894	7,3	143	1,8
Artystyczne	232	0,7	162	0,6	70	0,9
Handlowe	710	2,1	569	2,2	141	1,7

Jak z powyższej tablicy wynika, największy odsetek młodzieży akademickiej pociągają studia prawnicze i społeczno-polityczne, do których, oprócz wydziałów prawnych i ekonomicznych, zaliczono również studia w Szkole Nauk Politycznych. Objaw to łatwy do zrozumienia i w istocie swej pomyślny. Młodzi prawnicy i ekonomiści znajdują wdzięczne pole do pracy w administracji państwowej i samorządowej, prócz tego prawnicy — w sądownictwie, ekonomiści — przy organizowaniu życia gospodarczego.

Drugie miejsce przypada studjom filozoficznym. Niestety pojęcie to jest równie szerokie, jak i nieokreślone. Najmłodszy z Uniwersytetów Polskich — Uniwersytet Wileński — przeprowadził podział tego studjum na dwa wydziały: humanistyczny i matematyczno-przyrodniczy; tak samo postąpiła Wolna Wszechnica. Lecz inne uczelnie pozostawiły dawne zespolenie wydziału, skutkiem czego trudno jest bliżej wydział ten omawiać. Jeżeli bowiem słuchacze ścisłej filozofji, historii i filologii oraz matematycy zasila

przedewszystkiem kadry nauczycielskie, to z pośród przyrodników niewątpliwie znaczna część stanie do pracy w przemyśle, jak chemicy i geologowie.

Dalsze z kolei miejsce przypada wydziałom lekarskim, dokoła których grupują się studia dentystyczne, farmaceutyczne i weterynaryjne.

Przejdźmy obecnie do studjów technicznych, które w rozbiciu na wydziały wykazują nieznaczne odsetki, łącznie jednak grupują 5,767 osób, czyli 17%*) ogółu młodzieży akademickiej. Odsetek ten może wydawać się za niskim. Z cyfr jednak przytoczonych przez prof. Świątosławskiego wynika, że przed wojną wyższy odsetek posiadały tylko Austria i Szwajcaria, natomiast we Francji i Niemczech był on niższy jeszcze niż w Polsce.

Z pośród różnych kierunków studjów technicznych największą liczebność wykazują studia komunikacyjne i mechaniczne, najmniejszą — miernicze. Zbyt niskimi wydają się również liczby studjujących górnictwo, elektrotechnikę i miernictwo; brak zupełnie tak dla nas koniecznego wydziału tkactwa i przędzalnictwa.

Studia rolnicze i leśne koncentrują się w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego i na odpowiednich wydziałach Uniwersytetów Krakowskiego i Poznańskiego oraz Politechniki Lwowskiej.

Niewielki odsetek młodzieży wybiera studia handlowe w jedynej tego rodzaju w Polsce wyższej uczelni.

Najmniejszą ilość słuchaczy wykazują studia teologiczne i artystyczne, co zresztą jest w obu wypadkach uwarunkowane specjalnym ich charakterem.

Na uczelniach polskich studjuje razem*) 25,794 mężczyzn i 8,110 kobiet, mężczyźni więc stanowią 76,1%, kobiety zaś 23,9% ogółu

*) Pozorna sprzeczność tej liczby z podaną wyżej ilością studjujących na politechnikach (17,2%) spowodowana została wyłączeniem Wydz. Rolniczo-Leśnego Politechniki Lwowskiej. Włączono natomiast Akademię Górniczą w Krakowie.

**) Po wyłączeniu 875 nadzw. słuchaczy Wolnej Wszechnicy, o których płci niema danych.

słuchaczy. Odsetek ten jednak rozkłada się bardzo nierównomiernie pomiędzy poszczególne uczelnie. Przewagę kobiet wykazuje Państwowy Instytut Dentystyczny (85,9%); na Wolnej Wszechnicy podział jest zupełnie równomierny. Na Uniwersytetach procent kobiet waha się od 35,8% na Uniwersytecie Lubelskim, do 18,2% na Uniwersytecie Poznańskim. Na Politechnikach odsetek kobiet jest znacznie niższy i wynosi 4,9% na Politechnice Warszawskiej, a 3,3% na Lwowskiej, aż wreszcie spada do zera w Akademii Górniczej, która posiada tylko jedną wolną słuchaczkę.

Jeżeli teraz rozpatrywać będziemy podział mężczyzn i kobiet pomiędzy poszczególne gałęzie studjów, z łatwością zauważymy tu wielkie rozbieżności. Mężczyźni wybierają najczęściej nauki prawnospołeczne, drugie miejsce zajmują różne kierunki techniczne łącznie, trzecie dopiero filozofja. Natomiast wśród kobiet ten ostatni wydział największym się cieszy powodzeniem, tak, że przeszło połowa kobiet studjujących ten rodzaj studjów obiera. Poważniejsze ilości kobiet skupiają jeszcze wydziały prawne i lekarskie, natomiast wszystkie rodzaje studjów technicznych łącznie obejmują zaledwie 3,9% kobiet, podczas gdy tym samym studjom poświęca się 21,5% mężczyzn.

Na zasadzie rozpatrywanych liczb możemy stwierdzić, że zainteresowania naukowe kobiet kierują się ku studjom filozoficznym i tak bliskim im pedagogicznym; w tych dwóch rodzajach studjów posiadają też przewagę nad mężczyznami. Stanowcza jest również przewaga kobiet na dentystyce, poważny odsetek wśród słuchaczy medycyny. Kwestja ta ma poważne znaczenie: jak wiadomo, znaczny procent kobiet nie wykorzystuje praktycznie zdobytych wiadomości. Na tych objawach opierali się przedewszystkiem przeciwnicy wyższego kształcenia kobiet. Widzimy jednak, że kobiety studjują te przedewszystkiem działy wiedzy, które dla nich szczególnie są dostępne i nawet w życiu domowym stanowią cenną zdobycz: filozofja i połączona z nią pedagogika, medycyna i dentystyka nie tracą nic ze swej wartości

społecznej dla każdej kobiety-matki przez nieprawianie ich zawodowo.

Na tem kończymy omawianie kierunku studjów i przechodzimy do dalszych zestawień.

Dla kraju, którego obywatele poczuwają się do różnej narodowości, jest rzeczą niezmiernie ważną wiedzieć, do jakiej narodowości należy jego przyszła inteligencja. Niestety, statystyka naszych uczelni wyższych w tym punkcie najmocniej szwankuje. Nieliczne tylko uczelnie nadesłały dane o składzie narodowościowym słuchaczy; inne podają tylko podział według języka ojczystego, znaczna część nie udzieliła wogóle odpowiedzi na to pytanie. Dlatego też nie możemy sprawy tak ważnej omówić w sposób dostatecznie szczegółowy. Aby jej jednak zupełnie nie pomijać milczeniem, utożsamiamy narodowość z językiem ojczystym i postaramy się dać choć ułamkowe zestawienia. Z pośród 16,773 słuchaczy, dla których jakiegokolwiek posiadamy dane, 15,105 (90,1%) zadeklarowało na-

rodowość polską, względnie polski język ojczysty; 1,297 (7,7%) narodowość żydowską (język: żargon lub hebrajski); 124 (0,73%) — rosyjską; 13 (0,07%) — ukraińską; 7 (0,04%) — litewską; 36 (0,21%) — niemiecką; 51 (0,3%) — białoruską; wreszcie 140 (0,83%) inną narodowość, lub inny język ojczysty. Liczb tych nie można uważać za miarodajne nawet w przybliżeniu dla ogółu młodzieży akademickiej, dlatego już choćby, że brak zupełnie danych ze wszystkich prawie uczelni mało-polskich, co znacznie obniża odsetek ukraińców i żydów, a pośrednio podnosi odsetek polaków. Ze względu na wielką wagę tej sprawy niechęć w drodze pośredniej wyciągać wniosków, nie popartych dostatecznie materiałem cyfrowym.

Znacznie kompletniejsza jest statystyka wyznaniowa, której nie dostarczyła jedynie Szkoła Nauk Politycznych. Odnośne liczby, nie wymagające już komentarzy, zawiera tabl. III.

TABL. III. SŁUCHACZE WYŻSZYCH UCZELNI WEDŁUG WYZNAŃ.
SEMESTR ZIMOWY ROK AKAD. 1921/22.

UCZELNIE	Słuchaczy ogółem	W tej liczbie wyznania						
		Rz.-kat.	Gr.-kat.	Prawosł.	Ewang.-augsb. i reform.	Mojżesz.	Inne	Niepodane
Polska ogółem	33389	23 317	323	403	826	8 115	260	145
	100,0	89,8	1,0	1,2	2,5	24,3	0,8	0,4
Uniw. Warszawski	7 518	4 496	—	224	318	2 364	116	—
	100,0	59,8	—	3,0	4,2	31,4	1,6	—
Uniw. Jagielloński	4 531	2 976	121	24	55	1 339	16	—
	100,0	65,7	2,7	0,5	1,2	29,6	0,3	—
Uniw. Jana Kazim.	4 772	2 677	111	—	—	1 984	—	—
	100,0	56,1	2,3	—	—	41,6	—	—
Uniw. Poznański	3 273	3 065	3	12	137	47	9	—
	100,0	93,7	0,1	0,4	4,2	1,4	0,2	—
Uniw. Stef. Bator.	1 735	1 243	—	68	30	370	24	—
	100,0	71,7	—	3,9	1,7	21,3	1,4	—
Uniw. Lubelski	1 120	1 095	3	6	16	—	—	—
	100,0	97,8	0,3	0,5	1,4	—	—	—
Wolna Wszechnica	1 499	669	—	5	26	721	78	—
	100,0	44,7	—	0,3	1,7	48,1	5,2	—
Politechn. Warsz.	3 762	2 885	1	27	149	630	—	70
	100,0	76,7	0,0	0,7	4,0	16,7	—	1,9
Politechn. Lwowska	2 230	1 745	53	14	29	297	17	75
	100,0	78,2	2,4	0,6	1,3	13,3	0,8	3,4

TABLICA III (ciąg dalszy).

UCZELNIE	Słuchaczy ogółem	W tej liczbie wyznania						
		Rz.-kat.	Gr.-kat.	Prawosł.	Ewang.- augsb. i reform.	Mojżesz.	Inne	Niepo- dane
Szkoła Gł. Gospod. Wiejskiego . . .	802 100,0	779 97,1	— —	4 0,5	14 1,8	5 0,6	— —	— —
Wyższa Szk. Handl.	710 100,0	636 89,6	— —	7 1,0	33 4,7	34 4,7	— —	— —
Akad. Med. Weter.	354 100,0	280 79,1	22 6,2	— —	— —	52 14,7	— —	— —
Akad. Górnicza . .	279 100,0	266 95,3	3 1,1	2 0,7	5 1,8	3 1,1	— —	— —
Akad. Szt. Pięknych	150 100,0	120 80,0	6 4,0	7 6,0	2 1,3	10 8,7	— —	— —
Państw. Inst. Dent.	396 100,0	143 36,1	— —	1 0,2	3 0,8	249 62,9	— —	— —
Inst. Pedagogiczny .	258 100,0	242 93,8	— —	— —	9 3,5	7 2,7	— —	— —

Byłoby jeszcze rzeczą niezmiernie ciekawą przeprowadzić podział słuchaczy według rodzaju studjów z uwzględnieniem narodowości i wyznania. Jednak dla takich zestawień brak już zupełnie niemal danych, a wyciąganie wniosków z ułamkowego materiału doprowadziłoby niewątpliwie do poważnych błędów.

Ułamkowe również są dane, dotyczące ilości uzyskanych dyplomów. Można jednak wysnuć z nich pewne wnioski, wobec czego podajemy odnośne daty możliwie szczegółowo (patrz obok tabl. IV).

Liczby te są poprostu zastraszające. Jeżeli nawet, za wzorem prof. Świętosławskiego, normalny okres wyższych studjów rozłożymy na 6 lat i odliczymy pewien odsetek na tych, którzy przerywają studia, powinniśmy mieć 12—15% kończących rocznie. Norma ta przeważnie nie jest osiągnięta, a przyczyny powodujące ten stan rzeczy, niewątpliwie nie sprowadzają się tylko i wyłącznie do przerwy w studjach, spowodowanej służbą wojskową, lecz leżą przede wszystkim w fatalnych warunkach materialnych, w jakich młodzież polska zmuszona jest pracować. Rozpaczliwy stan tych warunków zilustrować mogłyby jedynie wyniki szczegółowej ankiety, której przeprowadzenie jest jednak pla-

nowane dopiero na semestr zimowy roku ak. 1923/24. Wystarczy jednak dla wysnuć od-

TABL. IV. UZYSKANE DYPLOMY.

Uczelnie i wydziały	Ilość słucha- czy	Ilość uzyska- nych świad- ectw	Stosu- nek pro- centowy kończą- cych do ogółu słucha- czy
Uniwersytet Lubelski			
Wydz. Teologiczny . . .	23	4	17,4
„ Prawa Kanon. N. M.	34	7	20,6
„ Prawa i Nauk Społ.	515	91	17,7
„ Nauk Humanistycz.	253	36	14,2
Wolna Wszechnica Polska			
Wydz. Matem—Przyrodn.	362	1	0,3
„ Humanistyczny . . .	386	1	0,3
„ Nauk Pol. i Społ.	572	1	0,2
„ Pedagogiczny . . .	179	2	1,1
Polltechnika Warszawska			
Wydz. Inżynierji Lądowej.	976	16	1,6
„ Inżynierji Wodnej.	202	10	5,0
„ Mechaniczny . . .	1094	19	1,7
„ Elektrotechniczny .	456	6	1,3
„ Chemiczny . . .	593	14	2,4
„ Architektoniczny . .	406	17	4,2
Szk. Gł. Gosp. Miejsk. . . .	787	29	3,7
Państw. Inst. Dent.	396	54	13,6
Akad. Sztuk Pięknych	151	6	4,0
Szk. Nauk Politycznych . . .	514	21	4,1

powiednich wniosków przytoczenie paru liczb, dotyczących środowiska warszawskiego.

W r. ak. 1922/23 do domów akademickich zgłosiło się 1,850 kandydatów na mieszkanie, miejsc rozporządzalnych było tylko 1,003, wobec czego w ciągu całego roku zaspokojono 1,290 zgłoszeń, czyli 69,7%. Niemal trzecia część kandydatów mieszkań nie otrzymała.

A teraz słów kilka, jak się mieszkania te przedstawiają. Po długich usiłowaniach udało się dojść do tego, że każdy mniej więcej mieszkaniec posiada łóżko. Ale jedna szafa przypada na 10, 1 stół na 6, 1 krzesło na 4 mieszkańców. Z ogólnej liczby 1,003 miejsc w domach akademickich, przypada na poszczególne kategorie pomieszczeń:

pomieszczenia	jednoosobowe	— 2	— ilość miejsc	— 2	0,2%
"	dwoosobowe	— 15	" "	— 30	3,0
"	trzyosobowe	— 50	" "	— 150	14,9
"	czterooosobowe	— 10	" "	— 40	4,0
"	5-8 osobowe	— 12	" "	— 83	8,3
"	9-13 osobowe	— 5	" "	— 56	5,6
"	13-30 osobowe	— 28	" "	— 642	64,0
			Razem miejsc	1,003	100,0

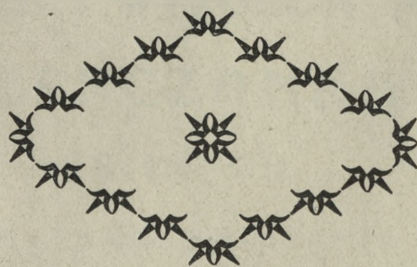
Jak więc z powyższego zestawienia wynika, zaledwie 22,1% mieszkańców domów akademickich mieści się w lokalach jedno—czterooosobowych, w których praca jest możliwa. Reszta, t. j. 77,9%, posiada warunki uniemożliwiające zupełnie pracę naukową. Nic więc dziwnego, że przy takim stanie rzeczy ilość uzyskiwanych dyplomów nie osiąga właściwej normy.

T. JANISZOWSKI.

SPIS RZECZY

Od Komitetu Redakcyjnego	3
** — prof. Antoni Ponikowski	5
Szkoły wyższe jako czynnik rozwoju Państwa Polskiego, według wykładu profesora Wojciecha Świątosławskiego	7
Szkoły akademickie w r. 1921/22, dr Adam Zieleńczyk	13
Szkoły wyższe w budżecie państwowym, Marjan Drozdowski	18
Idee i formy życia organizacyjnego młodzieży akademickiej, Tadeusz Janiszowski	25
Zagadnienie bytu materialnego młodzieży akademickiej, Feliks Dąbrowski	28
Szkoły akademickie:	
Kraków	31
Lublin	37
Lwów	41
Poznań	44
Warszawa	52
Wilno	74
Życie młodzieży akademickiej:	
Zjazdy i reprezentacje	77
Stosunki z młodzieżą państw obcych	80
Organizacje pomocy materialnej	84
„ naukowe	111
„ ideowo-polityczne	121
„ etyczno-wychowawcze	126
Korporacje	127
Organizacje sportowe	132
„ krajoznawcze	195
Stowarzyszenia ogólne, kulturalno-oświatowe, sportowe, muzyczne, śpiewacze i inne	137
„ młodzieży niepolskiej	143
Rzeczpospolita Akademicka w liczbach	144
Ogłoszenia	

Zjednoczenie Polskich Fabryk Maszyn i narzędzi rolniczych

SPÓŁKA AKCYJNA

Warszawa, Moniuszki 12. — Telefony: Dyrekcji 114-33, biura 231-40.

FABRYKA MASZYN
ROLNICZYCH
I ODLEWNIĄ ŻELAZA
„WACŁAW MORITZ“

w LUBLINIE

ROK ZAŁOŻENIA 1840.

Młocarnie 18-34, młocarnie szeroko-
młotne, kieraty 1-12 konne, wialnie,
kukurydzarki, prasy i walce do oleju.

FABRYKA NARZĘDZI
ROLNICZYCH

„JAN ZAWADZKI i S-ka“

w WARSZAWIE

ROK ZAŁOŻENIA 1890.

Pługi jedno- dwu- i wieloskibowe,
pługi do traktorów, pługi łukowe, ob-
sypniki, wypielacze, znaczkę, planety.

FABRYKA MASZYN I WYROBÓW METALOWYCH

„SIERPCZANKA“

w SIERPCU

ROK ZAŁOŻENIA 1919

SIECZKARNIE BĘBNOWE I TOPOROWE, SZARPACZE,
SIEKACZE, ŚRUTOWNIKI RĘCZNE I MANEŻOWE.

TOWARZYSTWO AKCYJNE
WARSZAWSKI MŁYN PAROWY
WARSZAWA, OBJAZDOWA 2,

TELEF. № 17-52 i 319-59.

POLECA W ŁADUNKACH WAGONOWYCH
I MNIEJSZYCH ILOŚCIACH: MĄKĘ PSZENNĄ,
ŻYTNIA I JĘCZMIENNA, KASZĘ JĘCZMIEN-
NA, PERŁOWĄ, PŁATKI OWSIANE ORAZ
OTREBY PSZENNE ŻYTNIE I JĘCZMIENNE.

S Y N D Y K A T ROLNICZY WARSZAWSKI

SPÓŁKA AKCYJNA

Warszawa, Kopernika 30.

Oddziały Prowincjonalne:

**GARWOLIN, GRODZISK, GRÓJEC, KOŁO,
KUTNO, ŁĘCZYCA, ŁOMŻA, ŁOWICZ,
MAKÓW, MIŃSK MAZOWIECKI, PŁOŃSK,
PUŁTUSK, SOCHACZEW, WŁOCŁAWEK.**

Związek Spółdzielni Mleczarskich i Jajczarskich

Dyrekcja: Warszawa, Hoża 51.

Oddział Maszyn: Krak. Przedmieście 6.

Oddziały: w Poznaniu ul. Wawrzyniaka 14, w Łodzi Al. Kościuszki 29,
w Lublinie ul. Namiestnikowska 13. Agentów na prowincji 8, oraz
30 sklepów do detalicznej sprzedaży.

Związek dostarcza:

najlepsze i najtańsze fińskie wirówki do mleka

LAKTA i MILKA

(świeżo na konkursie w Dorpacie w Estonji wirówka LAKTA otrzymała medal złoty za dobre odłuszczenie i mocną budowę. Na konkursie były najlepsze wirówki szwedzkie, fińskie i niemieckie. Fińska LAKTA okazała się najlepszą).

OMEGA

najmocniejsze, najtańsze konwie do mleka zwł-
asnej akcyjnej fabryki, skopki do doju, cedzidla,
masielnice, wygniatacze, papier pergaminowy,
kwas siarczany, alkohol amyłowy.

Związek kupuje wszelkie ilości masła, sera i jaj.

Związek daje stowarzyszonym w końcu roku dywidendę
towarową w stosunku do wartości dostarczonego towaru.

Związek współdziała w organizowaniu spółdzielni mleczarskich
i jajczarskich.

**BANK
SPÓŁDZIELCZY**

Z ODP. UDZ.

W Ł O D Z I

CUKIERNIA
„Z I E M I A Ń S K A”

MAZOWIECKA 12

KREDYTOWA 9

WARSZAWA

SKŁAD MASZYN DO PISANIA
i Artykułów Biurowych

R. TELATYCKI

Ł Ó D Ź

PIOTRKOWSKA 48

TELEFON 10-63

FARBY

NAIWIĘKSZA W POLSCE ZAL. W R. 1880 FABRYKA FARB I LAKIERÓW
W. KARPINSKI & W. LEPPERT.
WARSZAWA - JERUZOLIMSKA 30. OFERTY NA ŻĄDANIE.

LAKIERY

Vêtements pour Enfants E. SZTAM

VARSOVIE
rue Kredytowa 16
Téléphone № 77-43

LINGERIE
LAYETTES
BONNETERIE
POUR
ENFANTS

BIURO TECHNICZNO-HANDLOWE L. PIĘTKA i A. PŁOSKI

WARSZAWA, Królewska 1
TELEFON 205-25

WYŁĄCZNI REPREZENTANCI

Fabryki Maszyn
i Narzędzi ogniow. „**STRAŻAK**“

POLECAJĄ ZE SKŁADU:

SIKAWKI pożarnicze, WOZY rekwi-
zytowe, BECZKI, HYDROFORY,
HYDROPULTY, GAŚNICE, WĘŻE gu-
mowe i parciane, wszelkie przyrządy
i ozdoby strażackie. POMPY dla
celów gospodarczych i technicznych.

Bielizna Damska, Męska i Galanterja

K. DUTKIEWICZ

Ś-to Krzyska 30. ~~Warszawa~~ Ś-to Krzyska 30.

SKŁAD ZEGARÓW

ściennych, stołowych, regulatorów
i ZEGARKÓW KIESZONKOWYCH
pierwszorzędnych fabryk Genewskich

B. SZCZEPAŃSKIEGO

WARSZAWA, Szpitalna 7

TELEFON № 231-06

Reparacje z dwuletnią gwarancją.

A. TURCZYŃSKI

JUBILER

WARSZAWA

CZYSTA 8.

TEL. 90-13.

POLECA W WIELKIM WYBORZE
GOTOWE WYROBY ZŁOTE I BRY-
LANTOWE W NAJGUSTOWNIEJ-
SZYCH FASONACH.

FABRYKA USKUTECZNIŁA OBSTA-
LUNKI Z WŁASNYCH I POWIERZO-
NYCH KAMIENI

KUPNO DROGOCENNYCH KAMIENI
PLATYNY I ZŁOTA

SKŁAD WIN

TOWARÓW KOLONJALNYCH

W. LECHOWSKI

(STANISŁAW CZECH)

WARSZAWA

NOWY-ŚWIAT 15.

TELEFON 36-41.

MAGAZYN OBUWIA

LUCJAN LESZCZYŃSKI

WARSZAWA

NOWY-ŚWIAT 64

TELEFON 251-08

MAGAZYN OBUWIA

Damskiego, Męskiego i Dziecinnego

ANTONI ŚWIERSZCZ

WARSZAWA
NOWY-ŚWIAT 32
TELEFON 262-28

ZAKŁADY SZTUKI FOTOGRAFICZNEJ

STUDIO

ORAZ PRACOWNIA PORTRETÓW

ARTYSTY FOTOGRAFA **WŁ. MIERNICKIEGO**

WARSZAWA — ŁÓDŹ — MODLIN

CENTRALA „STUDIO“ MARSZAŁKOWSKA 88
TEL. 162-23

ODDZIAŁY:

II ODDZIAŁ „ARTI“ MARSZAŁKOWSKA 40
TEL. 163-27

III „SECESSION“ Marszałkowska 12
Telef. 113-

IV „DYZMA“ NOWY-ŚWIAT 37
TEL. 163-66

V „SALON d'ART“ ŁÓDŹ
Piotrkowska 71

VI „MODLIN,“ OBWODOWA
RÓG DĄBROWSKIEGO

Prace wszystkich moich zakładów utrzymane są na wysokim poziomie artystycznym, przeto ufam, iż Szan. Publ. żadna nieszablonej fotografii poprze moje artystyczne placówki.

W porozumieniu z Związkiem Bratnich Pomocy Polskiej Młodzieży Akademickiej, udzielam w moich zakładach wszystkim studentom 25 pr. zniżki od cen bieżących.

SPÓŁKA AKCYJNA

HANDLOWO-PRZEMYSŁOWA

„W. BEDNAWSKI“

WARSZAWA

MONIUSZKI 2

Tel.: 61-72 i 220-22

FABRYKI: 130-51

HURTOWNIA PAPIERU,
MATERJAŁÓW PIŚMIENNYCH
I PRZYBORÓW BIUROWYCH

FABRYKA

WYROBÓW BIUROWYCH Drzewnych

FABRYKA KALKI.

MARKA

OCHRONNA

SIBUNION

jest rękojmią dobroci towaru

Żądajcie wszędzie Angielską

HERBATĘ i KAKAO

w oryginalnym opakowaniu.

SKŁAD GŁÓWNY:

WARSZAWA, BIELAŃSKA 18

TELEFONY: 258-14, 507-88 i 105-72.

ODDZIAŁY:

- w POZNANIU — Garncarska 3
- w LWOWIE — Sykstuska 54
- w WILNIE — Dobroczynny 2
- w KRAKOWIE — Wrzesińska 4

SKŁAD HAFTÓW, KORONEK,

NICIANEK i WALANSJEN

STANISŁAWA CZERMIŃSKA

WARSZAWA

ZŁOTA № 31

(PARTER - FRONT)

MAGAZYN I PRACOWNIA SUKIEN,
OKRYĆ I FUTER DAMSKICH

JÓZEF FLEJSZER

WARSZAWA

NOWY ŚWIAT 18

Pałac hr. Branickich

HURTOWNIA

„ŹRÓDŁO POLSKIE“

NOWICKI — MAKAROWSKI

UL. ZŁOTA 64

TELEFON 231-66

poleca kooperatywom, stowarzyszeniom
i kupcom po cenach konkurencyjn. towary:

kolonjalne, mączne i mydlarskie
z własnych składów.

Natychmiastowa ekspedycja na inkaso
i za zaliczeniem.

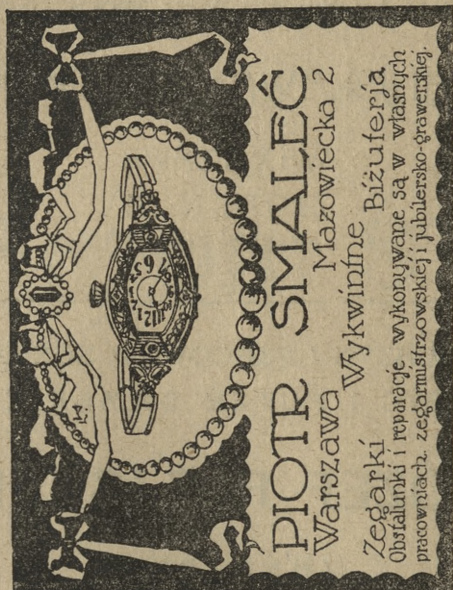
MAGAZYN KAPELUSZY

i CZAPEK

J. STYRCZA

ŁÓDŹ

PIOTRKOWSKA 91

BRACIA P. i M. SCHWALBE

ŁÓDŹ, UL. PIOTRKOWSKA 83

**Magazyn Bielizny Męskiej,
Kapeluszy i artykułów
Galanterji modnej**

**TOWARZYSTWO AKCYJNE PABJANICKICH
FABRYK WYROBÓW BAWELNIANYCH**

”KRUSCHE i ENDER”

SKŁAD GŁÓWNY w ŁODZI:

UL. PIOTRKOWSKA № 143

TELEFON 10-08

BANK NARODOWY

dla ROZWOJU POLSKIEGO PRZE-
MYŚLU, RZEMIOSŁ i HANDLU
SPÓŁKA AKCYJNA

CENTRALA w WARSZAWIE,
przy ul. Brackiej № 1 (dom własny)
i ODDZIAŁ MIEJSKI w WARSZAWIE,
przy ul. Ossolińskich 8 (dawniej Czysta)

W organizacji Oddział we Lwowie przy ul. Akademickiej 10
KAPITAŁ AKCYJNY 200.000 000 Mk,
BANK NARODOWY
załatwia wszelkie czynności bankowe

TELEFONY { Wydział Giełdowy 171-50
CENTRALI: { Szef Biura . . . 171-60
Ogólny . . . 176-11

Telefony Oddziału Miejskiego: 279-42 i 94-33.

Konto żyrowe w P. K. K. P. 5527

„ czekowe w P. K. O. 1240

Adres dla depeesz: „NARODOWY WARSZAWA“.

Magazyn

KONFEKCJI DAMSKIEJ

B. MYSZKOROWSKI

WARSZAWA, Krak.-Przedm. 5.

POLECA:

SUKNIE

BLUZKI

BIELIZNĘ

wykwintną

BANK POWSZECHNY S. A.

ODDZIAŁ w WARSZAWIE

TRAUGUTTA 2.

ZAŁATWIA WSZELKIE OPERACJE
W ZAKRES BANKOWOŚCI WCHODZĄCE

J. DZIERŻANOWSKI

NOWY-ŚWIAT 64.

TELEFON 14-46.

W Y M I A N A :

RUBLI, KORON, FRANKÓW, FUNTÓW STERLINGÓW,
DOLARÓW i t. p. oraz PAPIERÓW PROCENTOWYCH,
KUPONÓW ETC. P/G. KURSÓW GIEŁDOWYCH

MAISON
L. KORYTKO & CIE

SOCIETE ANONYME
45, RUE DE TREVISE
PARIS (9°)

WARSZAWA
PLAC DĄBROWSKIEGO 9.
TELEFON: 49-01.

Import artykułów francuskich oraz export
towarów z Polski.

Wyłączne przedstawicielstwo na Polskę
i Gdańsk:

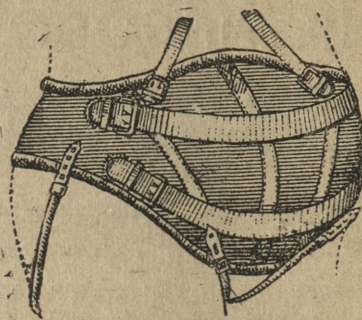
Mydeł toaletowych, past i mydeł do zębów,
oraz do golenia firmy GIBBS.

Francuskich perfum i pudrów firmy ARYS.
Francuskich kart do gry „GRIMAUD“.

Bordoskich win i koniaków BROSSAULT.
Burgundzkich win i likierów NOIROT-

CARRIERE.

Pracownia egz. od 1894.

Pracownia egz. od 1894.

ORTOPEDYSTA-BANDAŻYSTA

FELIKS MARKOWSKI

WARSZAWA, NOWY-ŚWIAT 64.

APARATY à la HESINGA:

Nogi, Szczudła, Kule, Gorsety Hesinga, Pasy Ru-
pturowe, Brzuszne, Nerkowe, Pępkowe, Suspen-
sorjum. Przepaski damskie, i poduszki higieniczne.
Spodnie przeciwko reumatyzmowi, Koszulki sarnie
i łosiowe, Marynarki angielskie czarne i kolorowe.

Tel. 219-82.

Tel. 219-82.

STAŁE DYŻURY LEKARSKIE

udzielają pomocy na mieście W DZIEŃ
I W NOCY w zakresie wszystkich specjalności.

UL. JASNA 11.

Tel. 219-82.

Tel. 219-82.

PERFUMERJA

HURTOWA I DETALICZNA SPRZEDAŻ

FELIKS ZARZYCKI

WARSZAWA, AL. JEROZOLIMSKIE 18.

TELEFON 285-12.

SPRAWNOŚĆ I DZIAŁALNOŚĆ PRZEDWOJENNA.

TOW. AKC. ZAKŁADÓW MECHANICZNYCH

BORMAN, SZWEDE i S^{KA}

WARSZAWA, UL. SREBRNA № 16.

TELEF. DZIAŁU HANDLOWEGO 7-22.

TELEF. DZIAŁU TECHNICZNEGO 20-86.

ROK ZAŁOŻENIA 1875.

1. **Kompletna budowa i remont:** cukrowni, gorzelni, syropiarni, fabryk drożdży, krochmalni, suszarni, fabryk chemicznych i suchej dystalacji.
2. **Wszelkie aparaty i kotły dla przemysłu naftowego.**
3. **Kotły parowe** hydraulicznie nitowane wszelkich racjonalnych systemów na wysokie i niskie ciśnienie.
4. **Maszyny parowe i pompy** zwykłe, tryplex i wirowe.
5. Aparaty do zmiękczenia i oczyszczania wody.
6. **Odparnice** systemu „Kestnera“, „Welner-Jelinek“ i zwykłe stojące.
7. **Aparaty gorzelnicze i rektyfikacyjne** systemu „Bormanna“ i „Barbet-Bormann“.
8. **Regulatory** automatyczne do pary dla gorzelni, (oszczędność na opale i obsłudze).
9. Precyzyjne i zwykłe **rozlewaczki do butelek.**
10. **Beczki żelazne miary** brązowe i żelazne do wszelkich płynów.
11. **Konstrukcje żelazne** i wszelkie roboty wchodzące w zakres **kotlarstwa żelaznego i miedzianego.**
12. Wszelkie roboty mechaniczne i armatura.

WSZYSTKIE WYROBY NAJNOWSZEJ KONSTRUKCJI
I W NAJDOKŁADNIEJSZYM WYKONANIU.

ZAPASY MATERJAŁÓW NA SKŁADZIE.

CENY MOŻLIWIE NISKIE.

STOWARZYSZENIE MECHANIKÓW POLSKICH Z AMERYKI

WARSZAWA. UL. MARSZAŁKOWSKA 46.

Własne wytwórnie: w PORĘBIE, PRUSZKOWIE i BYDGOSZCZY.

POLECA:

OBRABIARKI DO METALI DO NAJWIĘKSZYCH WYMIARÓW: tokarki, heblarki, strugarki, wiertarki, szlifierki, gwinciarki, karuzelówki, wiertarki promieniowe, szlifierki ryflarki i frezarki, przyrządy dla tokarek, podzielnice dla frezarek.

OBRABIARKI DO DRZEWA: heblarki, wiertarki, piły taśmowe, piły tarczowe, traki. **IMADŁA RÓWNOLEGŁE.**

KOŁA ZĘBATE: czołowe i stożkowe — Frezowanie kół.

NARZĘDZIA: rozwiertaki, gwintowniki, frezy, wiertła i t. p.

PĘDNIE I SPRZĘGŁA BENNA.

MASZYNY ROLNICZE: kieraty, siewczarki młockarki.

ODLEWY Z ŻELAZA I STALI: z własnych lub nadesłanych modeli.

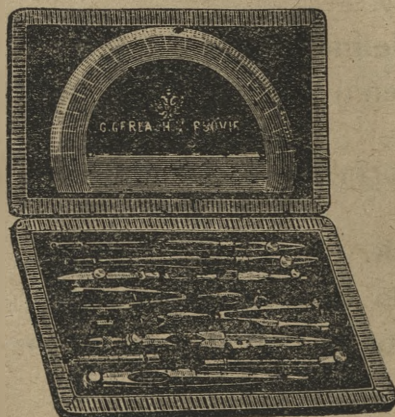
CYLINDRY PAROWOZOWE.

RURY KANALIZACYJNE I WODOCIĄGOWE.

GARNKI I NACZYNIA emaljowane: wanny emaljow., zlewy, klozety, umywalnie.

WĘGIEL.

CEGLA czerwona i biała — DACHÓWKA.

G. GERLACH

WARSZAWA — CZYSTA 4.

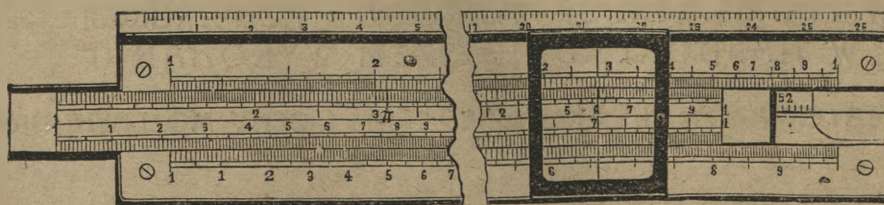

MAGAZYN OPTYCZNO-TECHNICZNY

POLECA:

STOŁY RYSUNKOWE, RAJSCAGI,

SIWAKI I T. D.

**MŁYNY I ZAKŁADY
PRZEMYSŁOWO-ZBOŻOWE**

SPÓŁKA AKCYJNA

W WARSZAWIE, WOLSKA № 40,

TEL. № 7-23 i 237-07.

**MĄKA PSZENNA, ŻYTNIĄ, JĘCZMIENNA I GRY-
CZANA. KASZA JĘCZMIENNA, ŁUPANA,
PĘCZAK, GRYCZANA, KRAKOWSKA, ORAZ
OTRĘBY ŻYTNIE, PSZENNE I JĘCZMIENNE.
MAKARON WSZELKICH GATUNKÓW.**

DOSTAWA WAGONOWO I NA WORKI.

Towarzystwo Apropowizacji Miast Polski i Ziemi Wschodnich

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Warszawie.

Zrzeszenie miast, mające na celu zaopatrywanie miast udziałowców, zrzeszeń, kooperatyw, związków i t. p. w artykuły pierwszej potrzeby.

Centrala w Warszawie przy ul. Hipotecznej Nr. 5, tel. 152-71, 242-47,
adres teleg.: „TAMPOL“.

ODDZIAŁY:

w GDAŃSKU, przy ul. Pfefferstadt Nr. 1, tel. 38-85, adres teleg.: „TAMPOL“;
w POZNANIU, przy ul. Szymańskiego Nr. 1, tel. 26-68, adres teleg.: „TAMPOL“;
w LWOWIE, przy ul. Sykstuskiej Nr. 52, adres teleg.: „TAMPOL“;
w SOSNOWCU, przy ul. Dęblińskiej Nr. 11, tel. 153, adr. teleg.: „TAMPOL“;
w RADOMSKU, przy ul. Kaliskiej Nr. 40, tel. 39, adres teleg.: „TAMPOL“.

AGENTURA W ZDOŁBUNOWIE.

DOM HANDLOWY

BRACIA KLENIEWSKY, A. ROSTWOROWSKI i K. SZLENKIER

SPÓŁKA Z OGRAN. ODPOW.

W WARSZAWIE, BODUENA 2 — TELEFON 61-20.

WŁASNE PLANTACJE I SUSZARNIE CHMIELU.

Marmelady, powidła, konserwy z fabryki konserw przy cukrowni „Zagłoba i Opole“.

POLSKO-CZESKO-SŁOWACKIE TOWARZYSTWO HANDLOWE

SPÓŁKA Z OGR. ODP.

WARSZAWA, MAZOWIECKA 10, TEL. 144.

POLECA:

Biurowe drukarnie-powielacze „Freho“ dla drukowania samemu w biurze: blankietów firmowych, rachunków, zamówień, ofert, cyrkularzy, kwitów, reklam, kopert i t. p.
CZYSTOŚĆ, SZYBKOŚĆ, OSZCZĘDNOŚĆ. — NIEZBĘDNE DLA BIUR, KANCELARJI I T. P.

MAGAZYN

KONFEKCJI DAMSKIEJ
BIELIZNY i TRYKOTAŻY

HELENY KUCH

(FIRMA CHRZEŚCIJAŃSKA)

W WARSZAWIE

UL. CHMIELNA 31

(DOM HOTELU „ROYAL”)

TELEFON № 286 - 48.

JÓZEF ROZMANIT

ROBOTY RĘCZNE

GALANTERJA

i TOWARY NORYMBERSKIE

UL. OSSOLIŃSKICH № 8

Magazyn bielizny

i konfekcji męskiej

BRYKNER I FIBICH

WARSZAWA

ALEJE JEROZOLIMSKIE 7

TELEFON 242 38

poleca po znanych niskich cenach:

**KOSZULE, KRAWATY, TRYKO-
TY, SKARPETKI, KAPELUSZE,
CZAPKI, LASKI.**

Wykwintne Obuwie Damskie

W. KLAROWICZ

w WARSZAWIE

Nowy Świat № 28

Telefon 250-54.

TRYKOTAŻE i BIELIZNA

B. GILLERN

WARSZAWA

PLAC TRZECH KRZYŻY 12

BANK ZJEDNOCZONYCH ZIEM POLSKICH

KAPITAŁ Mk. p. 200,000,000.
WARSZAWA

Instytucja Centralna: PLAC NAPOLEONA 7.

- I. ODDZIAŁ MIEJSKI: Królewska № 6.
II. ODDZIAŁ MIEJSKI: Krak.-Przedmieście № 13 (Hotel Europejski).

ODDZIAŁY:

w Bydgoszczy, Dworcowa 98 (dom własny),
we Lwowie, ul. Hetmańska 10.

w Słonimie, ul. Paradna 16.
w Kole, Ziemi Kaliskiej.
w Wilnie, ul. Wielka 66.

w Baranowiczach, ul. gen. Szeptyckiego 38.

Agentura w STOŁBCACH, ul. Kościelna 31.

Załatwia wszelkie operacje
w zakres bankowości wchodzące.

BANK TOWAROWY S. A.

(BANK DEWIZOWY)

Centrala — Warszawa — Miodowa 8.

Telef.: Zarządu 161-77. Centrali 284-51.

Rachunek bieżący w P. K. K. P. № 5801.

„ „ w P. K. O. № 2490.

ODDZIAŁY:

w Krakowie, Podwale 7. Telef. 1504.

we Lwowie, Hetmańska 8. Telef. 242.

EKSPOZYTURA W KOŁOMYJI

Adres telegraficzny: „S A T O B A N K“.

Bank przyjmuje wkłady na rachunki bieżące i książeczki oszczędnościowe oraz załatwia wszelkie inne czynności w zakres bankowości wchodzące. Finansuje przedsiębiorstwa handlowe i przemysłowe i udziela pożyczek pod zastaw towarów.

DOM BANKOWY

S. NATANSON i SYNOWIE

(BANK DEWIZOWY)

TRAUGUTTA № 5.

Z A Ł A T W I A
W S Z E L K I E
O P E R A C J E
B A N K O W E

ROK ZAŁOŻENIA

1866

WARSZAWA

ul. Ossolińskich (Czysta) 2

TELEFON 20-77.

F. WORONIECKI

poleca w wielkim wyborze wszelkiego rodzaju

ZEGARY i ZEGARKI

Przy magazynie pracownia precyzyjnych robót zegarmistrzowskich.

STANISŁAW REISING

GRAWER-JUBILER

Specjalność: żetony, odznaki wojskowe, znaczki pamiątkowe, korporacyjne, herby, monogramy.

NIECAŁA; — TEL. 198-39.

Sklep Nici, Bawełny i Włóczki
TOWARÓW NORYMBERGSKO-GALANTERYJNYCH
oraz różnych robót ręcznych

JÓZEFA WĄDOŁOWSKA

W WARSZAWIE

CHMIELNA 11

TELEFON № 505-85.

ROK ZAŁOŻENIA 1832.

FABRYKA WYROBÓW
WYŁĄCZNIE SREBRNYCH

G. RADKE

WARSZAWA

TELEFON 76-75

SKŁAD DETALICZNY:

WIERZBOWA 3.

MAGAZYN

WYROBÓW JUBILERSKICH

K. GŁAZIEWICZ

WARSZAWA, WIERZBOWA 5.

„ZNICZ”

POLSKA WYTWÓRNIA GILZ
BRONISŁAW SZYBOWSKI I S^{KA}

MARSZAŁKOWSKA 49.

W WARSZAWIE

TELEFON № 162-48.

OLEJE I SMARY DO MASZYN

POLECA

DOM HANDLOWY

EDWARD BERGER

JASNA 6.

WARSZAWA

TELEFON № 232-10.

DOM HANDLOWY
PRZEMYSŁOWO-TECHNICZNY

L. BARTNIK & K. JASKÓLSKI

DĄBROWA GÓRN. WARSZAWA
Sobieskiego 13. T. 49. Krak. Przedm. 60. T. 297-88

WYŁĄCZNE ZASTĘPSTWO T-WO „KARPATY”
na Zagłębie Dąbrowskie, z. Olkuską i Włocławską

dla sprzedaży

WSZELKICH PRODUKTÓW NAFTOWYCH
(oleje maszynowe, automobilowe, smary,
świece, parafina, asfalt, koks i benzyna)

z Rafinerji

- 1) Galicyjskiego Karpackiego Naftowego T-wa Akc.
- 2) T-wo „DĄBROWA” w Jedlicach i
- 3) T-wo Akc. „SCHODNICA” w Dziedzicach.

MASZYNY DO PISANIA, LICZENIA
i POWIELANIA oraz przybory do tychże.

ARTYKUŁY ELEKTROTECHNICZNE I ŻARÓWKI

RÓŻNE TOWARY TECHNICZNE dla kopalń i hut

PAPĄ DĄCHOWĄ I SMOLĄ

GIPS — WĘGIEL — KOKS

„POLSKA NAFTA”

Spółka Akcyjna w Warszawie.

Kapitał Zakładowy Mkp. 250.000.000.—

Centrala: w Warszawie, Chmielna 10.

TELEFON:

Dyrekcja: 69-31, 266-92, 266-96. Sekretariat: 151-23.
Wydział Sprzedaży: 151-58. Buchalterja: 221-61.
Ogólny: 221-61 (dod.).

ODDZIAŁY: Lwów, ul. 3-go Maja 19.
Borysław, ul. Pańska.

Składy produktów naftowych z odpowiadającymi zbiornikami i instalacją:

W Warszawie, przy stacji towarowej Warszawa—Gdańska, tel. 309-26.

W Łodzi, Wierzbowa 52 (przy stacji Łódź—Fabr.).

W Sosnowcu, ul. Nafciana 3 (przy stacji Sosnowiec—Rad.).

W Tomaszowie Mazowieckim, przy stacji kolej.

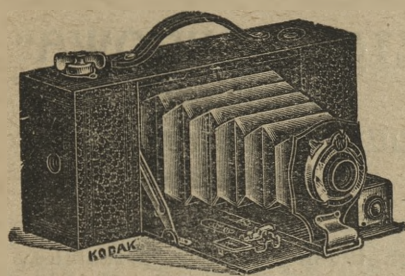
We Lwowie 2 składy: na Podzamczu i w Skniłowie.
W Wołkowysku.

Tereny naftowe i kopalnie ropy w Borysławiu, Mraznicy i Tustanowicach, jak również w Małopolsce Zachodniej kopalnia „ROPIENKA” (65 szybów czynnych płytkich) oraz w Małopolsce Wschodniej—udziały naftowe brutto i netto.

Dwie rafinerje nafty i olejów mineralnych:
w Drohobyczu i Kołomyji oraz fabryka świec.

Handel produktami naftowymi
wewnętrzny i zagraniczny.

Własne warsztaty mechaniczne w Borysławiu.

APARATY I PRZYBORY FOTOGRAFICZNE

POLECA

J. W. KASPRZYCKI

WARSZAWA, NOWY-ŚWIAT 45.

PRACOWNIA PRZY SKŁADZIE PRZYJMUJE WSZELKIE ROBOTY AMATORSKIE.

FABRYKA NARZĘDZI

CHIRURGICZNYCH, WETERYNARYJNYCH
I WYROBÓW STAŁOWYCH OSTRYCH

ALFONS MANN

SPÓŁKA AKCYJNA

WARSZAWA, pl. Małachowskiego 2.

POLECA W WIELKIM WYBORZE:

DLA PP. LEKARZY: Wszystkie narzędzia anatomiczne, chirurgiczne, ginekologiczne i akuszerskie, NATYCHMIASTOWA ZAMIANA ZEPSUTYCH STRZYKAWEK „REKORD” NA NOWE.

Dostarczamy wszystkie narzędzia szpitalom, kasom chorych, klinikom i t. d.

DLA PP. WETERYNARZY: Kleszcze próbne i do pęk. kopyt, kleszcze do zakładania klamerek, trokary, igły do krwi, raszple do zębów, STRZYKAWKI DO SZCZEPIONEK, irygatory, dezynfektory i t. d.

WYSYŁKA POCZTĄ ZA ZALICZENIEM.

OFERTY ODWROTNĄ POCZTĄ.

FIRMA EGZYSTUJE OD ROKU 1819.

KAMIENIE ŻÓŁCIOWE

ZMIĘKCZA I USUWA

CHOLEKINAZA H. NIEMOJEWSKIEGO

KAMIENIE SCHODZĄ BEZ BÓLU.
ATAKI W ZUPEŁNOŚCI USTAJĄ.

Objawy początkowe: Ból w bokach i dolku podsercowym (gdzie schodzą się żebra). Poboлевania wątrobie. Skłonność do obstrukcji. Uryna ciemna i mętna lub też bezbarwna jak woda. Język obłożony. Gorycz i kwas w ustach. ODBIJANIE GAZAMI. Wzdęcia i burczenia w kiszkiach. Bóle i zawroty głowy. SILNE ZDENERWOWANIE. Objawy podczas ataków: W DOŁKU I WĄTROBIE SILNY BÓL, który się rozchodzi ku stronie tylnej, w pasie i krzyżu i sięga aż po łopatki. WZDĘCIA BRZUCHA, ROZSADZENIE ŻEBER I PARCIE NA KISZKĘ STOLCOWĄ. Brak tchu oraz ból w plecach i klatce piersiowej (na przestrzał). Niekiedy wymioty żółcią, dreszcze, zimne poty, żółtaczka.

Bliższych informacji udziela;

H. NIEMOJEWSKI,

WARSZAWA, NOWY-ŚWIAT 5, m. 6.

ZAKŁAD LECZNICZO-GIMNASTYCZNY

BOLESŁAWA I HELENY OLSZEWSKICH

ALEJE JERUZOLIMSKIE 17.

TELEFON 60-68.

GIMNASTYKA DLA DZIECI, MŁODZIEŻY I DOROSŁYCH.

FABRYKA i MAGAZYN
KAPELUSZY DAMSKICH
i DZIECINNYCH

JANA SZYMAŃSKIEGO

WARSZAWA

FABRYKA i MAGAZYN:

UL. KRUCZA № 26

TELEFON № 405-07.

Przyjmuje do prania, prasowania
i przerobienia na modne fasony.

Dla uczącej się Młodzieży 10% opustu.

„SZTUKA LUDOWA“

WARSZAWA

UL. Ś-TO KRZYSKA 26

(RÓG MAZOWIECKIEJ)

TELEFON: 55-30 i 62-77.

poleca tkaniny ludowe, przedmioty
zdobnictwa, papierośnice z czeczotki,
z a b a w k i, jajka wielkanocne i t. p.

REPREZENTACJA WYROBÓW
TRYKOTOWYCH I POŃCZOCH

A. SZOLLE i S-ka

WARSZAWA, ŻÓRAWIA 25

TELEFON 297-39.

BAZAR KRAJOWY
ST. GOŁĘDZINOWSKI

WARSZAWA

JEROZOLIMSKA 21

TEL. № 82-04.

Materiały bieliźniane, poście-
lowe, p o d s z e w k i, flanele.

WIELKI WYBÓR.

Koronki, hafty, walansjenki, tiule.

KILIMY

SAMODZIAŁY

Warszawska Fabryka
Masowych WYROBÓW
Blaszanych

„TŁOCZNIA“

SPÓŁKA AKCYJNA

W WARSZAWIE

Skład papierów rysunkowych
i przyborów kreślarskich

St. MIERNICKI

(dawniej SPÓŁKI STUDENCKIEJ)

w WARSZAWIE

Marszałkowska № 81.

Telefon № 12-60.

Cyrkle i Suwaki precyzyjne, Whatman,
Tusz Wagnera, Kohinoory etc.

„POMOC SZKOLNA“

SP. Z OGR. ODP.

WARSZAWA

Sklep: Krucza 19. Telefon 191-32.

Biuro: Hoża 40. — Telefon 85-34.

WYTWÓRNIA i SKŁAD WSZEKIEGO RODZAJU
PRZYBORÓW SZKOLNYCH i LABORATORYJN.

poleca:

Mikroskopy szkolne i laboratoryjne,
Szkło chemiczne i odczynniki,
Latarnie projekcyjne i przezrocza,
Szkielety ludzkie zmontowane
i pojedyncze kości, Tablice
poglądowe, mapy i globusy.

SKŁAD ARTYKUŁÓW RYSUNKOWYCH

W. SKIBA i A. WYPOREK

MARSZAŁKOWSKA 71.

TELEFON № 35 66.

**FABRYKA PAPIERÓW ŚWIATŁO-
CZUŁYCH. ZAKŁAD KOPJOWY.**

„LUCYNA“

BODUENA 2

TELEFON 46-03 i 86-41.

SUKNIE, KOSTJUMY, OKRYCIA, FUTRA

NAJWIĘKSZY MAGAZYN UBIORÓW
MĘSKICH ORAZ SKŁAD SUKNA I KOR-
TÓW PIERWSZORZĘDNYCH FABRYK

ST. CZAPIŃSKIEGO

WARSZAWA - MIODOWA

(RÓG SENATORSKIEJ)

TELEFON № 35-54.

CENY PRZYSTĘPNE!!

SKŁAD SUKNA i KORTÓW

EMIL KRONENBERG

WARSZAWA

UL. ŻÓRAWIA 30

TELEFON № 101-08.

SPRZEDAŻ HURTO-
WA i DETALICZNA.

Skład Towarów Żelaznych, Galanteryjnych i Naczyn Kuchennych

STANISŁAW KRANTZ

Warszawa
Nowy Świat № 63
(róg Świętokrzyskiej).
Telefon 165-41.

SPECJALNY MAGAZYN
KONFEKCJI DZIECIĘCEJ

POD FIRMĄ
„J A N I N A”
(WŁAŚC. F. WIŚNIEWSKA)
WARSZAWA
PL. NAPOLEONA 1.
FIRMA EGZYSTUJE OD 1888 R.

DOM HANDLOWO-PRZEMYSŁOWY
I CENTRALA ZLECEŃ

„ROZWÓJ”

WARSZAWA
ŻÓRAWIA 2.

Hurtowa sprzedaż cukru
z fabryk poznańskich.

Polskie Tow. dla Przemysłu
i Handlu Międzynarodowego

„INTERPOL”

SP. AKC.

UL. BODUENA № 4.

Zarząd Towarzystwa Akcyjnego
Budowy Maszyn i Urządzeń
Sanitarnych

Drzewiecki i Jeziorański

Warszawa

Skład Lampek Elektrycznych

HUGON FRIED

WARSZAWA
MONIUSZKI 4

BRACIA HOSER

WARSZAWA
AL. JEROZOLIMSKIE 45
SKŁAD NASION

Warszawsko-Gdańskie Towarzystwo
HANDLOWO-ZASTAWOWE S. A.

WARSZAWA
PL. NAPOLEONA 1.

POLSKA DYREKCJA UBEZPIECZEŃ WZAJEMNYCH
 WARSZAWA - AL. JERUZOLIMSKIE N° 41. TEL. 92-76
 1803 1921

P.D.U.W. JEST INSTYTUCJA, SAMORZĄDOWA,
 OPARTA NA ZASADACH WZAJEMNOŚCI I MAJĄCA, NA CELU
 DOBRO PUBLICZNE, NIE ZAŚ OSIĄGANIE ZYSKÓW.
 (Art. 1 Ustawy Sejmowej)

NAJSTARSZY I NAJWIĘKSZY ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ

Szybka LIKWIDACJA i WYPŁATA SZKÓD	ODDZIAŁY WE WSZYSTKICH MIASTACH	INSPEKTORZY w POWIATACH TAKSATORZY w GMINACH.
--------------------------------------	------------------------------------	--

SOLIDNE STOSUNKI REASEKURAC. w POLSCE i ZAGRANICĄ.

Roczny zbiór składki ognlowej z górą **5 MILJARDÓW** mk. pol. Kapitały za-
 pasowe **70 MILJON.** mk. pol.

UMIARKOWANE TARYFY i KOSZTA UBEZPIECZENIOWE.

TOWARZYSTWO WZAJEMNYCH UBEZPIECZEŃ "S N O P"

założone w r. 1903

ubezpiecza budowle i ruchomości miejskie, wiejskie i przemysłowe na zasadzie wzajemności, zapewniającej członkom T-wa zwrot zysków, które za cały czas działalności T-wa wykazują przeciętnie 16⁰/₀, za ostatni zaś czasokres sprawozdawczy od 1 lipca 1920 do 31 grudnia 1921 — 17⁰/₀, z których Zgromadzenie Walne przeznaczyło 1⁰/₀ na fundusz zdemobilizowanych oficerów. Każdy kto swoje mienie w T-wie "Sноп" ubezpiecza — staje się przez to samo członkiem T-wa i nabywa prawo do udziału w zyskach.

RADA NADZORCZA:

Leon Przanowski — prezes, Kajetan Piechowski i Emil Świda — wiceprezesi.

Biura Zarządu w Warszawie: Traugutta 3 (dom własny), tel. 81-56.

ODDZIAŁY: w Krakowie — Krowoderska 3, w Poznaniu — Pocztowa 10, w Łodzi — Sienkiewicza 34, w Katowicach — Karola 9, we Lwowie — Badenich 9, w Wilnie — Garbarska 3.

REPREZENTACJE: w Warszawie: Bracka 23, St. Mitraszewski, w Lublinie: Krak. Przedm. 56.

AGENTURY we wszystkich miastach Rzeczypospolitej Polskiej.

DOM HANDLOWO-PRZEMYSŁOWY
R. BEDNARSKI, B. MIERNOWSKI i S^{KA}
WARSZAWA

Marszałkowska 36.

Telefon № 264-83.

DOSTAWY DO INSTYTUCJI RZĄDOWYCH, KOOPERATYW I KÓLEK ROLNICZYCH:
OBUWIE I GOTOWE UBRANIA cywilne, sportowe i robocze. MATERJAŁY ubraniowe wełniane,
półwełniane i bawełniane.
BIAŁE TOWARY wszelkiego rodzaju, SZYCIE umundurowania z materiałów powierzonych i własnych.

SPRZEDAŻ HURTOWA.

KRESOWE TOWARZYSTWO PRZEMYSŁOWO-HANDLOWE

SPÓŁKA AKCYJNA

WARSZAWA, JASNA 24.

Telefony № 568 i 4529.

WŁASNE FABRYKI WÓDEK I SKŁADY HURTOWE: W WILNIE, MOŁODECZNIE,
GŁĘBOKIEM, BARANOWICZACH, PIŃSKU, BRZEŚCIU n/B., SARNACH,
ZDOLBUNOWIE I OSTROGU.

HURTOWA SPRZEDAŻ SPIRYTUSU REKTYFIKOWANEGO, SKAŻONEGO,
SURÓWKI ORAZ WÓDEK I WYROBÓW SPIRYTUSOWYCH.

TOWARZYSTWO PRZEMYSŁOWO-HANDLOWE

SP. Z OGR. ODP.

„GLOBUS”

SP. Z OGR. ODP.

WARSZAWA, UL. HOŻA № 27.

EKSPORT DRZEWA
i ARTYKUŁY TECHNICZNE.

TELEGRAMY: „GLOBUS WARSZAWA”.

TELEFON 233-83.

T-wo PRZEMYSŁOWO-HANDLOWE

„OPOKA” Sp. z ogr. odp.

MAZOWIECKA 1 m. 3.

Tel. 64-81.

Adres tel.: „TOWOPOKA”.

SKŁADY POZNAŃSKA 11.

DZIAŁY: { ROLNY: Maszyny i narzędzia rolnicze.
 { TECHNICZNY: Lokomobile, kotły, motory spalinowe.

DZIAŁ KOMISOWY

**MAGAZYN
TOWARÓW BŁAWATNYCH**

HURTOWA I DETALICZNA SPRZEDAŻ
TOWARÓW JEDWABNYCH,
WEŁNIANYCH I BAWELNIANYCH

HENRYK GRÜNSTEIN

W A R S Z A W A
BIELAŃSKA № 19
TELEFON № 98-81

**HURTOWY i DETALICZNY
Skład towarów jedwabnych i bawełnianych**

ORAZ
AKSAMITY, TIULE, KREPY,
WSTAŻKI i przybory do kapeluszy

ADOLF BLAUSZYLD

W A R S Z A W A
NALEWKI 2 PASAŻ SIMONSA, Sklep № 8

TELEFONY: 85-19, 149-57.
KONTO CZEKOWE P. K. O. 4673.

LEON ZEMANEK

CENTRALA: W A R S Z A W A
MARSZAŁKOWSKA 153. Tel. 21-64.

ODDZIAŁ: T O R U Ń
UL. SZEROKA 33. Tel. 65.

W E Ł N Y, B A W E Ł N Y, J E D W A B I E.

Własna Fabryka Towarów Włóknistych TORUŃ — MOKRE
ul. Grudziądzka № 162-4-6 (domy własne). Telefon 274.

DOM
HANDLOWY

„JAKÓB SZEPS”

S K Ł A D

TOWARÓW JEDWABNYCH i MANUFAKTUROWYCH

W A R S Z A W A

N A L E W K I № 2 (Pasaż Simonsa) Sklep № 5.

TELEFONY № № 407-20 i 250-09.

MAGAZYN KONFEKCJI
DAMSKIEJ i DZIECINNEJ

„BRONISŁAWA“

WARSZAWA, CHMIELNA 30

TELEFON № 124-69.

POLECHA:

Bluzki, Spódniczki, Halki,
Szlafroki, Matinki, Kostjumy,
Palta, Bieliznę, Sukienki dzie-
cinne, Garniturki dla chłop-
czyków i paltka.

Wykonywa obstalunki z własnych i powie-
rzonych materiałów w przeciągu 24 godz.

SPRZEDAŻ HURTOWA i DETALICZNA.

PRACOWNIA
KWIATÓW, KAPELUSZY
DAMSKICH i DZIECINNYCH
A. I ŻYCKIEJ
WARSZAWA, CHMIELNA 15

TELEFON № 289-56.

MAGAZYN GALANTERJI
ORAZ KONFEKCJI
DAMSKIEJ i MĘSKIEJ

B. MLECZKOWSKA

WARSZAWA
TRĘBACKA 7.

Magazyn

Konfekcji Damskiej

LUCYNA SOBOCIŃSKA

NOWY ŚWIAT 7.

Magazyn i Pracownia Futer

PIOTR DERWISZ

WARSZAWA, TRĘBACKA 9

poleca duży wybór galanterji
futrzonej i okryć. — Przyjmuje
wszelką robotę w zakresie kuś-
nierstwa oraz futra na letnie
przechowanie.

Egzystujący od roku 1870.

Magazyn Pościeli

M. URBAŃSKIEJ

w Warszawie, ul. Chmielna 9.

poleca:

Kołdry puchowe, watowe, flanelowe i pluszowe, materace, poduszki, edredon, pierze i puch, bieliznę pościelową, łóżka polowe oraz wszelkiego rodzaju manufakturę.

Przerabianie materaców i kołder.

R. MALICKI

Warszawa, Chmielna 20

Telefon 51-03.

Poleca:

Własny wyrób bielizny.

Posiada na składzie:

**Wielki wybór Koszul,
Krawatów, Rękawiczek.**

SZELKI: Argosy, Guyota i inne.

Chustki: jedwabne, batystowe i płócienne.

WYROBY TRYKOTOWE i WEŁNIANE.

OBUWIE letnie, spacerowe i pantofle.

Laski, Parasole, Kalosze i t. p.

**CENY NISKIE. — P. P. Studentom
i wojskowym rabat.**

Magazyn

Galanteryjno-Norymberski

A. H. LUDWIG

WARSZAWA

CHMIELNA 2

TELEFON 127-18.

Jan Kielman

ul. Chmielna 3.

**Obuwie męskie i damskie
w wielkim wyborze po
cenach konkurencyjnych.**

BANK PRZEMYSŁOWCÓW TOW. AKC. W POZNANIU

ODDZIAŁ W WARSZAWIE

został otwarty w domu własnym przy ul. Jasnej 6 róg Boduena.

Adres dla korespondencji: WARSZAWA JASNA № 6. TELEFONY: 308-16, 70-06, 70-11, 70-18, 70-24, 70-39, 70-15. Adres dla depesz: WARTABANK, WARSZAWA.

BANK DEWIZOWY

załatwia wszelkie operacje bankowe

INSTYTUCJA CENTRALNA W POZNANIU

założona w roku 1861.

Kapitał akcyjny i rezerwy Mkp. 1.100.000.000.

ODDZIAŁY W POLSCE I ZAGRANICĄ:

GDAŃSK, Langgasse 57 58.

BERLIN, Französischestraste 15

ROTTERDAM, Coolsingel 40,

STRASBURG, Rue Kuhn 17.

BIELSKO na Śląsku

BYDGOSZCZ

BYTOM

HUTA LAURY

KATOWICE

KALISZ

KRÓLEWS. HUTA

LUBLINIEC

MIKOŁÓW

MYSŁOWICE

PSZCZYNA

RYBNIK

SOSNOWIEC

TORUŃ

ZAWIERCIE

WYDZIAŁ HANDLOWO-EKSPORTOWY

przy Oddziałach Banku w Warszawie i Rotterdamie.

AKREDYTYWY TOWAROWE. FINANSOWANIE EKSPORTU.

DOM BANKOWY

ZJEDNOCZONYCH BANKOWCÓW

ANTONI PAWLIKOWSKI i S^{KA}

WARSZAWA, NIECAŁA № 1. TELEFONY: 11-20, 220-70.

ZAŁATWIA WSZELKIE OPERACJE BANKOWE

DOM BANKOWY

Wincenty Wolański

W WARSZAWIE

NOWY ŚWIAT № 19. TELEFON № 155-00.

Załatwia wszelkie czynności bankowe

KASY CZYNNE OD GODZINY 9 RANO DO 4 POPOŁUDNIU

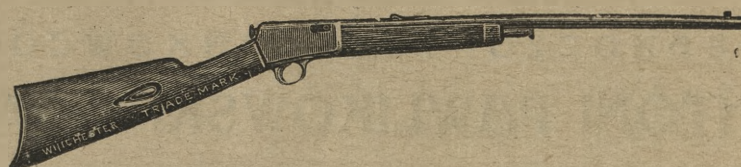
**SAMOCZODY I CZĘŚCI, OPONY — KISZKI
ŁAŃCUCHY ROZDZIELCZE I POCIĄGOWE
PIERŚCIENIE DO TŁOKÓW WSZELKIE WYMIARY**

KARBURATORY GRAETZIN

**ORAZ WSZELKIE PRZYBORY SAMO-
CHODOWE I DO MOTORÓWEK**

L. KRUPKA, WARSZAWA, PL. TRZECH KRZYŻY 8

TELEFON 210-70.

WARSZAWSKA SPÓŁKA MYŚLIWSKA

WARSZAWA, KRÓLEWSKA Nr. 17

SKŁAD BRONI i AMUNICJI

poleca

**własnego maszynowego wyrobu słynne NABOJE ŚRUTOWE
w firmowych gilzach z kapiszonami, nie dającymi rdzy i znako-
mitym prochem bezdymnym Rottweil (Sokół). Gęstość pokrycia
i ostrość strzału o 40% lepsze od wszelkich naboji ręcznego wyrobu.**

Oryg. belgijskie Browningi, Rewolwery bębenkowe, Dubeltówki, Flobery itp.

SPRZEDAŻ DETALICZNA I HURTOWA.

WYKWINTNE FUTRA
F. SCHNEIDER

KRAKOWSKIE - PRZEDMIEŚCIE 50.

TEL. 34-58 i 58-09.

TARNOWSKI,
TOMASZEWSKI i S^{KA}

MARSZAŁKOWSKA 133 róg Ś-to Krzyskiej

WEŁNY, JEDWABIE, BAWELNY.

MADEPOLAMY.

BIELIZNA:

POŚCIELOWA,

STOŁOWA.

PŁÓTNA.

BIURO ODŁOŻENI - T. PIETRASZKA.

SKŁAD FUTER
JULJAN PIWNICKI

MARSZAŁKOWSKA 90.

TELEFON 267-78.

TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ

„PIAST“

ZARZĄD W WARSZAWIE, ULICA MARSZAŁKOWSKA 124.

TELEFONY: 9-92, 5-93, 158-75, 21-08 i 83-08.

U B E Z P I E C Z E N I A :

OD OGNIĄ: ruchomości i nieruchomości, oraz odszkodowań za straty wskutek spowodowanej przez ogień przerwy w ruchu przedsiębiorstw.

TRANSPORTÓW: kolejowych, rzecznych i morskich, oraz przesyłanych pocztą walorów.

OD KRADZIEŻY z włamaniem: ruchomości domowych, towarów ze składów, zawartości kas ogniotrwałych, oraz od rabunku przy przenoszeniu pieniędzy.

SZYB wystawowych i luster od pęknięcia lub rozbicia.

KONI: stadnych, wyścigowych, wierzchowych i pociągowych.

ŻYCIOWE na najnowszych warunkach: długo i krótkoterminowe, rodzinne ze zwrotem składek, z udziałem w zyskach, z odpowiedzialnością za kalectwo lub chorobę, firmowe dla wspólników lub pracowników.

POSAGÓW na najkorzystniejszych warunkach.

RENT na najdogodniejszych warunkach.

OD WYPADKÓW wszelkiego rodzaju, oraz dożywotnie od wypadków: tramwajowych, kolejowych, na parostatkach i okrętach.

Prezes Rady: Inż. MACIEJ ROGOWSKI.

Prezes Zarządu: HENRYK BARYLSKI.

AGENTURY W CAŁEJ RZECZYPOSPOLITEJ.

TOWARZYSTWO PRZEMYSŁOWO-LEŚNE i EKSPORTU DRZEWA.

JAN KOWALSKI i SKA

Sp. z ogr. Odp.

WARSZAWA, ul. WARECKA 9. Tel. 33-56. 33-64.

Adr. Telegr. „BOIS”

Zakup i sprzedaż wszelkiego rodzaju materiałów drewnianych na rachunek własny i komisowy.

WŁASNE EKSPLOATACJE LEŚNE.

BANK HANDLOWY

WILHELM LANDAU

BANK DEWIZOWY

ZARZĄD W WARSZAWIE: CZACKIEGO 16.

ODDZIAŁY: W ŁODZI I SOSNOWCU.

PIERWSZORZĘDNY

OPTYCZNY SKLEP

JAN BERENT

były współpracownik firmy BERENT, PLEWIŃSKI i S-ka.

MARSZAŁKOWSKA 87

I. PIĘTRO, FRONT

Od 1. stycznia 1922 r. jedyna pod powyższym nazwiskiem firma optyczna.

DROBNER

SP. Z OGR. ODP.

KRAKÓW

pl. Szczepański 3.

WARSZAWA

ul. Senatorska 6.

NARZĘDZIA CHIRURGICZNE

PRZYRZĄDY LABORATORYJNE

MIKROSKOPY

**WARSZAWSKIE TOWARZYSTWO AKC.
HANDLU TOWARAMI APTECZNYMI**
dawniej ZJEDNOCZENI APTEKARZE i
LUDWIK SPIESS i SYN
w WARSZAWIE.

Poleca wyroby z własnej fabryki: Lecznice,
Organopreparaty, Leczniczo-kosmetyczne.
SPECYFIKI: Neoarsenobenzol, Szczepionki dla
zwierząt domowych i dla domowego użytku.

Chemikalja, Artykuły techniczne.

Składy hurtowe i detaliczne:

Hurt i Kantor:

Daniłowiczowska 16 (róg Hipotecznej).

Filja I: Plac Teatralny 18.

" II: Marszałkowska 140.

" III: Miodowa 8.

" IV: Marszałkowska 99.

Magazyny: Grzybowska 82.

Filja w Łodzi: Piotrkowska 107.

Hurtowe składy wyrobów własnych:

we LWOWIE: Piekarska 53;

w POZNANIU: w Wielkopolskim Domu Handl.
p. f. K. Igler i K. Mnichowski, Gwarna 11.

Fabryka chemiczno-farmaceutyczna
w Tarchominie pod Warszawą.

Pracownia analityczna do ba-
dań zakupywanych towarów.

Dom Ekspedycyjno-Handlowy
Adam Zadrożny i S-ka

Warszawa, Wierzbowa 11

(Plac Teatralny)

Tel. 32-12 i 32-75.

Oddziały:

Łódź: Piotrkowska 102. Tel. 4-76.

Zbąszyń: Marszałkowska 18. Tel. 58.

Stentsch (Pogranicze Niemieckie)

Dziedzice

załatwia formalności celne, transportowe, inkaso,
asekuracje. Co tydzień zbiorowe ładunki z Berlina
do Warszawy. Szybka i fachowa obsługa.

Przedstawiciel w Berlinie:

**„Wendschlag & Pohl” Berlin O. 17,
Koppenstrasse 68/69**

dokąd wszystkie towary do naszej dyspozycji
oddawać prosimy.

Magazynowanie i asekuracja towarów
we własnych składach towarowych:

Bieleńska 3. — Aleje Jerozolimskie 85.

TOWARZYSTWO EKSPEDYCYJNO-HANDLOWE

„SPEDKOL”

SP. Z OGR. POR.

Adres Telegraficzny: „S P E D K O L”.

Centrala w Warszawie: Złota 25. — Telefon 227-88.

ODDZIAŁY:

**CZĘSTOCHOWA, Kościuszki 24, tel. 263. — LUBLINIEC—
KATOWICE—BYTOM. STENTSCH—ZBĄSZYN. KREUZ (Ost-
bahnhof) — WRONKI, GDAŃSK, Jakobsneugasse 10/11,
Tel. 1947. WILNO, Sadowa 5.**

**Clenie, magazynowanie i asekuracja wszel-
kich towarów na dogodnych warunkach.**

MAGAZYN MEBLI
LUDWIK ORTHWEIN

WARSZAWA
Mazowiecka 2
TELEFON 34-59

DYWANY I POKRYCIA MEBLOWE
JÓZEF GARDOWSKI

SP. Z OGR. ODP.

WARSZAWA

Wierzbowa 4

Telefon 21-47

WYRÓB RAM – OPRAWA
i sprzedaż obrazów
S.T. DULSKI

WARSZAWA

Złota 35

Tel. 88-43

FABRYKA I MAGAZYN
PRZYBORÓW PODRÓŻNYCH
Bracia ROZWADOWSCY
WARSZAWA, Królewska 29a. Tel. 82-48.

KUFRY, WALIZY
NESSESERY
TORBY
ZAPRZĘGI
SIODŁA, BATY

PASY WOJSKOWE
TOREBKI DAMSKIE
TEKI
TECZKI SZKOLNE
PORTMONETKI

USKUTECZNIĄ SIĘ ZAMÓWIENIA I REPARACJE

DOM HANDLOWY
JULJAN ŁOPALEWSKI

MEBLE BIUROWE

WARSZAWA
Sienkiewicza 3

EGZYSTUJE OD 1899 R.

B. ZURKOWSKI

DAWNIEJ

KÜHLE, MIKSCHÉ i TÜRK

SKŁAD FOTOGRAFICZNY

WARSZAWA - JEROZOLIMSKA 29

TELEFON 31-27.

NAJSOLIDNIEJSZE I NAJTAŃSZE
ŹRÓDŁO ZAKUPU APARATÓW
I PRZYBORÓW FOTOGRAFICZNYCH

PRACOWNIA PRZY SKŁADZIE WY-
KONYWA WSZELKIE ROBOTY AMA-
TORSKIE SZYBKO I DOKŁADNIE

MAGAZYN

Jubilersko-Zegarmistrzowski

pod firmą

S. BRYLANT i S-ka

kupuje i sprzedaje drogocenne
kamienie, szlachetne kruszce,
oraz wszelką biżuterję

WYKONYWA

solidnie i z gwarancją wszel-
kie roboty wchodzące w zakres
jubilersko-zegarmistrzowski.

WARSZAWA

UL. MARSZAŁKOWSKA 91

Zakład Zegarmistrzowski

i Skład Zegarków Genewskich

pod Firmą

L. M. LILPOP

W WARSZAWIE

UL. WIERZBOWA 3

TELEFON № 80-99

ROK ZAŁOŻENIA 1789.

MAGAZYN JUBILERSKI

M. WRZEŚNIEWSKIEGO

WARSZAWA

WIERZBOWA 3

„CONTINENTAL”

OPONY samochodowe, motocyklowe, rowerowe.

GUMY powozowe, jak również wszelkie techniczne

WYROBY GUMOWE

PO CENACH FABRYCZNYCH
POLECA HURTOWO i DETALICZNIE

JAN OTFFINOWSKI i S-ka

NOWY-ŚWIAT 65
(róg Świętokrzyskiej)

Telefon № 50-38

SKŁAD BRONI
amunicji oraz przyborów myśliwskich

B. DOMIŃSKI

WARSZAWA

Nowy-Świat 69

POLECA:

NAJLEPSZE NABOJE MYŚLIWSKIE
FABRYKI: „SKODA“ Z KAPISZONEM
GEVELOT, BRONŃ MYŚLIWSKĄ,
PISTOLETY, REWOLWERY, FLOWERY

Przyjmuje broń dla komisowej sprzedaży
również wszelkie roboty puszkarskie.

BRONŃ i AMUNICJA

ROBERT ZIEGLER

WARSZAWA, Trębacka 10.

Tefefon 21-94.

ODDZIAŁ w ŁODZI

Piotrkowska № 114

HURT

DETAL

SKŁAD BRONI

R. TORCHALSKI

Trębacka 7
w Warszawie

SKŁAD
MATERJAŁÓW PIŚMIENNYCH
ADAMA KLIMKIEWICZA

WARSZAWA, MARSZAŁKOWSKA 154.

SPECJALNOŚĆ: CYRKLE szkolne i precyzyjne Richtera.

SKŁADY PAPIERU, TEKUR,
Płótna do oprawy książek,
towarów introligatorskich
i materiałów piśmiennych

J.K. SIUDECKI

WARSZAWA, Przeskok 2
róg Szpitalnej
TELEFON 293-29.

SKŁAD PAPIERU

Materiałów Piśmiennych i Rysunkowych

i ANTYKWARNIA

DRUKARNIA i INTROLIGATORNIA

CZARNECKI & TEOBALD

dawn. Wł. HOLEWIŃSKI

MARSZAŁKOWSKA 145

TELEFON 19-73

FILATELJA

Najstarszy Polski Skład Filatelistyczny

ZYGM. ENGLERT

Warszawa, Ś-to Krzyska № 36.

MARKI POCZTOWE DO ZBIORÓW
KUPNO — SPRZEDAŻ — ZAMIANA

ISTN. OD R. 1838

Skład Papieru i Materiałów Piśmiennych

DRUKARNIA WŁASNA

A. CHODOWIECKI

WARSZAWA,
KRAKOWSKIE PRZEDM. 9
TELEFON № 9-89

AKCYJNE TOWARZYSTWO

JAN FRUZIŃSKI

WYROBY CZEKOLADOWE,
CUKRY DESEROWE, OWOCE,
KARMELKI, MARMELADY I TP.

T. STRAKACZ i SYN

WARSZAWA
KAPUCYŃSKA 1
TELEFON 70-50.

Skład Ubiorów kościelnych
i artystyczna pracownia haftów

Egzystuje od 1835 r.

STANISŁAW KRAUSE i S-ka

WARSZAWA
KRÓLEWSKA 1
TELEFON № 14-86

Najstarsza w kraju fabryka
przyborów podróżnych.

KUFRY — WALIZY
TORBY — NESESERY

ZAPRZĘGI i SIODŁA

PRZYBORY SPORTOWE
I PODRÓŻNE ORAZ DROBNA
GALANTERJA SKÓRZANA

POLECH W WIELKIM WYBORZE

J. OSIŃSKI

WARSZAWA
KRÓLEWSKA 35
Róg Marszałkowskiej

Przyjmuje wszelkie obstalunki
i reparacje.

!! UWAGA !!

Kupujmy u chrześcijan.

Największy Skład fabryczny Manufaktury w Łodzi
przy ul. Piotrkowskiej 44 na I-em piętrze.

Chrześcijański Dom Handlowo-Przemysłowy
BRONISŁAW JAGODA i S-ka

„JARMARK ŁODZKI” SP. AKC.

z kapitałem 200 milionowym

Oddział w Katowicach w d. własnym ul. Sachsa 10.

POLECAMY towary na ubrania damskie i męskie:

Kamgarny

Szewioty półweł.

Chustki

Sukna

Trykotaże

Garderobę

Korty wełniane

Bieliznę,

Płótna

Wszystkie gatunki białych i kolorowych bawełnianych towarów.

Dla pp. HURTOWNIKÓW, KUPCÓW

i wogóle większych odbiorców jesteśmy pierwszym źródłem do zaopatrzenia się w jednym miejscu we wszystkie rodzaje towarów

P O C E N A C H F A B R Y C Z N Y C H

Instytucjom rządowym i komunalnym sprzedajemy na kredyt.

Nasz dział ekspedycyjny wysyła materiały w małych odcinkach.

U W A G A.

K T O tylko posiada nieruchomość ten powinien poprawić sobie byt i takiemu dopomożemy do otwarcia handlu Manufakturą, Garderobą i Galanterją, przy minimalnym wkładzie gotówki. Udzielamy u siebie wyczerpujących informacji po otrzymaniu wyciągu hipotecznego obecnie sprawdzonego. PP. właściciele trafik, dystrybucji i restauracji, którzy macie likwidować, nie wypuszczajcie z rąk swych lokali handlowych, otwierajcie handle z Manufakturą, Garderobą i Galanterją. Wszystkim rozpoczynającym handlować, towary sprzedajemy na kredyt oparty na pewnej gwarancji.

Otwierajcie własne handle, takowych jest wszędzie brak.

POLSKA CENTRALA HANDLU NIĆMI

S. WEGENKO i S-ka

współwłaściciele „Grochowskiej Fabryki Nici”

WARSZAWA, UL. KRUCZA 24

TEL.: SKLEPU 137-17, KANT. 266-14.

Adres Telegraficzny: „ESWEGENKO”.

Poleca wyłącznie hurtowo z prawem wywozu

NICI, WEŁNĘ, PRZĘDZĘ, BAWEŁNĘ,

JEDWAB, KORDONEK, BAWEŁNICZ-

KĘ COTON PERLE, SZNUROWADŁA.

Jedwabie Lasse r ó ż n o k o l o r o w e
na jumpery.

Wyłącznie Przedstawiciele Fabryki Nici:

H. LEROUX-ROGET, PARIS.

Sprzedaż artykułów z firm:

GROCHOWSKIEJ FABRYKI NICI

L. V. M. F. A. C. B.

THE CENTRAL AGENCY Ltd. D. M. C.

TOW. AKC. ŁÓDZKIEJ FABRYKI NICI.

UWAGA: Żądać wyczerpujących ofert
i cenników.

KAPELUSZE MĘSKIE

KRAJOWE, ZAGRANICZNE

CZAPKI

studenckie, uczniowskie, wojskowe

R. CIESZKOWSKI

MARSZAŁKOWSKA 81b

TELEFON № 195-57

UWAGA DLA PAŃ!

Tanio a elegancko i na
dogodnych warunkach
ubrać się można w firmie

Br. Unkiewicz

UL. HOŻA M. 2

TELEFON 121-71

MAGAZYN POŚCIELOWY

Helena Łopalewska

MARSZAŁKOWSKA 74

TELEFON № 274-32.

KOŁDRY, PODUSZKI,

BIELIZNA, MATERACE

Najlepsza Imitacja w Świecie!

MAGASIN FRANÇAIS

G. BARGOIN

NOWY ŚWIAT 45

TELEFON 199-16.

UWAGA! Za brylanty i wszelką
biżuterję płacimy najwyższe ceny.

PAWEŁ BITSCHAN

WARSZAWA

KREDYTOWA 18

TELEFON № 6-13.

ROK ZAŁOŻENIA 1828

Szyldy, tablice, litery, napisy

Stemple wszelkiego rodzaju

PRZEDMIOTY DEWOCYJNE

KAZIMIERZ KĘDZIERSKI

WARSZAWA, MARSZAŁKOWSKA 139

TELEFON № 49-69

MAGAZYN JUBILERSKI

oraz

Fabryka wyrobów złotych i srebrnych

Przyjmuje się wszelkie zamówienia i reperacje,
odnawianie, złocenie i srebrzenie po cenach
przystępnych.

KUPNO I ZAMIANA WSZELKIEJ BIŻUTERJI.

FIRMA ISTNIEJE OD 1888 R.

Alfred Pióro

(dawniej firma HENRYK WALACH)

WARSZAWA

ŻÓRAWIA 42

TELEFON 84 - 74

LEON MROZOWSKI

SPECJALNA PRACOWNIA

SZYLDÓW

ORAZ WYTWÓRNIĄ LITER

WARSZAWA

ŻÓRAWIA 31

TELEFON 251-52

Wyłączna sprzedaż obcasów gumo-

wych fabryki „CONTINENTAL”

Wyścielki do obuwia „WALPIN”

Pasty do obuwia „IMMALIR” i inne

Dekoracje szklane do okien wystaw.

Wyroby gumowe marki „RONA”

Najpoczytniejszem pismem w Polsce
odtworzącym całokształt życia naszego Narodu jest

RZECZPOSPOLITA

DZIENNIK NARODOWY BEZPARTYJNY,

wychodzący równocześnie

w WARSZAWIE, KRAKOWIE, LWOWIE, POZNANIU
i WILNIE.

Pismo posiada nadzwyczaj bogaty dział depeš, oraz własnych korespondentów w szeregu miejscowości w Polsce i we wszystkich stolicach Europy. Dobór znakomitych sił publicystycznych i literackich zapewnia pismu treść interesującą i poważną, stawiając je na poziomie wielkich dzienników zagranicznych.

Pismo zwraca baczną uwagę na sprawy społeczne i gospodarcze Polski i zagranicy. Specjalne numery pisma, obrazujące rozwój poszczególnych działów naszego przemysłu i handlu, zjednały mu szeroką poczytność wśród wszystkich sfer społecznych.

„KURJER
POLSKI“

Największe co do zawartości codzienne pismo stołeczne.

Najświeższe wiadomości z życia politycznego, gospodarczego, kulturalnego i społecznego ze wszystkich dzielnic Polski i z zagranicy.

SPECJALNE DODATKI
LITERACKIE I FACHOWE.

Perjodyczne dodatki dla DZIECI.

Co tydzień w PONIEDZIAŁEK cały arkusz

POWIEŚCI

w formacie książkowym, składającej się na tom

„BIBLIOTEKI KURJERA POLSKIEGO“.

Codziennie w odcinku

ORYGINALNA POWIEŚĆ POLSKA.

WARSZAWA

UL. SZPITALNA 12

NAJTANIEJ ORAZ W NAJWIĘKSZYM WYBORZE
MATERJAŁY PIŚMIENNE, RYSUNKOWE I ZABAWKI

POLECA SKŁAD

B. MITMINGERA

WARSZAWA, MIODOWA 6. Telefon 132-99.

RÓWNIEŻ SZYBKO I SOLIDNIE WYKONYWUJE SIĘ ROBOTY Drukarskie.
ZAMIEJSCOWYM W PRZECIĄGU 24 GODZIN. BILETY WIZYTOWE NA POCZEKANIU.

ZNACZKI POCZTOWE

KUPIJE — SPRZEDAJE — ZAMIENIA

PIERWSZE POLSKIE BIURO FILATELISTYCZNE

FRANCISZEK WRÓBEL I S^{KA}

WARSZAWA, MARSZAŁKOWSKA 149.

TELEFON 116-74.

FIRMA EGZYSTUJE OD 1903 ROKU

SZYBY I LUSTRA

POLECA

J. DUDAŁO

WARSZAWA, WIDOK 26, przy Marszałkowskiej. Telefon 34-07.

Djamenty do krajania szyb. Kit z pokostem. Szkła Techniczne.
Przyjmuje wszelkie roboty szlifierskie, oraz srebrzenie luster.

ATELIER ARTISTIQUE

ZGODA 4. Telefon 242-85.

WYKWINTNE ABAŻURY, LALKI STYLOWE, PODUSZKI I INNE PRZEDMIOTY
DEKORACYJNE. METALOPLASTYKA, GALANTERJA DRZEWNA I SKÓRZANA,
ORAZ WSZYSTKIE RODZAJE SZTUKI STOSOWANEJ W WYROBACH GOTOWYCH
I NA ZAMÓWIENIE.

"HAPOLDOM"

Polska Spółka Udziału dla Handlu i Przemysłu

Sp. z ogr. odp.

WARSZAWA, WSPÓLNA 26.

Adres teleg. „HAPOLDOM WARSZAWA”. Tel. 115-81 i 104-84.

Dział maszynowy i kosztorysów.

Urządzenie gorzelni, krochmalni, obmurowanie kotłów parowych, wykonywanie projektów instalacyjnych, dozór techniczny.

Sprzedaż: kotłów, rezerwoarów, maszyn, lokomobil, żelaza, belek, szyn kolejowych, oraz kupno i sprzedaż szmelcu żelaznego.

Dział artykułów technicznych, elektrotechnicznych i budowlanych.

Motory elektryczne, benzynowe i naftowe, materiały instalacyjne, przewodniki, bezpieczniki, kontakty, kumulatory mosiężne, żarówki, elementy, elektryczne żelazka, kuchenki, piecyki, czajniki, pasy, smary, uszczelnianie, farby olejne, emalje, lakiery angielskie, pokost, cement, wapno, cegła, papa, kafle.

HURT — DETAL.

BIURO TECHNICZNE

Z. KŁOBUKOWSKI i SKA

Sp. z ogr. odp.

w Warszawie, ul. Przeskok 2, tel. 285-20,

Adres teleg.: KAZETAUTO—WARSZAWA.

Rachunek przekazowy w Polskim Banku Handlowo-Przemysłowym, Wierzbowa 9.

Wszelkie artykuły techniczne, pneumatyki, gumy masywne, samochody osobowe i ciężarowe, motocykle oraz wszelkie akcesoria samochodowe.

REMONTY SAMOCHODÓW.

BIURO ELEKTROTECHNICZNE i TECHNICZNE

Z. KOCZOROWSKI,

S. MALICKI i SKA

Inżynierowie.

Motory. Dynamo. Materiały
dla instalacji elektrycznych.

WARSZAWA, ul. PRZESKOK 4; tel. 132-10.

SPÓŁKA AKCYJNA HANDLU ZAGRANICZNEGO

"BRYTOPOL"

w WARSZAWIE.

IMPORT.

EKSPORT.

ZARZĄD: ul. Zielna 21, dom własny.

TELEFONY: 216-00 gabinet dyrektora. 216-01 biuro. 120-34 gabinet prokurentów.

SKŁADY: ul. Gęsia 16, tel.: 216-83.

ŁÓDŹ, ul. Sienkiewicza 22.

LWÓW ul. Kazimierzowska 17.

GDĄŃSK, Böttchergasse 23-27.

WIEDEŃ, Josefstädterstr. 52.

STOLPCE, dom Puzynowskiego.

WŁASNA TKALNIA MECHANICZNA, ŁÓDŹ, ul. Miłsza 58.

Adres telegraficzny: "S A B R Y T".

Księgarnia E. Wende i S-ka
Towarzystwo Wydawnicze „Ignis”
Sp. Akc.

Warszawa, Krak. Przedmieście 9
(vis à vis Uniwersytetu)

poleca następujące wydawnictwa:

- Dłuski Kazimierz:** Walka z gruźlicą. Str. 84.
Flatau Edward: Migrena. Str. 306.
Franke Marjan: Djagnostyka chorób narządu krążenia. Str. 256.
Giedroyć Fr.: Słownik lekarski polski do działu chorób skórnych i wenerycznych. Str. 387.
Kośakowski Feliks: Anatomja i fizjologia zębów człowieka. Str. 146.
Michałowicz Mieczysław: Odżywianie dziecka w pierwszym roku życia, 2 tomy. Str. 534.
Parnas Jakób: Chemja fizjologiczna, część I. Str. 558.
Prace z pracowni neurobiologicznej — wydał Edward Flatau, tom I. Str. 362.
Prace z zakładu anatomji patologicznej Uniw. Warsz. Rok 1921. Str. 91 i tablice.
Sokołowski Alfred: Nauka o suchotach płucnych. Str. 289.
Sterling Seweryn: Suchoty płuc pospolite (compendium). Str. 282.
Sterling-Okuniewski Stefan: Technika badań bakterjologicznych (nowe wydanie w druku).
Zebrowski Aleksander: Zarys otiatrij. Str. 462.

KSIĘGARNIA POLSKA
TOW. POLSKIEJ MACIERZY
SZKOLNEJ

poleca tanie wydawnictwa z dziedziny astronomji, matematyki, nauk przyrodniczych, z anatomji i higieny człowieka oraz lecznictwa; z rolnictwa i ogrodnictwa; nauki języka polskiego i piśmiennictwa; z geografji Polski i powszechnej, opisów, podróży, ekonomji i innych nauk społecznych; z dziejów narodu polskiego i innych ludów; życiorysów historycznych i literackich; książek pedagogicznych i instruktorskich dla nauczycieli ludowych, powieści a także zbiorów opowiadań i podręczników szkolnych dla młodzieży i dzieci. Również **NAJLEPIEJ** i **NAJTANIEJ KOMPLETUJE BIBLIOTEKI** miejskie, wiejskie, szkolne, rolnicze, rzemieślnicze, dla młodzieży, dla dzieci i t. d.

BRYTYJSKIE i ZAGRANICZNE
TOWARZYSTWO BIBLIJNE

Centrala na Polskę w Warszawie,
Hortensja 3. — Telefon № 268-20.

Posiada na składzie Pismo Święte we wszystkich językach rasy ludzkiej, oraz części tegoż.

Zakłady Graficzno-Wydawnicze
„KSIĄŻKA”

Sp. z ogr. odp.

MONIUSZKI 11.

TAMKA 46.

Zaopatrzone w najnowsze kroje pism przyjmują wszelkie roboty w zakres drukarstwa wchodzące.

Magazyn i Pracownia Konfekcji Damskiej i Dziecięcej

EDWARD SZYSZKO

Warszawa, Marszałkowska 99. — Tel. 184-95.

poleca podług ostatnich modeli na każdą porę roku

Kostjumy, Palta, Spódniczki, Bluzki, Halki, Szlafroczy, Matinki,
Bieliznę wykwinną i skromną, Pończochy, Rękawiczki, Kołnierze
oraz wszelką galanterję.

Dział Dziecięcy bogato zaopatrzone w Sukienki dla Panienek,
Paltociki, Kapelusze, Garniturki dla Chłopczyków, Palta,
Mundurki i Fartuszki dla Pensjonarek, Bielizna Dziecięca i t. p.

WYKONYWAM WSZELKIE OBSTALUNKI Z WŁASNYCH
I POWIERZONYCH MATERJAŁÓW W WŁASNEJ PRACOWNI.

SPRZEDAŻ HURTOWA i DETALICZNA.

kaz.
Skwara
Marszałkowska 122
tel. 82-91-1p.

GARDEROBA MĘSKA

OKRYCIA DAMSKIE

KOSTJUMY

NA RATY!

Najnowsze
fasony!

UBRANIA

PALTA

JESIENNE,
NIEPRZEMAK.

REGLANY

NA RATY!

MĘSKIE
SPORTOWE

Poleca w wielkim wyborze

„Polska Składnica Odzieży”

WARSZAWA, SZPITALNA № 9. TELEFON № 94-12.

Terminowe zamówienia wykonyw. w 48 godzin.

NA RATY!

NA RATY!

WYKWINTNE

OBUWIE

MĘSKIE, DAMSKIE
i DZIECIĘCE

POLECHA

„Polska Składnica Obuwia”

WARSZAWA, Bracka 17. Telefon 210-15.

FABRYKA

oraz

Magazyn Czapek i Kapeluszy

ANTONIEGO TUCZYNA

W WARSZAWIE

PODWALE № 2

(róg Pl. Zamkowego)

TELEFON № 40-91

**WARSZAWSKA SPÓŁKA
MANUFAKTUROWA**

(Sp. z ogr. odp.)

WARSZAWA, JASNA № 18-20.

TELEFONY № № 243-80 i 171-28.

RACHUNKI: { Bank Kredytowy № 2032.
Bank Dyskontowy Warsz. № 3395
PRZEKAZOWE: { Konto czekowe: P. K. O. № 2347.
Warsz. Bank Zjednocz. № 46,

HURT i DETAL.

SUKNO, KORTY, KAMGARNY, BAWELNY,
WEŁNA, CAJGI, PŁÓTNA I T. P.

SPECJALNOŚĆ:

dostawy do Kooperatyw, Stowarzy-
szeń i Kółek.

WŁASNY WYRÓB BIELIZNY.

Francuskie płaszczki nieprzemakalne fabryki
J. Destriez Père & Fils & Cie w Paryżu.

POLSKI BANK KOMUNALNY

Założony przez Samorzady Rzeczypospolitej Polskiej

WARSZAWA, Królewska № 23.

ZAŁATWIA WSZELKIE CZYNNOŚCI W ZAKRES BANKOWOŚCI WCHODZĄCE.

Przyjmuje wkłady od wszystkich osób i instytucji rządowych, komunalnych i prywatnych na oprocentowane rachunki bieżące oraz terminowe lokaty.

Pośredniczy w umieszczaniu gotówki na korzystnych warunkach w przedsiębiorstwach Samorząd.

Załatwia w drodze komisowej wszelkie towarowe i handlowe zlecenia Samorządów.

Wystawia przekazy i przyjmuje polecenia wypłat.

Inkasuje weksle, rachunki, przekazy i t. p.

Kupuje i sprzedaje papiery procentowe i waluty zagraniczne.

Udziela Samorządom i ich instytucjom długoterminowych pożyczek w obligacjach i krótkoterminowych w gotówce.

Załatwia wszelkie rozrachunki wzajemne między Samorządami i instytucjami komunalnymi, mającymi w Banku rachunki bieżące (czekowe).

Udziela wszelkich wyjaśnień i porad w sprawach kredytu komunalnego.

BANK SPRZEDAJE i PRZYJMUJE ZAPISY NA 6% obligacje własne i emisji.

Obligacje dopuszczone są do obrotu na Giełdzie Warszawskiej.

- Obligacje są wypuszczone na okaziciela w odcinkach po 1000, 5.000, 10.000, 25.000, 50.000 i 100.000 marek polskich.

Nabycie obligacji stanowi lokatę dobrą i pewną, przyczynia się do rozbudowy gospodarczej Samorządów, a przeto i do polepszenia warunków bytu ludności Państwa.

W Ł. R A D O M S K I

TOW. AKC.

Bank Rolniczo-Handlowy

w Poznaniu

REPREZENTACJA w WARSZAWIE

WARECKA 9 m. 28. Tel. 117-60.

DOSTAWA: MĄKI, WSZELKIEGO
GATUNKU ZBOŻA POMORSKIEGO
I POZNAŃSKIEGO, PASZY I NASION

DOM BANKOWY

A. FEDEROWICZ i B-cia SZTYKGOLD

WARSZAWA, FREDRY № 4.

TELEFONY: { 132-27 wydział giełdowy
96-81 } wydz. dewiz.
96-82 }
96-83 gabinet
96-84 ogólny
76-77

Adres telegraficzny „R D K O N“.

Zrzeszony z Domem Bankowym
KONRAD SZTYKGOLD, Gdańsk.

**Z A Ł A T W I A
W S Z E L K I E
T R A N Z A K C J E
B A N K O W E**

STEFANJA KRYŃSKA

MAGAZYN KONFEKCJI DAMSKIEJ

POLECA W WIELKIM WYBORZE:

SUKNIE:

WELNIANE

JEDWABNE

ETAMINOWE

ORAZ SZLAFROKI I WYKWINTNĄ
BIELIZNĘ DAMSKĄ.

UL. NOWY ŚWIAT № 37.

„A. ŁOJEWSKA“

POLECA:

OKRYCIA

KOSTJUMY

SUKNIE

MATERJAŁY BŁAWATNE

MAGAZYN
KAPELUSZY DAMSKICH

A. L. KOSIERADZKA

POLECA NAJNOWSZE FASONY

CENY PRZYSTĘPNE.

UL. KRUCZA 28.

SKŁAD

TRYKOTAŻY, POŃCZOCH

I BIELIZNY DAMSKIEJ

R. GINTER i H. RYBARSKA

MARSZAŁKOWSKA 122

TELEFON 24-91.

Przemysł i Eksport Leśny

SP. AKC.

WARSZAWA

UL. PIĘKNA 13

TOWARZYSTWO PRZEMYSŁOWO-NAFTOWE

BRACIA NOBEL w POLSCE

SPÓŁKA AKCYJNA

WARSZAWA

ALEJE JEROZOLIMSKIE.

POLSKI PRZEMYSŁ NAFTOWY

Spółka Akcyjna w Warszawie.

Centrala: Warszawa, Wiejska 14. Telefon № 252-60 i 252-62.

Dyrekcja ruchu w Borysławiu.

Kapitał akcyjny Mkp. 200.000.000.

**KOPALNIE: w Borysławiu, w Mrażnicy, w Bitkowie,
w Iwoniczu, w Trześniowie, w Roztokach, w Szymbarku i t. d.**

Adr. telegr.: „PRZEMNAFT“, Warszawa.

Perfumerja
i Zakład Fryzjerski
HOTEL „BRISTOL“

BCIA BIAŁOBŁOCCY

TELEFON 77-47.

WIELKI WYBÓR PERFUM, FARB
I KOSMETYKÓW Z PIERWSZO-
RZĘDNYCH FIRM ZAGRANICZNYCH.

CENY NISKIE.

SALONY DO CZESANIA
DLA PAŃ I PANÓW.

PERFUMERJA

„DEUX JEANS“

(WŁ. J. SROCZYŃSKI I S-KA)

WARSZAWA,
ZŁOTA 23
TELEFON 65-11.

POLECA PERFUMY, KOSMETYKĘ
KRAJOWĄ I ZAGRANICZNAJĄ
PO CENACH PRZYSTĘPNYCH.

**ZMARSZCZKI
PIĘGI, ZNAKI**

po ospię radykalnie usuwa
w krótkim czasie krem „De-
pelie dr. Laferriere”. Krem
ten nadaje skórze **świeżość**
i delikatność, jest to jedyny
niezawodny środek przeciw-
ko wszelkim nierównościom
cery, idealnie nadaje się pod
puder.

Skład główny w perfumerji
J. WRÓBLEWSKIEJ
NIECAŁA 1 (róg Wierzbowej).

**Wykwintna bielizna
i konfekcja męska**

G. DYSZKIEWICZ

w WARSZAWIE

ul. Ossolińskich (Czysta) 2.

Istnieje od roku 1872.

S. Hiszpański

Szewc

Warszawa,
Krak. Przedmieście 7.
Tel. 48-02.

Firma istnieje od 1838 r.

MAGAZYN OBUWIA

ST. MŁYŃCZYK

WARSZAWA
MARSZAŁKOWSKA 151

BIĄŁYSTOK
LIPOWA 27.

MAGAZYNY OBUWIA

F. GRUDZIŃSKI i S^{KA}

W WARSZAWIE:

MARSZAŁKOWSKA 130 - TEL. 38-24.
WIERZBOWA 9 - - TELEFON 224-66.

W ŁODZI:

PIOTRKOWSKA 53 - TELEFON 3-75.

MAGAZYN OBUWIA

A. OSTAPOWSKA

WARSZAWA
CHMIELNA

L. BOSZ

WIERZBOWA 2.

POLECA WYKWINTNE

KAPELUSZE

oraz nowootworzony dział

RĘKAWICZEK

zaopatrzony w ostatnie
fasony.

FABRYKA KAPELUSZY
FILCOWYCH I SŁOMKOWYCH

WAŁAWA SZULCA

współpracownika A. Bernardin
Sukc. Fanfani et Stagi w Paryżu.

WARSZAWA

CHMIELNA 15.

TELEFON 307-76.

Przyjmuje się również przeróbki.

WIELKI WYBÓR KAPELUSZY
KRAJOWYCH I ZAGRANICZNYCH
ORAZ CZAPEK SPORTOWYCH

POLECA

J. MŁODKOWSKI

PLAC TRZECH KRZYŻY 18
WARSZAWA.

MODES

NATHALIE
KAMIŃSKA

VARSOVIE
MAZOWIECKA 20.

MAGAZYN BIELIZNY MĘSKIEJ

Wigura i Niwiński

W WARSZAWIE, CHMIELNA 37

(róg Marszałkowskiej)

TELEFON Nr. 75-02.

POLECA:

SPINKI, KRAWATY SZELKI,
MANKIETY, CHUSTKI, KOŁ-
NIERZE I TRYKOTAŻE.

Pracownia Pończoch

ŻAKIETÓW DAMSKICH

UBRANEK TRYKOTOWYCH

I WSZELKICH WYROBÓW

S P O R T O W Y C H

A. Szałkowski i S-ka

WARSZAWA

CHMIELNA 22

(RÓG ZGODA)

MAGAZYN
KONFEKCJI DAMSKIEJ

STYPIŃSKI

WARSZAWA, CHMIELNA 29

POLECA W WIELKIM WYBORZE:

PALTA, KOSTJUMY, SUKNIE,
BLUZKI, SPÓDNICE,
SZLAFROKI, HALKI I T. P.

PRACOWNIA WŁASNA

WYKONYWA WSZELKIE OBSTALUNKI
Z WIELKĄ AKURATNOŚCIĄ TAK Z WŁAS-
NYCH, JAKO TEŻ I Z POWIERZONYCH
MATERJAŁÓW.

Magazyn i Pracownia
wykwintnego obuwia
DAMSKIEGO I MĘSKIEGO

JAN SOLCZAK

WARSZAWA

CHMIELNA 30

TELEFON № 307-31.

POLECA:

OBUWIE DAMSKIE I MĘSKIE
W NAJNOWSZYCH FASONACH
ORAZ PRZYJMUJE WSZELKIE
OBSTALUNKI.

EGZYSTUJE OD 1887 R.

MEDAL ZŁOTY
Paryż 1904 r.

MEDAL ZŁOTY
Bruksela 1905 r.

Magazyn i Pracownia Obuwia

solidnego damskiego
męskiego i dzieciennego

Roman Zakrzewski

Warszawa
Chmielna 26.

R. Olszewska

w Warszawie
ul. Chmielna 23.

**WIELKI WYBÓR RĘKAWICZEK
POŃCZOCH I WSTĄŻEK.**

MODES

T. J. MOJKOWSKA

VARSOVIE
RUE CHMIELNA 22
Téléphone 205-23.

MAGAZYN MÓD

ORAZ

**DZIAŁ TRYKOTAŻY, POŃCZOCH
I RĘKAWICZEK DAMSKICH**

HELENA MYSZKOWSKA

WARSZAWA
CHMIELNA 27.

JAN MATUSZEWSKI
FABRYKA TRYKOTAŻY

SPRZEDAŻ DETALICZNA:

- 1) NOWY ŚWIAT 40.
- 2) CHMIELNA 33.
- 3) MARSZAŁKOWSKA 154.

MAGAZYN BŁAWATNY
STANISŁAW WILFERT I S^{KA}

NOWY ŚWIAT № 32
róg ul. Foksal.

— NOWOŚCI —

KOŁDER
WIELKI WYBÓR
PUCHOWYCH, WATOWYCH
I WELNIANYCH, WYTWORNE
BIELIŻNIANE WYPRAWY,
PIERZE, MATERACE,
PODUSZKI, PUCH

WŁ. WROTNOWSKI
EGZ. OD 1857 R.
PLAC SASKI 1.
TELEFON 171-13.

DETAL. HURT.

„BELLE JARDINIÈRE“

CHMIELNA 30.

WYKWINTNA
BIELIZNA
DAMSKA

DYWANY WSCHODNIE, ZAGRANICZNE I KRAJOWE,
MATERJE MEBLOWE, FIRANKI, PORTJERY,
CHUSTKI, PLEDY, CHODNIKI, CERATY, KAPY I T. P.

Z. KILTYNOWICZ

WARSZAWA, MAZOWIECKA 16

WPROST KREDYTOWEJ

TELEFON 14-12.

FIRMA EGZYSTUJE OD ROKU 1873.

ALEKSANDER ORACZEWSKI

WARSZAWA, NOWY ŚWIAT 29 (RÓG CHMIELNEJ). TEL. 186-11.

POLECA:

WIELKI WYBÓR BIŻUTERJI ZŁOTEJ, SREBRNEJ I BRYLAN-
TOWEJ ORAZ ZEGARKI ZŁOTE, SREBRNE I STALOWE.

CENY NISKIE I STAŁE.

PRACOWNIA JUBILERSKA I ZEGARMISTRZOWSKA NA MIEJSCU.

TOWARZYSTWO PRZEMYSŁOWO-HANDLOWE

R. OSTROWSKI i S-ka

SP. Z OGR. ODPOW.

„**PARFUMERIE D'ORIENT**“

WARSZAWA, WARECKA 9. — TELEFON 63-68, 161-00.

HURTOWY SKŁAD WYROBÓW KOSMETYCZNYCH I PERFUMERYJNYCH.

POLSKIE TOWARZYSTWO HANDLOWE S. A.

KAPITAŁ AKCYJNY Mkp. 150,150,000.—

CENTRALA w KRAKOWIE, Sławkowska 1.

ODDZIAŁY:

WARSZAWA, ul. Świętokrzyska 27 m. 4.

Telefony: 160-21 Ogólny
160-23 Dyrekcja
160-26 Prokurent
160-29 Dział tłuszczów.

LWÓW, GDAŃSK, ŁÓDŹ, POZNAŃ, WILNO, BIAŁYSTOK.

Adres telegraficzny: „T O H A N”.

IMPORT.

EKSPORT.

DZIAŁY:

węglowy, budowlany, drzewny, żelazny, narzędzi i stali, tłuszczów i kolonjalny.

RACHUNEK | Bank Handlowy w Warszawie.
BIEŻĄCY: | Polski Bank Przemysłowy, Kraków, Warszawa, Lwów.
| Polski Bank Krajowy, Kraków, Warszawa, Lwów.

DOM HANDLOWY OLEJNIK i TARNOWSKI

WARSZAWA, KRUCZA 6. Telefony 61-25 i 240-48.

o r a z

Towarzystwo Handlu Zbożem
OLEJNIK, TARNOWSKI i HERNICZEK sp. z ogr. odp.
Lublin, Szpitalna 15, tel. 138.

Towarzystwo Handlu Zbożem sp. z ogr. odp.
Kraków, Łobzowska 12.

Dom Handlowy OLEJNIK i TARNOWSKI Oddział w Sieradzu, tel. 15

ZAKUP i DOSTAWA ZBOŻA, NASION i ARTYKUŁÓW PASTEWNYCH.

Wspólny adres telegraficzny: „A G R I K O L”.

Towarzystwo Handlu Zbożem
OLEJNIK, TARNOWSKI i S-ka sp. z ogr. odp.
Włocławek, Żabia 27, tel. 113.

Towarzystwo Handlu Zbożem
„R O L N I K” sp. z ogr. odpow.
Rawa-Mazowiecka, tel. 21.

„POLSKI LLOYD”

SPÓŁKA AKCYJNA

WARSZAWA

Al. Jerozolimska 36

ANNA THONNES

WARSZAWA

TRAUGUTTA 6.

TELEFON 31-03.

KONFEKCJA
DAMSKA

SPECJALNA FABRYKA
WYROBÓW WEŁNIANYCH i BAWELNIANYCH
POŃCZOCH i TRYKOTAŻY

M. SZAŁOWSKIEJ

WARSZAWA
Ś-to Krzyska 11.

WYKONYWA OBSTALUNKI

KAROL KUBALSKI

W WARSZAWIE
KRAKOWSKIE PRZEDMIEŚCIE 7.

Telefon № 34-24.

Kapelusze
Bielizna Męska
Krawaty
Parasole
Rękawiczki

„CENTROLAS“

PRZEMYSŁ I HANDEL DRZEWNY

ZARZĄD GŁÓWNY:

WARSZAWA

MARSZAŁKOWSKA 72 m. 9.

TELEFON 275-95.

Przedsiębiorstwo Robót Budowlanych

FRANCISZEK ROTH

ul. Nowogrodzka 43

Telefon № 2411-1705

Wykonywa między innymi:

Roboty dla Uniwersytetu Warszawskiego, budowę Kliniki Dermatologicznej, Położniczej, Neurologicznej, Hygieny Dziecięcej, roboty w Gmachu Instytutu Fizycznego, Chemji, Farmaceutycznego i budowę Gmachu Medycyny Sądowej.

BIURO PRZEMYSŁOWO-HANDLOWE

W. ORŁOWSKI i S-ka

WARSZAWA

PLAC TRZECH KRZYŻY № 3.

TEL. 107-60.

Działy: Drzewny, Techniczny, Chemiczny. Przedstawicielstwa Zagranicznych Firm w zakresie wyżej wymienionych działów. Sprzedaż Wyrobów Fabryki Mebli Żelaznych W. Orłowski i S-ka, Praga, Radzymińska 53 (dom własny).

DOM HANDLOWY

Bracia Jędrzejewscy & W. Stano

Artykuły Techniczne, Broń, Amunicja i Przybory Myśliwskie.

KUPNO — SPRZEDAŻ — KOMIS

T-wo LECH

WARSZAWA

MAZOWIECKA 2

Gwoździe, Drut, Hufnale, Hacele, Łopaty, Widły, Papa.

WARSZAWA

KRAK. PRZEDMIEŚCIE 62

(RÓG BEDNARSKIEJ)

TELEFON № 204-74.

TOWARZYSTWO OBROTÓW TOWAROWYCH

SPÓŁKA Z OGR. POREKĄ

W A R S Z A W A
KOSZYKOWA 25

BIURO EKSPORTU DRZEWA

ADOLF PARADISTAL i S^{KA}

SP. z OGR. ODP.

W A R S Z A W A
ŻÓRAWIA № 6

Benzynę, naftę, olej gazowy,
OLEJE, SMARY
w ładunkach wagonowych

Poleca do natychmiastowej dostawy
bezpośrednio z rafinerji

TOWARZYSTWO HANDLOWE
„P R O D N A F T”

Warszawa,
Czerniakowska 217. Tel. 106-76.

Biuro sprzedaży: Złota 25. Tel. 61-34.

Adres telegraf.: „Prodnaft—Warszawa“.

BIURO INŻYNIERSKIE
INŻYNIEROWIE

JÓZEF ZYBERT, JAN DĄBROWSKI i S^{KA}

Spółka z ogranicz. odpowiedzialnością

W A R S Z A W A
Z Ł O T A 27
T e l e f. 3-99

ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE

„HOSSYB”

WŁAŚCICIELE:

J. BECK, A. CISZEWSKI,
H. HOZER, J. LOTH.

WARSZAWA, AL. JEROZOLIMSKA 45.

DOM
HANDLOWY

HERMAN MEYER

zał. w 1853 roku.

PRZEDSTAWICIELSTWO I WYŁĄCZNA SPRZEDAŻ WYROBÓW FIRM:

Modrzejowskie Zakłady Górniczo-Hutnicze S. A. w Sosnowcu, Tow. Akc. Górniczo-Hutnicze „Zjednoczone Huty Królewska i Laury”. Tow. Przemysłu Ołowianego d Jnng & Lindig, Huta Fryderyka pod Tarnowskimi Górami. Cementownia „Grodzlec” w Grodźcu. Fabryka Lokomotyw A. Bersig w Tegel i Sp. Akc. Bersigwerk pod Bytomiem. Fabryka wag Car-Schenk w Darmsztacie.

WARSZAWA, Trauguta 2. Tel. 1-84, 294, 318-12. Adr. telegr.: „HERMEYER”.

LWÓW, Pańska 11. Tel. 4-65.

KATOWICE, Schillerstr. 17. Tel. 3-59.

Węgiel kamienny i brunatny. Ruda żelazna. Piryty i wypalki pirytowe. Szlaki i zandry. Cement.
Surowiec martenowski i odlewniczy. Spawy żelaza (ferrosilicium ferro-mangan i t. p.) Ołów i cynk.
Stal. Odlewy stalowe i żelazne.
Żelazo handlowe i profilowe. Bednarka. Drut walcowany.
Blacha pancerna, kotłowa, rezerwoarowa i dachowa.
Blacha ocynkowana. Blacha falista.
Rury gazowe i wodociągowe. Rury spawane i bez szwu, czarne i ocynk. Rury fiłansowe, Rury wiertnicze. Rury ołowiane.
Nity i śruby. Topory i siekiery, Młotki i oskardy. Łańcuchy.
Wyroby kolarskie. Kotły parowe i rezerwoary. Beczki żelazne.
Konstrukcje żelazne i mosty.

Szyny i akcesoria kolejowe. Osie i bandaże. Zestawy kotłowe. Części wagonowe.
Maszyny i turbiny parowe. Silniki Diesel. Elektromotory, dynamo-maszyny i transformatory.
Kompresory. Pompy łokowe i odśrodkowe. Pompy „Mamut” dla cukrownictwa. Pompy „Kryształ” i „Kobolt”, dla małych instalacji wodociagowych.
Maszyny i części maszyn. Chłodnie. Wagi wozowe i wagonowe, zwykle i automatyczne. Maszyny do probowania wytrzymałości materiałów.
Parowozy. Wagony. Kolejki linowe. Konwojery. Transportery dla węgla.

BIURO TECHNICZNE, SKŁAD MASZYN I NARZĘDZI

„BETEHA” INŻ. M. KLIMKOIS-KA
WARSZAWA MIODOWA № 2.

FILJE: Łódź — Krótka 5. Lwów — Gródecka 2. EKSPozyTURY: Borysław — Krosno — Toruń

DOSTAWA WSZELKICH MASZYN, NARZĘDZI I ART. TECHN.

ze składów własnych, oraz fabrycznych w kraju i zagranicą.

KOSZTORYSY I MASZYNOWANIE FABRYK I WARSZTATÓW.

CENY KONKURENCYJNE.

ŻĄDAĆ OFERT!

ZACHODNIE TOWARZYSTWO DLA HANDLU I PRZEMYSŁU

SPÓŁKA AKCYJNA

CENTRALA W WARSZAWIE, MARSZAŁKOWSKA 148.

ADRES TELEGRAFICZNY: Centrali i oddziałów „WESTERN, Oddziału Leśnego „SINTERIS.

ZARZĄD: Marszałkowska 148. — Tel. 102-16, 102-17, 254-26, 102-25, 185-74.

Senatorska 10.

Oddział Techniczny, tel. 290-91.

Składy Towarowe, tel. 409-47.

Bracka 6.

Oddział Włókienniczy, tel. 501-50.

Marszałkowska 148.

Oddział Leśny, tel. 282-41.

Oddział w Łodzi Moniuszki 4, tel. 3-71.

Oddział w Gdańsku, Hundegasse 12,
tel. 56-81, 59-52.

ŁÓJ, kalafonja, oleje jadalne i techniczne, krochmal, masło kokosowe i margaryna marki „SWEA“.
OPONY, kieszki, gumy pełne, pompy nożne do samochodów Zjednoczonych Fabryk angielskich:
„GEORGES SPENCER, MOULTON C-o LTD. & WOOD-MILNE LIMITED“.

PASY: transmisyjne skórzane krajowe, Balata angielskie, z sierści wielbłąda.

Metale i spławy firmy angielskiej „THE EYRE SMELTING C-o LTD.

Manufaktura wełniana z Łodzi, Zgierza, Pabjanic i Bielska.

Oddział Leśny, Agencja Generalna COMPAGNIE INTEOCEANIQUE
pour le COMMERCE du BOKS, S. A. Paris 9, rue Pillet-Will.

Gwoździe, ćwieki,
surowce i walcówka

MYDŁO

Towarzystwa Powązkowskiej Fabryki Mydła,
Spółka Akcyjna, marki „D W I E P R A C Z K I“.

POLSKIE TOW. DLA HANDLU I PRZEMYSŁU SAMOCHODOWEGO

VARSOVIE

AUTOMOBILE

SPÓŁKA AKCYJNA

WARSZAWA.

CENTRALA: ul. Sienkiewicza 4, tel. 236-64 i 237-22.

GARAŻE: Stacja Benzynowa, Sprzedaż oliwy i smarów,
Akcesorja samochodowe — Kopernika 4/6, tel. 12-78 i 319-52.

FABRYKA i Remont Karoserji, Warsztaty Mechaniczne — ul. Dobra 69. Tel. 206-99.

WYŁĄCZNE PRZEDSTAWICIELSTWO SAMOCHODÓW:

MINERVA

Motors

4 cyl. 15/24—28 KM

4 cyl. 20/35—40 KM

6 cyl. 20/3 —40 KM

6 cyl. 30/50—60 KM

DODGE

Brothers

4 cyl. 13, 15/32 KM

OPONY i KISZKI: MICHELIN (Franc.).

BANDAŻE GUMOWE: HUTCHINSONA (Franc.).

**BIURO SPRZEDAŻY WYROBÓW JUTOWYCH
FABRYK**

„Stradom“, „Warta“ i „La Czenstochovienne“

Warszawa, Moniuszki 2. — Tel. 204-91.

Adres telegr.: „TWILL“

poleca wszelkie wyroby jutowe w dowolnych ilościach:
WORKI: DO CUKRU, ZBOŻA, SOLI, CEMENTU I T. P.

SIENNIKI, WSYPY, PŁÓTNA: filtracyjne, tapicerskie, do opakowań itp.

PRZĘDZĘ JUTOWĄ.

SP. AKC.

**Połączonych Krajowych Hodowli
Nasion Selekcyjnych**

„GRANUM“

Warszawa, ul. Hoża 50 m. 1.

Telefon: 112-23 i 112-19.

SPÓŁKA AKCYJNA

„LEN KRESOWY“

BIURO w Warszawie, Krucza 13.

Tel. 193-12.

BIURO w Wilnie, Mickiewicza 28.

HANDEL HURTOWY LNEM,

KONOPIAMI, SZCZECINAMI

I WŁOSEM.

„POLTHAP”

POLSKIE TOWARZYSTWO TECHNICZNE DLA HANDLU I PRZEMYSŁU

Spółka z ogr. odp.

Inżynierowie: **Tadeusz Blath i Konrad Fangor.**

Warszawa, Chmielna 27.

Telefony: 111-13 i 209-27.

Telegr. POLTCHAP-WARSZAWA.

Sklep i lokal wystawowy: **Aleje Jerozolimskie 4. Tel. 258-98,**

STAŁE ZE SKŁADU I NA ZAMÓWIENIE:

Wszelkie obrabiarki do metalu i drzewa, metale, wyroby szmerglowe i aparaty.

Tokarki, Strugarki, Frezarki, Wiertarki, Piły cyrk. taśmowe, Aparaty podziałowe, Uchwyty i t.d. Cyna angielska, Miedź elektrolit., Antymon, Ołów miękki i hutn., Metale łożyskowe, Cynk, Bronzy i mosiądz itd. Blachy mosiężne,

miedziane, aluminiowe, Tarcze szmerglowe, Proszek, papiery i płótna szmerglowe, Aparaty do samorodnego cięcia i spawania metali, Injektory, lubrikatory, pompy smarownicze, zasuwki szlamowe i t. p.

GENERALNE ZASTĘPSTWA NA POLSKĘ:

Naxos-Union, Juljusz Plungst, Frankfurt n/Menem — szlifierki wszelkiego rodzaju, tarcze, papier i proszek szmerglowy.

Messer & Co, Frankfurt n/Menem — wszelkie urządzenia do samorodnego cięcia i spawania metali i do fabrykacji tlenu.

Saxonia w Chemnitz — obrabiarki do drzewa, tracze i t.p.

Alex Friedmann, Wiedeń, — injektory, lubrikatory, bezwentylowe pompy do smarów, pasy, zasuwki szlamowe i t.p.

C. D. Magirus, Ulm n/Dunajem — samochody pożarnicze, ciężarowe, omnibusy, przyrządy pożarnicze.

ŁYŻWY, laubzegi i różne narzędzia amatorskie.

WYROBY NOŻOWNICZE.

KRZYSZTOF BRUN i SYN

WARSZAWA, PL. TEATRALNY.

SUROWCE I PRZETWORY

Sp. z ogr. odp.

WARSZAWA, CHMIELNA 32 TEL. 259-30;

Dostawa artykułów technicznych, zagranicznych i krajowych.

Materiały ze zbiórki demobilowej. Własne eksploatacje leśne.

EXPORT — IMPORT.

AUSTRO-DAIMLER

Tow. Bud. Motorów S. A.

WARSZAWA

Wierzbowa 6

Telefony: 9-86, 275-22, 75-98.

Poleca:

Samochody osobowe i ciężarowe
kolejki motorowe, motory dla
łodzi, pługi motorowe, rowery,
gumy samochodowe, wszelkie
części zapasowe, materiały pędne.

GENERALNE ZASTĘPSTWO:

AUSTRO-DAIMLER PUCHWERKE
Wiener-Neustadt Graz

Austryjska Fabryka Samochodów
dawniej AUSTRO-FIAT.

Towarzystwo Przemysłowo-Handlowe
F. TYMIENIECKI i S-ka

SP. Z OGR. ODP.

TELEFONY: 273-49 i 97-17.

ODDZIAŁ W SOSNOWCU:
CZYSTA 9 — TELEFON 71.

ODDZIAŁ W KATOWICACH:
EMMASTR. 22 (DOM WŁ.)

ODDZIAŁ W ŁODZI:
PIOTRKOWSKA 119, TEL. 6-82.

SKŁADY: ZAGAJNIKOWA.

RACHUNKI BIEŻĄCE:

WARSZAWA:

Bank Związku Spółek Zarobkowych, Jasna 8.

Bank Zjednoczonych Ziem Polskich
Plac Napoleona 7.

SOSNOWIEC:

Bank Handlowy w Warszawie, Oddz. w Sosnowcu.

Bank Przemysłowców, Oddział w Sosnowcu.

KATOWICE:

Bank Przemysłowców — Oddział w Katowicach.

ŁÓDŹ:

Bank Związku Spółek Zarobkowych, Oddz. Łódzki.

WĘGIEL KOKS

FOREIGN TRADE

WARSZAWA

SIENKIEWICZA 10

TELEFONY:

510 11, 271-23, 270-74, 82-39, 147-36, 72-89, 154-92, 109-50

T. FERTNER I S^{KA}

WŁAŚCICIELE

K. PISTEL I K. PAWŁOWSKI

WARSZAWA, NOWY-ŚWIAT 63.

POLECAJĄ W NAJWYKWINTNIEJSZYCH GATUNKACH:

Bieliznę męską

Palta

Krawaty

Płaszcz nieprzemak.

Kapelusze

Trykotażę

laski, spinki

Obuwie

SPECJALNOŚĆ FIRMY:

DAMSKIE BLUZKI SPORTOWE

JEDWABNE, ZEFIROWE, WELNIANE.

KONFEKCJA DAMSKA

L. SZYSZKO

MARSZAŁKOWSKA 131.

MAGAZYN KAPELUSZY

I KONFEKCJI MĘSKIEJ I DAMSKIEJ

J. REJMANOWA

(dawniej T. WEIGT)

WARSZAWA, ul. Królewska 1, róg Krakow. Przedm.

BIURO
TECHNICZNO-BUDOWLANE
BRACIA HORN i RUPIEWICZ

WARSZAWA, MAZOWIECKA 7
TELEFONY: Biura 13-82, Zarządu 225-94.

WYKONYWA:
CAŁKOWITE BUDOWY W NAJOBSZERNIEJSZYM TEGO SŁOWA ZNACZENIU
ROBOTY ŻELAZO-BETONOWE

WŁASNA FABRYKA PAROWA
STOLARSKO-CIESIELSKA
UL. LUDNA 6 — TELEFON 9-31

WŁASNA PRACOWNIA
RZEŹBIARSKO-SZTUKATORSKA
LUDNA 6 — TELEFON 162-64

PROJEKTY ARCHITEKTONICZNE
I BUDOWLANO-KONSTRUKCYJNE
KOSZTORYSY

MAGAZYN BŁAWATNY

MARSZAŁKOWSKA № 61

TELEFON 220-21

STEFANJA KONARZEWSKA

MAGAZYN SUKIEN I OKRYĆ

UL. WSPÓLNA № 3 a M. 5

TELEFON 175-15

FABRYKA RĘKAWICZEK
SKÓRKOWYCH

W. MALINOWSKI

WARSZAWA

NOWY ŚWIAT 53

TELEFON 25-52

FIRMA EGZYSTUJE OD 1884 R.

SPECJALNY MAGAZYN BIELIZNY

I KONFEKCJI MĘSKIEJ

S. SATALECKI

WARSZAWA

NOWY ŚWIAT 49

TELEFON 51-92

Skład Towarów
Galanteryjno-Norymberskich

A. KALER

W WARSZAWIE
AL. JEROZOLIMSKIE 13

POLECA W WIELKIM WYBORZE:

PANTOFLE SKÓRZANE, FILCOWE, PŁÓCIENNE
I DO GIMNASTYKI. KAMASZE (GETRY) SUKIEN-
NE I WELNIANE. KOSZULKI CIEPŁE I RĘKA-
WICZKI. SZCZOTKI, GRZEBIENIE, KRAWATY,
WACHLARZE, GUZIKI, WSTĄŻKI, WOALKI, JED-
WAB. WYROBY POŃCZOSZNICZE, BAWELNY.
CHUSTKI JEDWABNE I WELNIANE I T. P.

TOWARY WYBOROWE.

Robert Krauze

WARSZAWA
MAZOWIECKA 11
TELEFON 277-84

POLECA

WYPRAWY ŚLUBNE

oraz towary lniane, bawełniane,
pończosznice, ręczniki, chustki
do nosa, kołdry watowe, kapy
na łóżka po cenach przystępnych.

**Magazyn
Ubiorów męskich**

A. Chodowca

Ś-to Krzyska 14
Telefon № 163-35

posiada na składzie duży wybór
ubiorów, oraz materiałów krajo-
wych i zagranicznych. Przyjmuje
obstalunki z powierzonych
materiałów.

ZAKŁAD
WYROBÓW RYMARSKO-SIODLARSKICH
i GALANTERYJNYCH

S. GARBARCZYK

W WARSZAWIE
UL. KRÓLEWSKA 33
TELEFON № 154-33

DRUKARNIA
ARTYSTYCZNA

K. KOPYTOWSKI i -Ska

WARSZAWA
NOWY ŚWIAT 47
TELEFON 35-80

Używane Maszyny

kotły, lokomobile, motory spalino-
we i elektryczne, wszelkie obra-
biarki i maszyny precyzyjne,
samochody, części zapasowe i całe
urządzenia fabryczne — kupują,
sprzedają i przyjmują w komis:

WARSZAWSKIE SKŁADY
TECHNICZNO-KOMISOWE.

Własne magazyny i warsztaty
reparacyjne.

W. S. T.

HOŻA 52. — TELEFON 48-17.

T-wo Akc. Handlowo-Przemysłowe

„ROZWÓJ POLSKI“

w Warszawie
Nowy Świat 1

Telefony: Dyrekcji 201-02 i 60-96, Biura 142-07.
Hurtowni 65-58, Zakładów w Warszawie 129-54.

ODDZIAŁY: Biała Podlaska, Biała Rawska,
Brześć nad Bugiem, Stołpce, Grodno.

Działalność handlowa:

Hurtownia włókiennicza — Hurtownia
tytuniowa — Hurtowa sprzedaż
wyrobów wódczanych.

Działalność przemysłowa:

WŁASNE FABRYKI:

w Radomiu: specjalność — wozy i ich części
zapasowe;

w Warszawie: specjalność — roboty budowla-
ne (okna, drzwi, futryny itp.),
meble pokojowe.

„PHOTONAFTA“

Spółka dla Handlu i Przemysłu
Naftowego z ogr. odp.

WE LWOWIE

UL. 3. MAJA 2.

Wyłączna sprzedaż produktów nafto-
wych z rafinerji S-ki Akc. „NAFTA“
w Drohobyczu.

EGZYSTUJE OD 1889 R.

LUDWIKA sukcesorka **DAŁKOWSKIEJ**

MAGAZYN POŚCIELI
WYROBY WŁASNE
KOŁDRY, PODUSZKI,
MATERACE i BIELI-
ZNA POŚCIELOWA

SKŁAD BIELIZNY
i KONFEKCJI MĘSKIEJ

I. S I P K A

WARSZAWA
UL. MARSZAŁKOWSKA 137
TELEFON 186-08

IGNACY DOMAŃSKI

MAGAZYN OBUWIA MĘSKIEGO,
DAMSKIEGO I DZIECINNEGO
POLECA PO PRZYSTĘPNYCH
CENACH WSZYSTKIE FASONY.

UWAGA: Ustępstwo dla Akademików
wszystkich uczelni.

UL. Ś-TO KRZYSKA № 19

MAGAZYN BŁAWATNY
KONFEKCJA DAMSKA

B. D Ü T Z

WARSZAWA
NOWY ŚWIAT 33
TELEFON № 60-37

SKŁAD FABRYCZNY
POŃCZOCH i TRYKOTAŻY

N. ŁOSIAKOWSKA

WARSZAWA
ZŁOTA № 21
TELEF. 158-63

WYROBY WŁASNE

FABRYKA
SZCZOTEK i PĘDZLI
ST. SZCZERKOWSKI

WARSZAWA
UL. ŻŁOTA 14
(RÓG ZIELNEJ)

FABRYKA WYKONYWA :

Szczotki toaletowe, gospodarskie, rękodzielnicze i inne. Pędzle różnego rodzaju. Gąbki. Skórki zamszowe. Grzebień najlepszych fabryk. Zgrzebla do koni i krów. Trzepaczki do mebli. Pióra od okurzenia, wycieraczki do nóg w wielkim wyborze. Pomady do obuwia i szuwaks.

FABRYKA EGZYSTUJE OD 1870 ROKU

Sklep z obuwem

JULJANA MAZURA
i
SYLWESTRA
ZAKRZEWSKIEGO

W WARSZAWIE

PL. TRZECH KRZYŻY 8

Założony w r. 1898.

B. Olszewski

Warszawa

Marszałkowska 74

Suknie, futra i okrycia

WACŁAW GROMOW

Magazyn bławatny
obuwie damskie,
męskie i dziecinne

MAGAZYN KAPELUSZY
” Y V E T T E ”

Z G O D A 15

TELEFON 251-47

POLECA W WIELKIM WYBORZE KAPELUSZE
P O C E N A C H P R Z Y S T Ę P N Y C H

CHRZEŚCIJAŃSKI SKLEP

SUKIENNIKÓW ZGIERSKICH

P. F.

BUCHEN i PAWŁOWSKI

Warszawa

Wspólna 29

MAGAZYN
i PRACOWNIA FUTER

ANTONIEGO MŁYNARSKIEGO

w WARSZAWIE

Śniadeckich № 3. (dawn. Kaliksta)

PRZYJMUJE WSZELKIE ZAMÓWIENIA
W ZAKRES KUŚNIERSTWA WCHODZĄCE
JAKO TO: FUTRA DAMSKIE, MĘSKIE
I GALANTERJE, ORAZ POLECA GOTO-
WE KOŁNIERZE Z LISÓW, FOK,
BIBRETÓW I T. P.

Robota wykwińska i solidna.

CENY KONKURENCYJNE.

MAGAZYN

KONFEKCJI DAMSKIEJ

STEFANJA CEGLARSKA

Ś-to Krzyska 36

Telefon № 246-95

Przyjmuje obstalunki z własnych, jako też
powierzonych materiałów, wykonywa
punktualnie i z największą akuracją.
Na składzie wielki wybór gotowych: bluzek,
matinek, szlafroków, spódnic, halek,
bielizny i t. p.

PRZY SKLEPIE PRACOWNIA

BIURO INSTALACYJNO-TECHNICZNE
A. RADŁOWSKI i M. SZTOS
INŻYNIEROWIE

OGRZEWANIE CENTRALNE i PRZEWIETRZANIE, SUSZARNIE, KANALIZACJA,
WODOCIĄGI, PRALNIE MECHANICZNE, KĄPIELE, PROSPEKTY i KOSZTORYSY.

WARSZAWA, Biuro: KOSZYKOWA 35, Fabr. i składy DALEKA 1-3 (Dom włas.)

DOM HANDLOWY
LEON RUZIEWICZ

JEN. REP. AKTIEBELAGET, PERUGIA, STOCKHOLM.

WARSZAWA, MONIUSZKI 2-a. Tel. 28-12, 233-03.

Adr. tel. „PERUGIA-WARSZAWA“

TOW. BUD. MOTORÓW S. A.
AUSTRO-DAIMLER

WARSZAWA, WIERZBOWA 6. Telefony: 9-86, 275-22, 75-98.

POLECA: SAMOCHODY OSOBOWE i CIĘŻAROWE, KOLEJE MOTOROWE, MOTORY DLA ŁODZI,
PŁUGI MOTOROWE, ROWERY, GUMY SAMOCHODOWE, WSZELKIE CZĘŚCI ZAPASOWE,
MATERJAŁY PĘDNE.

GENERALNE ZASTĘPSTWO:

AUSTRO-DAIMLER W. R. NEUSTADT. PUCHWERKE GRAZ.

AUSTRYJACKA FABRYKA SAMOCHODÓW DAWN. A U S T R O - F I A T.

MASZYNY ROLNICZE DLA MNIEJSZYCH I ŚREDNICH GOSPODARSTW.

Młocarnie sztyftowe, cepowa. Młocarnie szerokomłotne do prostej słomy. Maneże. Sieczkarnie.
Międlice do obróbki lnu.

Wyroby nasze rozpowszechnione są w całej Polsce.

CENNIKI, KATALOGI WYSYŁAMY DARMO.

TOKARNIE POCIĄGOWE

do obróbki metali dla Warsztatów mechanicznych różnej długości toczenia.

„**KRAJ**“ FABRYKA MASZYN I NARZĘDZI ROLNICZYCH
SP. AKC. dawniej ALFRED VAEDTKE. Warszawa, Chmielna 26. Tel. 241-33.

BIURO TECHNICZNE

INŻYNIER

WŁ. CHROMIŃSKI

WARSZAWA

PIĘKNA 11.

TEL. 120-30.

Polska Handlowa Spółka Akcyjna

„ROLSTAR“

WARSZAWA, UL. BODUENA 4.

Telefony: 96-20, 215-74 i 317-13.

Adres telegr.: „Rolstar“ Warszawa.

ZAKUP I SPRZEDAŻ ZIEMIOPŁODÓW
oraz mąki, kaszy, otrąb w ładunkach
wagonowych i na worki z własnych
składów, w Warszawie.

IMPORT — EKSPORT ziemiopłodów.

Wagonowa dostawa i zakup
artykułów pędnych.

Zakup i dostawa artykułów
niezbędnych dla rolnictwa.

Towarzystwo Handlowo-Przemysłowe

„BELPOL“

SPÓŁKA AKCYJNA

WARSZAWA — UL. MONIUSZKI 5

(GMACH FILHARMONJI).

Madapolamy
Płótna
Ręczniki
Prześcieradła
Chustki
Kołdry
Wełny, korty
Towary trykotowe
Skarpetki
Pończochy

Wielki wybór garniturów męskich, palt, kurtek i t. p.

TOWARZYSTWO
PRZEMYSŁOWO-HANDLOWO-TECHNICZNE

LASSOTA i SKA

BIURO: WARSZAWA, ul. HOŻA 25.

Telefon 195-85 i 151-95.

SKŁADY przy dworcu kol. Warszawa-Wileńska.

WĘGIEL

Górnośląski dąbrowiecki i krakowski,
na wagony, wozy i detalicznie

Drzewo opałowe i materiały

budowlane

PRZECIWPÓŻAROWE RĘCZNE APARATY

pat. inż. W. CZAPLICKIEGO

DOSTARCZA Z WŁASNEJ KRAJOWEJ WYTWÓRNI

DOM PRZEMYSŁOWO-HANDLOWY I ROLNICZY

DR. LUDWIK ZIELIŃSKI

WARSZAWA, ulica Jerozolimska № 23. Tel, 53-62 i 258-52.

PRZEDSIĘBIORSTWO ROBÓT BUDOWLANYCH
FRANCISZEK ROTH

WARSZAWA, ul. NOWOGRODZKA 43. Telefon 2411, 1705.

WYKONYWA MIĘDZY INNEMI: ROBOTY DLA UNIWERSYTETU WARSZAWSKIEGO,
BUDOWĘ KLINIKI DERMATOLOGICZNEJ, POŁOŻNICZEJ, NEUROLOGICZNEJ,
HYGIENY DZIECIĘCEJ, ROBOTY W GMACHU INSTYTUTU FIZYCZNEGO, CHEMJI,
FARMACEUTYCZNEGO I BUDOWĘ GMACHU MEDYCYNY SĄDOWEJ.

NAJTAŃSZE OGNIOTRWAŁE BUDYNKI I DACHY

są z piasku i cementu: ciepłe, suche, zdrowe, ładne. Każdy może sobie lub dla drugich:
(z dużym zyskiem) wyrabiać materiał (puktaki i dachówkę) na naszych tanich formach i maszynach.
13 medali, setki świadectw i podziękowań. Takież formy do wyrobu: cegły, cembrowiny, rur,
sączków, płyt, słupów, schodów, żłobów, koryt i t. p., a także cement, wapno i papę dachową polecają

J. ZABOKRZECKI I S^{KA}

WARSZAWA, ul. CZACKIEGO 9 (dawniej Włodzimierska).

DOM TECHNICZNO-HANDLOWY

G. A. MÜLLER

WARSZAWA, JEROZOLIMSKA 32. Tel. 17-65, 227-21.

SKŁAD ARTYKUŁÓW TECHNICZNYCH DO WODOCIĄGÓW I KANALIZACJI

ARTYKUŁY
DIA

SPORTU; PODRÓŻY

Nowy-Swiat 61
Krak-Przedm. 16

Two Komspol S.A.

INŻYNIER
S. F. MAŁECKI
- WARSZAWA

BIURO: ZIELNA 26 — Tel. 94-66. 73-66.

SAMOCOHODY OSOBOWE — CIĘŻAROWE
SPRZEDAŻ — REMONT — KUPNO

BOKSY DO WYNAJĘCIA

oraz

Artykuły techniczne.

WYROBY KONOPNE:

LINY, SZNURY, SZPAGATY I T. P.

ZAKŁADY
AKUMULATOROWE

„TUDOR”

Generalna Reprezentacja
w Warszawie inż Fr. Müller
Al. Jerozolimskie 45. Tel. 17-45.

Zastępcy: { Inż L. BUCHOWIECKI we LWOWIE Nabełska 21.
Inż. H. FUNKE w POZNANIU Górna Wilda 73.

AKUMULATORY STACYJNE DO CELÓW OŚWIETLENIOWYCH I PĘDNYCH.
AKUMULATORY przenośne do elektrowozów akumulatorowych, lokomotyw, kolejek
fabrycznych i kopalniowych, samochodów i do starterów samochodowych i t. d.

OŚWIETLENIE POCIĄGÓW.

AKUMULATORY do celów telegraficznych, telefonicznych
i sygnalizacyjnych i do stawiania zwrotnic kolejowych.

WIELKI SKŁAD W WARSZAWIE

AKUMULATORÓW PRZENOŚNYCH, STARTEROWYCH, LATAREK RĘCZNYCH I GÓRNICZYCH

ZWIĄZEK ZAWODOWY
TECHNIKÓW GORZELNICZYCH

Warszawa, Królewska 8. Tel. 30-95.

Adres telegraficzny: TECHGO-WARSZAWA.

Konto czekowe P. K. O. № 3907. Rachunek bieżący Banku Towarzystw Spółdzielczych № 46-75.

Wydział pośrednictwa pracy, Wydział zbiorowych zakupów, Wydział
zleceń, Wydział techniczny, Wydział książek i druków.

WYDAWNICTWO WŁASNE: „TECHNIKA GORZELNICZA.”

Wydawnictwa inne zawodowe — naukowe i techniczne.

BANK WSCHODNI

w WARSZAWIE

SP. AKC.

(Bank Dewizowy)

CENTRALA: Krakowskie Przedmieście 42/44
(GMACH HOTELU BRISTOL)

Oddziały:

I MIEJSKI — WIERZBOWA 9,
WILNO, KRAKÓW, RÓWNE, OSTRÓG, DUBNO, KRZEMIENIEC i PŁOCK.

Agentury sezonowe: w CIECHOCINKU i KRYNICY.

BANK CENTRALNY

W WARSZAWIE

SP. AKC.

TELEFONY:

6-47	89-80	277-01
66-49	90-65	277-18
	158-22	

Z G O D A № 9.

Adres telegraficzny:
Warszawa, „CENTRALBANK“.

BANK ZIEMIAŃSKI

Założony przez Towarzystwo Kredytowe Ziemskie

załatwia wszelkie operacje bankowe, a w szczególności pośredniczy w kupnie i sprzedaży Listów Zastawnych Tow. Kred. Ziemskiego, umieszcza powierzone mu kapitały w instytucjach handlowych i przemysłowych związanych z rolnictwem, finansuje przedsiębiorstwa itp.

ODDZIAŁY:

W KALISZU, KIELCACH, LUBLINIE, ŁOMŻY,
PIOTRKOWIE, PŁOCKU, RADOMIU i SIEDLCACH.

ADRES ZARZĄDU: WARSZAWA, UL. KREDYTOWA 1.

TELEFONY: 318-55, 22 03, 22-18, 97-45, 97-51, 98-82 i 84-10.

Adres Telegraficzny: „ZIEMIAŃSKI”.

BANK DLA HANDLU i PRZEMYSŁU w WARSZAWIE

Instytucja Centralna: Warszawa, Traugutta 8.

ODDZIAŁY MIEJSKIE W WARSZAWIE:

1. Marszałkowska 83.	3. Ś-to Jerska 10.	5. Marszałkowska 121.	7. Bracka 18.
2. Praga, Targowa 57.	4. Nałewki 32.	6. Nowy Świat 50.	

ODDZIAŁY ZAMIEJSCOWE W POLSCE:

Baranowicze	Kraków	Ostrów	Skarżysko
Biała Podl. (Ag.)	Krzemieniec	Ostrowiec	Stonim
Białystok	Lida	Parczew (Ag.)	Sokołów (Ag.)
Bielsk Podl. (Ag.)	Lubartów (Ag.)	Pińsk	Stanisławów
Chełm	Lwów	Płock	Stołpce
Drohobycz	Łódź	Podwoleczyska	Suwałki
Dubno	Łomża	Pułtusk	Węgrów (Ag.)
Garwolin (Ag.)	Łuck	Radom	Wilno
Grajewo	Łuków (Ag.)	Radzyń (Ag.)	Włodawa (Ag.)
Grodno	Luniniec	Równe	Włodzimierz Woł.
Kielce	Międzyrzec	Sarny	Wolkowysk
Końskie	Mińsk Lit. (czas. Łomża)	Siedlce	Zamość
Korzec (Ag.)	Ojców (Ag. sez.)	Siemiatycze (Ag.)	Zdobunów
Kowel	Olkusz		

Adres telegr. Centrali i wszystkich Oddziałów w Polsce: „BANK WAR”.

ODDZIAŁY ZAGRANICZNE:

PARYŻ	ANTWERPIA	BRUKSELA	ROTTERDAM
36, rue de Chateaudun	13, rue Quellin	30, Marché aux Poulets	Coolsingel, 49
Adr. telegr.: „BANKVARAB”	Adr. telegr.: „VARSOVBANK”	Adr. telegr.: „VARSOVBANK”	Adr. telegr.: „VARSOVBANK”

PROWINCJONALNE BIURA WYMIANY WE FRANCJI:

Bruay-les Mines (Pas de Calais), Douai (Nord), Lens (Pas de Calais), Marles-les-Mines (Pas de Calais), Barlin (Pas de Calais), Noeux-les-Mines (Pas de Calais), Montceau-les-Mines (Saone et Loire), Sallaumines (Pas de Calais).

BRONĀ i AMUNICJA
H. SAWICKI i S. CZERSKI

SP. Z OGR. ODP.

WARSZAWA, KRÓLEWSKA 31

POLECA:

Bronie kurkowe i bezkurkowe znanej belgijskiej fabryki Auciens Etablissements Gieper w Herstallez-Liege marki Bayard z lufami Demi-Bloc oraz innych belgijskich i niemieckich fabryk. SZTUCERKI MAŁOKALIBROWE półautomatyczne i z lunetkami. PISTOLETY AUTOMATYCZNE Bayard kal. 7,65 i 6,35 (małe na silny ładunek) oraz Browning, Mauser, Steyer, Sauer i t. p. Naboje śrutowe z kapiszonem nie dającym rdzy.

WŁASNE WARSZTATY PUSZKARSKIE.

CENY I SZCZEGÓŁOWE OBJAŚNIENIA NA ŻĄDANIE.

BIURO TECHNICZNE
SŁUBICKI i FELSZ

WARSZAWA, SIENKIEWICZA 5

TELEFON 224-48.

JENERALNE PRZEDSTAWICIELSTWO JOZEFSTALSKIEJ FABRYKI WYROBÓW GUMOWYCH I AZBESTOWYCH POD WIEDNIEM NA POLSKĘ, LITWĘ ŚRODKOWĄ I ŁOTWĘ.

Posiada stale na składzie:

PŁYTY uszczelniające oryg. „MOORIT”, Klingerit marki „HIGH STEAM PRES SURE JOINT M. & C.”.

WĘŻE gumowe, tłoczące spiralne, do pary, węże kolejowe wszelkich wymiarów, oraz węże parciane.

PAKUNKI azbestowe, konopne, bawełniane i gumowe.

Tekturę azbestową. Gumy powozowe. Artykuły techniczne. Rurki gumowe izolacyjne. Taśmę izolacyjną.

DOSTAWA DO BIUR TECHNICZNYCH, KOLEI I FABRYK.
HURT i DETAL. CENY KONKURENCYJNE.

KONFEKCJA DAMSKA

M. KOSSAKOWSKA i S^{KA}

BLUZKI i SUKNIE.

MODELE PARYSKIE.

WYKOŃCZENIE SPOSOBEM ZAGRANICZNYM

WARSZAWA

WSPÓLNA 35.

J. Kiszakiewicz

Skład

Towarów Norymberskich, Galanterji i Trykotaży

WARSZAWA, Marszałkowska № 79 (Vis à vis Sadowej)

POLECA:

WSTAŻKI, KORONKI, GALONY, HAFTY, WOALKI, POŃCZOCHY,
TRYKOTAŻE, BLUZKI wełniane, RĘKAWICZKI, GRZEBIENIE

WEŁNY NA SUKNIE I KOSTJUMY,
NA BLUZKI, MUNDURKI i INNE.

PŁÓTNA, MADAPOLAMY, KRETONY

Towary pościelowe, Serwety, Ręczniki,

Barchany białe i kolorowe

BATYSTY BIAŁE, KOLOROWE

SATYNY GŁADKIE-DESENIOWE

HAFTY KRAJOWE i ZAGRANICZNE

JOANNA ŚWIDZIŃSKA

WARSZAWA, MARSZAŁKOWSKA 87
(wejście od Wspólnej)

TELEFON 108-45.

CENY NISKIE

CENY NISKIE

MAGAZYN KONFEKCJI DAMSKIEJ
i TOWARÓW BŁAWATNYCH

W. WODZYŃSKI

MARSZAŁKOWSKA 91

TELEFON 95-88

POLECA:

TOWARY BŁAWATNE i BIAŁE

w dużym wyborze jak również gotowe

BLUZKI, SPÓDNICE, SUKNIE, MATINKI,

SZLAFROKI, HALKI, PALTA, KOSTJUMY,

SWETRY, KAPELUSZE, POŃCZOCHY,

BIELIZNA, CHUSTKI, KOŁDRY, KAPY

i t. d. i t. d.

Wszystkie obstalunki z materiałów własnych jak
i powierzonych wykonywamy w własnej pracowni
krawieckiej po cenach przystępnych.

PAPIERNIA
„S O C Z E W K A”

ZARZĄD:

WARSZAWA, KREDYTOWA 4, M. 10.

**FABRYKA W SOCHACZEWIE,
POWIAT GOSTYNIŃSKI.**

WYRABIA:

PAPIERY BEZDRZEWNE WYSOKICH GATUNKÓW, KANCELARYJNE, LISTOWE, PIŚMIENNE, REJESTROWE, RYSUNKOWE, DOKUMENTOWE, PAPIERY PRZEBITKOWE (PELOURE) DO MASZYN DO PISANIA. — BIBUŁKI (CZYSTO SZMACIANE) DO PAPIEROSÓW W BOBINACH I ARKUSZACH. — BIBUŁY ATRAMENTOWE.

ZAKŁADY GAZOWE

W WARSZAWIE, KREDYTOWA 3.

WARSZTAT REPARACYJNY, TELEFON № 2.

FILJE:

Marszałkowska 36, tel. № 5.

Plac Trzech Krzyży 8, tel. 92-51.

Dzika 28, tel. № 6.

Chłodna 39A, tel. № 92-88.

Ś-to Jerska 22,

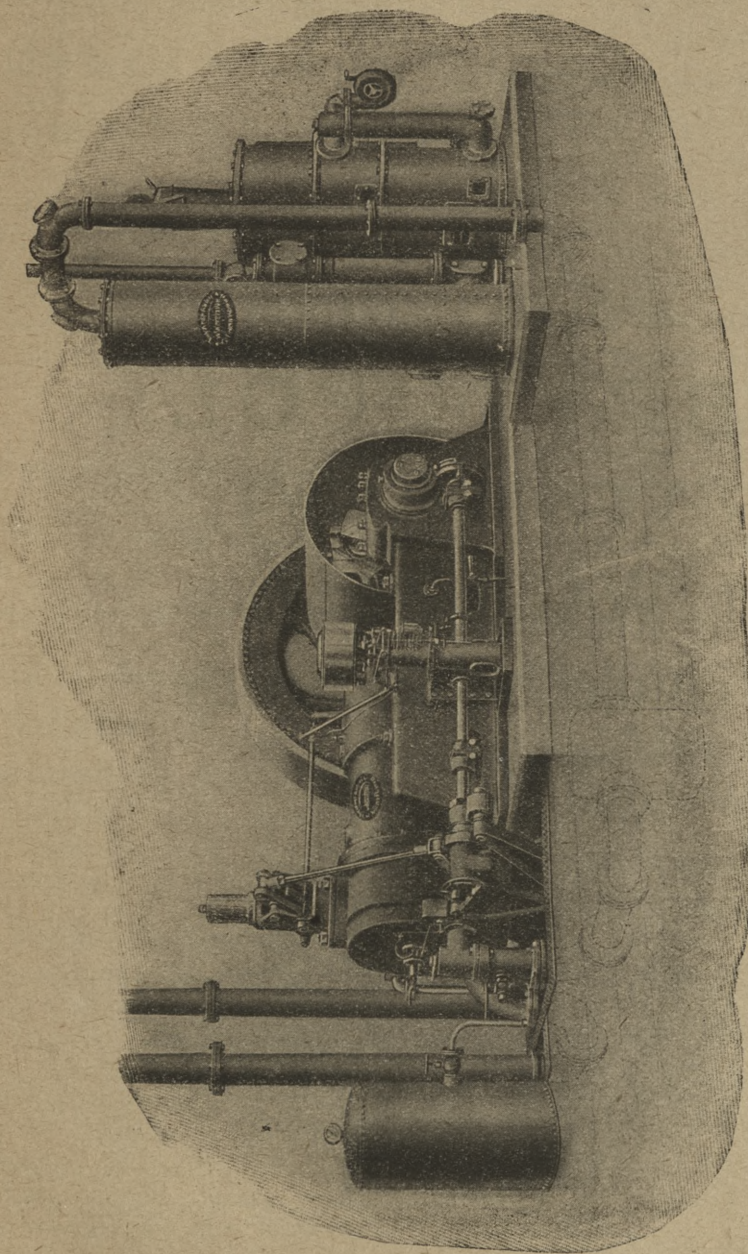
Praga — Targowa 68, tel. 57-72.

MIEJSCE ZAREZERWOWANE

DLA

SP. AKC. „OLEUM“.

Spółka Akcyjna Fabryki Maszyn i Odlewni „Orthwein, Karasiński i S-ka” w Warszawie.

Biuro Zarządu: Złota 68.

Fabryka „Włochy” pod Warszawą.

**Maszyny parowe, wentylowe i suwakowe. Motory do gazu ssanego. Kompresory.
Motory do gazu ziemnego. Pompy. Tartaki. Wirówki, błotniarki, Transmisje.**

CAŁKOWITE URZĄDZENIA CUKROWNI.

SPÓŁKA AKCYJNA
BRYTOPOL
i TOWARZYSTWO
WUTEHA
HANDEL ZE WSCHODEM
WARSZAWA,
HOŻA
48.

BIURO TECHNICZNO-HANDLOWE

ZYGADŁO, LEGARSKI,
KURCZEWSKI

INŻYNIEROWIE

Marszałkowska 72.
WARSZAWA,

TELEFON 76-73.

BUDOWA ELEKTROWNI i Instalacji elektr.

TELEFONY — SYGNALIZACJA.

ROK ZAŁOŻENIA 1871.

TOWARZYSTWO AKCYJNE

WŁ. GOSTYŃSKI i S^{KA}
w Warszawie

FABRYKA: Mokotowska 3, tel. 14-84 i 24-64.

SKŁAD FABRYCZ.: Wierzbowa 7, tel. 14-85.

DZIAŁ MEBLOWY:

Łóżka żelazne lakierowane, mosiężne i niklowane
typu angielskiego, łóżka szpitalne i koszarow.
materace z drutu stalowego, umywalnie, szafki,
meble ogrodowe, lodownie pokojowe.

DZIAŁ KONSTRUKCJI ŻELAZNYCH:

Wiązania dachowe, wieże, dźwigary, dźwigniki,
wielokrążki kuźnie polowe, beczki i t. p.

DZIAŁ BUDOWY WAGONÓW:

Wagony osobowe i towarowe dla kolei podjaz-
dowych i tramwajów, wagoniki, wózki bagażowe,
taczki.

ODLEWNIA ŻELAZA.

BIURO AGENTUROWO-TECHNICZNE
B. BORMAN i A. LUBIŃSKI

WARSZAWA Ś to KRZYSKA 30.

TELEFONY: 13-95 i 223-04.

Adres telegraficzny: „BEBORMAN“.

(ROK ZAŁOŻENIA FIRMY 1898)

POLECA ZE SKŁADU:

blachy dziurkowane, sita druciane, rury,
pasy, noże defuzyjne, tarcze, kralnice,
skrzynki nożowe, pilniki, frezery, gumy
techniczne, pakunki, tektury, płyty uszczel-
niające, knoty, konopie, ultramarynę, siarkę
sycylijską w laskach i proszku, worki
jutowe, tkaniny filtracyjne, liny, szpagat,
nici, metale, wapno, smary, tłuszcze,
lampy naftowo-żarowe „La Washington“,
łożyska kulkowe do wirówek etc. etc.

DOSTAWA WSZELKICH ARTYKUŁÓW
TECHNICZNYCH dla potrzeb przemysłu.

LUDWIK ZAWADZKI,
STANISŁAW BORYSOWICZ

INŻYNIEROWIE i S^{KA}

WARSZAWA, Czackiego 35.

Tel. 92-55.

WYŁĄCZNE PRZEDSTAWICIELSTWA
NA RZECZPOSPOLITĄ POLSKĄ.

„Ludw. LOEWE & Co“, Berlin—obrabiarki
i narzędzia.

„RIEBE WERK“, Berlin — Weissensee —
łożyska kulkowe.

„G. ROTHMUND“, Hamburg — pasy skó-
rzane, balata, z wielbłądziej sierści i inne.

TARTAKI FABRYKA MEBLI GIĘTYCH
W BONDYRZU, POW. ZAMOJSKI

ZAKŁADY PRZEMYSŁOWO-BUDOWLANE

AKCYJNA
SPÓŁKA „WESTRICH“

Zarząd: Warszawa, Nowowiejska 9. Tel. 239-38. Zakłady w Nowym Dworze, ziemi Warszawskiej.
Adres telegr.: „WESTRICHSKA“, Warszawa.

Własne warsztaty mechaniczne stolarsko-ciesielskie i tartak parowy.

Wykonują wszelkie roboty wchodzące w zakres budownictwa.

Przyjmują zamówienia: na poszczególne roboty stolarskie i ciesielskie, np. na drzwi, okna itp. oraz na gotowe wyroby stolarskie, jak: krzesła, stoły, taborety, ławki szkolne i t. d., jak również na meble biurowe.

Utrzymują: stале na składach; materiały budulcowe, jak: belki, bale, deski,łaty i t. p. oraz deski szpuntowane, szalówkę i inne półwyroby z maszyn.

Zakupują: znaczniejsze drzewostany rębne, oraz drzewo materiałowe w klocach.

„ŻELAZO-BETON“

Sp. z ogr. odp.

WARSZAWA, ŻÓRAWIA 11.

Telef. Dyrekcji 60-24. Biura 40-24.

ODDZIAŁ
W WILNIE, UL. WILEŃSKA 23.

Budowa domów, gmachów publicznych, zakładów przemysłowych. Konstrukcje żelazo-betonowe i betonowe.

Mosty, wiadukty, wieże ciśnień.

ZARZĄD SPÓŁKI: INŻYNIEROWIE:

Wł. Kryński, W. Malinowski i W. Polkowski.

Kaweczyńskie Zakłady Cegielniane

Spółka Akcyjna

KAZIMIERZA GRANZOWA

założone w roku 1806.

woj. warszawskie, gm. Wawer.

Wyrabiają cegłę wszelkiego rodzaju, dachówkę żłobioną i karpiówkę, drewny, rury kamionkowe kanalizacyjne oraz wszelkie inne wyroby, wchodzące w zakres ceramiki budowlanej.

Za wydoskonalenie wyrobów otrzymano 22 odznaczenia na wystawach wszechświatowych, w tem 12 medali złotych.

ZAMÓWIENIA NA DOSTAWY PRZYJMUJE

ZARZĄD W WARSZAWIE,

ul. Kredytowa 16, m. 18. — Tel. 31-30.

K. G.

Marka fabr.

K. G.

Marka fabr.

DACHÓWKI GLINIANE, CEGŁY, DRENY, KAFLE

POLECAJĄ

ZAKŁADY CERAMICZNE „PUSTELNIK“

SPÓŁKA AKCYJNA.

BIURO ZARZĄDU: WARSZAWA, KRÓLEWSKA 8. TELEFONY: 86-88, 11-60.

FABRYKI W PUSTELNIKU, MIŁOŚNIE I ZĄBKACH.

BIURO TECHNICZNE
ATLANTA

WŁAŚCICIELE :

A. LOTH i M. PIETRUSZKA INŻ.

WARSZAWA, JEROZOLIMSKA 45.

SILNIKI SPALINOWE
PAROWE.

SAMOCODY OSOBOWE
CIĘŻAROWE.

MASZYNY ROLNICZE

TRAKTORY.

FIRMA ZAŁOŻONA W 1898 R.

TOWARZYSTWO
HANDLOWO-PRZEMYSŁOWE
„TECHNOPOL“

SPÓŁKA Z OGR. POR.

WARSZAWA,

JEROZOLIMSKA 35.

TEL.: 216-51 i 270-27.

MASZYNY

ARTYKUŁY TECHNICZNE

DOM HANDLOWY
B. ZABŁUDOWSKI
WARSZAWA, UL. CZYSTA 8. TEL. 37-15.

ADRES TELEGR.: „ZOBEN“.

PRZEMYSŁ I EKSPORT LEŚNY.

BIURO TECHNICZNO-HANDLOWE

„SZYFERPOL“

WARSZAWA, BRACKA 12.

TOW. HANDLOWO-PRZEMYSŁOWO-TECHNICZNE

„TECHPOM“

S P. A K C.

WARSZAWA, WARECKA 10.

TEL. 101-96, 257-50, 143-23, 89-04

P O L E C A:

Cegłę, Dachówkę, Dreny, Cement, Wapno, Papę, Narzędzia Rolnicze. Siatki i Tkaniny metalowe. Klej skórny i kostny.

Stosujcie wszędzie w mechanice

ŁOŻYSKA KULKOWE i KULKI STALOWE

Zaoszczędzicie 58% siły i do 90% smar! Osiągniecie największą pewność ruchu! Wyzyskacie silniki do maximum!

Dostawa niezwłoczna w posyłkach pocztowych z Warszawy!!!

Generalne przedstawicielstwo i Główny Skład na Polskę:

K A R O L R U S K E

WARSZAWA, ul. Nowogrodzka № 12

Telefon: 63-61

Istnieje od r. 1909

Depeze: KARKUS

TOW. PRZEMYSŁOWO-LEŚNE i EKSPORTU DRZEWA

JAN KOWALSKI i S^{KA}

SP. Z OGR. ODPOW.

WARSZAWA, ulica Warecka 9

Telefony: 33-56. 33-64.

Adres Telegraficzny: „B O I S”

ZAKUP i SPRZEDAŻ WSZELKIEGO RODZAJU MATERJAŁÓW
DRZEWNYCH NA RACHUNEK WŁASNY i KOMISOWY.

WŁASNE EKSPLOATACJE LEŚNE.

BRYTYJSKI SYNDYKAT

PRZEMYSŁOWO-HANDLOWY

(BRITISCH ENGINEERS TRADERS SYNDYKATES)

Hurtowa sprzedaż wyrobów przemysłu włókienniczego,
ekonomicznego i technicznego **WARECKA 9.**

Fabryka Rękawiczek

B-cia KARŁOWICZ

Warszawa

Marszałkowska 87

Telefon № 192-03

Filja: Chmielna 9

Telefon № 192-09.

**RĘKAWICZKI W WIELKIM WYBORZE
POŃCZOCHY OD TANICH DO
NAJWYKWINTNIEJSZYCH.**

**Fabryczny skład przyborów po-
dróżnych i galanterji skórzanej**

G. J. BRZEZIŃSKI

Ś-to KRZYSKA 15

TELEFON № 34-62

poleca w wielkim wyborze:

**Kufry, walizy, nessesery, torebki
damskie, pugilaresy, papierośnice,
teki biurowe i szkolne, obuwie zi-
mowe oraz wszelką galanterję
skórzaną.**

CENY STAŁE - ROBOTA SOLIDNA.

Magazyn Bławatny

Stanisław Węgierski

w Warszawie

Marszałkowska 64

**MAGAZYN POŃCZOCH
i TRYKOTAŻY**

JADWIGA BAJKOWSKA

Ś-to KRZYSKA 5

CENY KONKURENCYJNE

TOWARY BŁAWATNE
KRAJOWY DOM HANDLOWY

GUSTAW OKOŃSKI i S-ka

WARSZAWA
MARSZAŁKOWSKA 118

MAGAZYN KONFEKCJI
DAMSKIEJ

W. WORONICZ

WARSZAWA
MARSZAŁKOWSKA 119
TEL. 109-13

WYKWINTNA KONFEKCJA DAMSKA

MAGAZYN OBUWIA MĘSKIEGO
DAMSKIEGO i DZIECINNEGO

L. MANIECKI

WARSZAWA
Ś-to KRZYSKA 30
TELEFON 176-85

Posiada na składzie najświeższe
fasony w wielkim wyborze oraz
przyjmuje wszelkie obstalunki
po cenach umiarkowanych.

WYRÓB WŁASNY

FIRMA EGZYSTUJE OD 1866 R.

FABRYKA RĘKAWICZEK
I MAGAZYN KONFEKCJI DAMSKIEJ
I MĘSKIEJ

F. SCHLAGERA

W WARSZAWIE
MARSZAŁKOWSKA 117
TELEFON Nr. 64-23

SPÓŁKA AKCYJNA
PRZEMYSŁU ZAPALCZANEGO i DRZEWNEGO
„BŁONIE”

T-wo

AUTO-SKŁAD

W. KRUSZEWSKI i A. MATWIEJEW

CENTRALA i SKŁAD GŁÓWNY:
WARSZAWA, Al. Jerozolimska 32. T. 258-03, 265-07

NAJWIĘKSZY WYBÓR PRZYBORÓW
I CZĘŚCI SAMOCHODOWYCH.

Generalne przedstawicielstwo na Polskę
samochodów „BERLIET” i „MATHIS”

ODDZIAŁY: { LWÓW, Zyblikiewicza 3.
POZNAŃ, ul. 27 Grudnia 15.

AGENCJA:

BĘDZIN, T-wo „ESPER” ul. Kollątaja 24.

B-cia JENIKE Inżynierowie

WARSZAWA, ŻÓRAWIA № 2.

TELEFONY: 29-64 i 220-00.

Adres telegraf.: „BRAJENIKE - WARSZAWA”

SPECJALNOŚĆ:

DŹWIGNIKI, KARCZOWNIKI,
LINY STALOWE, ŁAŃCUCHY

HENRYK RUPP

WSPÓLNA № 28. Tel. 278-06.

Artykuły kanalizacyjno-
wodociągowe i sanitarne

RURY lane i gazowe.

WANNY żelbetonowe żelazne emal-
jowane i inne.

PIECE KĄPIELOWE.

UMYWALNIE fajansowe.

ARMATURA wodociągowa i parowa.

Rafinerja Olejów Mineralnych
i Zakłady Chemiczno-Naftowe

„KONTAKT”

Sp. Akc.

Rafinerja „ROM” w Drohobyczu.
Zarząd w Warszawie, Wiejska 14.

Telefon 205-33.

SPRZEDAŻ SULFOKWASÓW
„KONTAKT”, Produktów Naftowych:
BENZYNY, NAFTY, OLEJÓW i inn.

BINOKLE OKULARY

wszelkich fasonów z najlepszymi szklami amerykańskimi Lorgn., lornetki teatralne i polowe. Kompasy. Termometry. Inhalatory. Latarki elektryczne, baterje. Maszynki, brzytwy i przybory do golenia. Wyroby gumowe higieniczne. Szprycki Tarnowskiego. Suspensorja. Szpryce, pessarja, irygatory specjalne dla Pań. Bandaże i pończochy gumowe. Aparaty i przybory fotograf., artykuły sport.

poleca najtaniej

STANISŁAW BATER
MARSZAŁKOWSKA 95.

BERENT i PLEWIŃSKI

W WARSZAWIE
UL. MONIUSZKI 12
(I-sze PIĘTRO)
TELEFON № 28-89.

SKŁAD PRZYRZĄDÓW DO LABORATORJÓW
CHEMICZNYCH I BAKTERJOLOGICZNYCH,
PRZYRZĄDY DO KONTROLI TECHNICZNEJ.

WYTWÓRNIE:
PRZYRZĄDÓW PRECYZYJNO-MECHANICZNYCH
METALOWYCH, PRZYRZĄDÓW SZKLANYCH
DĘTYCH JAK: AREOMETRY, TERMOMETRY I T. P.

NAPRAWA:
WAG ANALITYCZNYCH I PRECYZYJNYCH,
POLARYMETRÓW, MIKROSKOPÓW I T. P.

MAGAZYN ARTYSTYCZNY

POD FIRMĄ

„SZTUKA i REPRODUKCJA“

WŁAŚC. JÓZEF POZNAŃSKI

W WARSZAWIE
UL. SIENKIEWICZA
RÓG MARSZAŁKOWSKIEJ 122.
TEL. 112-38; PRYW. 129-72.

OBRAZY MALARZY POLSKICH I OBCYCH
AKWAFORTY, SZTYCHY STARE I NOWE
REPRODUKCJE, POCZTÓWKI ARTY-
STYCZNE, RZEŻBY I PRZEDMIOTY
SZTUKI STOSOWANEJ, RAMY STYLOWE
OPRAWA OBRAZÓW.

Wyroby złote, srebrne
i platerowane

STEFAN DMOWSKI

WARSZAWA
NOWY ŚWIAT 49
TELEFON 86-32.

I. WASIŃSKI

WARSZAWA, BRACKA 16. TELEFON 74-61.

KUFRY — WALIZY — TORBY
I NESSESERY ORAZ WSZELKA
GALANTERJA SKÓRZANA

KRAJOWA HURTOWNIA HERBATY

DAWNIEJ T-WO M. SZUMILIN, SPÓŁKA AKC.

WARSZAWA.

NAJSTARSZY W POLSCE, EGZ. OD 1840 R.
IMPORT HERBATY Z PLANTACJI

SPECJALNOŚĆ: WYBOROWE MIESZANKI

№ 12 — luksusowy gatunek. № 18 — wysoki gatunek

№ 30 — dobry gatunek. — № 44 — średni gatunek.

SKŁAD WIN

K. SKARZYŃSKI I S-KA

WARSZAWA, UL. TRĄGUTTA № 8. — TELEFON 12-47.

POLECA ŚWIEŻO OTRZYMANE BARDZO SMACZNE WINA.

KONIAKI I LIKIERY ZAGRANICZNE I KRAJOWE.

RÓŻNE WÓDKI OD NAJTAŃSZYCH.

Zamówienia udzielone osobście pisemnie, telegraficznie lub telefonicznie
wykonywa się bezwlocznie. — Skład otwarty od g. 9—7 bez przerwy obiadowej.

KAZIMIERZ MACIAK

W WARSZAWIE

BRACKA 21.

TELEFON 179-77.

MAGAZYN KONFEKCJI DAMSKIEJ

B. MYSZKOROWSKI

WARSZAWA, KRAKOWSKIE-PRZEDMIEŚCIE 5.

POLECA:

SUKNIE. — BLUZKI. — BIELIZNĘ WYKWINTNĄ.

ZAKŁADY KRAWIECKIE

ADAM

Ubrania
cywilne i
sportowe

Adam
N. Świat 34 tel. 259-13

Umundurowania
wojskowe

Gołowe palta, płaszcze nieprzemakalne, breechesy

„RES”

SPÓŁKA DLA HANDLU i PRZEMYSŁU
w WARSZAWIE,

EKSPORT i PRZEMYSŁ LEŚNY
ulica KRUCZA 9. TEL. 201-28.

CONTO: Bank Przemysłowy Warszawski. Bank dla Handlu i Przemysłu.

ODDZIAŁ W KOWLU.

Adres telegraficzny: „RES” Warszawa. — „RES” Kowel.

POLSKI BANK EMIGRACYJNY

w WARSZAWIE, SPÓŁKA AKCYJNA
KAPITAŁ AKCYJNY 200,000,000 Mk.

WARSZAWA, KRAKOWSKIE-PRZEDMIEŚCIE 17.

TELEFONY: 103-77 Kasa i Likwidatura
74 19 Wydział Dewizowy
88-25 Sekretarjat
510-01 Dyrekcja
74-18 Tylko dla rozmów Międzyimiastowych

ODDZIAŁ GDAŃSKI:

GDAŃSK, Brotbänkengasse 49. Tel. 66-05. (dom własny obok Giełdy i Ratusza)

Adres telegraficzny „EMIGROBANK”

Bank załatwia wszelkie czynności w zakres bankowości wchodzące pod najkorzystniejszymi warunkami.

Dla dogodności klientów amerykańskiej: biuro informacyjne prawno-podatkowe, biuro pośrednictwa i wogóle ułatwienie wszelkich transakcji.

SPÓŁKA AKCYJNA
HANDLU ARTYKUŁAMI ŻYWNOŚCIOWEMI I SUROWCAMI
LAMBERT I KRZYSIAK

Zarząd w Warszawie, Niecała 8, tel. 76-56, adr. telegr. „Lambrowar“.

ODDZIAŁ: LWÓW, PODLEWSKIEGO 7, TEL. 265. ADRES TELEGR.: „LAMBROLEW“.

A J E N T U R Y: KATOWICE, KRAKÓW, POZNAŃ.

Ajentyry zagraniczne: Gdańsk: Lambert & Krzysiak, G. m. b. H., Vorstädtischer Graben 1. A. adres telegr.: „Lambrobalt. Kopenhaga: Lambert & Krzysiak A/S. Ny Toldbodgasse 37, adres telegr.: „Lambrodan“. Londyn E. C. 3: Lambert & Krzysiak Ltd. 65 Fenchurch Street, adr. telegr.: „Stalambrak. Wiedeń VI: Lambrowia G. m. b. H., Mariahilferstrasse 85/87, adres telegr.: „Lambrowia“.

Artykuły Spożywcze i Codziennego Użytku importowane i krajowe w hurcie: Smalec, Słonina, Mleko skondensowane i Tłuszcze techniczne, zwierzęce fabryk ARMOUR AND CO. Chicago U. S. A.

Mąkę, Quaker Oats, Płatki owsiane, Puffeo Rice i Makaron z młynów amerykańskich „THE QUAKER OATS CO“ Chicago U. S. A.

JENERALNE ZASTĘPSTWO CUKROWNI I RAFINERJI W PRZEWORSKU.

ZASTĘPSTWO NA MAŁOPOLSKĘ I WÓLYŃ FABRYKI ZAPALEK „MSZCZONÓW“.

SPRZEDAŻ WYROBÓW FABRYKI PRZETWORÓW TŁUSZCZOWYCH W TRZEBINI.

ZASTĘPSTWO NA WARSZAWSKI REJON FABRYKI „KUNEROLWERKE“ A.-G., WIEDEŃ.

BEZPOŚREDNI IMPORT: RYŻU, KAWY, HERBATY ETC.

EKSPORT: SŁODU BROWIARNIANEGO, MACZKI KARTOFLANEJ.

KONCERN NAFTOWY „DĄBROWA“

Spółka z ogr. por.

W E L W O W I E.

GALICYJSKIE KARPACKIE NAFTOWE TOWARZYSTWO AKCYJNE

dawniej BERGHEIM & MAC GARVEY

„SCHODNICA“ Spółka Akcyjna dla Przemysłu Naftowego

„KARPATY“ Spółka z ogr. por. dla sprzedaży produktów olejów mineralnych.

WARSZAWA

ul. Marszałkowska 151.

LWÓW

pl. Marjacki 8,

PARYŻ

rue Scribe 9.

Wyroby nasze sprzedają w kraju wyłącznie „KARPATY“ Sprzedaż produktów naftowych
Spółka z ogr. por.

L W Ó W, pl. Marjacki 8. Tel. 549, 676, 251. — W A R S Z A W A, ul. Marszałkowska 151. Tel. 172-74, 202-47, 165-95. — P O Z N A Ń, ul. Mickiewicza 36. Tel. 54-16, 20-30. — K R A K Ó W, ul. Szewska 4. Tel. 31-22. — ŁÓDŹ, ul. Zielona 8. — KATOWICE, ul. Holzego 22.

POZATEM SKŁADY I ZASTĘPSTWA:

w Gorlicach, Toruniu, Bydgoszczy, Ostreszowie, Dąbrowie Górniczej, Białymstoku, Lublinie, Krzemieńcu, Horochowie, Ostrogu, Dubnie, Łucku, Włodzimierzu Wołyńskim, Sarnach, Kowlu, Kamieniu Koszyrskim, Lubomlu, Równie, Grudziądzu, Gnieźnie, Sępólnie, Inowrocławiu, Rawiczu, Chojnicach, Kościerzynie, Jędrzejowie i Brześciu Litewskim.

A. ŻELISŁAWSKI

JUBILER

KRAKOWSKIE-PRZEDMIEŚCIE 15

**WARSZAWSKO-ŁÓDZKIE
TOW. HANDLOWE**

SPÓŁKA AKCYJNA

WARSZAWA
TRĘBACKA 4

G. WATSON

LITHOGRAPHIE & PAPETERIE

VARSOVIE

Trembacka 4

Magazyn

WYROBÓW JUBILERSKICH

W. LIPOWSKI

WARSZAWA
TRĘBACKA 9.

ZAŁOŻONY W 1904 R.

DOM HANDLOWY

JÓZEF KALBARCZYK i S^{KA}

WARSZAWA

Królewska 25 Telef. 194-17

REPREZENTACJA i SKŁADY KOMISOWE
Mechaniczn. fabr. wyrobów wełnianych
LEOPOLD LANDSBERG w Łodzi

Fabr. zefirów towarów bawełnianych
WŁAD. JOACHIMOWSKI i S^{KA}
w Łodzi.

SPRZEDAŻ HURTOWA
CENY FABRYCZNE

FABRYKA CZEKOLADY

M. CZAPLIŃSKI

SP. Z OGR. ODP.

WARSZAWA
NOWY-ŚWIAT 19

Poleca swoje fabrykaty

L. DIETRICH

PLAC TEATRALNY 21 pod filarami
SZYBY i SZKŁO wszelkiego rodzaju
LUSTRA różne, DJAMENTY
szklarskie i KIT do okien
SZKŁO TECHNICZNE

MAGAZYN

OBUWIA DAMSKIEGO

WŁADYSŁAWA REKWART

NIECAŁA № 11 W WARSZAWIE

w HOTELU BRUŁOWSKIM

TELEFON № 77-38

SKŁAD ŁÓŻEK METALOWYCH
WÓZKÓW dzieciennych, POŚCIELI i t. p.

J. GURBIAŁ

WARSZAWA

Ś-to KRZYSKA 1/3. TEL. 148-01,
K O Ł D R Y W A T O W E
BIELIZNA POŚCIEŁOWA

CEGŁA DACHÓWKOWA

DRZEWO tarte, DRZEWO opałowe

„JEMCIEST”

WARSZAWA

CZACKIEGO 10. TEL.: 97-58 i 101-11.

Adres telegraf.: „WARSZAWA-JEMCIESZ”.

PRZYBORY
PODRÓŻNO-GALANTERYJNE
H. SZRAJBER

WARSZAWA, TRĘBACKA 4.

MAGAZYN ZABAWEK

POD FIRMĄ:

STEFANJI KIEFFER

NOWY-ŚWIAT 54.

POLECA WIELKI WYBÓR ZABAWEK
PO CENACH UMIARKOWANYCH.

SKŁAD WIN

W. A. GROCHOWSKI

WARSZAWA,

NOWY-ŚWIAT 1.

LALKI i ZABAWKI

I. A. KOMOROWSKI

WARSZAWA,

CZYSTA 2.

KRAWIEC

M. CHŁODZIŃSKI

CHMIELNA 12.

SKŁAD

PŁÓTNA I POŚCIELI

Z. DUSOGE

d. J. STRAUS

WARSZAWA, NOWY-ŚWIAT 7.

CENTRALA HANDLOWA

MŁYNARZY POLSKICH Spółk. Akc.

WARSZAWA, Nowy-Świat 70, tel. 222-92 i 277-45

Skrz. poczt. № 68. Adres telegr. "MŁYNPOL",
Warszawa.

Rachunki bież.: Bank Handlowy w Warszawie
№ 8538; Bank Tow. Spółdzielczych № 4425.

Konto czekowe Pocztovej Kasy Oszczędności № 3021.

ODDZIAŁ W PIOTRKOWIE: Plac Trubunalski 4.

POLECA:

**WSZELKIE ARTYKUŁY I UTENSYLJA
W ZAKRESIE MŁYNARSTWA WCHODZĄCE.**

Postawy walcowe krajowe i zagraniczne.

Gaza jedwabna szwajcarska
oryginalna WYDLERA.

Kamienie francuskie naturalne i sztucz.

Tryery, Perlaki.

Worki nowe i używane. Pasy skórzane i gurtowe
wszystkich wymiarów. Siatki druciane, Oskardy.
Klamry do worków i pasów. Smary, ropę, olej
gazowy. Oliwa motorowa, maszynowa. Mieszarki
do mąki. Śruby do elewatorów.

Pośrednictwo przy nabywaniu wszelkich ma-
szyn młynskich, motorów, turbin wodnych i t.d.

Udzielanie porad technicznych i wyczerpujących informacji
przy zakupie, budowie i remoncie młynów.

KRAKOWSKIE TOWARZYSTWO WZAJEMNYCH UBEZPIECZEŃ

założone w roku 1860

Najstarszy w Polsce Zakład Ubezpieczeń
oparty na wzajemności ubezpiecza pod naj-
korzystniejszymi warunkami:

**OD SZKÓD OGNIOWYCH I EKSPLOZJI,
OD SZKÓD GRADOWYCH,
OD KRADZIEŻY I RABUNKU,**

zawiera ubezpieczenia NA ŻYCIE I RENTY we
wszystkich rozpowszechnionych kombinacjach.

Fundusze gwarancyjne własne Mk. 232.859.771.

Zbór składki w r. 1921 wynosił:

w dziele ogniowym	Mkp. 446,324.112—
w dziele gradowym	28,784.197—
w dziele ubezpieczeń na życie	33,487.965—
w dziele kradzieżowym	3,641.611—
RAZEM	Mkp. 513,237.885—

Osiągnięte nadwyżki dochodów zwraca Towarzystwo ubezpie-
czającym corocznie i wypłaciło tytułem zwrotów w ciągu
61-letniej działalności, w działach ogniowym gradowym kwote
Mkp. 32, 984 782.—

Wypłacono w tym samym okresie odszkodowania w działach
ogniowym, gradowym i kradzieżowym

Mkp. 364,424.680.—

a kapitały i renty w dziele życiowym

Mkp. 60,064.269.—

Towarzystwo posiada własne doiny w Krakowie oraz w sie-
dzibach reprezentacji w Poznaniu, we Lwowie, w Katowicach,
w Rzeszowie, w Przemyślu, w Tarnopolu i w Stanisławowie.

Generalna reprezentacja w Warszawie
Plac Trzech Krzyży 8. Telefon 135-17, 103-84.

DOM HANDLOWY BRACIA MASŁOWSCY

W A R S Z A W A, WARECKA 3.

TELEFON 125-70.

Słonina, smalec, ryż, kakao, kawa, pieprz,
mąka, zboże w ładunkach wagonowych.

WYTWORNE OBUWIE DAMSKIE

W. KWIATKOWSKI

WARSZAWA, NOWY-ŚWIAT 30.

Telefon 122-60.

**DOM KOMISOWO-HANDLOWY
MORAWICKI i S^{KA}**

Sp. z ogr. odp.

WARSZAWA, KRÓLEWSKA 1.

Telefon 106-82.

KUPNO i SPRZEDAŻ:

DOMÓW MAJĄTKÓW ZIEMSKICH
REZYDENCJI, FABRYK, KOLONJI,
WILLI, PLACÓW, SKLEPÓW,

INTERESÓW HANDLOWYCH
I PRZEMYSŁOWYCH,
DZIERŻAWY MAJĄTKÓW ZIEMSKICH
LOKATA KAPITAŁÓW I T. P.

EKSPozyTURy

w większych miastach
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

**ŁYŻWY. PIECE NAFTOWE ORAZ
NACZYNNIA KUCHENNE I WYROBY
ŻELAZNE POLECAJĄ**

B-cia GAJEWSKY

WARSZAWA, Ś-TO KRZYSKA 20.

TELEFON 256-14.

WŁ. PIEKARSKI

SKLEP TRYKOTAŻY

Ś-to KRZYSKA 9.

Okucia budowlane, wyroby cięte i tłoczone, obróbka metali, remont maszyn

ZRZESZENIE WYTWÓRCZE

„S T A L”

W WARSZAWIE

Biuro: Al. Jerozolimska 6, I p. telefon 80 51.

Fabryka: Praga, ul. Strzelecka 30. tel. 87-03.

WARSZAWSKA FABRYKA KOŁDER

na wacie, wełnie i puchu, skład pierzy, puchu, waty wełnianej i bawełnianej
HURT i DETAL oraz przeróbka starych kołder i waty

JAN SIERAKOWSKI

Warszawa, Nowy-Świat 10, tel. 308-76.

Filja ul. Ś-to Krzyska 17 tel. 288-88.

Przyjmuje wszelkie obstalunki tak z własnych jak
i powierzonych materiałów po cenach przystępnych.

POWSZECHNY BANK DEPOZYTOWY sp. akc.

ODDZIAŁ w ŁODZI

BANK DEWIZOWY

CENTRALA W WARSZAWIE, DŁUGA 48

ODDZIAŁY:

W RÓWNEM, ul. SZOSOWA 66. W GRODNIE, ul. HOOVERA 6.

ZAŁATWIA WSZELKIE CZYNNOŚCI W ZAKRES BANKOWOŚCI
WCHODZĄCE, JAKO TO: DISKONTO I INKASO WEKSLI, AKREDYTYWY,
KUPNO I SPRZEDAŻ PAPIERÓW PROCENTOWYCH, DEWIZ
I WALUT ZAGRANICZNYCH.

LAURIN & KLEMENT

SAMOCHODY osobowe
ciężarowe

Stock. Michelin

Akcesorja samochod.

OMNIBUSY

Warsztaty reperacyjne

P Ł U G I M O T O R O W E

ZARZĄD I WARSZTATY: WARSZAWA, Marszałkowska 11.

ODDZIAŁ SPRZEDAŻY: WARSZAWA, Mazowiecka 11.

**POLSKIE
TOWARZYSTWO ELEKTRYCZNE**

SPÓŁKA AKCYJNA

WARSZAWA JEROZOLIMSKA 71.

**SKLEP
ZABAWKOWO-GALANTERYJNY**

A. GRAFF

NOWY-ŚWIAT 19.

**POLSKA
WYTWORNIA KAS OGNIOTRWAŁYCH**

FRANCUSKICH i BUDOWA
SKARBÓW BANKOWYCH
KASETY i PRASY

WAŁAW MATYSZKIEWICZ

W W A R S Z A W I E

FABRYKA:
MOKOTÓW, RACŁAWICKA 3.
Tel. 185-87.

KANTOR:
ZGODA 7. Tel. 30-34.

**TOWARZYSTWO NAFTOWE
OLEJ SKALNY Spółk. Akc.**

WARSZAWA, ALEJE JEROZOLIMSKIE 57.

**MAGAZYN BIELIZNY
I KONFKECJI MĘSKIEJ**

BOLESŁAW BRYKNER i S_{KA}

WARSZAWA, SZPITALNA 9. Telefon 90-06.

PRZEMYSŁ MYDLARSKI I PERFUMERYJNY

FRYDERYK PULS

SPÓŁKA AKCYJNA
W WARSZAWIE

WIERZBOWA № 11

TELEFON 97.

SKŁAD BRONI

J. SOSNOWSKI

właśc. CZ. LISOWSKI

WARSZAWA, CZYSTA 1 (Hotel Europejski)

ROK ZAŁOŻENIA 1884.

Fabryka Termometrów i Manometrów
STANISŁAW STRAUS

W WARSZAWIE

Al. Jerozolimskie 22. Tel. 153-52.

Konto czekowe Poczt. Kasy Oszczęd. 2600

INSTALACJE OŚWIETLEN.
BIURO TECHNICZNE
JÓZEF MEDZYŃSKI

WARSZAWA

NOWY-ŚWIAT 2. TEL. 132-22.

SPECJALNY SKŁAD LAMP i LATARŃ
naftowo-żarowych wszystkich system.
oraz przyborów słabego i silnego prądu

J. GOLMER

SKŁAD INSTRUMENTÓW MUZYCZNYCH

WARSZAWA

ALEJE JEROZOLIMSKIE № 34

SKŁAD HERBATY

LEON LEWIŃSKI

WARSZAWA
SIENKIEWICZA 3
przy pl. Napoleona
TELEFON 221-42

ROBERT BOHTE

WARSZAWA, NOWY-ŚWIAT 34, TEL. 10-46.

FABRYKA KAS OGNIOTRWAŁYCH, STAŁOWO-
PANCERNYCH i BUDOWA SKARBÓW BANKOWYCH.

FABRYKA KOŁDER I BIELIZNY
oraz SKŁAD WATY, PIERZA i PUCHU

H. SZYMAŁA-KUŁAK

KRAKOWSKIE-PRZEDMIEŚCIE 62. TELEFON 139-23.

FILJA: ulica CHMIELNA 10. TELEFON 159-53.

Konto P. K. O. 2576. Rachunki bieżące: Bank Stołeczny; Bank Kredytowy Warszawa.

P O L E C A:

KOŁDRY watowe, puchowe, beciki, poduszki, bieliznę wszelkiego rodzaju.

WYPRAWY ŚLUBNE od najskromniejszych do najwykwitniejszych.

wielki wybór WATY, PUCHU i PIERZA.

PRZYJMUJE KOŁDRY ZNISZCZONE DO PRZERÓBKI.

SPRZEDAŻ HURTOWA i DETALICZNA

SKŁAD NACZYŃ KUCHENNYCH i GOSPODARSKICH

EMIL TREPTE

W A R S Z A W A,

MARSZAŁKOWSKA 147, (róg Próżnej). TELEFON 120.

NOWO-OTWORZONY MAGAZYN BRONI MYŚLIWSKIEJ
i PRACOWNIA PUSZKARSKA

S. CHABROWSKI

ŁÓDŹ, ulica PIOTRKOWSKA 83.

WIELKI WYBÓR BRONI MYŚLIWSKIEJ, REWOLWERÓW, SZTUCERÓW, I ŁADUNKÓW
PIERWSZORZĘDN. FIRM ZAGRANICZNYCH ORAZ PRZYBORÓW MYŚLIWSKICH.

SZYBKE i DOKŁADNE } DŁUGOLETNI DOŚWIADCZENIE } W PRACOWNI PRZYJMUJE SIĘ
WYKONYWANIE ROBÓT } PORECZA SUMIENNĄ OBSŁUGĘ } WSZELKIE ROBÓTY PUSZKARSKIE

DOM TOWAROWY
EMIL SZMECHEL

ŁÓDŹ,

PIOTRKOWSKA 98 (róg Przejazdu).

Tel. 721.

P O L E C A :

KONFEKCJĘ MĘSKĄ, — DAMSKĄ, — DZIECINNĄ.
BIELIZNĘ. — OBUWIE.

MATERJAŁY KRAJOWE i ZAGRANICZNE.

BIURO TECHNICZNO-HANDLOWE
L. PIĘTKA I A. PŁOSKI

WARSZAWA, KRÓLEWSKA 1, TEL. 205-25.

Wyłącznie reprezentanci: Fabryki Maszyn i Narzędzi ogniowych „STRAZAK“

polecają ze składu:

SIKAWKI pożarnicze, WOZY rekwizytowe, BECZKI, HYDROFORY, HYDROPULTY, GAŚNICE, WĘŻE
gumowe i parciane, wszelkie przyrządy i ozdoby strażackie. POMPY dla celów gospod. i techn.

<p>BANK DLA ELEKTRYFIKACJI POLSKI WARSZAWA, SENATORSKA 18.</p>	<p>ZIEMSKI BANK KREDYTOWY Tow. Akc. we Lwowie ODDZIAŁ w WARSZAWIE — Marszałkowska 151.</p>
<p>BANQUE FRANÇO-POLONAISE SUCCURSALE DE VARSOVIE rue Czacki 4.</p>	<p>PRZEDSTAWICIELSTWO THE STATE - BANK NEW-YORK WARSZAWA KREDYTOWA 6</p>
<p>BANK HANDLOWY WARSZAWIE, TRĄGUTTA 9.</p>	<p>TOWARZYSTWO PRZEMYSŁOWO - HANDLOWE W. ADAMCZEWSKI i S-ka Sp. z ogr. odp. Warszawa, Kopernika 5 tel. 81-77</p>
<p>BANK DLA HANDLU ZAGRANICZNEGO w Warszawie, Marszałkowska 142.</p>	<p>„AGRUMARJA“ Sp. akc. IMPORT—EKSPORTOWA W WARSZAWIE SZCZYGLA 12</p>
<p>POLSKI BANK HANDLOWY Oddział w Warszawie Próżna 3.</p>	<p>BARAŃSKI, BARCIKOWSKI & Co WARSZAWA, ZGODA 1.</p>
<p>BANK STOWARZYSZENIA MECHANIKÓW Sp. akc. Warszawa, Ś-to-Krzyska 35.</p>	<p>MAGAZYN KONFEKCJI MĘSKIEJ T. BEDNAROWSKI Sp. z. ogr. odpw Krakowskie-Przedmieście Hotel „Bristol“</p>
<p>KWILECKI, POTOCKI i S-ka Tow. akc. w Poznaniu ODDZIAŁ WARSZAWSKI, Krakowskie Przedm. 9.</p>	<p>Fabryka Cukrów i Przetworów Owocowych TEODOR BISKUPSKI WARSZAWA, KOPERNIKA 10. TEL. 280-61.</p>
<p>SYNDYKAT PRZEKAZOWY BANKÓW POLSKICH Sp. Akc. WARSZAWA, BRACKA 13.</p>	<p>PRACOWNIA UBIORÓW MĘSKICH EDWARD BŁOŃSKI WARSZAWA. BRACKA 23.</p>
<p>WARSZAWSKI BANK ZJEDNOCZONY Sp. Akc. WARSZAWA, MARSZAŁKOWSKA 129.</p>	<p>CZARLIŃSKI i SWINARSKI NOWY ZJAZD 5.</p>

P.II.
454

<p>SKŁAD BRONI ENGELHARDT & LENDA WIDOK 23.</p>	<p>STOWARZYSZENIE WŁAŚC SKLEPÓW SPOŻYWCZO- KOLONJALNYCH CHRZEŚCIJAN W WARSZAWIE ZGODA 8.</p>
<p>ZAKŁAD OGRODNICZY M. GALIŃSKI WARSZAWA, OSSOLIŃSKICH 8.</p>	<p>WARSZAWSKIE TOWARZYSTWO HANDLU PASZĄ WARSZAWA, KOPERNIKA 28</p>
<p>DOM HANDLOWY GUSTAW JAROCKI i S-ka Warszawa, Czackiego 1.</p>	<p>WYTWÓRNIĄ ARTYST. MEBLI BRACIA WENDORFF WARSZAWA, CHMIELNA 9.</p>
<p>Wydawnictwo map geograficznych, pocztówek ilustrowanych i reprodukcji FR. KARPOWICZ WARSZAWA, MARSZAŁKOWSKA 151.</p>	<p>FABRYKA HYDRAULICZNA „WISŁA“ M. STRAZBURGER i K. SASKI WARSZAWA, KOPERNIKA 26.</p>
<p>Sp. Akc. HANDLOWO-ROLNICZA „KOOPROLNA“ dawniej „KOOPERACJA ROLNA“ Warszawa, Kopernika 30.</p>	<p>Towarzystwo dla Handlu Tytoniem Sp. Akc. WARSZAWA, MARSZAŁKOWKA 134.</p>
<p>SKŁAD MASZYN I NARZĘDZI ROLNICZYCH ROMAN ŁEBKOWSKI Warszawa, ul. Seweryna. 10.</p>	<p>TOWARZYSTWO GOSPODARCZEJ ODBUDOWY WOŁYNIA WARSZAWA, KRAKOWSKIE PRZEDMIEŚCIE 9.</p>
<p>SKŁAD FABRYCZNY POŃCZOCH I TRYKOTAŻY Z. MENTZEL Warszawa, Marszałkowska 101.</p>	<p>TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ „OMNIUM“ Warszawa, Warecka 1.</p>
<p>BIURO TECHNICZNO - HANDLOWE ALEKSANDER PASZEWIN WARSZAWA, KOPERNIKA 42</p>	<p>TOWARZYSTWO AKCYJNE UBEZPIECZEŃ „POLONIA“ W WARSZAWIE, PLAC NAPOLEONA.</p>